

ROČNÍ SOUHRNNÁ ZPRÁVA O VÝSLEDKÁCH KONTROLNÍCH AKCÍ ZA ROK 2019

Státní úřad inspekce práce
Kolářská 451/13, 746 01 Opava
telefon: 950 179 101, fax: 553 626 672
IČ: 750 46 962
opava@suip.cz, www.suip.cz
ID DS: **cmwaazf**

Obsah

Úvod	1
Inspekce práce v České republice	1
1 Podněty ke kontrole	4
2 Kontrolní činnost v oblasti pracovněprávních vztahů	12
2.1 Agenturní zaměstnávání	13
2.2 Kontrola v oblasti odměňování zaměstnanců, dodržování minimální mzdy a nejnižší úrovně zaručené mzdy stanovené podle složitosti, odpovědnosti a namáhavosti vykonávané práce	16
2.3 Ochrana osobních práv zaměstnanců při provozování kamerových a jiných monitorovacích systémů na pracovišti.....	20
2.4 Pracovní doba a doba odpočinku.....	23
2.5 Rovné zacházení, rovné odměňování zaměstnanců a dodržování zákazu diskriminace.....	28
2.6 Kontroly vysílání pracovníků	31
3 Kontrolní činnost v oblasti zaměstnanosti.....	35
3.1 Kontroly rovného zacházení a zákazu diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání	36
3.2 Kontroly plnění povinného podílu zaměstnávání OZP	39
3.3 Kontroly nelegálního zaměstnávání občanů ČR a cizinců	41
3.4 Zastřené zprostředkování zaměstnání.....	50
4 Poskytování služby péče o dítě v dětské skupině	55
5 Kontrola BOZP a bezpečnosti provozu VTZ	57
5.1 Stavebnictví	59
5.2 Prevence BOZP při přípravě a provádění staveb.....	66
5.3 Doprava.....	70
5.4 Zemědělství a potravinářský průmysl.....	75
5.5 Lesnictví a dřevozpracující průmysl.....	84
5.6 Chemický průmysl.....	89
5.7 Terciární sféra.....	94
5.8 Zpracovatelský průmysl.....	104
5.9 Elektrická zařízení	111
5.10 Zdvihací zařízení	117
5.11 Plynová zařízení.....	122
5.12 Tlaková zařízení.....	131

5.13	Integrovaná inspekce	138
5.14	Program Bezpečný podnik.....	142
Seznam použitých zkratek.....		148

Úvod

Kontrolní činnost orgánů inspekce práce v roce 2019 byla realizována v souladu s *Ročním programem kontrolních akcí Státního úřadu inspekce práce na rok 2019*, řádně projednaným Radou vlády pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci, vyššími odborovými orgány a organizacemi zaměstnavatelů a schváleným Ministerstvem práce a sociálních věcí (dále jen MPSV).

V souladu s tímto programem byla v roce 2019 realizována kontrolní činnost Státního úřadu inspekce práce (dále jen Úřad nebo SÚIP) a oblastních inspektorátů práce (dále jen inspektorát nebo OIP). Některé z hlavních kontrolních akcí byly do programu zahrnuty opakovaně. Jednalo se například o kontroly v sektoru stavebnictví, dopravy, zpracovatelského průmyslu, kontroly na základě přijatých podnětů ke kontrole, kontroly agentur práce, kontroly nelegálního zaměstnávání, kontroly dodržování zákona č. 435/2004 Sb., zákon o zaměstnanosti, integrovanou inspekci a kontroly v rámci programu Bezpečný podnik.

Jednotlivé kontrolní akce byly realizovány v souladu s jejich zadáním, přičemž počty kontrol stanovené pro jednotlivé kontrolní oblasti byly splněny. Výsledky provedených kontrol dokládají přínos vhodně zvolených hlavních úkolů, jejichž realizaci orgány inspekce práce plnily svou preventivní i represivní úlohu.

Tato roční souhrnná zpráva za rok 2019 byla zpracována za součinnosti inspektorátů. Statistické údaje uvedené v této zprávě jsou platné k datu 31. 12. 2019, pokud není uvedeno jinak.

Inspekce práce v České republice

Úřad a inspektoráty jsou správními úřady se zákonem vymezenou působností a jako celek tvoří orgány inspekce práce.

Úřad je účetní jednotkou, přičemž jednotlivé inspektoráty jsou z hlediska hospodaření s majetkem, prostředky státního rozpočtu, účetnictví, pracovněprávních vztahů zaměstnanců a služebních vztahů státních zaměstnanců jeho vnitřními organizačními jednotkami na úrovni odboru. V čele úřadu stojí generální inspektor. V čele inspektorátu pak vedoucí inspektor.

Úřad a inspektoráty kontrolují dodržování povinností vyplývajících z:

- právních předpisů, z nichž vznikají zaměstnancům, příslušnému odborovému orgánu nebo radě zaměstnanců nebo zástupci pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci (dále také BOZP) práva nebo povinnosti pracovněprávních vztazích včetně právních předpisů o odměňování zaměstnanců, náhradě mzdy a náhrady výdajů zaměstnancům,
- právních předpisů stanovících pracovní dobu a dobu odpočinku,
- právních předpisů k zajištění bezpečnosti práce,
- právních předpisů k zajištění bezpečnosti provozu technických zařízení se zvýšenou mírou ohrožení života a zdraví,
- právních předpisů o zaměstnávání zaměstnankyň, mladistvých zaměstnanců a zaměstnanců pečujících o děti,

- právních předpisů upravujících výkon umělecké, kulturní sportovní a reklamní činnosti dítěte,
- kolektivních smluv v částech, ve kterých jsou upraveny individuální pracovněprávní nároky vyplývající z právních a vnitřních předpisů,
- předpisů upravujících právní postavení zaměstnanců vyslaných k výkonu práce v rámci nadnárodního poskytování služeb,
- právního předpisu upravujícího péči o dítě v dětské skupině,
- vybraných částí právních předpisů o zaměstnanosti, včetně nelegálního zaměstnávání.

Činnost orgánů inspekce práce je upravena zejména těmito zákony:

Zákon č. 251/2005 Sb., o inspekci práce (dále také **zákon o inspekci práce),**

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce (dále také **zákoník práce nebo také **ZP**),**

Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti (dále také **zákon o zaměstnanosti nebo také **ZoZ**)**

Zákon č. 247/2014 Sb., o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině a o změně souvisejících zákonů (dále také **zákon o dětské skupině),**

Zákon č. 309/2006 Sb., kterým upravují další požadavky bezpečnosti a ochrany zdraví při práci v pracovněprávních vztazích a o zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při činnosti nebo poskytování služeb mimo pracovněprávní vztahy (dále také **zákon o BOZP),**

dalšími zákonnými normami uvedenými dále v textu.

Samotná kontrolní činnost byla realizována prostřednictvím 561 služebních míst inspektorů ve služebním poměru, přičemž tyto jsou specializováni do následujících kontrolních oblastí:

- pracovněprávní vztahy (dále také PPV),
- BOZP a vyhrazená technická zařízení (dále jen VTZ),
- zaměstnanost, včetně nelegálního zaměstnávání (dále také NLZ).

Tab. č. 1 - Počty inspektorů dle oblastí

	BOZP a VTZ	PPV	NLZ	Celkem
Počty inspektorů dle oblastí	208	164	189	561

Oblastní inspektoráty práce

Oblastní inspektorát práce pro hlavní město Prahu se sídlem v Praze

Kladenská 103/105, 160 00 Praha 6
(dále v textu také OIP 03)

Oblastní inspektorát práce pro Středočeský kraj se sídlem v Praze

náměstí Barikád 1122/2, 130 00 Praha 3
(dále v textu také OIP 04)

Oblastní inspektorát práce pro Jihočeský kraj a Vysočinu se sídlem v Českých Budějovicích

Vodní 1629/21, 370 06 České Budějovice
(dále v textu také OIP 05)

Oblastní inspektorát práce pro Plzeňský kraj a Karlovarský kraj se sídlem v Plzni

Schwarzova 2617/27, 301 00 Plzeň
(dále v textu také OIP 06)

Oblastní inspektorát práce pro Ústecký kraj a Liberecký kraj se sídlem v Ústí nad Labem

SNP 2720/21, 400 11 Ústí nad Labem
(dále v textu také OIP 07)

Oblastní inspektorát práce pro Královéhradecký kraj a Pardubický kraj se sídlem v Hradci Králové

Říční 1195/5, 501 01 Hradec Králové
(dále v textu také OIP 08)

Oblastní inspektorát práce pro Jihomoravský kraj a Zlínský kraj se sídlem v Brně

Milady Horákové 1970/3, 658 60 Brno
(dále v textu také OIP 09)

Oblastní inspektorát práce pro Moravskoslezský kraj a Olomoucký kraj se sídlem v Ostravě

Živičná 1123/2, 702 69 Ostrava
(dále v textu také OIP 10)

1 Podněty ke kontrole

Významnou část kontrolní činnosti orgánů inspekce práce tvoří dlouhodobě kontroly prováděné na základě podnětů. Podněty zaměstnanců, sociálních partnerů, orgánů veřejné správy i široké veřejnosti směřovaly do všech kontrolních oblastí, tj. do oblasti PPV, BOZP, zaměstnanosti včetně NLZ i poskytování služby péče o dítě v dětské skupině. SÚIP trvale sleduje počty přijatých podnětů, provádí jejich analýzu a výsledky promítá do svých plánů kontrolní činnosti.

V roce 2019 obdržely orgány inspekce práce celkem 6 786 podnětů ke kontrole, z nichž některé se paralelně vztahovaly k různým oblastem kontrolní působnosti Úřadu. Poměrně často šlo například o kombinaci oblasti PPV společně s oblastí BOZP, resp. s oblastí NLZ. Na úseku PPV bylo přijato 4 081 podnětů, což je srovnatelné s rokem předchozím. Na úseku BOZP došlo k poklesu počtu podnětů; v této oblasti Úřad v loňském roce obdržel celkem 779 podnětů, přičemž 68 směřovalo do oblasti VTZ. Na možný výkon nelegální práce upozorňovalo 1 843 podnětů a na jiná možná porušení v oblasti zaměstnanosti dalších 281 podnětů. Orgány inspekce práce rovněž obdržely 18 podnětů upozorňujících na nedodržování podmínek vymezených zákonem o dětské skupině. Procentuální rozložení podnětů podle jednotlivých oblastí působnosti Úřadu se oproti předchozímu roku prakticky nezměnilo, stále se kolem 60 % podnětů týká oblasti PPV, 30 % podnětů se týká zaměstnanosti a NLZ a zbylých 10 % se vztahuje k BOZP.

Orgány inspekce práce přijaly podněty, které upozorňovaly na porušování právních předpisů ze strany zaměstnavatelů v různých sektorech podnikání i v nepodnikatelské sféře. Podobně jako v předchozím roce se nejčastěji jednalo o zaměstnavatele zpracovatelského průmyslu (více než 1 100 případů), konkrétně zejména výroba potravinářských výrobků a výroba kovových konstrukcí a kovodělných výrobků, a dalších téměř 1 000 podnětů směřovalo na obchodní organizace. Přibližně 500 podnětů se týkalo zaměstnavatelů ve stavebnictví, stejně toliko zaměstnavatelů v oboru ubytování, stravování a pohostinství, podobně i v oboru dopravy a skladování. Přijaty byly rovněž podněty zaměstnanců pracujících ve školství, zdravotnictví, sociálních službách i v organizačních složkách státu.

Drtivá většina podnětů se podle očekávání stále týkala malých a středně velkých zaměstnavatelů. Na velké zaměstnavatele ve velikostních kategoriích od 250 zaměstnanců výše byl v každé sledované oblasti podán jen zlomek z celkového počtu obdržených podnětů; v oblasti zaměstnanosti včetně NLZ to bylo 98 podnětů, v oblasti PPV to bylo 583 podnětů a v oblasti BOZP 121 podnětů.

Podněty ke kontrole v oblasti pracovněprávních vztahů

Celkem v roce 2019 obdržely orgány inspekce práce 4 081 podnětů směřujících do oblasti PPV, z nichž některé poukazovaly současně do dalších oblastí jejich kontrolní působnosti (z tohoto důvodu nelze číselné údaje uvedené v následujících odstavcích bez dalšího sčítat).

Jako i v předchozích letech nejvíce podnětů upozorňovalo na porušování právních předpisů na úseku odměňování zaměstnanců. Takových podnětů orgány inspekce práce obdržely 2 379, což je srovnatelné s předchozím rokem. Podněty poukazovaly zejména na výši mzdy, platu nebo odměny, na nedodržení nejnižší úrovně zaručené mzdy, nesprávné zařazení do platové třídy, nezaplacení práce a příplatků za práci přesčas, na nezaplacení příplatků za práci ve dnech pracovního klidu a v noci, včetně případů, kdy část ranní nebo odpolední směny zasáhne do nočních hodin. Dále se jednalo o podněty na neposkytnutí mzdy nebo platu ve stanoveném termínu, nevydání dokladu o vyúčtování mzdy nebo mzdového/platového výměru. Zajímavou skutečností je fakt, že počet těchto podnětů, včetně případů nevyplacení mzdy nebo odměny, se meziročně prakticky nemění, bez ohledu na kondici české ekonomiky a na aktuální fázi hospodářského cyklu, a plyne tedy spíše z nízké podnikatelské kultury nežli z finanční situace zaměstnavatelů. Někteří zaměstnavatelé, zejména v obchodě a v pohostinství, se záměrně zaměřují na zaměstnávání zranitelných a nezkušených zaměstnanců, například studentů mladších osmnácti let, a dopředu kalkulují s tím, že jim následně neposkytnou řádnou odměnu za vykonanou práci. To může u mladé generace negativně ovlivňovat její další zájem o uplatnění na trhu práce.

Druhou největší skupinu tvořily podněty ke kontrole upozorňující na nedodržování právních předpisů týkajících se vzniku, změn a zejména skončení pracovního poměru a nevystavení potvrzení o zaměstnání. Takových podnětů SÚIP v loňském roce obdržel 1 494, což je srovnatelný počet jako v roce předchozím. Celkem 691 podnětů na úseku pracovní doby poukazovalo na její nezákonné rozvrhování, na neposkytnutí nepřetržitého odpočinku v týdnu a mezi dvěma směny, na nevedení či nedostatečné vedení evidence o odpracované době a její pozměňování v neprospěch zaměstnanců, a to hlavně v oboru dopravy, zejména mezinárodní kamionové dopravy, ve stavebnictví, ale také ve zdravotnictví. Inspektoráty jsou často při kontrole konfrontovány se situací, kdy evidenci odpracované doby za předchozí období zaměstnavatel nepředloží s tím, že byla skartována, neboť neexistuje zákonná povinnost tuto evidenci po určitou dobu uchovávat. Inspektorům bývá při kontrole předkládána také perfekcionistaicky vedená evidence odpracované doby, která budí pochybnost, zda nebyla vytvořena účelově pro potřeby kontroly. Situace na trhu práce, kdy již po řadu let převažuje poptávka po pracovních silách nad jejich nabídkou, se odráží v nařizování práce přesčas v rozporu se zákoníkem práce v případech, kdy jde o její rozsah nebo o nepřetržitý odpočinek v týdnu, příp. mezi směny. Jako velmi problematické se z pohledu OIP jeví prokazování skutečné odpracované doby u pracovněprávních vztahů založených dohodami o pracích konaných mimo pracovní poměr, kde neexistuje zákonná povinnost zaměstnavatele vést evidenci odpracované doby. Doporučovaná rekodifikace dohod o pracích konaných mimo

pracovní poměr by navíc přinesla i žádoucí snížení rozsahu šedé ekonomiky a prekarizované práce.

Orgány inspekce práce obdržely rovněž 659 podnětů upozorňujících na porušování právních předpisů na úseku náhrad. Tyto podněty poukazovaly zejména na neposkytnutí cestovních náhrad a náhrad za nevyčerpanou dovolenou. Dále orgány inspekce práce přijaly 369 podnětů upozorňujících na porušování rovného zacházení se zaměstnanci (o 30 % více než v předchozím roce). Zajímavou je skutečnost, že zatímco v předchozích letech tyto podněty přicházely zejména ze školství a veřejné správy, v současnosti přibývá podnětů zaměstnanců podnikatelské sféry. Celkem 202 podnětů upozorňovalo na nedodržování právních předpisů v oblasti dovolené. Dalších 99 podnětů směřovalo do oblasti agenturní zaměstnávání. Tyto poukazovaly zejména na mzdové ohodnocení zaměstnanců a jejich srovnatelné podmínky ve srovnání s kmenovými zaměstnanci. Takové podněty stále častěji podávají cizí státní příslušníci zaměstnaní u agentur práce. Celkem 98 podnětů směřovalo do oblasti ochrany soukromí a osobních práv zaměstnanců, což byl podobný počet jako v předchozím roce.

V roce 2019 bylo provedeno celkem 2 689 kontrol na základě podnětů směřujících do oblasti PVP, a to jak podnětů podaných v běžném roce, tak podnětů z let předchozích. U dvou třetin kontrol bylo zjištěno porušení právních předpisů. Celkem bylo zjištěno 6 396 porušení, přičemž z velké části se jednalo o porušení některého z ustanovení zákoníku práce.

V následujícím přehledu jsou uvedena nejčastější porušení:

- 2 564 porušení na úseku odměňování, z toho byl nejčastěji porušen zákoník práce (2 453) a nařízení vlády o nezabavitelných částkách (106),
- 1 984 porušení na úseku pracovního poměru nebo dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr, z toho byl nejčastěji porušen zákoník práce (1 961) a občanský zákoník (14),
- 785 porušení v oblasti pracovní doby, z toho nejčastěji zákoník práce (758) a nařízení vlády o úpravě pracovní doby a odpočinku zaměstnanců v dopravě (21),
- 763 porušení zákoníku práce na úseku náhrad.

Současně byla zjištěna také další porušení zákoníku práce, a to v počtu 101 porušení na úseku dovolené, 78 porušení na úseku rovného zacházení, 52 porušení na úseku agenturního zaměstnávání, 40 porušení v oblasti ochrany soukromí a osobních práv zaměstnanců, 17 porušení při součinnosti zaměstnavatele a orgánu jednajícího za zaměstnance.

Podněty ke kontrole v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci

Podněty v této oblasti zahrnují tři kategorie podnětů:

- podněty na všeobecnou bezpečnost práce,
- podněty na bezpečnost práce na VTZ, tj. tlakových, zdvihacích, elektrických a plynových zařízeních se zvýšenou mírou ohrožení zdraví a bezpečnosti osob a majetku,
- podněty ve vazbě na zákon o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek (nově od roku 2019).

V roce 2019 bylo v oblasti BOZP podáno 779 podnětů následujícího obsahu:

- 725 podnětů do oblasti všeobecné bezpečnosti práce.
Podatelé zejména poukazovali na nedostatečné vybavení osobními ochrannými pracovními prostředky (dále jen OOPP), na porušení povinností zaměstnavatele při vzniku pracovního úrazu, neplnění povinností týkajících se pracoviště a pracovního prostředí, neplnění povinností při zajištění řádného stavu používání výrobních a pracovních prostředků a zařízení a na porušení povinností týkajících se organizace práce a pracovních postupů stanovených zákonem o BOZP,
- 68 podnětů do oblasti VTZ.
Upozorňovaly zejména na nedostatečné prohlídky, revize nebo zkoušky pro provozování VTZ, nedostatečnou zdravotní nebo odbornou způsobilost obsluhy těchto zařízení,
- 4 podněty upozorňující na porušení zákona o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek.

Cílem kontrol prováděných na úseku BOZP na základě podnětů bylo zjistit stav úrovně bezpečnosti práce u zaměstnavatelů, kteří byli předmětem podání. Přestože orgány inspekce práce nemohou při prováděných kontrolách primárně řešit individuální spory, napomáhají cíleně vedenou kontrolou ke zvýšení úrovně bezpečnosti práce u jednotlivých zaměstnavatelů.

Podněty, které byly obsahově konkrétní, nejčastěji poukazovaly na neprovedení školení o bezpečnosti práce, na nevyhovující podmínky při práci spočívající v přetěžování zaměstnanců, neposkytnutí přestávek při práci, chybějící zajištění pracovnělékařské péče, nesepsání úrazu do knihy úrazů, neuznání nebo nesprávné vyšetření pracovního úrazu. Upozorňovaly na nefunkčnost ochranných zařízení na strojích, neposkytnutí OOPP, nesprávné zacházení s chemickými látkami, neplnění povinností při provozu elektrických zařízení, neplnění povinností spojených s provozem VTZ, na ohrožení bezpečnosti zaměstnanců na stavbách, porušování pravidel BOZP při manipulaci s nadlimitními břemeny a nedodržování předpisů při organizování práce v dopravě.

V roce 2019 bylo na základě podaných podnětů provedeno 565 kontrol a dalších 67 kontrol zahájených v předchozím roce bylo dokončeno. Z tohoto počtu bylo 43 % kontrol shledáno bez porušení. Při kontrolách bylo zjištěno celkem 1 609 porušení právních předpisů.

Tab. č. 2 - Vybrané ukazatele dle inspektorátů

Ukazatele	Inspektorát								Celkem
	03	04	05	06	07	08	09	10	
Počet kontrolovaných subjektů	58	68	61	27	37	68	80	194	593
Počet kontrol	59	70	61	29	39	75	84	215	632
Počet zjištěných porušení	125	226	173	58	141	204	201	481	1 609
Počet opatření	1	4	2	0	0	3	0	8	18

Nejčastěji porušovanými právními předpisy byl zákoník práce a zákon o BOZP.

Celkem bylo zjištěno 594 porušení zákoníku práce.

Z tohoto počtu se jednalo o 158 porušení ustanovení § 102 odst. 1 ZP, který stanoví povinnost zaměstnavatele vytvářet bezpečné a zdraví neohrožující pracovní prostředí a pracovní podmínky vhodnou organizací BOZP a přijímáním opatření k předcházení rizikům.

V 87 případech bylo zjištěno porušení ustanovení § 103 odst. 1 písm. a) ZP, týkající se zdravotní způsobilosti zaměstnance k vykonávané práci. Dalších 80 porušení se týkalo ustanovení § 104 o OOPP, pracovních oděvech a obuvi, mycích, čisticích a dezinfekčních prostředcích a ochranných nápojích. Dalších 76 porušení se týkalo ustanovení § 103 ZP odst. 2 a odst. 3, tj. školení zaměstnanců o předpisech k zajištění BOZP, které se týkají vykonávané práce a rizik s tím spojených, určení jejich obsahu, četnosti a ověření znalostí.

Celkem bylo zjištěno 466 porušení zákona o BOZP.

Nejčastěji, celkem ve 196 případech, byla zjištěna porušení ustanovení § 4 zákona o BOZP, tj. nedodržení požadavků na výrobní a pracovní prostředky a zařízení, z nichž dvě třetiny (134 zjištěných porušení) se týkaly jejich pravidelné a řádné údržby, kontrol a revizí dle ustanovení § 4 odst. 1 písm. c). Časté bylo také porušení ustanovení § 2 zákona o BOZP týkající se požadavků na pracoviště a pracovní prostředí (124 zjištěných porušení), z čehož bylo 50 porušení ustanovení § 2 odst. 1 písm. c), který stanoví požadavek na prostorové a konstrukční uspořádání a vybavení pracoviště z hlediska BOZP, tak aby prostory určené pro práci, chodby, schodiště a jiné komunikace měly stanovené rozměry a povrch a byly vybaveny pro činnosti zde vykonávané.

Z pohledu sektoru podnikání zaměstnavatele byla nejpočetnější porušení:

- 373 porušení u 167 zaměstnavatelů se týkalo řízení péče a bezpečnosti práce v organizacích,
- 317 porušení u 97 zaměstnavatelů se týkalo výrobních a provozních budov,
- 85 porušení u 43 zaměstnavatelů se týkalo skladů a skladování,
- 85 porušení u 25 zaměstnavatelů se týkalo stavenišť,
- 80 porušení u 55 zaměstnavatelů se týkalo OOPP.

Ve vazbě na základní předpisy, kterými jsou ZP a zákon o BOZP, bylo zjištěno porušení těchto prováděcích předpisů:

- 230 porušení NV č. 101/2005 Sb., o podrobnějších požadavcích na pracoviště a pracovní prostředí, přitom podstatnou část tvoří porušení ustanovení § 4 odst. 1, které odkazuje na konkrétní požadavky u jednotlivých pracovišť uvedené v příloze tohoto předpisu,
- 143 porušení NV č. 378/2001 Sb., kterým se stanoví bližší požadavky na bezpečný provoz a používání strojů, technických zařízení, přístrojů a náradí, přitom nejčastěji byla porušena ustanovení § 3 ohledně minimálních požadavků na bezpečný provoz a používání zařízení v závislosti na příslušném riziku vytvářeném daným zařízením a ustanovení § 4 týkající se provozní dokumentace,
- 41 porušení vyhlášky č. 48/1982 Sb., kterou se stanoví základní požadavky k zajištění bezpečnosti práce a technických zařízení, přitom častěji se vyskytla porušení ustanovení týkající se tlakových nádob a ochranných opatření u elektrických zařízení,

- 31 porušení NV č. 591/2006 Sb., o bližších minimálních požadavcích na bezpečnost a ochranu zdraví při práci na staveništích, přitom nejčastěji byla porušena ustanovení § 2 o uspořádání staveniště,
- 17 porušení NV č. 201/2010 Sb., o způsobu evidence úrazů, hlášení a zasílání záznamu o úrazu.

Na úseku VTZ bylo současně provedeno 89 kontrol. Na základě těchto kontrol bylo zjištěno 23 porušení právních předpisů. Ve třech případech se jednalo o porušení zákona č. 174/1968 Sb., o státním odborném dozoru nad bezpečností práce, a ve dvou případech o porušení vyhlášky č. 73/2010 Sb., o vyhrazených elektrických technických zařízeních.

Podněty ke kontrole v oblasti zaměstnanosti a nelegálního zaměstnávání

V roce 2019 obdržely orgány inspekce práce 1 843 podnětů upozorňujících na možné nelegální zaměstnávání a dalších 281 podnětů na možné porušování ostatních ustanovení zákona o zaměstnanosti. Stejně jako v předchozích letech podněty ke kontrole upozorňovaly převážně na možnou nelegální práci, a to jak občanů ČR, tak občanů EU a cizinců, a to následovně:

- 1 352 podnětů směřovalo do oblasti nelegální práce občanů ČR,
- 301 podnětů směřovalo do oblasti nelegální práce občanů EU,
- 677 podnětů směřovalo do oblasti nelegální práce cizinců,

Výše uvedených 281 podnětů, směřujících do jiných oblastí zaměstnanosti, se týkalo zejména oblasti rovného zacházení a diskriminace, dále oblasti zprostředkování zaměstnání, zaměstnávání zaměstnanců ze zahraničí, dodržování ustanovení § 136 ZoZ a zaměstnávání osob se zdravotním postižením (dále jen OZP).

V počtu podnětů upozorňujících na možné nedodržování rovného zacházení a zákazu diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání jsme zaznamenali nárůst oproti předchozím létům. V roce 2019, tak jako v předchozích letech, se jednalo především o podněty upozorňující na nabídky práce obsahující diskriminační prvky, zejména z důvodu věku a pohlaví. Menší část podnětů upozorňovala na nerovné zacházení při výběrových řízeních.

Tak jako v předchozích letech i v roce 2019 se orgány inspekce práce snažily kontrolní činností v oblasti zaměstnanosti omezit výkon nelegální práce.

V roce 2019 bylo provedeno 1 471 kontrol na základě podnětů směřujících do oblasti zaměstnanosti a NLZ, z toho bez porušení byly přibližně dvě třetiny kontrol.

Celkem bylo zjištěno 1 344 porušení, a to:

- 469 porušení spočívající v umožnění výkonu závislé práce fyzických osob mimo pracovněprávní vztah ve smyslu ustanovení § 5 písm. e) bod 1 zákona o zaměstnanosti,
- 618 porušení ustanovení § 5 písm. e) bod 2 zákona o zaměstnanosti, kdy cizinci vykonávali práci bez povolení k zaměstnání, zaměstnanecké karty či modré karty, je-li podle zákona o zaměstnanosti vyžadováno, nebo v rozporu se zaměstnaneckou kartou, přičemž na území ČR pobývali legálně,
- 139 porušení ustanovení § 136 zákona o zaměstnanosti, kdy zaměstnavatelé nesplnili povinnost mít v místě pracoviště kopie dokladů prokazujících existenci

pracovníprávního vztahu. Toto porušení se týkalo hlavně zaměstnavatelů, kteří sjednali se zaměstnanci dohody o provedení práce.

- 118 porušení se týkalo ostatních povinností vyplývajících zaměstnavatelům ze zákona o zaměstnanosti, např. porušení povinností souvisejících se zaměstnáváním cizinců, se zprostředkováním zaměstnání, s plněním povinného podílu zaměstnávání OZP a v neposlední řadě i s porušením zákazu diskriminace a rovného zacházení při uplatňování práva na zaměstnání.

Při kontrolách na základě podnětů upozorňujících na možný výkon nelegální práce bylo zjištěno celkem 1 005 nelegálně zaměstnaných osob, což je nárůst oproti roku 2018, kdy na základě podaných podnětů bylo zjištěno 912 nelegálně zaměstnávaných osob. Z celkového počtu 1 005 nelegálně zaměstnávaných osob bylo 257 občanů ČR, 37 občanů EU a 711 cizinců.

Podněty ke kontrole v oblasti péče o dítě v dětské skupině

V roce 2019 bylo přijato celkem 18 podnětů upozorňujících na nedodržování podmínek vymezených zákonem o dětské skupině. Na základě těchto přijatých podnětů bylo zahájeno celkem 12 kontrol poskytovatelů služby péče o dítě v dětské skupině a 2 kontroly budou provedeny v roce 2020. Ve zbývajících 4 případech směřoval podnět vůči totožnému poskytovateli a byl vyřízen v rámci jedné kontroly.

Z těchto 12 zahájených kontrol v roce 2019 bylo 10 kontrol u 10 poskytovatelů služby péče o dítě v dětské skupině v témže roce také dokončeno. Současně bylo dokončeno také 8 kontrol, které byly na základě podnětů zahájeny v roce předchozím. Při těchto všech dokončených kontrolách prováděných na základě podnětu bylo zjištěno celkem 51 porušení u 15 kontrolovaných poskytovatelů a pouze ve 3 případech byly kontroly zcela bez porušení.

Jednalo se nejčastěji o tato porušení zákona o dětské skupině:

- 10 porušení spočívající v nedodržení povinnosti poskytovatele zpracovat a dodržovat vnitřní pravidla organizace poskytování služby péče o dítě v dětské skupině,
- 8 porušení spočívající v nedodržení podmínek kladených na pečující osobu, tj. na fyzickou osobu, která je v základním pracovníprávním vztahu s poskytovatelem služby a která vykonává činnost přímo působící na dítě, spočívající v hlídání a péči o dítě,
- 6 porušení spočívající v nedodržení povinnosti poskytovatele vést evidenci dětí,
- 5 porušení spočívající v nedodržení povinnosti poskytovatele před zahájením poskytování služby péče o dítě v dětské skupině uzavřít s rodičem písemnou smlouvu o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině,
- 4 porušení spočívající v nedodržení podmínky poskytovat službu péče o dítě v dětské skupině jen na základě oprávnění k poskytování služby péče o dítě v dětské skupině.

Mezi další porušení patřila porušení spočívající v nedostatečném obsahu náležitostí, které musí obsahovat smlouva o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině, v nedodržení stanoveného počtu pečujících osob v jedné dětské skupině, v nedodržení požadavku, aby přílohou smlouvy o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině byla vnitřní pravidla a plán výchovy a péče, v porušení povinnosti poskytovatele před započítáním poskytování služby péče o dítě v dětské skupině uzavřít pojištění odpovědnosti za újmu způsobenou při poskytování služby péče o dítě v dětské skupině a také v nedodržení povinnosti poskytovatele oznámit

ministerstvu všechny změny týkající se údajů a dokladů, které jsou stanoveny pro žádost o zápis, a předložit doklady o nich do 15 dnů ode dne jejich vzniku.

Při těchto kontrolách došlo také ke zjištění jednoho nelegálně pracujícího cizince, porušení informační povinnosti zaměstnavatele v případě zaměstnávání zaměstnanců ze zahraničí a porušení na úseku odměňování, kdy nebyla zaměstnanci poskytnuta mzda ve stanoveném termínu.

V roce 2019 bylo ve všech oblastech kontrolní působnosti orgánů inspekce práce realizováno celkem 4 813 kontrol na základě podnětů ke kontrole, z toho 690 kontrol bylo provedeno na základě podnětů z let předchozích. Porušení právních předpisů bylo zjištěno u 56 % ze všech realizovaných kontrol a bylo zjištěno celkem 9 387 porušení právních předpisů. Jde o mírný pokles oproti předchozímu roku, když v roce 2018 bylo zjištěno celkem 9 849 porušení a kontroly se zjištěným porušením tvořily 58 % z celkového počtu 5 037 kontrol, provedených na základě podnětů ke kontrole.

Kontrolami provedenými na základě podnětů v roce 2019 bylo ve všech oblastech kontrolní působnosti uloženo celkem 727 pokut v celkové výši 59 735 000. Kč. V uvedených číslech jsou zahrnuty i pokuty za nesoučinnost kontrolovaných osob.

Rozborem výsledků kontrolní činnosti v roce 2019 bylo zjištěno, že z celkového počtu podnětů, na něž navazovala kontrola, bylo 1 723 vyhodnoceno jako oprávněné nebo částečně oprávněné, tj. více než polovina. U 1 156 podnětů kontrola neprokázala porušení právních předpisů a jako neoprávněných bylo vyhodnoceno 518 podnětů.

Jako neprokázaný se označuje podnět v případě, kdy se nepodařilo kontrolou prokázat porušení právních předpisů, na které podnět poukazoval, i když okolnosti nasvědčují tomu, že k porušování předpisů dochází, avšak nepodařilo se nashromáždit potřebné přezkoumatelné důkazy k potvrzení daného stavu.

Podněty byly z velké části řešeny provedením kontroly. Některé podněty byly vyřízeny poskytnutím poradenství, část vyřízena s podatelem korespondenčně, zejména v situacích, kdy je zřejmé, že provedení kontroly by bylo neúčinné. Část podnětů byla odložena, například z důvodu, že obsah podnětu byl mimo kontrolní působnost inspekce práce nebo podatel podnětu nedoplnil na vyzvání jeho obsah. Část podnětů byla z důvodu věcné nepříslušnosti postoupena jinému orgánu veřejné správy, např. Úřadu práce ČR (dále jen ÚP ČR), České správě sociálního zabezpečení (dále jen ČSSZ), Policii ČR (dále jen PČR), České školní inspekci, Úřadu pro ochranu osobních údajů, České inspekci životního prostředí (dále jen ČIŽP), Státní zemědělské a potravinářské inspekci, krajským hygienickým stanicím, orgánům finanční správy, živnostenským a stavebním úřadům.

2 Kontrolní činnost v oblasti pracovněprávních vztahů

Kontrolní činnost úseku inspekce pracovních vztahů a podmínek SÚIP a oddělení inspekce pracovních vztahů a podmínek OIP byla v roce 2019 zaměřena především do čtyř hlavních oblastí – do oblasti odměňování zaměstnanců, dodržování minimální mzdy a nejnižší úrovně zaručené mzdy stanovené podle složitosti, odpovědnosti a namáhavosti vykonávané práce, do oblasti rovného zacházení se zaměstnanci, rovného odměňování zaměstnanců a dodržování zákazu diskriminace, do oblasti ochrany osobních práv zaměstnanců a do oblasti agenturního zaměstnávání.

Kromě kontrol zacílených na výše uvedené oblasti PPV, které si orgány inspekce práce pro rok 2019 stanovily jako prvořadé, byly prováděny také kontroly v ostatních oblastech, například v oblasti pracovní doby, v oblasti pracovního poměru a dohod konaných mimo pracovní poměr, v oblasti náhrad, v oblasti dovolené, v oblasti součinnosti zaměstnavatele a orgánu jednajícího za zaměstnance, a to především na základě podnětů ke kontrolám.

Zmíněné hlavní kontrolní oblasti byly do ročního programu kontrolních akcí zařazovány již v předchozích obdobích, například kontrola v oblasti agenturního zaměstnávání patří pro svou vysokou a trvalou aktuálnost k prioritám kontrolní činnosti SÚIP a OIP každoročně, obdobně jako kontrola v oblasti rovného zacházení a dodržování zákazu diskriminace. Kontroly na základě podnětů jsou také nedílnou součástí kontrolní činnosti orgánů inspekce práce a vzhledem k množství obdržených podnětů představují kontroly na základě podnětů v konečném důsledku podstatnou až převážnou část realizovaných kontrol.

V rámci kontrol zaměřených na prioritní kontrolní oblasti byla část kontrol zaměřena úzce na ty pracovněprávní instituty, u kterých byla potřeba kontrolní činnosti ze strany orgánů inspekce práce vyhodnocena jako zvláště aktuální. V oblasti agenturního zaměstnání se jednalo o kontroly zaměřené na splnění povinnosti agentury práce mít odpovědného zástupce, který je u agentury práce v pracovním poměru s pracovní dobou sjednanou v rozsahu nejméně 20 hodin týdně. V oblasti rovného zacházení a zákazu diskriminace se pak jednalo o kontroly zaměřené na ne/rovné odměňování žen a mužů.

Roční program kontrolních akcí SÚIP pro rok 2019 předpokládal provedení 5 000 kontrol v oblasti pracovních vztahů a podmínek. Inspektoři práce provedli v roce 2019 v oblasti pracovních vztahů a podmínek celkem 7 015 kontrol.

Nejčastějším zdrojem pro výběr subjektů k zařazení do plánu kontrol byly podněty ke kontrolám ze strany občanů (nejčastěji zaměstnanců kontrolovaných osob), úřadů a institucí. V oblasti pracovních vztahů a podmínek bylo v roce 2019 podáno 4 081 podnětů; na základě podnětů bylo v oblasti pracovních vztahů a podmínek provedeno 2 687 kontrol. Nejčastěji podněty upozorňovaly na porušování předpisů v oblasti odměňování a dále v oblasti vzniku, změn a skončení pracovního poměru a v oblasti pracovní doby.

Kontroly v oblasti pracovních vztahů a podmínek v roce 2019 odhalily celkem 10 040 porušení právních předpisů. Obdobně jako v předchozích letech bylo nejčastěji zjištěno porušení právních předpisů na úseku odměňování, na úseku pracovního poměru a dohod konaných mimo pracovní poměr, na úseku pracovní doby, na úseku náhrad a na úseku agenturního zaměstnávání.

Za ta zjištěná porušení právních předpisů, která jsou zákonem kvalifikována jako přestupky, bylo kontrolovaným zaměstnavatelům v roce 2019 uloženo 966 pokut v celkové výši 37 004 400 Kč.

2.1 Agenturní zaměstnávání

Orgány inspekce práce se ve své kontrolní činnosti věnují již více než 10 let také kontrolám zaměřeným na oblast zprostředkování zaměstnávání agenturami práce. Agentury práce, ať už se jedná o fyzické či právnické osoby, mohou zprostředkovat zaměstnání za podmínek daných zákonem o zaměstnanosti a především na základě povolení k příslušné formě zprostředkování zaměstnání. Zákon o zaměstnanosti, stejně tak jako zákoník práce klade agenturám práce i uživatelům řadu povinností týkajících se zejména zachování rovných podmínek agenturních zaměstnanců.

Orgány inspekce práce se i v době ekonomické prosperity setkávají s nedodržováním pracovněprávních předpisů jak ze strany agentur práce, tak ze strany uživatelů.

V roce 2019 nedošlo k žádným legislativním změnám v oblasti agenturního zaměstnávání, a proto nebylo nutné zásadním způsobem měnit obsah a zaměření těchto kontrol. Předmětem kontrol byla zejména oblast vzniku, změn a skončení pracovního poměru, pracovní doby, odměňování, náhrad, dovolené, srovnatelných pracovních a mzdových podmínek, zaměstnávání odpovědných zástupců a oblast zaměstnávání cizích státních příslušníků. Kontroly probíhaly pokud možno v agenturách, u kterých v delším časovém horizontu nebyla kontrola provedena a rovněž u agentur práce, které disponují povolením podle § 14 odst. 1 písm. a) a c) zákona o zaměstnanosti. Aby mohlo být provedeno objektivní srovnání pracovních a mzdových podmínek agenturních zaměstnanců a kmenových zaměstnanců uživatele probíhaly kontroly současně u agentur i jejich uživatelů.

V roce 2019 byly také častěji kontrolovány agentury práce, které přidělovaly k uživateli občany EU a cizince, neboť výrazně stouply počty cizinců zaměstnaných v agenturách práce, kterým bylo vydáno ÚP ČR povolení k zaměstnání.

Výběr agentur práce ke kontrole probíhal s využitím seznamu agentur práce zveřejněným na portálu MPSV, dále byly při výběru zohledněny přijaté podněty ke kontrole a poznatky z kontrolní činnosti.

Cílem kontrol v oblasti agenturního zaměstnávání byla zejména snaha zlepšit stav v oblasti agenturního zaměstnávání, a to nejen soustavnou kontrolní činností, ale rovněž ukládáním sankcí za závažné a opakované porušování pracovněprávních předpisů.

Bylo plánováno provést nejméně 20 kontrol agenturního zaměstnávání každým OIP. Kontroly se zaměřily na platnost povolení k příslušné formě zprostředkování, skutečnost, zda pojištění záruky agentury práce pro případ svého úpadku bylo sjednáno v souladu se zákonem, vznik, změny a skončení pracovněprávního vztahu, evidenci pracovní doby, odměňování, na obsah dohody o dočasném přidělení mezi agenturou práce a uživatelem, obsah písemného pokynu k dočasnému přidělení k uživateli, dodržování srovnatelných pracovních a mzdových podmínek agenturního zaměstnance a zaměstnance uživatele, povinnosti při zaměstnávání cizích státních příslušníků, dodržování povinností u osoby odpovědného zástupce agentury

práce, a v některých případech i dodržování informačních povinností agentury vůči generálnímu ředitelství ÚP ČR.

Agenturní zaměstnávání bylo rovněž předmětem kontrol, které se primárně zaměřily na jiné kontrolní oblasti (například oblast odměňování, pracovní doby, oblast BOZP a oblast diskriminace a rovného zacházení).

V roce 2019 bylo v oblasti agenturního zaměstnávání ukončeno celkem 469 kontrol. Z tohoto počtu bylo 175 kontrol s porušením (37 %) a 294 bez porušení (63 %), k porušení zákona došlo celkem v 410 případech.

Ve sledované oblasti agenturního zaměstnávání bylo vždy kontrolováno dodržování § 307a, § 308 a § 309 zákoníku práce a vybraných ustanovení zákona o zaměstnanosti, které agenturní zaměstnávání regulují (zejména se jednalo § 60 a § 58). Nejčastěji byla zjištěna porušení § 309 zákoníku práce (216), § 308 zákoníku práce (178), porušení § 60 zákona o zaměstnanosti (12), dále porušení § 307a zákoníku práce (3) a § 58 zákona o zaměstnanosti (1).

Nejčastější ustanovení zákoníku práce a zákona o zaměstnanosti, která byla porušena, jsou v níže přiložené tabulce.

Tab. č. 3 - Přehled nejčastěji porušovaných ustanovení zákoníku práce a zákona o zaměstnanosti, za rok 2019 – oblast agenturního zaměstnávání celkem

Ustanovení zákoníku práce	Popis porušení	Počet porušení
§ 309 odst. 5 ZP	Agentura práce nezabezpečila, aby pracovní a mzdové podmínky dočasně přiděleného zaměstnance nebyly horší, než jsou nebo by byly podmínky srovnatelného zaměstnance uživatele.	85
§ 308 odst. 1 písm. f) ZP	Dohoda agentury práce s uživatelem neobsahovala informace o pracovních a mzdových podmínkách zaměstnance uživatele, který vykonává nebo by vykonával stejnou práci, jako dočasně přidělený zaměstnanec.	58
§ 309 odst. 2 písm. f) ZP	Agentura práce přidělila zaměstnance k dočasnému výkonu práce u uživatele na základě písemného pokynu, který neobsahoval informaci o pracovních a mzdových podmínkách srovnatelného zaměstnance nebo nebyla úplná.	52
§ 308 odst. 1 písm. a) ZP	Dohoda agentury práce s uživatelem neobsahovala informace o přiděleném zaměstnanci, např. jméno, bydliště, státní občanství, místo narození.	25
§ 308 odst. 1 písm. h) ZP	Dohoda agentury práce s uživatelem neobsahovala číslo a datum rozhodnutí, kterým bylo agentuře práce vydáno povolení ke zprostředkování zaměstnání.	25
§ 309 odst. 2 písm. e) ZP	Agentura práce přidělila zaměstnance k dočasnému výkonu práce u uživatele na základě písemného pokynu, který neobsahoval podmínky jednostranného prohlášení o ukončení dočasného přidělení před uplynutím jeho doby.	16
§ 308 odst. 2 ZP	Dohoda agentury práce s uživatelem o dočasném přidělení zaměstnance nebyla uzavřena písemně.	15

§ 309 odst. 2 písm. d) ZP	Agentura práce přidělila zaměstnance k dočasnému výkonu práce u uživatele na základě písemného pokynu, který neobsahoval určení vedoucího zaměstnance uživatele oprávněného přidělovat zaměstnanci práci a kontrolovat ji.	13
§ 60 odst. 10 ZoZ	Agentura práce neuzavřela pracovní poměr se svým odpovědným zástupcem v rozsahu alespoň 20 hodin týdně.	12
§ 308 odst. 1 písm. e) ZP	Agentura práce přidělila zaměstnance k dočasnému výkonu práce u uživatele na základě písemného pokynu, který neobsahoval den nástupu dočasně přiděleného zaměstnance k výkonu práce u uživatele.	12

Tab. č. 4 - Další nejčastěji zjištěná porušení pracovněprávních předpisů v souvislosti s agenturním zaměstnáváním – agentury práce

Porušená ustanovení	Popis porušení
§ 59 ZoZ	Agentury práce pro statistické účely sdělují do 31. ledna běžného roku generálnímu ředitelství ÚP ČR zejména údaje za přechodí kalendářní rok. Zaměstnavatel nesplnil danou povinnost.
§ 141 ZP	Zaměstnavatel neposkytl zaměstnanci mzdu v termínu splatnosti mzdy, čímž nesplnil povinnost danou tímto ustanovením.
§ 96 ZP	Zaměstnavatel nevedl u zaměstnanců evidenci s vyznačením začátku a konce odpracované směny.
§ 112 ZP	Agentura práce neposkytla zaměstnanci příslušnou nejnižší úroveň zaručené měsíční mzdy.
§ 313 ZP	Agentura práce vydala při skončení pracovního poměru všem zaměstnancům z vybraného kontrolního vzorku zaměstnanců potvrzení o zaměstnání bez uvedení druhu konaných prací a také bez uvedení údajů o zaměstnání.

Tab. č. 5 - Další nejčastěji zjištěná porušení pracovněprávních předpisů v souvislosti s agenturním zaměstnáváním – uživatelé

Porušená ustanovení	Popis porušení
§ 96 ZP	Zaměstnavatel nevedl u zaměstnanců evidenci s vyznačením začátku a konce odpracované směny.
§ 116 ZP	Kontrolovaná osoba nevyúčtovala zaměstnancům příplatek za dobu noční práce.
§ 118 ZP	Kontrolovaná osoba nevyúčtovala zaměstnancům příplatek za práci v sobotu a v neděli.
§ 141 ZP	Kontrolovaná osoba v termínu splatnosti nevyplatila zaměstnanci sjednanou základní mzdu za odpracovanou dobu.

Kontroly obdobně jako v minulých letech ukázaly, že nejčastěji se porušení zákona týká ust. § 309 zákoníku práce a hned následně porušení ust. § 308 zákoníku práce. Tato ustanovení zákoníku práce na sebe legislativně navázána a při porušení jednoho ustanovení se zpravidla objeví současně porušení druhého.

Za porušení předpisů v oblasti agenturního zaměstnávání (Hlava V zákoníku práce) bylo uloženo agenturám práce 59 pokut v celkové výši 3 558 500 Kč a uživatelům 9 pokut v celkové výši 230 000 Kč. Za porušení dalších právních předpisů (mimo oblast agenturního zaměstnávání) bylo agenturám práce uloženo 27 pokut v celkové výši 3 067 000 Kč. Nejčastěji se jednalo o přestupky na úseku odměňování zaměstnanců, na úseku náhrad a úseku pracovní doby.

2.2 Kontrola v oblasti odměňování zaměstnanců, dodržování minimální mzdy a nejnižší úrovně zaručené mzdy stanovené podle složitosti, odpovědnosti a namáhavosti vykonávané práce

Kontrola dodržování pracovněprávních předpisů v oblasti odměňování představuje jednu z kontrolních priorit orgánů inspekce práce, neboť úroveň odměňování má zásadní dopad na kvalitu pracovněprávního vztahu z pohledu zaměstnance.

Minimální mzda představuje nejnižší přípustnou výši odměny za práci a je nástrojem sociální ochrany před nepřiměřeně nízkým oceněním práce zaměstnance. Nejnižší úrovně zaručené mzdy pak stanoví nejnižší cenu práce zaměstnance s ohledem na složitost, odpovědnost a namáhavost vykonávané práce. Právní povědomí zaměstnavatelů i zaměstnanců týkající se zejména institutu nejnižší úrovně zaručené mzdy je stále na nedostatečné úrovni a porušování právních předpisů upravujících tuto oblast tak ze strany zaměstnavatelů je častým jevem. Dopadem každoroční valorizace minimální mzdy a nejnižších úrovní zaručené mzdy je porušování předmětných předpisů, ať již vědomé, nebo vyplývající z nedostatečné znalosti právní úpravy v této oblasti.

Kontrolní činnost orgánů inspekce práce i v roce 2019 v oblasti odměňování ověřovala, zda zaměstnavatelé adekvátně zareagovali na valorizaci minimální mzdy a nejnižších úrovní zaručené mzdy, zda dodržují také ostatní povinnosti vyplývající jim z právních předpisů v oblasti odměňování. V této souvislosti se kontrolní činností podílela na zvýšení informovanosti a právního povědomí zaměstnavatelů i zaměstnanců v oblasti odměňování.

Kontroly v oblasti odměňování byly zaměřeny nejen na podnikatelskou sféru, ale i do oblasti platové sféry a byly zacíleny především na ty zaměstnavatele a v těch oborech, o nichž orgány inspekce práce obdržely nejvíce informací nebo indicií o porušování právních předpisů v oblasti odměňování. Inspektoráty provedly i následné kontroly u těch zaměstnavatelů, kteří se porušení právních předpisů v oblasti odměňování dopustili v minulých obdobích. Výběr zaměstnavatelů ke kontrole byl ponechán na rozhodnutí OIP.

Primárně na oblast odměňování bylo v roce 2019 realizováno 949 kontrol na základě samostatného kontrolního úkolu; kontroly byly provedeny u 669 právnických osob a 278 fyzických osob podnikajících. U 268 kontrol bylo zjištěno 527 porušení. U 72 % kontrolovaných subjektů (681) nebylo zjištěno porušení.

V roce 2019 bylo dokončeno celkem 4 498 kontrol zabývajících se také oblastí odměňování u 4 071 subjektů, z nichž 3 265 bylo právnických osob a 806 podnikajících fyzických osob. Těmito kontrolami bylo zjištěno 3 968 porušení. Část těchto dokončených kontrol (425) bylo

zahájeno již v roce 2018 a dokončeno až v roce 2019, a to z různých důvodů, vždy ale v souladu s kontrolním řádem.

V souvislosti s podanými podněty bylo provedeno a dokončeno v roce 2019 celkem 2 166 kontrol (některé kontroly reagovaly na více podnětů na jednoho zaměstnavatele). U zaměstnavatelů, kde byly zjištěny v minulosti porušení pracovněprávních předpisů v oblasti odměňování, bylo provedeno 92 následných kontrol bez zásadního zjištění.

Oblast odměňování byla kontrolována zejména u podnikatelů zaměstnávající do 50 zaměstnanců; u 1 193 zaměstnavatelů zaměstnávajících 1 - 9 zaměstnanců a u 989 zaměstnavatelů zaměstnávajících 10 – 49 zaměstnanců. U těchto zaměstnavatelů bylo zjištěno celkem 2 211 porušení pracovněprávních předpisů.

Mezi odvětví činnosti podnikatelských subjektů (dále jen sekci), ve kterých častěji dochází k porušování právních předpisů v oblasti odměňování, lze ze zkušeností z kontrolní činnosti OIP zařadit velkoobchod, maloobchod, stravování a pohostinství, potravinářská výroba, pozemní doprava a stavebnictví.

V souvislosti s kontrolou dodržování minimální mzdy (§ 111 ZP) bylo zjištěno 102 porušení; nejčastěji u zaměstnavatele zaměstnávajících 1-9 zaměstnanců v sekci velkoobchodu a maloobchodu. V souvislosti s kontrolou dodržování zaručené mzdy (§ 112 ZP) bylo zjištěno podstatně více porušení (783); opět nejčastěji u zaměstnavatele zaměstnávající 1 - 9 zaměstnanců (349); 159 porušení bylo zjištěno i u zaměstnavatelů zaměstnávající 10 – 49 zaměstnanců v sekci velkoobchodu, maloobchodu, stravování a pohostinství.

Dlouhodobě nejčastějším zjištěným porušením bylo porušení § 141 odst. 1 zákoníku práce (893); zejména nedodržení splatnosti mzdy, nevyplacení mzdy nebo její části, vyplacení mzdy v nesprávné výši. Uvedená skutečnost přitom zřejmě souvisí i s tím, že porušení předmětného ustanovení postihuje více druhů jednání ze strany zaměstnavatele. Jedná se nejen o případy, kdy zaměstnavatel vůbec nevyplatí mzdu (popř. plat či odměnu z dohody). Jde rovněž o situace, kdy zaměstnavatel vyplatí určitou část odměny za práci opožděně (po termínu splatnosti) a také o případy, kdy zaměstnavatel poskytne zaměstnanci jen část mzdy (popř. platu či odměny z dohody), na kterou vznikl zaměstnanci nárok, a to ať již na základě chybně provedeného vyúčtování nebo v důsledku neoprávněného zkrácení mzdových nároků zaměstnance.

Mezi další oblasti často zjišťovaných porušení povinností ze strany zaměstnavatelů byla oblast poskytování povinných příplatků; nejčastěji za práci v sobotu a neděli § 118 zákoníku práce (289), při odměňování noční práce § 116 zákoníku práce (253) a v oblasti odměňování práce přesčas § 114 zákoníku práce (97).

Kontrolovaným zaměstnavatelům bylo v roce 2019 za porušení právních předpisů vztahující se k oblasti odměňování, uloženo 195 pokut v celkové výši 6 651 000. Kč. Z toho 181 pokut za to, že zaměstnavatel neposkytl zaměstnanci mzdu, alespoň ve výši minimální mzdy, popřípadě nejnižší úrovně zaručené mzdy nebo plat ve stanovené výši, neposkytl zaměstnanci ve stanoveném termínu mzdu nebo plat nebo některou její složku.

Z kontrolní a poradenské činnosti lze konstatovat, že na straně zaměstnavatelů stále přetrvává nedostatečné povědomí o institutu zaručené mzdy a o zařazování konkrétních prací do příslušných skupin dle NV č. 567/2006 Sb. Institut zaručené mzdy je pojmem, který již řadu let zasahuje do odměňování mnoha zaměstnanců, přesto porušování v oblasti poskytování

zaručené mzdy patří, mimo neposkytování mzdy nebo jejích složek v termínu jejich splatnosti, mezi nejčastější zjištěná porušení na úseku odměňování.

Rozdílnost kontrol realizovaných na základě podnětu a bez podnětu se zaměřením kontroly na odměňování, je zřejmá. Kontroly realizované na základě zaměření, s ohledem na stanovené zadání, nebývají příliš komplikované. Zato společenský efekt takových kontrol je na druhou stranu stále velmi pozitivní. Je nepochybné, že provádění těchto kontrol, a mj. i poradenství v této oblasti, skutečně působí na zvýšení povědomí zaměstnavatelů, ale i zaměstnanců o institutu zaručené mzdy.

U kontrol prováděných na základě podnětu si je kontrolovaná osoba často vědoma, z jakého důvodu je kontrola prováděna. V tomto směru je běžné, že ohledně předmětných situací, resp. problémů na úseku odměňování již probíhala určitá komunikace mezi ní a příslušným zaměstnancem (podatelem podnětu). Ke kontaktování zástupců zaměstnavatele ohledně podstaty problému ze strany zaměstnance přitom nezřídka dochází na základě poradenství poskytnutého zaměstnanci ze strany inspektorátu a k podání podnětu pak dochází až v případě, kdy je postoj zaměstnavatele k uplatněnému nároku zaměstnance negativní.

Za situace, kdy si je zaměstnavatel vědom existence určitého problému a pochybení na jeho straně přetrvává, je nadále patrná častá neochota k odpovídajícímu poskytování součinnosti při kontrole. Dochází k protahování doby provádění kontroly i nárůstu potřebných kontrolních úkonů.

K této oblasti je třeba zároveň opakovaně zmínit skutečnost, že v podaných podnětech byla velmi častým jevem stížnost na nevyplacení mzdy, popř. části mzdy. Při provádění kontrol je však nadále ověřování uvedených skutečností v četných případech také ztěžováno předkládáním dokladů prokazujících vyplacení mzdy (či odměn z dohody) ze strany zaměstnavatelů, u nichž nelze relevantním způsobem ověřit pravost podpisu zaměstnance přebírajícího mzdu. Nelze tak spolehlivě zjistit, zda ze strany zaměstnavatele k vyplacení odměny za práci došlo či nikoliv, popř. v jakém termínu. Vyskytují se i zaměstnavatelé, kteří si v době vyplacení mzdy neuvědomují možnosti pozdější potřeby prokázat splnění povinnosti vyplatit zaměstnanci mzdu (popř. odměnu z dohody) a podpis zaměstnance stvrzující vyplacení financí si ani neobstarávají.

Z kontrolní činnosti inspektorátů vyplývá, že jsou zaměstnavatelé zejména podnikající v oblasti gastronomie, pohostinství a ubytování, stavebnictví či zemědělství, kteří zaměstnávají zaměstnance pouze na základě některé z dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr proto, aby nemuseli zařadit práci zaměstnance podle její složitosti, odpovědnost a namáhavosti a vyplácet mu tak zaručenou mzdu, neboť tato povinnost se na odměnu z dohody nevztahuje. K tomuto postupu zřejmě vede zaměstnavatele i nepoměrně méně povinností vůči těmto zaměstnancům i v jiných oblastech, než je minimální a zaručená mzda. Rovněž při absenci povinnosti vést evidenci pracovní doby u tohoto druhu pracovněprávního vztahu je však reálné zjištění rozsahu výkonu práce zaměstnancem v rámci tohoto vztahu velmi ztížené. Při prováděných kontrolách bývají v dokladech obsahujících údaje o jednotlivých složkách odměny z dohody často uváděny velmi nízké rozsahy výkonu práce v hodinách, ačkoliv celková poskytnutá odměna pak vysoce převyšuje sjednanou výši odměny za hodinu práce (přestože se poskytnutá odměna prakticky výhradně pohybuje do hranice 10 000 Kč).

Zaměstnavatelé, kteří vědomě porušují pracovněprávní předpisy, mají snahu omezit uchovávání dokumentů dokládajících výkon práce jednotlivými zaměstnanci. Přičemž pracovní doba, především její evidence, je primárním podkladem pro vyúčtování mezd a bez těchto podkladů není možné kontrolu v oblasti odměňování provádět. Rovněž přetrvává stav z předchozích období, kdy kontrolní orgán v praxi při provádění kontrol narážel na předkládání neúplných evidencí odpracované doby, popř. na případy (méně časté), kdy zaměstnavatel vůbec nevede evidenci pracovní doby a kontrola dodržování povinností v oblasti odměňování je tak velmi ztížena. Nadále se vyskytují situace, kdy zaměstnavatel eviduje např. jen údaje o délce výkonu práce v daný den (bez uvedení jakýchkoliv časových údajů k začátku a konci) nebo vede jen údaje k začátku a konci výkonu práce, ale již v příslušné evidence nerozlišuje práci ve směně a práci přesčas. V případě, že vedená evidence není vedena v souladu se zákoníkem práce, nelze v rámci prováděné kontroly ani odpovídajícím způsobem posoudit mzdové nároky zaměstnance, a to nejen pokud se týče poskytnutí mzdy za odpracovanou dobu, ale i ve vztahu k poskytování povinných příplatků.

Obdobně jako v minulých letech měla v rámci kontrolní činnosti na úseku odměňování největší význam kontrola dodržování povinností souvisejících s § 141 odst. 1 zákoníku a dále kontrola dodržování nejnižší úrovně zaručené mzdy.

Počty kontrolních zjištění i zkušenosti získané při samotném výkonu kontrolní i poradenské činnosti inspektorátu potvrzují trend z předchozích let ohledně poměrně dobré informovanosti a přehledu zaměstnavatele, co se týče úrovně minimální mzdy. Uvedenou skutečnost přitom lze dle získaných poznatků dát do souvislosti i s častou prezentací tohoto tématu ve sdělovacích prostředcích, a to nejen při sdělování informací o samotných faktických změnách její úrovně, ale i v souvislosti s probíhajícími jednáními o změnách nebo porovnáváním s její úrovní v dalších státech.

Naopak, pokud se týká výše zmíněného institutu zaručené mzdy, je třeba opětovně konstatovat, že výsledky kontrol i poznatky z poradenství nadále poukazují na přetrvávající nedostatečné povědomí o podstatě, jednotlivých úrovních a v některých případech dokonce o samotné existenci zaručené mzdy. Podstatná část zjištěných porušení § 112 zákoníku práce, tj. souvisejících s nedodržením příslušné nejnižší úrovně zaručené mzdy, je nejčastěji shledávána u zaměstnavatelů zaměstnávajících 1- 10 zaměstnanců (malých zaměstnavatelů).

Problémy těchto zaměstnavatelů v oblasti odměňování stále souvisí zejména s nižší znalostí pracovněprávní úpravy a i při znalosti existence institutu zaručené mzdy se vyskytují obtíže se zařazováním zaměstnanců do jednotlivých skupin prací podle složitosti, odpovědnosti a namáhavosti dle NV č. 567/2006 Sb. Za situace, kdy právě na straně malých zaměstnavatelů přitom bývá častěji patrná snaha o minimalizaci vydaných nákladů na mzdové prostředky, se pak toto projevuje mimo jiné právě tím, že dojde k nedodržení nejnižší úrovně zaručené mzdy, ale i k neposkytování povinných příplatků.

Trvalý nárůst minimální mzdy, vysoký podíl podniků zaměřených na odměňování a vysoká četnost kontrolních zjištění v této oblasti se jeví jako zcela důvodné zaměřovat se na problematiku odměňování i v dalších letech. Právě s ohledem na počet zjištěných porušení se jeví jako nutnost zvýšit i četnost následných kontrol k ověření, zda zaměstnavatel po kontrole již postupuje zákonně a zda tak došlo k zvýšení právního povědomí zaměstnavatelů zejména v oblasti odměňování.

Podněty a poradenství jsou největší zdroj informací pro kontroly v této oblasti, a to zejména pokud se týče nevyplácení mzdy (odměny) či jejích částí, opožděného vyplácní mzdy, či neposkytování příplatků. Speciální kontroly se zaměřením na odměňování, včetně dodržování úrovně minimální a zaručené mzdy, se s přihlédnutím ke skutečnostem zjištěným provedenými kontrolami jeví vhodné dlouhodobě zaměřit zejména na zaměstnavatele s počtem zaměstnanců, zaměstnavatele nově vzniklé či takové, u kterých dosud nebyla provedena kontrola.

S účinností od 1. 1. 2020 došlo opět k navýšení jak minimální mzdy, tak i nejnižších úrovní zaručené mzdy, a je tedy zcela na místě, provádět speciální kontroly zaměřené na odměňování i v dalším období.

2.3 Ochrana osobních práv zaměstnanců při provozování kamerových a jiných monitorovacích systémů na pracovišti

Ochrana osobních práv zaměstnanců na pracovištích byla i v roce 2019 zařazena mezi hlavní kontrolní úkoly SÚIP a OIP a v posledních letech stále patří mezi jejich kontrolní priority. Ochrana osobních práv zaměstnanců podle zákoníku práce se vztahuje v převážné většině k otevřenému či skrytému sledování kamerovými systémy, dále pak k monitoringu telefonních hovorů, elektronické a listovní pošty, popřípadě ke sledování polohy zaměstnanců pomocí lokalizačních systémů. Dle příslušného ust. § 316 odst. 2 zákoníku práce, zaměstnavatel nesmí narušovat soukromí zaměstnanců na pracovištích a ve společných prostorách výše uvedenými způsoby, aniž by k tomu neměl závažný důvod spočívající ve zvláštní povaze činnosti zaměstnavatele. Pokud není tento důvod u zaměstnavatele dán, nesmí narušit chráněné hodnoty (soukromí) zaměstnanců ani v případě, že by s tím zaměstnanci souhlasili. U zaměstnavatelů, u nichž existuje takový závažný důvod spočívající ve zvláštní povaze činnosti odůvodňující zavedení daného kontrolního mechanismu, platí další zákonná povinnost, zaměstnance musí o rozsahu kontroly a o způsobech jejího provádění přímo informovat.

V souvislosti s ochranou osobních práv zaměstnanců je dlouhodobě žádoucí, aby i v kontextu zákonných podmínek závažného důvodu spočívajícího ve zvláštní povaze činnosti, zaměstnavatelé podrobovali užití daných prostředků testu proporcionality. V rámci testu proporcionality se posuzuje užití daného monitorovacího prostředku z hlediska:

- vhodnosti – zda je daný prostředek způsobilý k dosažení cíle,
- potřebnosti – zda není možné cíle dosáhnout jiným způsobem a šetrněji,
- přiměřenosti – zda jsou vyváženy střetávající se hodnoty (zájem zaměstnavatele na ochraně svého majetku na straně jedné a chráněný zájem (soukromí) zaměstnance na straně druhé).

Do oblasti ochrany osobních práv zaměstnanců se dle příslušného ustanovení zákoníku práce dále řadí přiměřená kontrola ze strany zaměstnavatele, respektive přiměřená kontrola využívání výrobních a pracovních prostředků zaměstnancem pro svou osobní potřebu, přičemž zaměstnanci tyto prostředky využívat pro osobní potřebu nesmějí, pokud jim zaměstnavatel neudělí souhlas.

Součástí této oblasti je rovněž zákaz zaměstnavatele vyžadovat od zaměstnanců informace, které bezprostředně nesouvisejí s výkonem práce a se základním pracovněprávním vztahem. Jde především o informace týkající se těhotenství, rodinných a majetkových poměrů, sexuální

orientace, původu, členství v odborových organizacích, v politických stranách či hnutích, příslušnosti k církvi nebo náboženské společnosti a trestněprávní bezúhonnosti. Vyžadování informací týkajících se těhotenství, rodinných a majetkových poměrů a trestněprávní bezúhonnosti zaměstnanců je přípustné za předpokladu, že je pro to dán věcný důvod spočívající v povaze práce a daný požadavek je přiměřený nebo v situaci, kdy je tak stanoveno v zákoníku práce nebo ve zvláštním právním předpise.

Cílem kontrolní činnosti orgánů inspekce práce bylo v rámci tohoto hlavního úkolu, stejně jako v předchozích letech, eliminovat porušování pracovněprávních předpisů v oblasti ochrany osobních práv zaměstnanců na pracovišti, i mimo něj (společné prostory zaměstnavatele), při provozování kamerových či jiných monitorovacích systémů. Pomocí kontrol byli zaměstnavatelé upozorňováni na nezbytnost dodržování ochrany soukromí zaměstnanců na pracovišti při uplatňování monitorovacích mechanismů, dále na nutnost informování zaměstnanců o rozsahu a způsobu kontroly, případně také na zákaz vyžadovat od zaměstnanců informace, které bezprostředně nesouvisí s výkonem práce. V rámci předmětného hlavního úkolu byla poskytována SÚIP a jednotlivými OIP rovněž poradenská činnost za účelem co největší osvěty v dané oblasti. Nezanedbatelným cílem těchto kontrol bylo dále prohloubení kontrolních zkušeností inspektorů v dané oblasti a vzájemná výměna těchto zkušeností.

Stejně jako v předchozích letech, i v roce 2019 byly kontroly v oblasti ochrany osobních práv zaměstnanců zaměřeny na ty zaměstnavatele, o nichž OIP získali informace o možném porušování právních předpisů v oblasti ochrany osobních práv zaměstnanců, nebo o provozování kamerového systému zaměstnavatelem, prostřednictvím podnětů ke kontrole či na základě poskytovaného poradenství. Mimo kontrol na základě podnětů, provedl každý OIP minimálně 5 kontrol v této oblasti na základě vlastního výběru. V případě, že se u zaměstnavatele kamerový systém nenacházel, byla kontrola zaměřena na další části úkolu (např. na vyžadování od zaměstnanců údaje, které bezprostředně nesouvisí s výkonem práce a se základním pracovněprávním vztahem).

Předmětem kontrol byla oblast ochrany majetkových zájmů zaměstnavatele a ochrany osobních práv zaměstnance – ust. § 316 zákoníku práce.

Z dosavadní kontrolní činnosti orgánů inspekce práce vyplývá, že dochází k neustálému nárůstu instalací kontrolních mechanismů u zaměstnavatelů, především k nárůstu instalací kamerových systémů. Je to dáno především rozvojem moderních technologií a cenovou dostupností daných prostředků. Kontroly v oblasti ochrany osobních práv zaměstnanců při provozování kamerových a jiných monitorovacích systémů na pracovišti byly v roce 2019 realizovány mimo jiné s využitím informací z obdržených podnětů. Orgány inspekce práce obdržely v roce 2019 celkem 98 podnětů upozorňujících na možné porušení pracovněprávních předpisů zaměstnavatelem v oblasti ochrany osobních práv zaměstnanců. Ve většině případů podněty upozorňovaly na možná narušení soukromí zaměstnanců prostřednictvím kamerových systémů, dále pak na neinformování zaměstnanců o způsobech provádění kontroly a jejím rozsahu. Menší část obdržených podnětů poukazovala na možné narušování osobních práv zaměstnanců jiným způsobem než prostřednictvím kamerových systémů (např. formou sledování zaměstnanců pomocí GPS lokátorů, odposlechů a záznamů telefonických hovorů, kontrolou soukromé pošty apod.). Orgány inspekce práce přijímají nejčastěji podněty od veřejnosti (převážně zaměstnanců), dále pak např. podněty postoupené od Úřadu pro ochranu osobních údajů (dále jen ÚOOÚ) z důvodu nepřislušnosti k provedení kontroly. Vzhledem ke

skutečnosti, že kontrola dodržování ochrany osobních práv zaměstnanců úzce souvisí s kontrolní působností ÚOOÚ, bývají podněty veřejnosti, upozorňující na možná porušení zaměstnavatelů v oblasti ochrany soukromí zaměstnanců, často zasílány na tento úřad a následně postoupeny orgánům inspekce práce. Nejvíce podnětů ke kontrole přitom směřovalo do soukromé (mzdové) sféry. Jednalo se o malé i velké podnikatelské subjekty.

Kontroly v dané oblasti byly rovněž uskutečňovány na základě získaných informací při jiné činnosti OIP, např. při poskytování poradenství, případně, pokud při kontrolách zaměřených na jinou oblast bylo pojmato podezření na porušení v oblasti ochrany osobních práv zaměstnanců.

V rámci vlastního výběru subjektů ke kontrole se inspektoři OIP nejčastěji zaměřovali na subjekty z oblasti výroby (např. potravinářství, automobilový průmysl), pohostinství, poskytování služeb (např. logistika, domovy pro seniory), či provozování prodejen. V uvedených oblastech totiž bývají velmi často nalezena pracoviště, kde zaměstnavatelé využívají instalace kamerových systémů, jejichž prostřednictvím mohou potenciálně narušovat soukromí zaměstnanců.

Ve sledované oblasti bylo v roce 2019 dokončeno celkem 245 kontrol, z tohoto počtu jich bylo 105 uskutečněno s využitím informací z obdržených podnětů.

V rámci všech vykonaných kontrol bylo konstatováno porušení v předmětné oblasti v 75 případech. V žádném z uvedeného počtu případů nedošlo ze strany zaměstnavatele k porušení ust. § 316 odst. 1 zákoníku práce, tedy k nepřiměřenému způsobu kontroly dodržování zákazu využívat výrobní a pracovní prostředky pro osobní potřebu zaměstnance. Nejčastěji došlo ze strany zaměstnavatelů k porušení ust. § 316 odst. 2 zákoníku práce (ve 38 případech) – narušování soukromí zaměstnanců na pracovištích nebo ve společných prostorách bez závažného důvodu spočívajícího ve zvláštní povaze činnosti zaměstnavatele.

Ve 33 případech bylo konstatováno porušení ust. § 316 odst. 3 zákoníku práce - nedodržení povinnosti zaměstnavatele informovat zaměstnance o rozsahu a způsobu kontroly, prováděné za předpokladu, že je u zaměstnavatele dán závažný důvod spočívající ve zvláštní povaze činnosti.

Ve 4 případech bylo zjištěno porušení zaměstnavatele ve smyslu vyžadování informací od zaměstnance, které bezprostředně nesouvisí s výkonem práce nebo s pracovněprávním vztahem - ust. § 316 odst. 4 zákoníku práce.

Kontroly ochrany soukromí a osobních práv zaměstnanců představují mnohdy složitý proces z hlediska dokazování. Inspektoři se v rámci kontrolní činnosti mimo jiné setkávají např. se situacemi, kdy zaměstnavatel o nainstalované kameře tvrdí, že se jedná pouze o maketu. S procesem dokazování v rámci kontrol ochrany osobních práv zaměstnanců souvisí i další problematické situace, např. v mnoha případech zaměstnanci z obavy o ztrátu jejich zaměstnání monitorování své osoby kamerovým či jiným systémem, zapřou, i když se inspektorovi jeví, že k narušování soukromí zaměstnanců přece jen dochází.

Z dosavadní kontrolní činnosti orgánů inspekce práce v dané oblasti vyplývá, že zaměstnavatelé nejčastěji jako důvod k narušení soukromí zaměstnanců uvádějí ochranu svého majetku. Dále také argumentují ochranou zdraví zaměstnanců.

Kontroly v oblasti ochrany osobních práv zaměstnanců jsou stejně jako v předchozích letech, nejčastěji zahajovány na místě předložením průkazu inspektora, přičemž kontrolovaná osoba

nemá dostatek času provést případné změny v nastavení monitorovacího systému, či zaměstnance dodatečně seznámit s rozsahem a způsobem kontroly prováděné zaměstnavatelem.

V případě zjištění porušení právních předpisů na úseku ochrany soukromí a osobních práv zaměstnanců, může být zaměstnavateli ve správním řízení uložena pokuta. Pokuta může být kontrolované osobě uložena při naplnění jedné z následujících skutkových podstat přestupku:

- narušení soukromí zaměstnance na pracovištích a ve společných prostorách zaměstnavatele některým ze způsobů uvedených v ust. § 316 odst. 2 zákoníku práce,
- neinformování zaměstnance o rozsahu kontroly a způsobech jejího provádění,
- vyžadování od zaměstnance informace, které bezprostředně nesouvisí s výkonem práce a se základním pracovněprávním vztahem.

V roce 2019 bylo orgány inspekce práce uloženo 10 pokut v souhrnné výši 267 000 Kč, z toho 9 pokut bylo uloženo výhradně za naplnění některé ze skutkových podstat přestupku na úseku ochrany soukromí a osobních práv zaměstnanců. Jedna pokuta byla z pohledu zákona o inspekci práce orgány inspekce práce uložena za závažnější přestupek, který byl v rámci kontroly a následujícího správního řízení u zaměstnavatele zjištěn.

Pokud je při kontrole zjištěn inspektory nedostatek, je zde možnost uložit kontrolované osobě opatření k odstranění zjištěných nedostatků. V oblasti ochrany osobních práv zaměstnanců jich bylo v roce 2019 uloženo celkem 19.

Z uvedených údajů vyplývá, že oproti předchozímu roku se počet uložených pokut zvýšil o trojnásobek. Tato skutečnost dokazuje, že je potřeba mimo jiné stále usilovat o zvyšování úrovně právního povědomí zaměstnavatelů spojeného s ochranou osobních práv zaměstnance. V této souvislosti nelze opomenout, že ust. § 316 odst. 2 zákoníku práce obsahuje dva klíčové a přitom neurčité pojmy - závažný důvod a zvláštní povahu činnosti zaměstnavatele, které kladou na zaměstnavatele i na inspektory vysoké interpretační a aplikační nároky při hodnocení, zda zaměstnavatel koná v souladu s pracovněprávními předpisy či nikoliv, při zavádění a používání monitorovacích zařízení na pracovištích. I přesto, že v roce 2020 není daná oblast předmětem hlavního úkolu, je třeba pokračovat v nastoleném směru kontrolní činnosti i nadále.

2.4 Pracovní doba a doba odpočinku

Pracovní doba, její rozvrhování a doba odpočinku jsou jednou z prioritních oblastí regulovaných pracovněprávními předpisy z důvodu, že patří k základním náležitostem každého pracovněprávního vztahu. Dotýkají se jak zaměstnance, tak zaměstnavatele a mají zásadní dopad na kvalitu pracovněprávního vztahu. Každý zaměstnanec má dle článku 28 Listiny základních práv a svobod právo na spravedlivou odměnu za práci a na uspokojivé pracovní podmínky, přičemž podrobnosti stanoví zákon. Pod pojem pracovní podmínky řadíme jak pracovní dobu, tak i dobu odpočinku. ZP tedy rozvíjí článek Listiny základních práv a svobod tak, aby byly jasně stanoveny podmínky vztahující se k pracovní době a době odpočinku.

Pro účely pracovní doby a doby odpočinku je pracovní dobou doba, v níž je zaměstnanec povinen vykonávat pro zaměstnavatele práci a doba, v níž je zaměstnanec na pracovišti

přípraven k výkonu práce podle pokynů zaměstnavatele. Dobou odpočinku je pak doba, která není pracovní dobou a během které již nemá zaměstnavatel oprávnění požadovat po svých zaměstnancích plnění pracovních úkolů. Tato doba slouží především k tělesné a duševní regeneraci zaměstnanců.

Povinností, které ZP ukládá zaměstnavateli v souvislosti s pracovní dobou a dobou odpočinku, je mnoho. V první řadě se jedná o vypracování písemného rozvrhu týdenní pracovní doby, dodržování maximální délky směny, stanovené týdenní pracovní doby, maximálního rozsahu práce přesčas a práce v noci, dále pak dodržování přestávek v práci a bezpečnostních přestávek, dodržování nepřetržitého odpočinku mezi dvěma směnami a nepřetržitého odpočinku v týdnu a v neposlední řadě je to povinnost vést evidenci u jednotlivých zaměstnanců s vyznačením začátku a konce odpracované: směny, práce přesčas, noční práce, doby v době pracovní pohotovosti a pracovní pohotovosti, kterou zaměstnanec držel. ZP dále také ukládá zaměstnavateli povinnost přihlížet při zařazování zaměstnanců do směn k potřebám zaměstnankyň a zaměstnanců pečujících o děti, poskytovat zaměstnankyni, která kojí své dítě, zvláštní přestávky ke kojení či nezaměstnávat práci přesčas těhotnou zaměstnankyni či práci přesčas a v noci mladistvého zaměstnance.

Jak vyplývá nejen z kontrolní činnosti orgánů inspekce práce, ale také z mnoha dotazů zaměstnanců i zaměstnavatelů, stále velmi často dochází k nedodržování povinností stanovených zákonem vztahujících se k pracovní době a době odpočinku, a to i přes poměrně jednoznačnou právní úpravu. Zaměstnavatelé se těchto porušení dopouštějí jak z důvodu neznalosti zákonných předpisů, tak i cíleně a vědomě.

V roce 2019 bylo na OIP podáno celkem 691 podnětů, které směřovaly výhradně do oblasti pracovní doby a doby odpočinku. Podatelé těchto podnětů nejčastěji upozorňovali na nesoulad mezi evidencí pracovní doby, kterou vede jejich zaměstnavatel, a skutečností, dále pak upozorňovali na neseznámení s rozvrhem týdenní pracovní doby u svého zaměstnavatele 2 týdny předem, případně na jeho úplnou absenci, nařizování práce přesčas ve větším rozsahu, než povoluje ZP, nedodržení přestávek v práci, nedodržení nepřetržitého odpočinku mezi dvěma směnami či nepřetržitého odpočinku v týdnu.

Kontrolní činnost orgánů inspekce práce byla v roce 2019 zaměřena nejen na odhalování porušování právních předpisů v oblasti pracovní doby a doby odpočinku, ale také na poskytování poradenství, osvětu a prevenci, aby se tato porušení vyskytovala co nejméně. Orgány inspekce práce se zaměřily zejména na řádné vedení evidence pracovní doby, dodržování povolené délky směny, existenci písemného rozvrhu směn a seznámení zaměstnanců s tímto rozvrhem v zákonem stanovené době, poskytování přestávek v práci, poskytování nepřetržitého odpočinku mezi dvěma směnami, dodržování stanovených pravidel pro práci ve dnech pracovního klidu, poskytování nepřetržitého odpočinku v týdnu, dodržování stanovených pravidel pro přesčasovou práci, dodržování zákonem stanovené průměrné délky směny u zaměstnance pracujícího v noci. Kontroly byly prováděny jak u fyzických, tak u právnických osob a napříč všemi obory. Mezi odvětvími, ve kterých nejčastěji docházelo v roce 2019 k porušením v oblasti pracovní doby a doby odpočinku, se nejčastěji vyskytovali automobiloví dopravci, restaurační zařízení, bezpečnostní agentury, supermarkety, čerpací stanice a také agentury práce.

Celkem bylo v roce 2019 zahájeno a dokončeno 3 131 kontrol v oblasti pracovní doby a doby odpočinku. Z tohoto počtu bylo 1 160 kontrol zahájeno na základě podnětů. Mimo podněty,

kteře směřovaly výhradně do oblasti pracovní doby a doby odpočinku (691), jsou zde započteny také podněty, které z určitého důvodu souvisí s pracovní dobou a dobou odpočinku (převážně se jedná o podněty v oblasti odměňování, které je závislé na pracovní době zaměstnance). V roce 2019 bylo také ukončeno 302 kontrol, které byly zahájeny v letech předcházejících (2015-2018). Celkem tedy orgány inspekce práce v roce 2019 dokončily 3 433 kontrol v oblasti pracovní doby a doby odpočinku.

Během kontrol inspektoři napříč celou kontrolní činností konstatovali celkem 1 537 porušení vztahující se k pracovní době a době odpočinku, přičemž u jedné kontroly může být konstatováno více porušení.

Nejčastěji se v roce 2019 vyskytovala porušení těchto ustanovení:

- § 96 ZP: (1) Zaměstnavatel je povinen vést u jednotlivých zaměstnanců evidenci s vyznačením začátku a konce
 - odpracované
 - směny
 - práce přesčas
 - noční práce
 - doby v době pracovní pohotovosti
 - pracovní pohotovosti, kterou zaměstnanec držel.

(2) Na žádost zaměstnance je zaměstnavatel povinen umožnit zaměstnanci nahlédnout do jeho účtu pracovní doby nebo evidence pracovní doby a do jeho účtu mzdy a pořizovat si z nich výpisy, popřípadě stejnopisy na náklady zaměstnavatele.

Porušení tohoto paragrafu ZP bylo jednoznačně nejčastějším porušením v oblasti pracovní doby a doby odpočinku při kontrolní činnosti, a to celkem v 821 případech. Inspektoři se často setkávali se situací, kdy zaměstnavatelé neevidovali pracovní dobu vůbec nebo ji neevidovali podle skutečnosti, tzn., že úmyslně zaznamenávali zkreslené údaje, což mělo dále vliv na prokazování dodržování dalších povinností souvisejících s pracovní dobou a také na odměňování. Někteří zaměstnavatelé evidenci pracovní doby vedli, nicméně tato evidence nebyla vedena v souladu se zákonem. Často zaměstnavatelé zaměňovali evidenci pracovní doby (tzn. doby, v níž je zaměstnanec povinen vykonávat pro zaměstnavatele práci příp. doby, v níž je zaměstnanec připraven k výkonu práce podle pokynů zaměstnavatele) s evidencí docházky (doba, ve které se zaměstnanec zdržuje na pracovišti, aniž by práci vykonával či k ní byl připraven, v praxi se tato doba neshoduje s pracovní dobou, jedná se v podstatě o evidenci příchodů a odchodů).

- § 92 ZP: celkem 164 porušení, kdy zaměstnavatel nerozvrhnul pracovní dobu tak, aby měl zaměstnanec nepřetržitý odpočinek v týdnu v trvání alespoň 35 hodin. V případech uvedených v § 90 odst. 2 ZP a u technologických procesů, které nemohou být přerušeny, zaměstnavatel nerozvrhnul pracovní dobu zaměstnanců starších 18 let tak, aby doba nepřetržitého odpočinku v týdnu činila nejméně 24 hodin s tím, že poté zaměstnancům poskytne nepřetržitý odpočinek v týdnu tak, aby v období 2 týdnů činila délka tohoto odpočinku celkem alespoň 70 hodin.

- § 84 ZP: celkem 134 porušení, kdy zaměstnavatel nevypracoval písemný rozvrh týdenní pracovní doby nebo s ním či jeho změnou neseznámil zaměstnance nejpozději 2 týdny (v případě konta pracovní doby 1 týden) před začátkem období, na něž byla pracovní doba rozvržena, pokud se se zaměstnancem nedohodli na jiné době seznámení.
- § 90 ZP: celkem 69 porušení, kdy zaměstnavatel nedodržoval nepřetržitý odpočinek zaměstnanců mezi dvěma směny, tzn., nerozvrhoval pracovní dobu tak, aby měl zaměstnanec mezi koncem jedné směny a začátkem následující směny nepřetržitý odpočinek po dobu alespoň 11 hodin během 24 hodin po sobě jdoucích, případně, ve vyjmenovaných provozech, nepřetržitý odpočinek 8 hodin během 24 hodin po sobě jdoucích za podmínky, že následující odpočinek mu bude prodloužen o dobu zkrácení tohoto odpočinku.
- § 83 ZP: celkem 63 porušení, kdy zaměstnavatel nedodržel maximální povolenou délku směny zaměstnance 12 hodin.
- § 88 ZP: celkem 54 porušení, kdy zaměstnavatel neposkytoval zaměstnanci nejdéle po 6 hodinách nepřetržité práce přestávku v práci na jídlo a oddech v trvání nejméně 30 minut, případně neposkytoval přiměřenou dobu na jídlo a oddech u prací, které nemohou být přerušeny, a nezapočítával tuto dobu do pracovní doby zaměstnance.
- § 93 ZP: celkem 35 porušení. Jedná se o porušení v souvislosti s prací přesčas, která nebyla konána výjimečně, zaměstnavatelé práci přesčas nařizovali ve větším rozsahu, než 8 hodin v jednotlivých týdnech a 150 hodin v kalendářním roce nebo celkový rozsah práce přesčas činil v průměru více než 8 hodiny týdně v období, které může činit nejvýše 26 týdnů po sobě jdoucích, v případě vymezení v kolektivní smlouvě nejvýše 52 týdnů po sobě jdoucích.
- § 81 ZP: celkem 19 porušení, kdy zaměstnavatel nedodržel povinnost rozvrhovat pracovní dobu a určovat začátek a konec směn, případně porušil povinnost rozvrhovat pracovní dobu zpravidla do pětidenního pracovního týdne a nepřihlížel k tomu, aby toto rozvržení nebylo v rozporu s hledisky bezpečné a zdraví neohrožující práce.
- § 78 písm. m) ZP: celkem 17 porušení, a to v oblasti nerovnoměrně rozvržené pracovní doby, kdy stanovenou týdenní pracovní dobu nerozvrhuje zaměstnavatel rovnoměrně na jednotlivé týdny, ale je jeho povinností rozvrhnout pracovní dobu tak, že průměrná týdenní pracovní doba nesmí přesáhnout stanovenou týdenní pracovní dobu, popřípadě kratší pracovní dobu, za období nejvýše 26 týdnů po sobě jdoucích, v případě vymezení v kolektivní smlouvě může být toto období prodlouženo na 52 týdnů po sobě jdoucích.
- § 79 ZP: celkem 16 porušení, kdy zaměstnavatel nedodržel délku stanovené týdenní pracovní doby, která činí 40 hodin týdně; délka stanovené týdenní pracovní doby u zaměstnanců pracujících v podzemí při těžbě uhlí, rud a nerudných surovin, v důlní výstavbě a na báňských pracovištích geologického průzkumu a u zaměstnanců s třisměnným a nepřetržitým režimem činí 37,5 hodin týdně; délka stanovené týdenní pracovní doby u zaměstnanců s dvousměnným pracovním režimem činí 38,75 hodin týdně.
- Počet porušení dalších ustanovení se vyskytovalo již jen v řádu jednotek. Jednalo se například o porušení v rozvrhování pružné pracovní doby (§ 85 ZP – 7 porušení),

porušení při aplikaci konta pracovní doby (§ 86 ZP – 1 porušení), porušení předpisů při noční práci (§ 94 ZP – 4 porušení), při dnech pracovního klidu (§ 91 ZP – 1 porušení), při kratší pracovní době (§ 80 ZP – 1 porušení) a také při poskytování bezpečnostní přestávky (§ 89 ZP – 6 porušení). Mezi zajímavá zjištění při kontrolách v oblasti pracovní doby a doby odpočinku patří konstatování dvou porušení § 245 ZP, tedy pracovních podmínek mladistvých zaměstnanců, konkrétně pak zákaz zaměstnávat mladistvé zaměstnance prací přesčas a prací v noci. V prvním z těchto případů inspektoři zjistili, že zaměstnavatel běžně zaměstnával několik zaměstnanců mladších 18 let prací přesčas, ve druhém případě pak bylo konstatováno zaměstnávání 16 letého zaměstnance na čerpací stanici, který vykonával práci v noci, navíc délka jeho směn přesahovala 12 hodin a nebyl způsobilý pro obsluhu zařízení, se kterým při výkonu práce manipuloval, čímž se zaměstnavatel dopustil nejen porušení § 245 ZP, ale také dalších ustanovení ZP.

- Při kontrolní činnosti v roce 2019 se orgány inspekce práce zaměřily také na kontrolu v oblasti pracovní doby a doby odpočinku zaměstnanců v dopravě. Při kontrolách v tomto odvětví bylo zjištěno 120 porušení. U členů osádky nákladního automobilu nebo autobusu v silniční dopravě zaznamenali inspektoři 46 porušení v oblasti nedodržování nepřetržitého odpočinku mezi dvěma směnami, 23 porušení při nedodržování přestávky v práci a 12 porušení, kdy délka týdenní pracovní doby či délka směny přesáhla zákonem povolenou hranici. Další porušení shledali inspektoři také u zaměstnanců v městské hromadné dopravě, u zaměstnanců v drážní dopravě a také u členů osádky autobusu v linkové osobní dopravě. Počet těchto porušení byl v řádu jednotek.

Inspektoráty v roce 2019 využívaly možnost uložení opatření k odstranění nedostatků. V oblasti pracovní doby a doby odpočinku takových opatření uložily celkem 284. Za přestupky na úseku pracovní doby bylo uloženo 283 pokut, a to v celkové výši 5 785 900 Kč. Nejvyšší částka, a to v součtu 2 219 504 Kč, byla uložena za přestupky naplňující skutkovou podstatu nevedení evidence pracovní doby, ačkoliv k tomu zaměstnavatelé mají povinnost podle zvláštního právního předpisu.

V roce 2019 byla kontrolní činnost v oblasti pracovní doby a doby odpočinku zařazena také mezi hlavní kontrolní úkoly orgánů inspekce práce. Začlenění tohoto úkolu se jeví jako žádoucí a odůvodněné, což i z výše uvedených údajů vyplývá. Vzhledem k počtu porušení je nutné i nadále dohlížet na dodržování právních norem upravujících oblast pracovní doby a doby odpočinku a působit na zaměstnavatele zejména preventivně, aby nedocházelo k porušování předpisů v této oblasti v takové míře. Jako největší problém se jeví řádné vedení evidence pracovní doby, což je povinnost jednoznačně určená zaměstnavateli a ten jediný za správné vedení tohoto dokladu odpovídá. Zákonem stanovené vedení evidence pracovní doby, do které je zahrnuto i vedení evidence práce přesčas, noční práce, příp. pracovní pohotovost, je stěžejním podkladem pro výpočet mzdy a spravedlivé odměňování a mělo by zaručit zaměstnanci dostatečný odpočinek.

2.5 Rovné zacházení, rovné odměňování zaměstnanců a dodržování zákazu diskriminace

Mezi základní zásady pracovněprávních vztahů patří zásada rovného zacházení se zaměstnanci a dodržování zákazu diskriminace. Tato zásada je zakotvena také v mnoha mezinárodních dokumentech, jež se Česká republika zavázala dodržovat. Jestliže na pracovišti není dodržováno rovné zacházení se všemi zaměstnanci, může tato skutečnost znatelně zasahovat do práva na důstojnost jednotlivce, zvláště pak v případě, jedná-li se o neuspokojivé pracovní prostředí a nevytváření příznivých pracovních podmínek pro výkon práce. Ze strany zaměstnanců je porušení v této oblasti pracovněprávních předpisů vnímáno velmi citlivě, a to také s ohledem na objem času, který zaměstnanci na pracovišti stráví. Zasahuje-li nerovné zacházení také do oblasti odměňování, pak může mít toto jednání negativní vliv na ekonomickou situaci daného zaměstnance a současně může přispívat k celkovému rozdílu v odměňování mužů a žen, který je v ČR dle posledních zveřejněných statistických dat Eurostat 21,1 %, což je druhý největší rozdíl v rámci EU. Zaměstnanci nerovné zacházení a diskriminaci na pracovišti zjevně vnímají jako zásah do svých práv, čemuž napovídá obdržený počet podnětů upozorňujících na možné porušení právě v oblasti rovného zacházení a dodržování zákazu diskriminace. Mnohdy však zaměstnanci v rámci podnětů pod pojmy nerovné zacházení a diskriminace označují postup zaměstnavatele, který ze strany orgánů inspekce práce není možno pod tyto pojmy podřadit, může se například jednat o direktivní přístup k řízení, či osobní spory.

SÚIP se v roce 2019 opět aktivně účastnil projektu Rovnost žen a mužů na trhu práce se zaměřením na (ne)rovné odměňování žen a mužů, známého pod názvem 22 % K ROVNOSTI, který je financován z Evropského sociálního fondu, operační program Zaměstnanost, a ze státního rozpočtu. V rámci tohoto projektu jsou zaměstnanci SÚIP aktivně zapojeni do činnosti pracovní skupiny klíčové aktivity KA2 Uplatňování legislativy v oblasti odměňování / Metodika pro kontrolu odměňování žen a mužů. Také v souvislosti s projektem se OIP specificky zaměřily na kontroly rovného odměňování mužů a žen, kdy několika takto zaměřených kontrol se jakožto přizvané osoby účastnili členové pracovní skupiny; zkušenosti z těchto kontrol jsou promítnuty do dalšího zdokonalování vznikající metodiky pro kontrolní činnost orgánů inspekce práce. Dalším projektem, kterého jsou orgány inspekce práce aktivně účastny, je projekt Důstojné pracoviště ve veřejné správě, který je také financován z Evropského sociálního fondu, operační program Zaměstnanost, a ze státního rozpočtu a jehož cílem je vzdělávání pracovníků veřejné správy v oblasti prevence a eliminace násilí na pracovištích. Členové tohoto projektu se taktéž zúčastnili, jakožto přizvané osoby, kontrol zaměřených do oblasti rovného zacházení a dodržování zákazu diskriminace.

V oblasti rovného zacházení a dodržování zákazu diskriminace není ze strany orgánů inspekce práce vykonávána pouze kontrolní činnost, která má za cíl odhalování případného porušení pracovněprávních předpisů v dané oblasti, vykonávána je také činnost poradenská. Poradenství je poskytováno jak zaměstnancům, kteří jsou především informováni o právech v dané oblasti, případně o možnostech obrany před diskriminací, tak zaměstnavatelům, kteří jsou informováni převážně o povinnostech, které jim zákonná úprava dané oblasti ukládá.

Kontroly zaměřené na rovné zacházení a dodržování zákazu diskriminace jsou jedny z nejspecifičtějších, zaměření kontrol z velké části vyplývá z informací z obdržených podnětů. V roce 2019 obdržely orgány inspekce práce celkem 368 podnětů, což v porovnání

s předchozími léty znamená značný nárůst počtu podnětů. Pouze ve dvou případech bylo upozorňováno na možné nerovné odměňování mezi muži a ženami. Nejčastěji se inspektoři setkávají s podněty upozorňujícími na tzv. šikanu, zde je třeba uvést, že současná právní úprava takovýto pojem nezná, tudíž ze strany inspektorů je třeba v popisovaném jednání hledat znaky porušení pracovněprávních předpisů, jako je například nerovné zacházení, diskriminace, či nezajištění příznivých pracovních podmínek ze strany vedoucích zaměstnanců. Toto je mnohdy velmi náročné a inspektoři často dále komunikují s podatelem podnětu, a to osobně, telefonicky, či písemně. Podatelé bývají vyzýváni k doplnění informací, je-li to potřeba pro účelně zaměřenou kontrolní činnost, je jim problematika vysvětlována z pohledu orgánů inspekce práce a jsou jim osvětleny zákonné možnosti a limity kontrolní činnosti. S podněty, kde by bylo poukazováno výslovně na diskriminaci s uvedením konkrétního diskriminačního důvodu, se orgány inspekce práce setkávají v menší míře.

Inspektoři jsou ze zákona povinni zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, o kterých se dozví v souvislosti s kontrolní činností, což zahrnuje taktéž totožnost podatele podnětu. Ten má možnost inspektora provádějícího kontrolu této povinnosti zprostit, což může velmi napomoci průběhu kontroly, jelikož inspektor se tak může dotazovat na konkrétní záležitosti, na které podatel upozorňuje. Je však právem podatele, aby na povinnosti mlčenlivosti trval, v takovém případě je kontrola provedena v obecné rovině.

Z hlediska dokazování a časové náročnosti jsou kontroly na úseku rovného zacházení jedny z nejsložitějších a nejnáročnějších. Inspektor je při kontrole povinen zjistit skutečný stav věci a doložit jej potřebnými podklady, přičemž není zpravidla možné stavět na listinných dokladech nebo fotografiích (tak jako v jiných kontrolních oblastech), jelikož k poukazovanému jednání dochází mnohdy bez přítomnosti třetích osob a současně málokdy existují listinné doklady o daném jednání. Inspektoři pro zjištění skutečného stavu při těchto kontrolách využívají ve velké míře svého oprávnění dotazovat se zaměstnanců zaměstnavatele bez přítomnosti dalších fyzických osob na záležitosti vztahující se k vykonávané kontrole. Takovýmto způsobem mohou získat cenné informace od dalších zaměstnanců, nicméně ve většině případů inspektoři narážejí na nevělu či strach ostatních zaměstnanců hovořit o vztazích na pracovišti, nebo dokonce na záměrné zkreslování informací.

V roce 2019 provedly orgány inspekce práce celkem 561 kontrol, které byly cíleně zaměřeny na oblast rovného zacházení a dodržování zákazu diskriminace na pracovišti. Z tohoto počtu jich bylo 330 realizováno na základě informací z přijatých podnětů. Napříč kontrolní činností bylo učiněno celkem 137 zjištění vztahujících se k předmětné oblasti. Tento počet zjištění byl konstatován při 105 kontrolách, přičemž u jedné kontroly může být konstatováno více porušení vztahujících se k předmětné oblasti.

Konkrétně se jednalo o:

- 66 porušení ust. § 16 odst. 1 zákoníku práce, kdy zaměstnavatelé nezajistili rovné zacházení se všemi zaměstnanci v některé ze zákonem stanovených oblastí, tj. pokud jde o jejich pracovní podmínky, odměňování a poskytování dalších peněžitých plnění a plnění peněžité hodnoty, odbornou přípravu, a o příležitost dosáhnout funkčního nebo jiného postupu v zaměstnání,

- 37 porušení ust. § 110 odst. 1 zákoníku práce, které stanoví, že za stejnou práci nebo práci stejné hodnoty náleží všem zaměstnancům u zaměstnavatele stejná mzda, plat nebo odměna z dohody,
- 12 porušení ust. § 16 odst. 2 zákoníku práce, kdy zaměstnavatel porušil zákaz diskriminace v pracovněprávních vztazích, z některého z diskriminačních důvodů, tj. zejména z důvodu pohlaví, sexuální orientace, rasového nebo etnického původu, národnosti, státního občanství, sociálního původu, rodu, jazyka, zdravotního stavu, věku, náboženství či víry, majetku, manželského a rodinného stavu a vztahu nebo povinností k rodině, politického nebo jiného smýšlení, členství a činnosti v politických stranách nebo politických hnutích, v odborových organizacích nebo organizacích zaměstnavatelů,
- 15 porušení ust. § 302 písm. c) zákoníku práce, dle kterého jsou vedoucí zaměstnanci povinni vytvářet příznivé pracovní podmínky,
- 6 porušení ust. § 276 odst. 9 zákoníku práce, kdy zaměstnavatel neprojednal stížnost zaměstnance na výkon práv a povinností vyplývajících z pracovněprávních vztahů,
- 1 porušení ust. § 1a písm. c) zákoníku práce, tedy základní zásady zajistit spravedlivé odměňování zaměstnance,
- 1 porušení ust. § 346b odst. 4 zákoníku práce, kdy zaměstnavatel postihoval nebo znevýhodňoval zaměstnance za to, že se zákonným způsobem domáhal svých práv vyplývajících z pracovněprávních vztahů.

Co se týká zjištění diskriminačního jednání zaměstnavatelů, nejčastěji byla zjištěna diskriminace z důvodu zdravotního stavu, dalšími nejčastěji zjištěnými důvody diskriminace byly věk a pohlaví. Celkem osm zjištění diskriminace se týkalo oblasti odměňování, či poskytování jiných peněžitých plnění a plnění peněžité hodnoty. V několika případech byla zjištěna diskriminace vícenásobná, tedy diskriminace z více důvodů. V roce 2019 se inspektoři nejednou setkali s tzv. příspěvkem za docházku, který je tento příspěvek mnohdy poskytován takovým způsobem, že jsou diskriminovány osoby z důvodu zdravotního stavu, či z důvodu povinností k rodině, kdy ošetřují člena rodiny a z těchto důvodů nenaplní tzv. měsíční fond pracovní doby a na bonus tedy nedosáhnou.

Rovné odměňování mužů a žen

Inspektoráty provedly celkem 99 kontrol specificky zaměřených na rovné odměňování mužů a žen. Při takto zaměřených kontrolách se inspektoři musejí vždy vypořádat s problematikou stejné práce, či práce stejné hodnoty, za kterou náleží zaměstnanci stejná mzda, plat či odměna z dohody. Přičemž zákonem je dále specifikováno, že stejnou prací či prací stejné hodnoty se rozumí práce stejné nebo srovnatelné složitosti, odpovědnosti a namáhavosti, která se koná ve stejných nebo srovnatelných pracovních podmínkách, při stejné nebo srovnatelné pracovní výkonnosti a výsledcích práce.

Ke kontrolám byli vybráni jak zaměstnavatelé odměňující zaměstnance mzdou, tak zaměstnavatelé v tzv. platové sféře. Při těchto kontrolách byla konstatována celkem 4 porušení ve sledované oblasti. Dvě zjištění se týkala nedodržení zákazu diskriminace a ve dvou případech zaměstnavatel nezajistil rovné zacházení se všemi zaměstnanci, pokud jde o jejich pracovní podmínky, odměňování za práci a o poskytování jiných peněžitých plnění a plnění

peněžité hodnoty, o odbornou přípravu a o příležitost dosáhnout funkčního nebo jiného postupu v zaměstnání. V rámci těchto kontrol byla zjištěna rovněž další porušení pracovněprávních předpisů, nejčastěji na úseku odměňování zaměstnanců. Několika z těchto kontrol se zúčastnili členové pracovní skupiny KA 2 projektu 22 % K ROVNOSTI, jakožto přizvané osoby, aby napomohli účelu kontroly svými znalostmi a následně získané informace z kontrolní činnosti promítli do vznikající metodiky pro kontroly rovného odměňování mužů a žen.

Přestože prevence porušování pracovněprávních předpisů, a to ať prostřednictvím kontrolní činnosti, či v rámci poradenství, je podstatnou částí činnosti orgánů inspekce práce, tak v případě, že je u zaměstnavatele zjištěno porušení pracovněprávních předpisů je oprávněním inspektora uložit zaměstnavateli opatření k odstranění zjištěných nedostatků a určit přiměřenou lhůtu pro jejich odstranění, případně je-li odraženo konkrétní porušení ve skutkové podstatě přestupku, je zahájeno přestupkové řízení a zaměstnavateli může být uložena sankce. Sankci za porušení právních předpisů na úseku rovného zacházení je dle zákona možno uložit až do výše 1 000 000 Kč.

V roce 2019 bylo využito oprávnění uložit zaměstnavateli opatření k odstranění nedostatků v celkem 21 případech, kdy bylo zjištěno porušení na úseku rovného zacházení.

V dané oblasti bylo uloženo 22 pokut v souhrnné výši 837 500 Kč. Z tohoto počtu bylo 6 pokut v souhrnné výši 204 500 Kč uloženo za přestupky naplňující skutkovou podstatu neposkytnutí zaměstnanci za stejnou práci, či práci stejné hodnoty stejnou mzdu, plat, či odměnu z dohody. Významná část těchto pokut byla uložena za přestupky zjištěné v předchozích letech.

2.6 Kontroly vysílání pracovníků

Vysílání pracovníků do jiných států Evropské unie v rámci poskytování služeb je upraveno evropskou směrnicí 96/71/ES a její prosazovací směrnicí 2014/67/EU. Evropské směrnice byly do českého právního řádu implementovány ustanovením § 319 zákoníku práce. SÚIP je na národní úrovni primárně odpovědný za vymáhání dodržování zákonných ustanovení na úseku vysílání pracovníků. Současně rámci EU spolupracuje s dalšími orgány pověřenými dohledem nad dodržováním práv vysílaných pracovníků.

Vzhledem k zvyšujícímu se počtu zahraničních pracovníků v ČR, včetně vyslaných pracovníků, byl rozšířen dohled nad dodržováním pracovněprávních předpisů v oblasti vysílání pracovníků prostřednictvím systematické kontrolní činnosti. V předešlých letech byly kontroly na tomto úseku prováděny na základě konkrétních požadavků kontrolních orgánů jiných členských zemí EU, případně na základě podnětů ke kontrole vyslaných pracovníků. Prováděním systematických kontrol v této oblasti je vykonávána nejen samotná represivní činnost, ale takové kontroly plní rovněž preventivní a osvětovou úlohu. V neposlední řadě orgány inspekce práce kontrolami získávají širší přehled o pracovních podmínkách vysílaných pracovníků do ČR a o jejich struktuře.

S vysíláním a přijímáním pracovníků jsou spojeny také informační povinnosti vůči generálnímu ředitelství ÚP ČR. Legislativní změnou ust. § 87 zákona o zaměstnanosti byla v roce 2019 informační povinnost přenesena na vysílající zaměstnavatele.

Cílem kontrol v oblasti kontrol vysílání pracovníků bylo zejména systematicky zmapovat stav na úseku vysílání pracovníků do ČR, počty vysílaných pracovníků, jejich strukturu (země

vyslání, profese). Současně bylo cílem preventivně působit na přijímající podniky v ČR, aby u nich nedocházelo k porušování ust. § 319 ZP a k porušování informačních povinností vůči ÚP ČR.

Každému OIP bylo uloženo provést nejméně 5 kontrol se zaměřením na vysílání pracovníků. Předmětem těchto kontrol byla zejména oblast pracovní doby a doby odpočinku, oblast dovolené za kalendářní rok, dodržování minimální mzdy a nejnižší úrovně zaručené mzdy, oblast příplatků za práci přesčas, oblast BOZP, dodržování rovného zacházení a zákazu diskriminace a dodržování evidenční a informační povinnosti.

Výběr kontrolovaných přijímajících subjektů byl realizován na základě informací poskytnutých ÚP ČR, dále na základě přijatých podnětů ke kontrole, poznatků z předchozí kontrolní činnosti a požadavků zahraničních inspekčních orgánů.

Kontroly vysílání pracovníků byly zahajovány až v průběhu 2. pololetí roku 2019, neboť k zařazení tohoto kontrolního úkolu do plánu kontrol došlo až počátkem roku. Realizace tohoto úkolu si vyžádala pečlivou přípravu. SÚIP provedl instruktáž pro vedoucí příslušných oddělení OIP i pro odborné garanty tohoto úkolu.

Při jednání s kontaktními pracovišti ÚP ČR bylo zjištěno, že evidence ÚP ČR eviduje údaje o pracovnících ze zahraničí způsobem, kdy jsou v jejich statistických sestavách zahrnuti společně jak pracovníci ze zahraničí, kteří uzavřeli pracovní právní vztah se zaměstnavatelem v ČR (mnohé z nich jsou agentury práce), tak skutečně vyslaní pracovníci definovaní evropskou směrnicí. Tato skutečnost poměrně zkomplikovala situaci při výběru vhodných subjektů.

Rovněž samotná realizace kontrol si vyžádala nepoměrně více časového prostoru, než kontroly s jiným zaměřením, což je nepochybně dáno také skutečností, že orgány inspekce práce dosud neměly s tímto úsekem žádné zkušenosti, když zásadní podíl na obtížnosti prováděných kontrol měl mezinárodní prvek a případná unijní spolupráce. Vždy byly současně kontrolovány dva subjekty, tedy jak přijímající subjekt, tak vysílající zaměstnavatel. Podle situace se do jednotlivých kontrol zapojili inspektoři oddělení inspekce PPV, NLZ a BOZP.

Samotný předmět kontrol se nevymyká běžné kontrolní činnosti, v některých případech se však vyskytovaly komplikace při úkonech spojených s kontrolou vysílajících zaměstnavatelů, jako například jejich vyhledávání, identifikace, kontaktování, doručování písemností, vzájemná komunikace, seznámení se se zahraniční legislativou, výzvy k doručení dokladů, překlady dokumentů. Z výše uvedených příčin tak nebyly všechny kontroly zahájené v roce 2019 v tomto roce ukončeny.

Z výstupů kontrol byly identifikovány údaje týkající se zemí, ze kterých jsou pracovníci nejčastěji a v největším počtu do ČR vysíláni. Jednoznačně nejvíce vyslaných pracovníků je ze Slovenské republiky. Je to dáno nejen historickým propojením obou zemí, ale i tím, že podnikající slovenští zaměstnavatelé mají v ČR nejvíce svých organizačních složek nebo odštěpných závodů. Z profesí se jednalo zejména o pomocné dělníky ve stavebnictví, svářeče, zedníky. Na druhém místě v počtu vyslaných pracovníků bylo Rakousko. Jednalo se v podstatě o jednu specializovanou společnost, která vyslala do ČR větší skupinu specialistů v oblasti drážní dopravy, a která působí na více místech v ČR. Z Rumunska byla vyslána větší skupina šiček a z Maďarska skupina pomocných dělníků. Společnosti z Polska a Bulharska jsou

zastoupeny v počtu do tří osob. Německo vyslalo tři osoby na práci ve výzkumu. Při kontrolách byly ověřovány pracovní podmínky 230 vyslaných pracovníků.

K 31. 12. 2019 bylo v oblasti vysílání pracovníků ukončeno celkem 24 kontrol. Další kontroly stále probíhají a budou postupně ukončovány počátkem roku 2020. Z počtu ukončených kontrol bylo 7 s nedostatkem (37 %) a 17 bez nedostatku (63 %).

Ve sledované oblasti bylo kontrolováno zejména dodržování stěžejního ustanovení § 319 zákoníku práce, dále potom vybraných ustanovení zákona o zaměstnanosti. Z uzavřených 24 kontrol bylo zjištěno porušení § 319 zákoníku práce pouze v jednom případě, a to konkrétně odst. 1 písm. a), kdy u přijímajícího subjektu nebyla vyslanému zaměstnanci zajištěna minimální doba odpočinku v týdnu, stanovená § 92 zákoníku práce.

Tab. č. 6 - Další porušení se týkala nejčastěji porušení ustanovení

Porušená ustanovení	Popis porušení	Počet porušení
§ 96 ZP	Zaměstnavatel nevedl u zaměstnanců evidenci s vyznačením začátku a konce odpracované směny.	3
§ 309 odst. 2 písm. b), d), f) ZP	Agentura práce přidělila zaměstnance k dočasnému výkonu práce u uživatele na základě písemného pokynu, který neobsahoval informaci o pracovních a mzdových podmínkách srovnatelného zaměstnance nebo nebyla úplná; určení vedoucího zaměstnance uživatele oprávněného přidělovat zaměstnanci práci a kontrolovat ji; místo výkonu práce u uživatele.	3
§ 92 ZP	Zaměstnavatel nezajistil zaměstnanci nepřetržitý odpočinek v týdnu nejméně 24 hodin.	3
§ 87 ZoZ	Nesplnění informační povinnosti zaměstnavatelů vůči krajským pobočkám ÚP ČR ve vztahu k zaměstnávání zaměstnanců ze zahraničí.	3
§ 309 odst. 5 ZP	Agentura práce nezabezpečila, aby pracovní a mzdové podmínky dočasně přiděleného zaměstnance nebyly horší, než jsou nebo by byly podmínky srovnatelného zaměstnance uživatele.	1

Souběžně byly u přijímajících subjektů v České republice samostatně prováděny kontroly vysílání pracovníků z pohledu bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, prováděné inspektory - specialisty v těchto oborech. Kontroly byly zaměřeny na zemní práce, práce ve výškách, řízení péče a bezpečnost práce v podnicích a evidenci, registraci a hlášení pracovních úrazů.

Bylo zahájeno a do konce roku 2019 uzavřeno celkem 23 kontrol zaměřených na BOZP. Z tohoto počtu ukončených kontrol bylo 6 s porušením (26 %) a 17 bez porušení (74 %), počet nedostatků byl celkem 11, což představuje 1,8 nedostatku na jednu kontrolu s nedostatkem.

Tab. č. 7 - Ze zjištěných porušení se jednalo nejčastěji o porušení předpisů

Porušená ustanovení	Popis porušení	Počet porušení
----------------------------	-----------------------	-----------------------

§ 2 NV. č. 201/2010 Sb.	Kontrolovaná osoba nevede evidenci o úrazu, zaměstnance jiného zaměstnavatele, v knize úrazů ve stanoveném rozsahu.	3
§ 3, § 4, § 5 zák. č. 309/2006 Sb.	Kontrolovaná osoba jako hlavní zhotovitel stavby nezajistila, aby svislé stěny výkopové jámy, do níž vstupují pracovníci, byly zajištěny proti sesutí svahováním nebo pažením.	3
§ 3, § 4 NV č. 362/2005 Sb.	Kontrolovaná osoba jako hlavní zhotovitel stavby nezajistila na volných vnitřních okrajích stropní konstrukce provedení adekvátního opatření proti pádu z výšky cca 3,5 m prostředky kolektivní ochrany (zábradlím), popřípadě zábranou umístěnou ve vzdálenosti 1,5 m od hrany pádu.	2

Ostatní předpisy byly porušeny nanejvýše v jednom případě. V oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci nebylo zjištěno porušení ustanovení § 319 ZP.

Za porušení předpisů v oblasti vysílání pracovníků zatím nebyla vzhledem ke krátkému časovému období od dokončení kontrol ke konci roku 2019 uložena žádná sankce. Kontroly vysílání pracovníků provedené v roce 2019 byly určitou hlubší sondou do oblasti pracovních a mzdových podmínek pracovníků vyslaných k poskytování služeb do ČR. Problematikou vysílání pracovníků se SÚIP zabývá od roku 2006, v posledních letech zejména prostřednictvím elektronického systému výměny informací IMI. Systém se za roky používání osvědčil jako velmi efektivní forma vzájemné spolupráce mezi členskými státy EU a v několika posledních letech i jako nástroj doručování „nedoručitelných“ písemností a nástroj k vymáhání uložených sankcí. Jeho prostřednictvím orgány inspekce práce rovněž získávají informace o podmínkách vyslaných pracovníků v jiných členských státech EU.

Závěrem je objektivní konstatovat, že v porovnání s formou přímého zaměstnávání zahraničních zaměstnanců je počet pracovníků vyslaných do ČR relativně nižší a nenarůstá.

3 Kontrolní činnost v oblasti zaměstnanosti

Kontrolní činnost na tomto úseku inspekce byla v roce 2019 zaměřena především na pět hlavních oblastí:

- kontroly rovného zacházení a zákazu diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání,
- kontroly plnění povinného podílu zaměstnávání OZP,
- kontroly poskytování služby péče o dítě v dětské skupině,
- kontroly nelegálního zaměstnávání občanů ČR a cizinců,
- kontroly zastřeného zprostředkování zaměstnání.

Uvedené kontrolní oblasti byly do ročního programu kontrolních akcí zařazovány již v předchozích letech s výjimkou kontrol poskytování služby péče o dítě v dětské skupině, které byly do roku 2019 realizovány pouze na základě podnětu ke kontrole.

Kontrolní činnost v roce 2019 byla realizována 14 odděleními inspekce NLZ, jež oproti jiným inspekčním útvarům mají krajskou působnost. Uvedenou kontrolní činností se zabývalo 189 inspektorů zaměstnanosti.

Již dlouhodobě je kontrolní činnosti v oblasti zaměstnanosti realizována, kromě vlastního monitoringu, na základě přijatých podnětů ke kontrole. SÚIP v roce 2019 přijal 1 843 podnětů poukazujících na možné nelegální zaměstnávání a dalších 281 podnětů upozorňovalo na porušování ostatních ustanovení zákona o zaměstnanosti. Kromě podnětů do oblasti zaměstnanosti vč. NLZ obdržely orgány inspekce práce i 18 podnětů směřujících do oblasti poskytování služby péče o dítě v dětské skupině.

Na základě podnětů bylo v oblasti zaměstnanosti a poskytování služby péče o dítě v dětské skupině provedeno 1 481 kontrol.

I v roce 2019 byly převažující kontrolní činností v oblasti zaměstnanosti kontroly zaměřené na odhalování nelegální práce. V roce 2019 bylo provedeno celkem 8 160 kontrol zaměřených na nelegální práci a zjištěno 4 342 nelegálních zaměstnanců.

Roční program kontrolních akcí SÚIP pro rok 2019 předpokládal provedení 8 000 kontrol v oblasti zaměstnanosti a oblasti poskytování služby péče o dítě v dětské skupině. Orgány inspekce práce provedly celkem 9 458 kontrol.

Tab. č. 8 - Počet kontrol v oblasti zaměstnanosti v roce 2019 dle OIP

Inspektorát	Počet kontrol v oblastech		
	Zaměstnanost bez NLZ	NLZ	Celkem
Hlavní město Praha	147	773	920
Středočeský kraj	150	985	1 135
Jihočeský kraj a Vysočina	160	970	1 130
Plzeňský a Karlovarský kraj	102	767	869
Ústecký a Liberecký kraj	193	1 007	1 200
Královéhradecký a Pardubický kraj	159	911	1 070
Jihomoravský a Zlínský kraj	168	1 262	1 430
Moravskoslezský a Olomoucký kraj	219	1 484	1 703
Celkem	1 298	8 160	9 458

V roce 2019 bylo zaměstnavatelům za porušení v oblasti zaměstnanosti uloženo 1 578 pokut v celkové výši 237 635 500 Kč.

3.1 Kontroly rovného zacházení a zákazu diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání

V roce 2019, tak jako v předchozích letech se kontrolní činnost orgánů inspekce práce zaměřila na oblast rovného zacházení a zákazu diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání.

Kontroly v této oblasti byly prováděny na základě monitoringu přímo v terénu, vytipováním inzerátů uveřejněných v denním tisku nebo na internetu a v neposlední řadě obdržel SÚIP rovněž podněty, upozorňující na nerovné zacházení a diskriminaci při uplatňování práva na zaměstnání nejen od fyzických osob, ale i od správních orgánů.

Při uplatňování práva na zaměstnání je dle ZoZ zakázána jakákoliv diskriminace a kritéria pro výběr zaměstnanců musí zaručovat rovné příležitosti všem fyzickým osobám ucházejícím se o zaměstnání. Na trhu práce však i přes tento zákaz stále dochází ke znevýhodnění osob, nejvíce pak z důvodu věku a pohlaví. Vyplývá to nejen z kontrolní činnosti orgánů inspekce práce, ale rovněž i z inzerovaných nabídek zaměstnání, z poradenské činnosti OIP a z obdržených podnětů ke kontrole. Vzhledem k této zkušenosti se orgány inspekce práce zaměřují na nabídky zaměstnání, u nichž požadavky pro výběrová řízení nejsou formulovány neutrálně a předem odrazují zájemce o práci z hlediska zdravotního stavu, pohlaví, věku a dalších důvodů, tak jak je definuje ustanovení § 4 odst. 2 zákona o zaměstnanosti, pokud pro to není oprávněný věcný důvod.

Do oblasti rovného zacházení a zákazu diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání přijal SÚIP v roce 2019 celkem 65 podnětů upozorňující na možné diskriminační jednání.

OIP provedly v oblasti diskriminace a rovného zacházení při uplatňování práva na zaměstnání celkem 267 kontrol, z toho 42 kontrol bylo realizováno na základě obdržených podnětů. Porušení bylo zjištěno při 219 kontrolách. Ve 200 případech byla sledovaná oblast hlavním předmětem kontroly a ve 29 případech byla oblast diskriminace a rovného zacházení při uplatňování práva na zaměstnání vedlejším předmětem kontroly, např. kontrol zaměřených na

odhalování nelegálního zaměstnávání. Kontroly byly provedeny u 264 zaměstnavatelů, z toho bylo 185 právnických a 79 fyzických osob.

Tak jako v předchozích letech i v roce 2019 byly předmětem kontrol nejčastěji uveřejněné volné pracovní pozice s možným diskriminačním charakterem, např. prodavačka, důchodkyně, asistentka, brigádnice, uklízečka, pokojská apod.

Kontrolní činnost na základě podnětů směřujících do oblasti rovného zacházení a zákazu diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání ukazuje, že tak, jak společnost přesunula většinu své osobní, ale i veřejné komunikace do virtuálního prostoru sociálních sítí, přesunula se do těchto sítí i možnost hledat zde co nejrychleji požadované a vhodné kandidáty na pracovní pozice. Pracovní nabídky se tak ve velké míře uveřejňují právě na těchto sociálních sítích. Stále více podatelů podnětů je také ochotno zprostit inspektory povinnosti mlčenlivosti, což může usnadnit prokazování nerovného zacházení a diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání.

Z kontrolní činnosti vyplývá, že přibývá zaměstnavatelů, kteří se odvolávají na to, že inzerát na pracovišti zveřejnil zaměstnanec bez vědomí kontrolované osoby. Ve většině případů se kontrolované osoby snaží inspektorům prokázat, že jejich jednání nebylo úmyslé a nešlo o znevýhodnění nebo naopak zvýhodnění některé skupiny na úkor jiné. Po provedených kontrolách kontrolované osoby většinou sjednají nápravu, nabídky pracovních pozic opraví tak, aby byly v souladu se zákonem, nebo je následně odstraní. Forma podaného inzerátu také často vychází ze zkušeností kontrolovaných osob a charakteru nabízené práce v tom smyslu, že o danou pozici by opačné pohlaví nemělo zájem. Kontrolované osoby si tak často při tvorbě nabídky pracovní pozice ani neuvědomují, že činí diskriminační nabídku nebo argumentují tím, že mají právo si vybrat takového zaměstnance, jakého sami chtějí. Objevují se však i případy, kdy se nejedná o neznalost zákona, ale požadavky kontrolovaných osob jsou cílené, a proto je inzerát formulován právě tak, jak je kontrolované osoby zveřejnily.

V případě, kdy provádějí inspektoři kontroly týkající se možné diskriminace a nerovného zacházení při výběrových řízeních, je průběh kontrol velmi individuální. Jedná se většinou o kontroly zahájené na základě podaného podnětu. Komunikace s podatelem podnětu před zahájením kontroly může přispět k získání dalších informací, které umožní efektivnější provedení kontroly. I přes veškerou snahu nebylo ve většině takto podaných podnětů zjištěno porušení týkající se nerovného zacházení a diskriminace při výběrovém řízení, a to zejména z důvodu, že nebylo kontrolou prokázáno, že by kontrolovaná osoba nějakého uchazeče o zaměstnání diskriminovala, ať už z důvodu pohlaví, národnosti či majetku. Prokazování porušení v této oblasti je obtížné, neboť se téměř vždy jedná o „tvrzení proti tvrzení“, kdy uchazeč o zaměstnání (zpravidla podatel podnětu) tvrdí, že mu byly v rámci výběrového řízení pokládány nevhodné otázky a kontrolovaná osoba toto zcela popírá. Neexistuje totiž žádná povinnost, která by stanovila kontrolovaným osobám po určitou dobu uchovávat podklady z výběrových řízení.

S ohledem na výše uvedené a ze zkušeností inspektorů vyplývá, že zaměstnavatel se sám nakonec rozhodne, kterého uchazeče o zaměstnání přijme nebo nepřijme do zaměstnání. I když inzerce volných pracovních pozic nebude obsahovat diskriminační prvky, nedá se zákonným způsobem zabránit tzv. skryté diskriminaci, která je nesnadno prokazatelná.

Situace v oblasti kontrol rovného zacházení a zákazu diskriminace před vstupem do zaměstnání je v podstatě stejná jako v předchozích letech, byl však zaznamenán mírný nárůst přijatých

podnětů upozorňujících na možné nerovné zacházení a diskriminaci při uplatňování práva na zaměstnání.

V rámci provedených kontrol bylo zjištěno celkem 269 porušení, přičemž inspektoři konstatovali porušení pracovněprávních předpisů v následujících oblastech:

- 20 porušení spočívajících v nerovném zacházení s fyzickými osobami uplatňujícími právo na zaměstnání dle ustanovení § 4 odst. 1) zákona o zaměstnanosti,
- 54 porušení spočívající v diskriminaci při uplatňování práva na zaměstnání dle ustanovení § 4 odst. 2 zákona o zaměstnanosti,
- 195 porušení spočívající v uveřejnění diskriminační nabídky zaměstnání dle ustanovení § 12 odst. 1 a 2 zákona o zaměstnanosti.

Inspektoři mohou v případě zjištěného nedostatku konstatovat i více porušených ustanovení pracovněprávních předpisů.

Nejčastěji byly v oblasti rovného zacházení a zákazu diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání ukládány pokuty za diskriminační nabídky volných pracovních pozic. Svou výší však rozhodně nepatří mezi sankce nejvyšší, neboť mají převážně preventivně výchovný charakter.

Z výše uvedeného vyplývá, že je i nadále potřebné kontroly v oblasti rovného zacházení a zákazu diskriminace před vstupem do zaměstnání provádět, a to především z preventivních důvodů. Kontroly orgánů inspekce práce zaměřené do této oblasti odrážejí rovněž zájem státu na dodržování pracovněprávních předpisů, jenž zabraňuje znevýhodňování určitých skupin osob na trhu práce.

V roce 2019 bylo zaměstnavatelům uloženo za přestupky v oblasti rovného zacházení a zákazu diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání celkem 56 pokut v celkové výši 570 000 Kč.

U kontrol rovného zacházení a zákazu diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání se potvrdila četnost zjištěných porušení, přičemž tyto odrážejí nízkou míru informovanosti zaměstnavatelů o jejich povinnostech vyplývajících ze ZoZ. Zaměstnavatelé někdy cíleně, někdy neúmyslně, stanovili požadavky na volné pracovní místo, kde upřednostnili určitou skupinu uchazečů, zejména ženy. Naopak kontroly zaměřené na výběrová řízení ukazují, jak je obtížné prokázat, zda byl uchazeč o zaměstnání odmítnut na základě diskriminačního kritéria či nikoliv, neboť zaměstnavatelé nemají ze zákona povinnost informovat uchazeče o důvodu odmítnutí nebo neúspěchu. U menších zaměstnavatelů, kteří personálním oddělením nedisponují, jsou stále patrná stejná pochybení. Někteří zaměstnavatelé nespátřují nic špatného na tom, že hledají např. prodavačku, uklízečku.

I když jsou kontroly v oblasti rovného zacházení a zákazu diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání spíše oblasti okrajovou, nejedná se o oblast zanedbatelnou, neboť případné porušení pracovněprávních předpisů ze strany zaměstnavatele je v těchto případech vnímáno zaměstnanci obzvláště citlivě.

3.2 Kontroly plnění povinného podílu zaměstnávání OZP

Nedílnou součástí kontrolní činnosti orgánů inspekce práce v oblasti zaměstnanosti byly v roce 2019 kontroly plnění povinnosti zaměstnavatelů zaměstnávat OZP ve výši povinného podílu těchto osob na celkovém počtu zaměstnanců. Začlenění OZP do pracovního procesu a jejich zaměstnávání vede k lepší kvalitě jejich života, a pokud je těmto lidem dána možnost žít se vlastní prací, přispívá to k jejich osobnímu rozvoji a sebeúctě.

Dlouhodobá opatření týkající se této oblasti, upravená v zákoně o zaměstnanosti mají za cíl, aby zaměstnavatelé s více jak 25 zaměstnanci v pracovním poměru zaměstnávali co nejvíce OZP, minimálně však ve výši 4 % z celkového počtu zaměstnanců.

SÚIP jako kontrolní orgán provádí kontroly plnění povinností zaměstnavatelů zaměstnávat OZP na základě podkladů od jednotlivých kontaktních pracovišť ÚP ČR a od jejich generálního ředitelství, kteří poskytují pro kontroly orgánů inspekce práce nezbytné informace. Informační systém obsahuje jak informace o jednotlivých zaměstnavatelích, kteří jsou povinni OZP zaměstnávat, tak i informace o poskytovatelích náhradního plnění. V případě poskytovatelů náhradního plnění jsou pro kontrolní činnost důležité informace o rozsahu poskytovaného náhradního plnění, neboť zákon o zaměstnanosti stanoví poskytovatelům limit pro poskytnutí svých výrobků a služeb nebo poskytnutí zakázky maximálně do výše odpovídající 28násobku průměrné mzdy v národním hospodářství za první až třetí čtvrtletí předcházejícího kalendářního roku za každého přepočteného zaměstnance se zdravotním postižením zaměstnaného v předchozím kalendářním roce.

Tím, že zákon o zaměstnanosti ukládá dodavateli povinnost vložit do evidence náhradního plnění údaje o poskytnutém plnění do 30 kalendářních dnů od jeho zaplacení, získá odběratel průběžnou informaci o tom, zda byl či nebyl dodavatelem zahrnut do režimu náhradního plnění. Odběratelům je i přes tuto evidenci nadále doporučováno, aby si prostřednictvím smluvního ujednání stanovili s dodavatelem odpovědnost za poskytování správných údajů, na jejichž základě je vypočítáváno plnění povinného podílu, a to včetně sankcí tak, aby bylo možné předejít případným sporům v této oblasti. Dle zákona o zaměstnanosti i nadále platí, že za plnění povinného podílu formou odběru výrobků a služeb a zadáváním zakázek odpovídá odběratel a odpovědnost dodavatele za správnost údajů poskytnutých odběrateli není i nadále zákonem řešena. Podkladem pro realizaci kontrol byly nejen informace od ÚP ČR, ale také poznatky z vlastní kontrolní činnosti a podněty směřující do této oblasti.

I v roce 2019 z kontrolní činnosti vyplynulo, že mnoho zaměstnavatelů neplní povinnost zaměstnávat OZP v zákoně stanovené výši, ani neplní zákonnou povinnost jednou z dalších forem náhradního plnění, tj. odběrem výrobků, služeb nebo zadáním zakázek zaměstnavatelům, se kterými ÚP ČR uzavřel dohodu o uznání zaměstnavatele za zaměstnavatele na chráněném trhu práce podle ustanovení § 78 zákona o zaměstnanosti nebo odvodem do státního rozpočtu v zákonem stanovené lhůtě do 15. 2. následujícího roku. Z kontrolní činnosti je patrné, že k nesplnění povinností dochází i z důvodu nesprávného vlastního výpočtu, kdy následně zaměstnavatelé odvedou nesprávnou výši odvodu do státního rozpočtu. Tak jako v minulých letech i v roce 2019 docházelo k tomu, že zaměstnavatelé nedodrželi zákonem stanovenou povinnost do 15. 2. následujícího roku písemně ohlásit příslušné krajské pobočce ÚP ČR plnění povinného podílu zaměstnávání OZP, včetně způsobu plnění.

Při samotných kontrolách zaměstnavatelů byl vždy kontrolován výpočet průměrného přepočteného počtu všech zaměstnanců v pracovním poměru s následným výpočtem výše povinného podílu a dále průměrný přepočtený počet zaměstnanců OZP v pracovním poměru. U zaměstnanců se zdravotním postižením jsou vždy kontrolovány i jejich statusy.

V roce 2019 bylo u 182 subjektů zahájeno celkem 183 kontrol zaměřených na tuto oblast, z toho celkem 164 kontrol bylo v tomto roce i dokončeno. Z tohoto počtu bylo 141 kontrol zahájeno u zaměstnavatelů a 41 kontrol bylo zahájeno na plnění povinností vyplývajících ze ZoZ u poskytovatelů náhradního plnění.

V roce 2019 bylo dokončeno 201 kontrol směřujících do oblasti plnění povinného podílu zaměstnávání OZP (z toho 37 dokončených z předchozích let). Porušení bylo zjištěno u 162 kontrol. Celkem bylo zjištěno 244 porušení, přičemž nejčastěji bylo konstatováno:

- 151 porušení spočívající v nesplnění zákonné povinnosti zaměstnávat OZP ve stanovené výši 4 % povinného podílu dle ustanovení § 81 zákona o zaměstnanosti,
- 93 porušení spočívající v nesplnění ohlašovací povinnosti o plnění povinného podílu vč. uvedení způsobu plnění místně příslušné krajské pobočce ÚP ČR dle ustanovení § 83 zákona o zaměstnanosti.

Nejčastěji zjištěným porušením v této oblasti bylo tak jako v minulých letech neplnění povinnosti v zákoně o zaměstnanosti stanovené lhůtě do 15. 2. následujícího roku provést odvod do státního rozpočtu, kdy ze zákona o zaměstnanosti vyplývá, že pokud tak zaměstnavatelé neučinili, pak dle zákona nesplnili povinný podíl zaměstnáváním OZP. Dalším častým porušením bylo nedodržení lhůty pro ohlášení plnění povinnosti, která je stanovena dle ustanovení § 83 zákona o zaměstnanosti rovněž do 15. 2. následujícího roku.

Při této kontrolní činnosti se dlouhodobě potvrzuje, že důvodem pro řádné plnění povinností je u řady zaměstnavatelů stále nedostatečná znalost prováděcího právního předpisu vyhlášky č. 518/2004 Sb., ve kterém je uveden způsob výpočtu průměrného ročního přepočteného počtu zaměstnanců. Zaměstnavatelé většinou spoléhají na účetní program, který jim tuto povinnost vypočítá, ale neumí si zkontrolovat, zda je výpočet správný.

V roce 2019 bylo uloženo 30 pokut v souhrnné výši 365 500 Kč za porušení spadající do oblasti plnění povinností vyplývajících ze zaměstnávání OZP.

Kontrolní činnosti v této oblasti ztěžují různé druhy mzdových listů, které každý mzdový program zpracovává jinak (některé jsou přehledné, některé nepřehledné). V případě nepřehledných mzdových listů je nutné při kontrolách vycházet i z evidence docházky, evidence dovolené, evidence dočasné pracovní neschopnosti či ošetřování člena rodiny a z evidence překážek v práci. V těchto případech pak kontrolní šetření trvá déle.

Problematika související s povinnostmi stanovenými v ustanovení § 81 až 83 zákona o zaměstnanosti je pro řadu zaměstnavatelů stále okrajovou záležitostí a nevěnují ji patřičnou pozornost. Kontrolní činnost zaměřená na tuto oblast má ve svém důsledku i dopad do státního rozpočtu, a to z důvodu dodatečných odvodů za neplnění zákonných povinností. Výpočet průměrného přepočteného počtu zaměstnanců činí mnohým zaměstnavatelům stále nemalé problémy. Zaměstnavatelé také často poukazují na to, že odebrání výrobků a služeb od poskytovatelů náhradního plnění a s tím související samotný výpočet je administrativně velmi náročný a složitý proces.

Na druhou stranu údaje získané z elektronické evidence náhradního plnění jsou pro zaměstnavatele (odběratele) velmi přínosné, protože získají průběžnou informaci o svém odebraném zboží nebo službě, neboť dle ZoZ si může odběratel započítat jen takové náhradní plnění, které dodavatel nejpozději do 30 kalendářních dnů od jeho zaplacení vloží do elektronické evidence náhradního plnění na portálu MPSV.

Zavedení elektronické evidence náhradního plnění je rovněž velkým pomocníkem při kontrolní činnosti orgánů inspekce práce nejen při kontrolách zaměstnavatelů plnících povinný podíl odebráním výrobků nebo služeb od poskytovatelů náhradního plnění, ale i při kontrolách poskytovatelů náhradního plnění, kdy tato evidence všem přehledně zobrazuje nejen limity jednotlivých poskytovatelů náhradního plnění, ale i jednotlivá náhradní plnění.

V roce 2020 bude nadále věnována této problematice patřičná pozornost i s ohledem na stále se opakující kontrolní zjištění. Stejně jako v předchozích letech i v roce 2020 je cílem SÚIP nejen kontrolní, ale i poradenská činnost v této oblasti, tak aby i nadále docházelo ke zvýšení právního povědomí zaměstnavatelů.

3.3 Kontroly nelegálního zaměstnávání občanů ČR a cizinců

Kontroly nelegální práce jsou SÚIP dlouhodobě řazeny mezi hlavní kontrolní priority a to plně v souladu s prioritami resortu MPSV a vnitřní politikou EU. Tyto kontroly jsou orgány inspekce práce realizovány již od roku 2012.

Zatímco v loňském roce byl zaznamenán výrazný nárůst v nejen v počtu zjištěných nelegálně pracujících osob, ale především nárůst v počtu takto pracujících cizinců, v roce 2019 je zjištěný počet nelegálních zaměstnanců téměř shodný s rokem 2018, což tak plně koresponduje s ekonomickým stavem a především stále nízkou mírou nezaměstnanosti. Zaměstnavatelé se nadále potýkají s nedostatkem pracovní síly, kterou se tak v mnohých případech snaží pokrýt pracovníky ze zahraničí, zejména ze zemí mimo EU. Při zaměstnávání cizinců je však nutné dostát podmínkám kladeným nejen pracovněprávními předpisy, ale také předpisy upravující pobyt cizinců na území ČR, kdy splnění těchto podmínek může být jak administrativně, tak časově náročné. Přestože byly v srpnu vládou za účelem dosažení ekonomického přínosu pro Českou republiku, schváleny nové programy cílené ekonomické migrace (Program kvalifikovaný zaměstnanec, Program vysoce kvalifikovaný zaměstnanec a Program klíčový a vědecký personál), setkávají se i nadále inspektoři při kontrolách nejen s nelegálním zaměstnáváním cizinců, ale také se snahou obejít stanovené podmínky. Ať už se jedná o zneužívání institutu vysílání pracovníků v rámci poskytování služeb zaměstnavatelem usazeným v jiném členském státu Evropské unie, bezvízového styku nebo zprostředkování zaměstnání.

Na oblastní i centrální úrovni je navázána osvědčená spolupráce s jinými správními orgány, např. ÚP ČR a ČSSZ. V případech kontrol nelegálního zaměstnávání, především se zaměřením na kontroly výkonu a umožnění výkonu nelegální práce cizinců, je oceňována spolupráce s ozbrojenými složkami, především s PČR, Službou cizinecké policie a Celní správou. Spolupráce s ČSSZ se velmi osvědčila také v případech určování příslušnosti k právním předpisům v souvislosti se zaměstnáváním cizinců.

SÚIP je aktivně zapojen do *Systému pro výměnu informací o vnitřním trhu IMI*, který zjednodušuje výměnu informací mezi členskými státy Evropské unie. V roce 2019 bylo prostřednictvím tohoto systému ze strany SÚIP přijato celkem 484 žádostí. Z tohoto počtu se jednalo o 76 žádostí o poskytnutí informace, 363 žádostí o předání dokumentu vč. rozhodnutí českým zaměstnavatelům a o 45 žádostí o vymození sankce uložené v zahraničí. Ze strany SÚIP bylo na členské státy EU odesláno 38 žádostí o poskytnutí informací, které zejména souvisely s prováděním konkrétní kontroly.

Nedílnou součástí kontrolní činnosti je i poskytování základního pracovněprávního poradenství. V roce 2019 byl zaznamenán mírný nárůst dotazů zahraničních pracovníků.

V roce 2019 bylo provedeno celkem 8 160 kontrol zaměřených na nelegální zaměstnávání, 61 z těchto kontrol pak bylo provedeno v rámci mimořádné kontrolní akce s celostátní působností. Inspektoři oddělení inspekce NLZ se společně s inspektory oddělení PPV a BOZP podíleli na společných kontrolách zaměřených na dodržování podmínek vyslaných zaměstnanců na území ČR. Výsledky těchto kontrol jsou součástí vyhodnocení hlavních oblastí kontrolní činnosti na úseku PPV.

Do oblasti NLZ směřuje každoročně řada podnětů. Ty jsou SÚIP a OIP adresovány jak ze strany veřejnosti, nejčastěji pak ze strany zaměstnanců, tak ze strany jiných správních orgánů. Těchto podnětů obdržely orgány inspekce práce v roce 2019 celkem 1 843. Z tohoto počtu upozorňovalo 1 352 podnětů na možný výkon nelegální práce občanů ČR, 301 podnětů na možný výkon nelegální práce občanů EU a 677 podnětů na možný výkon nelegální práce cizinců. Jeden podnět přitom může upozorňovat na více skutečností a může tak směřovat do více oblastí, jejich počty tedy není možné sčítat. Ve srovnání s rokem 2018 byl zaznamenán zvýšený počet podnětů směřujících do oblasti výkonu nelegální práce cizinců (nárůst o 78 podnětů), což odpovídá také zkušenostem OIP se zvýšenou mírou poptávky o poradenství ze strany cizinců.

Kontroly v oblasti NLZ byly zaměřeny na nejrozličnější zaměstnavatele s ohledem na možné podezření na umožnění výkonu nelegální práce. Výše uvedené kontroly byly provedeny u celkem 7 494 subjektů, z tohoto počtu bylo zkontrolováno celkem 2 527 fyzických osob a 4 967 právnických osob.

V rámci provedených kontrol bylo OIP zjištěno celkem 4 342 osob vykonávajících nelegální práci. Z tohoto celkového počtu se v 622 případech jednalo o občany ČR, ve 207 případech o občany jiných členských států EU a v 3 513 případech o cizince ze zemí mimo EU.

Nelegální práce byla OIP zjištěna celkem u 1 035 subjektů.

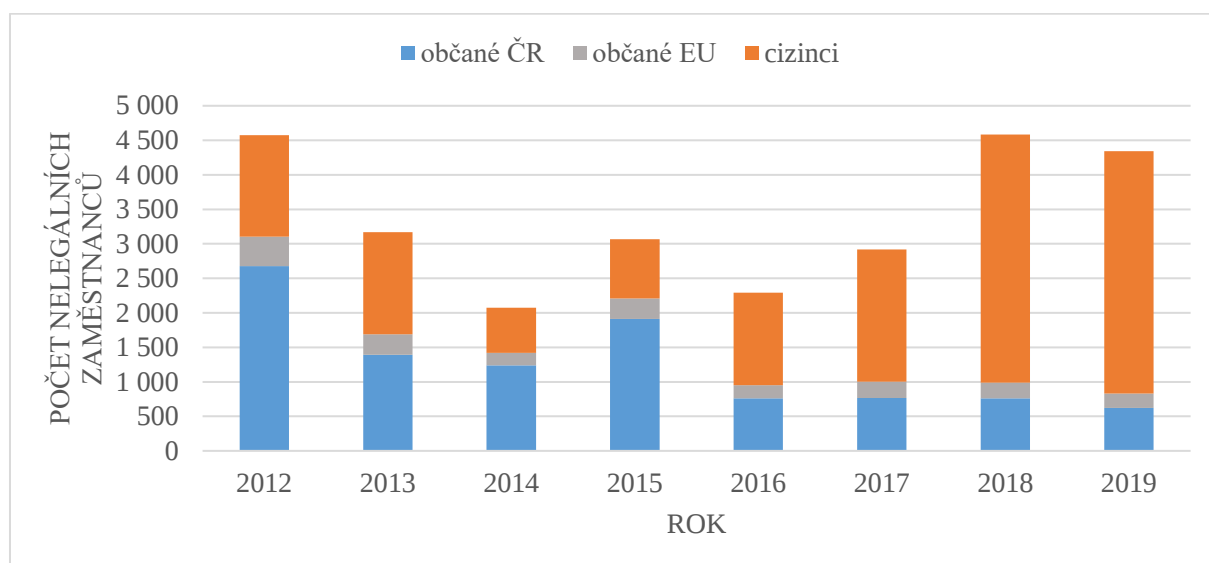
Tab. č. 9 - Vývoj počtu zjištěných nelegálně pracujících osob ve vztahu k počtu kontrol

Rok	Počet kontrol	Počet osob zjištěných při nelegální práci			
		občané ČR	občané EU	cizinci	celkem
2012	35 557	2 675	430	1 471	4 576
2013	36 101	1 394	295	1 481	3 170
2014	15 911	1 238	184	650	2 072
2015	9 583	1 913	294	858	3 065
2016	9 308	760	193	1 337	2 290
2017	9 707	767	234	1 917	2 918
2018	8 339	763	225	3 595	4 583
2019	8 160	622	207	3 513	4 342

Tab. č. 10 - Počet zjištěných nelegálně pracujících osob ve vztahu k počtu kontrol a OIP

Inspektorát	Počet kontrol	Počet osob zjištěných při nelegální práci			
		občané ČR	občané EU	cizinci	celkem
Hlavní město Praha	773	22	3	286	311
Středočeský kraj	985	51	14	495	560
Jihočeský kraj a Vysočina	970	82	25	493	600
Plzeňský a Karlovarský kraj	767	15	7	231	253
Ústecký a Liberecký kraj	1 007	74	15	418	507
Královéhradecký a Pardubický kraj	911	73	20	351	444
Jihomoravský a Zlínský kraj	1 262	81	79	578	738
Moravskoslezský a Olomoucký kraj	1 485	224	44	661	929
Celkem	8 160	622	207	3 513	4 342

Graf 1 - Vývoj počtu nelegálně pracujících osob

Zatímco v roce 2018 byl oproti roku 2017 zaznamenán výrazný nárůst právě v počtu nelegálně zaměstnávaných cizinců, v roce 2019 byl tento počet prakticky shodný s rokem předchozím. Počet zjištěných nelegálně zaměstnaných cizinců tak i nadále vysoce převyšuje počet nelegálně pracujících občanů ČR a EU. Pokračování tohoto trendu odráží přetrvávající situaci na trhu práce a nedostatek pracovních sil.

Mezi nejčastěji zjištěné cizince pak patřily v roce 2019, a to téměř shodně s rokem 2018 a také rokem 2017, občané Ukrajiny, Moldavska a Vietnamu.

Tab. č. 11 - Nelegálně zaměstnaní cizinci ze zemí mimo Evropskou unii

Státní příslušnost	Počet osob
Ukrajina	3 015
Moldavsko	246
Vietnam	62
Gruzie	16
Mongolsko	14
Bělorusko	13
Filipíny	13
Srbsko	12
Rusko	12
Ostatní země	110
Celkem	3 513

Mezi nejčastěji zjištěné nelegálně zaměstnané pracovníky z členských zemí EU patřili v roce 2019 občané Slovenska, Rumunska, Maďarska a Bulharska.

Tab. č. 12 - Nelegálně zaměstnaní občané zemí EU

Státní příslušnost	Počet osob
Slovensko	97
Rumunsko	36
Maďarsko	34
Bulharsko	21
Polsko	2
Ostatní země	17
Celkem	207

Nelegálně pracující osoby byly v roce 2019 nejčastěji zjišťovány u zaměstnavatelů v oborech stavebnictví (u 265 subjektů), velkoobchod, maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel (u 171 subjektů), zpracovatelský průmysl (u 139 subjektů), ubytování, stravování a pohostinství (u 101 subjektů) a profesní, vědecké a technické činnosti (90 u subjektů).

Z pohledu velikosti zaměstnavatele se nelegálního zaměstnávání, shodně s rokem 2018, dopouštěli nejčastěji zaměstnavatelé v kategorii do 9 zaměstnanců (404 subjektů).

V rámci kontrol zaměřených na odhalování nelegálního zaměstnávání se inspektoři zabývají také odhalováním tzv. švarcsystému, tedy zastírání faktického pracovněprávního vztahu jiným právním vztahem, typicky obchodněprávním nebo občanskoprávním. Nejčastěji se pak jedná o smlouvu o dílo, či smlouvu o spolupráci, apod. Od 1. 1. 2012 se švarcsystém ztotožňuje s pojmem nelegální práce.

Umožnění výkonu nelegální práce formou švarcsystému bylo v roce 2019 konstatováno celkem ve 273 případech. Ve 147 případech se jednalo o švarcsystém občanů ČR, ve 32 případech o švarcsystém občanů EU a v 94 případech pak o švarcsystém cizinců.

Z pohledu pracovního práva a zaměstnanosti je možné za zvlášť společensky nebezpečné a hodné zřetele považovat případy, kdy by bylo uzavření pracovněprávního vztahu pro zaměstnance výhodnější a do obchodního vztahu je zaměstnavatelem nucen a postaven před situací „buď práce na živnostenský list nebo žádná“ případně „živnostenský list podmínkou“ a také případy, kdy je hlavní motivací snaha vyhnout se nebo obejít podmínky a povinnosti, které jsou zákony stanovené pro zaměstnávání cizinců.

Mnohdy je tento obchodní vztah před vztahem pracovněprávním upřednostněn a dobrovolně přijat i ze strany dodavatelů (tedy „zaměstnanců“). Vidina příslibu vyššího výdělku je silnějším motivem než pracovněprávní ochrana, která je zaměstnancům garantována pracovněprávními předpisy. Pro odběratele (tedy „zaměstnavatele“) pak upřednostnění obchodního vztahu před vztahem pracovněprávním, který má však faktický výkon závislé práce zastřít, představuje nejen finanční úsporu plynoucí z absence povinných odvodů za zaměstnance, ale také zbavení se povinností plynoucích z pracovněprávních předpisů.

Při vyhodnocování těchto případů je však vždy potřeba postupovat individuálně s respektem k určité míře smluvní volnosti v obchodněprávních a občanskoprávních vztazích a akceptaci skutečnosti, že danou činnost je možné vykonávat jak v rámci uzavřeného pracovněprávního vztahu, tak v rámci vztahu obchodněprávního a může být tedy předmětem nejen zaměstnání, ale také podnikatelské činnosti (např. finanční poradenství, lektorská činnost, kreativní činnosti a další).

V souvislosti se výkonem práce cizinců na území ČR se inspektoři, tak jako už v minulých letech, i v letošním roce stále setkávali s vysíláním zahraničních pracovníků na území ČR zaměstnavateli z okolních států EU v rámci poskytování služeb (s odkazem na Směrnici Evropského parlamentu a Rady č. 96/71/ES o vysílání pracovníků v rámci poskytování služeb). V mnohých případech je však kontrolou zjištěno, že se jedná o zneužívání tohoto institutu a vysílání má pouze zastřít skutečný stav – tedy pronájem zahraniční pracovní síly. Tak jako to bylo zjišťováno v minulých letech, i v tomto roce se jedná především o polské subjekty, které na území ČR vysílají zaměstnance ukrajinské státní příslušnosti, kteří disponují oprávněním k pobytu uděleným právě v Polsku a které je opravňuje k pobytu na území států schengenského prostoru (tedy i ČR) po dobu nejdéle 90 dní během jakýchkoliv 180 dní. Přestože je jednou z hlavních podmínek pro vysílání uzavření pracovněprávního vztahu s vysílajícím subjektem, je prostřednictvím navázané spolupráce s ČSSZ, případně prostřednictvím systému IMI, ověřeno, že vyslané osoby nemají pracovněprávní vztah s vysílajícím subjektem uzavřen. Při kontrolách byly zjištěny i případy, kdy přijímající společnost označila svého zahraničního partnera, který osoby vyslal, nicméně ten jakýkoliv vztah k vyslaným osobám popřel.

V letošním roce se inspektoři ve zvýšené míře setkávali také se zneužíváním bezvízového styku s Ukrajinou, který je v platnosti od 11. června 2017, ze strany držitelů biometrických pasů. Bezvízový styk je možné využít pouze pro nevýdělečný účel pobytu (např. turismus). Inspektoři se však v rámci kontrolní činnosti setkávali s případy, kdy byl s takto přicestovanými cizinci, držiteli biometrických pasů a povolení k zaměstnání vydaných krajskými pobočkami ÚP ČR, uzavřen pracovněprávní vztah – tedy výdělečná činnost. Nemálo z těchto cizinců pak uzavře pracovněprávní vztah bez dalšího oprávnění k zaměstnání v domnění, že jim bezvízový styk umožňuje volný vstup na trh práce v ČR.

V roce 2019 byl ze strany inspektorů zaznamenán také větší počet případů cizinců, kteří vykonávají práci v rozporu s vydaným povolení k zaměstnání nebo zaměstnaneckou kartou a to zejména v rozporu s místem výkonu práce, druhem pracovní činnosti či zaměstnavatelem, pro které bylo toto oprávnění uděleno. Toto jednání může mít návaznost na zastřené zprostředkování zaměstnání, neboť v momentu vyřizování takového oprávnění zejména zastřené agentury práce neznají skutečné místo výkonu práce cizince.

Pro kontroly velkých pracovišť, jako jsou např. staveniště či výrobní haly, je charakteristické tzv. řetězení obchodních vztahů. Kontrolou zahájenou na jednom pracovišti je zjištěna účast hned několika subjektů, z nich některé navzájem pojí uzavřené obchodní vztahy a kontroly tak mohou být zahájeny s několika dalšími subjekty. Rozklíčování provázaných obchodních vztahů a určení skutečných zaměstnavatelů osob zjištěných při práci na pracovišti je časově i technicky náročné. Zejména v případě cizinců není výjimečné, že svého zaměstnavatele nejsou schopni označit ani oni sami. Jednotlivé subjekty zapojené do řetězce se odpovědnosti za osoby na pracovišti zpravidla zřikají, předkládají uzavřené obchodní smlouvy a povinnosti vůči těmto osobám přesouvají na své obchodní partnery.

Časovou a administrativní náročnost kontrol ovlivňuje také poskytování součinnosti, resp. nesoučinnosti povinných i kontrolovaných osob, které se snaží průběh kontroly ovlivnit buďto svou nesoučinností nebo naopak předkládáním nesouvisejících dokumentů. Výjimkou tak nejsou ani kontroly v délce několika měsíců.

V termínu od 8. 4. 2019 do 14. 4. 2019 proběhla mimořádná kontrolní akce nelegálního zaměstnávání občanů ČR a cizinců, která byla zaměřena na pracovní vykořisťování. Tato mimořádná kontrolní akce byla organizována ze strany PČR. Shodná kontrolní akce proběhla již v roce 2018.

Z kontrolní a poradenské činnosti vyplývá stále přetrvávající nízké povědomí o problematice pracovněprávní a to nejen z řad cizinců, u kterých může být problematická také jazyková bariéra a mnohdy i neznalost subjektů, na které je možné se obrátit s žádostí o poradenství a důvěra v informace, kterou jim jsou sdělovány zprostředkovateli práce. Tyto aspekty pak mohou mít vliv nejen na vyšší podíl výkonu nelegální práce cizinců, ale mohou také zvyšovat riziko, že se tyto osoby stanou obětí pracovního vykořisťování.

V rámci této mimořádné kontrolní akce bylo OIP v rámci celé ČR zahájeno celkem 69 kontrol, z nichž bylo do konce roku 2019 dokončeno 61 kontrol. Zbývající kontroly budou dokončeny v průběhu roku 2020.

V rámci této akce bylo zjištěno celkem 55 nelegálně pracujících osob. Ve 4 případech se jednalo o občany EU (občané Lotyšska) a v 51 případech o cizince (49 občanů Ukrajiny a 1 občan Filipín a 1 občan Moldavska).

Dokončenými kontrolami bylo zjištěno celkem 110 porušení pracovněprávních předpisů. Kromě výkonu nelegální práce bylo kontrolní činností, mimo jiné, zjištěno:

- 20 porušení v oblasti informační povinnosti zaměstnavatele v souvislosti se zaměstnáváním zaměstnanců ze zahraničí,
- 5 porušení spočívající v nedodržení povinnosti zaměstnavatele mít v místě pracoviště kopie dokladů prokazujících existenci pracovněprávního vztahu.

Při kontrolách zaměřených na nelegální zaměstnávání bylo zjištěno celkem 6 661 porušení pracovněprávních předpisů, a to jak v oblasti dodržování povinností stanovených ZoZ, včetně zákazu NLZ, tak v oblasti základních institutů PPV a BOZP, které byly rovněž součástí předmětu kontroly.

Tab. č. 13 - Kromě nelegálního zaměstnávání byla nejčastěji zjištěna následující porušení zákona o zaměstnanosti:

Ustanovení zákona o zaměstnanosti	Popis porušení	Počet porušení
§ 87, § 88	Nesplnění informační povinnosti zaměstnavatelů vůči krajským pobočkám ÚP ČR ve vztahu k zaměstnávání zaměstnanců ze zahraničí.	757
§ 136	Nesplnění povinnosti zaměstnavatele mít v místě pracoviště kopie dokladů prokazujících existenci pracovněprávního vztahu a nesplnění této povinnosti ze strany zaměstnavatele usazeného v jiném členském státu EU, který v rámci poskytování služeb vyslal svého zaměstnance k dočasnému výkonu práce do ČR, přičemž doklady, jimiž je plněna tato povinnost, musí být přeloženy do českého jazyka.	657
§ 102	Zaměstnavatelé nesplnili evidenční povinnost ve vztahu k zaměstnancům ze zahraničí.	126
Celkový počet porušení zákona o zaměstnanosti		6 234

Tab. č. 14 - Kromě nelegálního zaměstnávání byly nejčastěji zjištěné porušení zákoníku práce:

Ustanovení zákoníku práce	Popis porušení	Počet porušení
§ 77 odst. 1	Nesplnění povinnosti mít písemně uzavřenu dohodu o provedení práce nebo dohodu o pracovní činnosti.	118
§ 75	Nedodrženo ustanovení zákoníku práce ve vztahu k výkonu práce na základě dohody o provedení práce.	86
§ 34	Nedodržení náležitostí týkající se obsahu a formy pracovní smlouvy.	58
§ 138	Nedodržení ustanovení týkající se sjednání výše odměny z dohody a podmínek pro její poskytování v dohodě o pracovní činnosti nebo v dohodě o provedení práce.	50
Celkový počet porušení zákoníku práce		425

Jak již z výše uvedené tabulky vyplývá, mezi nejčastější porušení doprovázející kontroly nelegálního zaměstnávání patří informační povinnosti zaměstnavatele dle ustanovení § 87 a § 88 zákona o zaměstnanosti vůči ÚP ČR v případě zaměstnávání zahraničních pracovníků a dále nesplnění povinnosti zaměstnavatele mít v místě pracoviště kopie dokladů prokazujících existenci pracovněprávního vztahu.

Za porušení právních předpisů v oblasti NLZ bylo v roce 2019 uloženo 485 pokut v celkové výši 182 991 500 Kč. Z tohoto bylo 21 pokut ve výši 61 700 Kč uloženo fyzickým osobám za přestupek výkonu nelegální práce.

Tab. č. 15 - Počet a výše pokut za nelegální zaměstnávání uložených v roce 2019

Důvod uložení pokuty	Počet uložených pokut	Výše uložených pokut v Kč
§ 139 odst. 1 písm. c) zákona o zaměstnanosti, výkon nelegální práce fyzickou osobou	21	61 700
§ 140 odst. 1 písm. c) zákona o zaměstnanosti, umožnění výkonu nelegální práce podle § 5 písm. e) bod 1 (výkon práce mimo pracovněprávní vztah) nebo bod 2 (cizinec bez povolení k zaměstnání)	457	177 071 800
§ 140 odst. 1 písm. e) zákona o zaměstnanosti, umožnění výkonu nelegální práce podle § 5 písm. e) bod 3 (cizinec bez povolení k pobytu)	25	5 858 000

(Pozn. Jedná se o pokuty uložené ve správních řízeních v období od 1. 1. do 31. 12. 2019, tj. částečně se může jednat o pokuty za protiprávní jednání zjištěná i kontrolami provedenými v předchozích obdobích. Počet pokut nelze sčítat, neboť jedna pokuta může zahrnovat více přestupků.)

Za porušení informační povinnosti dle ustanovení § 87 zákona o zaměstnanosti bylo v roce 2019 uloženo celkem 281 pokut ve výši 4 394 500 Kč. Za porušení ustanovení § 136 zákona

o zaměstnanosti pak bylo v roce 2019 uloženo celkem 236 pokut ve výši 4 133 000 Kč. I v tomto případě se jedná o pokuty za protiprávní jednání zjištěné také kontrolami provedenými v předchozím období, tedy nejen v roce 2019.

V roce 2019 bylo nelegální zaměstnávání zjištěné kontrolami zahájenými a dokončenými v roce 2019 uloženo 68 pokut v celkové výši 17 170 000 Kč. V případě nesplnění informační povinnosti dle ustanovení § 87 zákona o zaměstnanosti bylo uloženo celkem 90 pokut ve výši 1 525 000 Kč a za porušení ustanovení § 136 zákona o zaměstnanosti, celkem 49 pokut ve výši 704 000 Kč.

Podstatná část pokut za zjištění z kontrol roku 2019 pak bude předmětem správního řízení v následujících letech.

Tab. č. 16 - Počet a výše pokut uložených v roce 2019 za nelegální zaměstnávání na základě kontrol roku 2019

Důvod uložení pokuty	Počet uložených pokut	Výše uložených pokut v Kč
§ 139 odst. 1 písm. d) zákona o zaměstnanosti, umožnění výkonu nelegální práce podle § 5 písm. e) bod 1 (výkon práce mimo pracovněprávní vztah) nebo bod 2 (cizinec bez povolení k zaměstnání)	2	2 500
§140 odst. 1 písm. c) zákona o zaměstnanosti, umožnění výkonu nelegální práce podle § 5 písm. e) bod 1 (výkon práce mimo pracovněprávní vztah) nebo bod 2 (cizinec bez povolení k zaměstnání)	65	17 012 500
§140 odst. 1 písm. e) zákona o zaměstnanosti, umožnění výkonu nelegální práce podle § 5 písm. e) bod 3 (cizinec bez povolení k pobytu)	4	155 000

(Pozn. Jedná se o pokuty za protiprávní jednání, zjištěná kontrolami zahájenými a také dokončenými v roce 2019. Počet pokut nelze sčítat, neboť jedna pokuta může zahrnovat více přestupků.)

Jednotlivé OIP vedou následně správní řízení zahájena nejen na základě vlastních kontrolních zjištění, ale také správní řízení na základě zjištění z kontrol provedených Celní správou. Postupují tak v souladu s ustanovením § 126 odst. 4 zákona o zaměstnanosti.

Na kontrolní činnost, při níž byla inspektory zjištěna porušení pracovněprávních předpisů, pak navazují přestupková řízení o uložení pokuty za spáchání zjištěných přestupků, která jsou vedena jednotlivými OIP.

Činnost orgánů inspekce práce nezahrnuje pouze represivní složku, tedy samotný výkon kontrol, ale také složku preventivní, jejíž součástí je základní pracovněprávní poradenství, které je poskytováno nejen osobně v rámci konzultačních hodin OIP a SÚIP, ale také prostřednictvím elektronické komunikace. Jako pozitivní je vnímán zájem o poradenství ze strany zaměstnavatelů, kteří chtějí dostát podmínkám kladeným pracovněprávními předpisy. Poctiví zaměstnavatelé tak chápou zpravidla kontrolní činnost spíše pozitivně, protože sami vnímají negativní vliv nekalých obchodních praktik, mezi které lze umožnění nelegálního zaměstnávání

bezpochyby zařadit. Pozitivně je vnímán také zájem o poradenství ze strany zaměstnanců, neboť i jejich informovanost může přispívat k eliminaci porušování pracovněprávních předpisů.

Jak již bylo zmíněno, výkon a především umožnění výkonu nelegálního zaměstnávání patří mezi negativní a společensky nebezpečné jevy, které dopadají obcházením odvodových povinností nejen do oblasti veřejných rozpočtů a financí, ale negativně ovlivňují také podnikatelské prostředí. Výkonem nelegální práce se pak fyzické osoby připravují o možnost ochrany, která vyplývá z uzavřeného pracovněprávního vztahu, neúčast na zdravotním a sociálním pojištění, případně neoprávněné pobírání dávek či příspěvků může mít v budoucnu zásadní vliv sociální stabilitu. Toto vše jsou podstatné důvody pro soustavnou činnost orgánů inspekce práce v této oblasti.

3.4 Zastřené zprostředkování zaměstnání

Kontrolám zprostředkování zaměstnání agenturami práce, ať už se jedná o vyhledávání zaměstnání pro fyzickou osobu, která se o práci uchází, a vyhledání zaměstnanců pro zaměstnavatele, který hledá nové pracovní síly, zaměstnávání fyzických osob za účelem výkonu jejich práce pro uživatele nebo poradenskou a informační činnost v oblasti pracovních příležitostí, se orgány inspekce práce věnují již více než 10 let a takto zaměřené kontroly mají v plánu kontrol své trvalé místo.

Základní podmínkou, za které je možné zaměstnání zprostředkovávat, je povolení k jeho příslušné formě. Další podmínky jsou na zprostředkování zaměstnání kladeny nejen ZoZ, tak také ZP. Zvláštní úprava je pak kladena ZP na zprostředkování zaměstnání formou zaměstnávání fyzických osob za účelem výkonu jejich práce pro uživatele. Jejím smyslem je především ochrana přidělovaných zaměstnanců a zachování rovných pracovních a mzdových podmínek takovýchto zaměstnanců v porovnání s kmenovými zaměstnanci uživatele, ke kterému jsou agenturou práce přiděleni.

Kontrolní praxe posledních tří let však ukazuje nejen na nedodržování těchto stanovených podmínek, ale také na jejich obcházení, resp. zneužívání institutu zprostředkování zaměstnávání formou zastírání zprostředkování zaměstnání. Kontroly zaměřené na tuto oblast jsou SÚIP prováděny již od roku 2016, kdy byly realizovány formou mimořádné kontrolní akce a od roku 2017, spolu se zavedením pojmu zastřené zprostředkování zaměstnání do legislativy, jsou tyto kontroly zařazeny mezi kontrolní priority orgánů inspekce práce v oblasti zaměstnanosti.

Zastřené zprostředkování zaměstnání, spolu s příslušným přestupkem, bylo legislativou definováno až dne 29. 7. 2017 nabytím účinnosti novely ZoZ a to ve formě nového ustanovení § 5 písm. g) ZoZ jako činnost právnické nebo fyzické osoby spočívající v pronájmu pracovní síly jiné právnické osobě nebo fyzické osobě, aniž by byly dodrženy podmínky pro zprostředkování zaměstnání realizované formou zaměstnávání fyzických osob za účelem výkonu jejich práce pro uživatele, kterým se rozumí jiná právnická či fyzická osoba, která práci přiděluje a dohlíží na její provedení. Za přestupek ve formě zastřené zprostředkování zaměstnání podle výše uvedeného ustanovení může být fyzické osobě uložena pokuta až do výše 5 000 000 Kč, právnické a fyzické podnikající osobě pak pokuta v rozsahu 50 000 – 10 000 000 Kč. Výše maximální hranice pokuty, stejně jako stanovení spodní hranice v případě

právníků či fyzických podnikajících osob, které se tohoto přestupku dopustí, ho postavila na úroveň nelegálního zaměstnávání a jasně vymezila jeho závažnost a společenskou nebezpečnost.

Skutková podstata výše uvedeného přestupku spočívající v zastřeném zprostředkování zaměstnání se tedy vztahuje na případy, kdy fakticky dochází ke zprostředkování zaměstnání, tedy pronájmu pracovní síly, avšak tato činnost je zastřena uzavřením jiného právního vztahu. Zpravidla je řádně uzavřená dohoda o dočasném přidělení zaměstnance mezi agenturou práce a uživatelem nahrazena uzavřenou smlouvou o dílo, rámcovou smlouvou o poskytování služeb, aj. a subjekty vystupují jako obchodní partneři, nikoliv jako agentura práce a uživatel. Z takto deklarovaného vztahu však nevyplývá povinnost dodržování podmínek, které jsou kladeny na zprostředkování zaměstnání.

Každá taková kontrola je pak ze strany inspektorů vždy hodnocena individuálně a inspektoři se zabývají především otázkou, zda skutečnosti zjištěné na místě a v průběhu kontroly odpovídají čistě obchodnímu vztahu dvou subjektů nebo zda se jedná o skrytý pronájem pracovní síly, kdy uzavřený obchodní vztah jen zastírá zprostředkování zaměstnání.

V případě, kdy je spolupráce dvou subjektů upravena např. smlouvou o dílo, se inspektoři zabývají hodnocením, zda se skutečně jedná o dílo, neboť dle občanského zákoníku se dílem rozumí zhotovení určité věci, nespadá-li pod kupní smlouvu, a dále údržba, oprava nebo úprava věci, nebo činnost s jiným výsledkem. Dílem je tak výsledek určité činnosti, za kterou je možné určit odpovědnost za vady takového díla, nikoliv samotná činnost, jak tomu v těchto případech bývá.

V praxi se můžeme setkat také z tzv. outsourcingem, kdy subjekt vyčlení různé své podpůrné a vedlejší činnosti a svěří je smluvně jiné společnosti, která se na danou činnost specializuje. V těchto případech však nesmí tento subjekt požadovat plnění vyčleněných činností určitým počtem pracovníků, pouze vyčlení činnost, kterou smluvně předá jiné společnosti a tato sama rozhoduje o způsobu plnění a o počtu pracovníků, kteří se budou na dané činnosti podílet. Tuto službu provádí také na své náklady a na svou odpovědnost a své pracovníky při činnosti sama řídí. Naopak v případě pronájmu pracovní síly (tedy zprostředkování zaměstnání formou zaměstnávání fyzických osob za účelem výkonu jejich práce pro uživatele) pronajímatel své přidělené zaměstnance neřídí a nemá odpovědnost za výsledek jejich práce.

V praxi se inspektoři se zastřeným zprostředkováním zaměstnání setkávají nejčastěji u subjektů, které z různých důvodů povolení k příslušné formě zprostředkování zaměstnání nemají, přesto se však jako agentura práce chovají. Ojedinelé však nejsou ani případy, kde je zastřené zprostředkování zaměstnání konstatováno u subjektů, kteří povolením ke zprostředkování zaměstnání disponují, ale přesto svou činnost zastírají uzavřenými obchodními smlouvami.

Cílem takového jednání může být snaha vyhnout se dodržování podmínek pro zprostředkování zaměstnání, zejména pak dodržování srovnatelných pracovních a mzdových podmínek přidělovaných zaměstnanců a v konečném důsledku také obcházení odvodových povinností zaměstnavatele v oblasti sociálního a zdravotního pojištění a záloh na dani

K zastřenému zprostředkování zaměstnání se mohou uchýlit také subjekty, které dříve platným povolením ke své činnosti disponovaly, ale z různých důvodů již pozbylo platnosti, a které svou

činnost vyvíjí i nadále. Řádně uzavřené dohody o dočasném přidělení zaměstnanců k uživateli pak mohou být nahrazeny obchodními smlouvami.

Při kontrolách zaměřených na zastřené zprostředkování zaměstnání se inspektoři setkávají s cizinci a to nejen v řadách řádných či nelegálních zaměstnanců, ale také s cizinci v roli statutárních zástupců kontrolovaných subjektů. Inspektoři tak mohou při kontrolní činnosti narážet na jazykovou bariéru. Časově náročná může být také komunikace s kontrolovaným subjektem, jehož sídlo je mimo území ČR.

Ve snaze zaměstnavatele zajistit pracovní sílu bez ohledu na její zdroj se tak inspektoři setkávají se situací, kdy se na jednom pracovišti nachází pracovníci hned několika zaměstnavatelů. Na základě kontroly zahájené na jednom pracovišti tak následně dochází k zahájení kontrol u několika dalších subjektů, z nichž některé jsou navzájem provázány uzavřenými obchodními vztahy. Rozklíčování těchto obchodních vztahů, do kterých je mnohdy zapojeno i tři a více subjektů (tzv. řetězení), se pak vyznačuje nemalou časovou náročností. Jednotlivé články řetězce se zříkají odpovědnosti za pracovníky nacházející se na kontrolovaném pracovišti, svoji činnost v řetězci zaštiťují uzavřenými obchodními smlouvami a tvrzením, že na základě uzavřené obchodní smlouvy poptávají či nabízejí dílo nikoliv pracovní sílu. Výjimkou pak není ani situace, kdy svého zaměstnavatele není schopná identifikovat ani fyzická osoba vykonávající práci na pracovišti a je jí známo pouze křestní jméno osoby, která ji práci doporučila, případně ji práci přiděluje či vyplácí za ni mzdu.

Kontroly zastřené zprostředkování zaměstnání se tak vyznačující velkou časovou náročností. Tato je dána nejen výše uvedenými důvody, ale také neochotou subjektů spolupracovat v průběhu kontroly. Zákonem stanovená povinnost součinnosti pak není dodržována nejen ze strany zastřené agentury práce, ale také ze strany uživatele či samotných zaměstnanců vykonávajících práci. Mnohdy není účinné ani udělení pokuty za tuto nesoučinnost. Záměrné zdržování a protahování kontroly je tak mnohdy snahou přímo kontrolované osoby.

V případech kontrol subjektu se zahraniční účastí je využívána navázaná a osvědčená spolupráce s ČSSZ, a to především v oblasti zjišťování příslušnosti k právním předpisům v souvislosti se zaměstnáváním cizinců a také *Systému pro výměnu informací o vnitřním trhu IMI*, který zjednodušuje výměnu informací mezi členskými státy Evropské unie. Tyto kontroly jsou také v řadě případů prováděny ve spolupráci s PČR, Službou cizinecké policie.

Při kontrolách zaměřených na zastřené zprostředkování zaměstnání může být kontrolním zjištěním také umožnění a výkon nelegální práce a to jak občanů ČR či EU, tak zejména cizinců. V případě cizinců se jedná o případy výkonu práce v rozporu s vydaným povolením k zaměstnání nebo zaměstnaneckou kartou a to zejména v rozporu s místem výkonu práce či druhem pracovní činnosti, pro které bylo toto oprávnění vydáno, neboť v okamžiku vyřizování takového oprávnění zastřené agentury práce neznají skutečné místo výkonu práce takového cizince.

Přímo na oblast zastřené zprostředkování zaměstnání bylo v roce 2019 provedeno celkem 261 kontrol, které proběhly u celkem 255 zaměstnavatelů. Ve 247 případech se jednalo o právnické osoby a v 8 případech pak o fyzické osoby. Z celkového počtu 261 kontrol byla porušení zjištěna ve 201 případech.

Shodně s loňským rokem byly také v roce 2019 kontroly s tímto zaměřením prováděny na celém území ČR, kdy se OIP ve své kontrolní činnosti soustředily především na větší průmyslové a výrobní areály a stavby, kde je potřeba větší počet pracovní síly a s ohledem na

současnou úroveň nezaměstnanosti také větší pravděpodobnost možného pronájmu této pracovní síly.

Pracoviště ke kontrole jsou vybírány na základě místní znalosti jednotlivých OIP, ale také na základě cíleného monitoringu, který samotné kontrole předchází. Nemalá část kontrol pak byla zahájena také na základě podnětů, které směřovaly nejen do oblasti zastřené agenturního zaměstnání, ale také oblasti umožnění výkonu nelegální práce. Zdrojem těchto podnětů je nejen veřejnost, zpravidla tedy zaměstnanci, ale také jiné správní orgány, např. Ministerstvo vnitra – Odbor azylové a migrační politiky, které poskytuje inspektorátům informace o možném nelegálním zaměstnávání a neoprávněném agenturním zaměstnávání, získané při udělování či prodlužování povolení k pobytu pro cizince.

Při výše uvedených kontrolách bylo zjištěno celkem 807 porušení pracovněprávních předpisů, kdy bylo samotné zastřené zprostředkování zaměstnání zjištěno u 125 kontrolovaných subjektů.

Jak již bylo zmíněno výše, dochází při kontrolách zaměřených na zastřené zprostředkování zaměstnání také k odhalování nelegální práce. V roce 2019 bylo v rámci kontrol zastřené zprostředkování zaměstnání zjištěno 378 osob při výkonu nelegální práce, kdy se v 6 případech jednalo o občany ČR, ve 34 případech o občany EU (nejčastěji občany státní příslušnosti Maďarsko) a ve 338 případech o cizince (nejčastěji občany státní příslušnosti Ukrajina).

Podobně jako v předchozích letech byla kontrolami primárně zaměřenými na zastřené zprostředkování zaměstnání zjištěna i porušení jiných pracovněprávních předpisů. Nejčastěji se jednalo o tyto porušení:

- 55 porušení v oblasti informační povinnosti zaměstnavatele v souvislosti se zaměstnáváním zaměstnanců ze zahraničí,
- 33 porušení v oblasti dodržování podmínek, za kterých je možné zprostředkovávat zaměstnání (tedy na základě povolení k příslušné formě zprostředkování zaměstnání),
- 28 porušení v oblasti povinnosti zaměstnavatele mít v místě pracoviště kopie dokladů prokazujících existenci pracovněprávního vztahu,
- 16 porušení v oblasti evidenční povinnosti zaměstnavatele v souvislosti se zaměstnáváním zaměstnanců ze zahraničí,
- 8 porušení v oblasti dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr a povinnosti na písemnou formu těchto dohod.

Zastřené zprostředkování zaměstnání bylo zjištěno také u dalších 153 subjektů a to v rámci kontrol, které byly primárně zaměřeny na jinou kontrolní oblast. Jednalo se především o kontroly zaměřené na nelegální zaměstnávání. Celkem bylo zastřené zprostředkování zaměstnání v roce 2019 zjištěno u 278 subjektů. V porovnání s loňským rokem, kdy bylo zastřené zprostředkování zaměstnání zjištěno u 242 subjektů, je tento počet v roce 2019 mírně vyšší.

Mezi převládající odvětví, dle klasifikace ekonomických činností CZ-NACE, kde bylo v roce 2019 zastřené zprostředkování zjištěno, je možné zařadit subjekty věnující se stavebnictví (zjištěno u 51 subjektů) a dále zpracovatelskému průmyslu (zjištěno u 35 subjektů), profesní, vědecké a technické činnosti (zjištěno u 31 subjektů), velkoobchodu, maloobchodu; opravám a údržbě motorových vozidel (zjištěno u 28 subjektů) a také administrativní a podpůrné činnosti (zjištěno u 22 subjektů).

Za přestupek zastřené zprostředkování zaměstnání bylo v roce 2019 uloženo celkem 69 pokut v celkové výši 34 768 000 Kč. Jedná se o všechny pokuty uložené v roce 2019, částečně se tedy může jednat o pokuty za zastřené zprostředkování zaměstnání zjištěné kontrolami provedenými v předchozích letech. Podstatná část pokut za zjištění z kontrol roku 2019 pak bude předmětem správního řízení v následujících letech.

Výsledky kontrolní činnosti potvrzují, že zařazení kontrol zastřené zprostředkování zaměstnání mezi hlavní kontrolní úkoly v oblasti zaměstnanosti i v roce 2020 je nezbytné a opodstatněné.

4 Poskytování služby péče o dítě v dětské skupině

Dětské skupiny představují jednu z možností nekomerčních služeb péče o děti předškolního věku (již od jednoho roku věku dítěte) a jsou tak jedním z nástrojů sladění pracovního a rodinného života. Od roku 2014 je činnost dětských skupin upraven zákonem o dětské skupině, kterým jsou stanoveny podmínky nejen pro zahájení provozu, ale také pro samotný provoz dětských skupin a který také vymezuje kontrolní působnost SÚIP, potažmo OIP v této oblasti.

Zatímco do roku 2018 byly kontroly poskytovatelů služby péče o dítě v dětské skupině prováděny primárně na základě podnětů, v roce 2019 byly kontroly poskytovatelů této služby zařazeny mezi hlavní kontrolní oblasti na úseku zaměstnanosti. Kontroly v této oblasti tak byly v roce 2019 prováděny nejen na základě obdržených podnětů ke kontrole, ale i na základě vlastního monitoringu OIP, s využitím místních znalostí inspektorů v daném kraji.

Stejně jako v případě kontrol jiných oblastí na úseku zaměstnanosti, také v tomto případě je nedílnou součástí kontrol poskytování základního pracovněprávního poradenství a to jak poskytovatelům služby péče o dítě v dětské skupině jakožto zaměstnavatelům, tak také jejím zaměstnancům. V případě podnětu či zjištění, které směřuje do oblasti hygienických požadavků na stravování, prostory a provoz těchto skupin, postupují OIP informace místně příslušné krajské hygienické stanici.

V roce 2019 bylo v oblasti poskytování služby péče o dítě v dětské skupině zahájeno celkem 80 kontrol, z tohoto počtu pak bylo 12 kontrol zahájeno na základě obdržených podnětů. Z 80 zahájených kontrol bylo 69 kontrol v roce 2019 dokončeno, zbývající kontroly budou dokončeny v průběhu roku 2020. V roce 2019 bylo dokončeno také 8 kontrol, které byly zahájeny v loňském roce. Celkem bylo dokončeno 77 kontrol, kdy bylo porušení zjištěno ve 43 případech, tedy ve více než polovině.

Dokončenými kontrolami bylo zjištěno celkem 110 porušení zákona o dětské skupině, 12 porušení ZP a 11 porušení ZoZ.

Z pohledu dodržování zákona o dětské skupině se nejčastěji jednalo o tato porušení:

- 36 porušení spočívajících v nedodržení podmínek kladených na pečující osobu, tj. na fyzickou osobu, která je v základním pracovněprávním vztahu s poskytovatelem služby a která vykonává činnost přímo působící na dítě, spočívající v hlídání a péči o dítě,
- 18 porušení spočívajících v nedodržení povinnosti poskytovatele zpracovat a dodržovat vnitřní pravidla organizace poskytování služby péče o dítě v dětské skupině,
- 15 porušení spočívajících v nedodržení povinnosti poskytovatele vést evidenci dětí,
- 8 porušení spočívajících v nedodržení povinnosti poskytovatele zpřístupnit vnitřní pravidla a plán výchovy a péče v prostorách, v nichž je služba péče o dítě v dětské skupině poskytována a které jsou přístupné rodiči, popřípadě též zpřístupnit vnitřní pravidla a plán výchovy a péče způsobem umožňujícím dálkový přístup,
- 13 porušení spočívajících v nedostatečném obsahu náležitostí, které musí obsahovat smlouva o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině a požadavků na přílohy těchto uzavřených smluv,

- 6 porušení spočívající v nedodržení povinnosti poskytovatele uzavřít před zahájením poskytování služby péče o dítě v dětské skupině s rodičem písemnou smlouvu o poskytování této péče,
- 6 porušení spočívající v nedodržení stanoveného počtu pečujících osob v jedné dětské skupině.

Z pohledu ZP se nejčastěji jednalo o porušení spočívající v nedodržení ustanovení upravující skutečnost, že mzda nebo plat jsou splatné po vykonání práce, a to nejpozději v kalendářním měsíci následujícím po měsíci, ve kterém vzniklo zaměstnanci právo na mzdu nebo plat nebo některou jejich složku a o porušení spočívající v překročení rozsahu práce, na který se dohoda o provedení práce uzavírá a který nesmí být větší než 300 hodin v kalendářním roce.

Z pohledu ZoZ se pak jednalo ve 4 případech o nesplnění informační povinnosti zaměstnavatele při zaměstnávání zaměstnanců ze zahraničí, ve 4 případech o nesplnění povinnosti zaměstnavatele mít v místě pracoviště kopie dokladů prokazujících existenci pracovněprávního vztahu. V jednom případě pak poskytovatel služby péče o dítě v dětské skupině zveřejnil nabídku zaměstnání, která odporovala dobrým mravům. Při kontrole dětské skupiny došlo také ke zjištění 2 nelegálně pracujících osob – v jednom případě se jednalo o občana ČR a v druhém o cizince.

Za porušení spadající do oblasti poskytování služby péče o dítě v dětské skupině byly v roce 2019 uloženy 3 pokuty v celkové částce 110 000 Kč.

Dětské skupiny představují poměrně nový institut a OIP jsou tak v této oblasti intenzivně metodicky vedeny ze strany SÚIP a jednotlivé případy tak mohou být v případě potřeby vždy individuálně konzultovány. Kontroly těchto zařízení jsou specifické také tím, že se inspektoři při kontrolní činnosti setkávají s dětmi. Vyžadují tak citlivý přístup inspektorů, který musí zajistit nejen dostání účelu prováděné kontroly, ale zároveň nenarušit provoz dětské skupiny a péči o přítomné děti. Informace o zjištěných porušeních a pravomocně uložených pokutách poskytovatelům služby péče o dítě v dětské skupině jsou pravidelně předávány MPSV, Oddělení Odboru rodinné politiky a ochrany práv dětí.

Metodik SÚIP se také v letošním roce zúčastnil kulatých stolů, které pro poskytovatele služby péče o dítě v dětské skupině pořádalo MPSV pro v rámci realizace projektu Podpora implementace dětských skupin a na kterém byla poskytovatelům této služby poskytnuto nejen základně pracovněprávní poradenství, ale také poradenství v oblasti poskytování péče o dítě v dětské skupině. Na spolupráci s MPSV a to nejen na úrovni předávání informací, ale také účasti metodika SÚIP na kulatých stolech, bude navázáno také v roce 2020.

Jak již bylo zmíněno v úvodu, zařazení kontrol poskytovatelů služby péče o dítě v dětské skupině mezi hlavní kontrolní oblasti v roce 2019 proběhlo na základě kontrolní i poradenské činnosti z předchozích let. Výsledky kontrolní činnosti v roce 2019 poukázaly na účelnost prováděných kontrol, a proto budou kontroly zaměřené na poskytování služby péče o dítě v dětské skupině součástí hlavních kontrolních oblastí i pro rok 2020.

5 Kontrola BOZP a bezpečnosti provozu VTZ

SÚIP a OIP v rámci inspekce BOZP kontrolují dodržování povinností vyplývajících z právních předpisů k zajištění bezpečnosti práce a právních předpisů k zajištění bezpečnosti provozu technických zařízení se zvýšenou mírou ohrožení života a zdraví a právních předpisů o bezpečnosti provozu VTZ, a to ve smyslu zákona o inspekci práce. Výše uvedená kontrolní činnost v oblasti BOZP je rozdělena mezi inspektory BOZP a inspektory VTZ.

V roce 2019 provedli inspektoři BOZP a VTZ při své kontrolní činnosti celkem 9 361 kontrol. Z tohoto celkového počtu se jednalo o 6 686 kontrol v oblasti BOZP a 2 675 kontrol v oblasti VTZ.

Mimo výše popsané kontrolní činnosti v oblasti bezpečnosti práce a VTZ byly na OIP také v roce 2019 prováděny:

- v počtu 1 844 vyjádření k projektovým dokumentacím staveb, určených pro užívání ve veřejném zájmu nebo jako pracoviště fyzických osob,
- účasti na 1 171 kolaudačních řízeních.

Kromě hlavní kontrolní činnosti, bylo v rámci vedlejší činnosti provedeno také 333 kontrol, z toho 321 v oblasti BOZP, 10 kontrol v oblasti VTZ a 2 kontroly v oblasti OZNL. Nejvíce těchto uvedených kontrol směřovalo do oblasti skladování a manipulace s materiálem.

Z provedených kontrol bylo celkem zjištěno 23 829 porušení. Mezi nejčastější kontrolní zjištění patřila v oblasti BOZP:

- chybně nebo nedostatečně vyhodnocená rizika pro pracovní činnosti (nevyhledání a nevyhodnocení rizik v rámci pracovních a technologických postupů),
- neseznámení zaměstnanců s příslušnými riziky ohrožujícími život a zdraví na pracovišti,
- chybějící či neúplné školení zaměstnanců o právních a ostatních předpisech k zajištění BOZP včetně návodů výrobců pro obsluhu daných zařízení,
- nebezpečné pracovní postupy tolerované zaměstnavatelem,
- nevhodný stav pracoviště a pracovního prostředí vzhledem k bezpečnostním požadavkům (např. poškozené podlahy, nezajištěná místa s rizikem pádu z výšky nebo do hloubky apod.),
- nevhodná organizace práce ze strany zaměstnavatele,

a v oblasti VTZ:

- zanedbaná údržba používaných zařízení,
- chybějící revize používaných zařízení,
- nedostatečné kontroly používaných zařízení.

Za porušení právních předpisů bylo v roce 2019 v oblasti BOZP, VTZ a OZNL uloženo celkem 903 pokut ve výši 44 413 300 Kč.

Kontrolní činnost byla prováděna především prostřednictvím stanovených kontrolních oblastí, dle jednotlivých specializací. V rámci těchto úkolů inspektoři kontrolovali dodržování právních a ostatních předpisů k zajištění bezpečnosti práce v oblastech stavebnictví, doprava, zemědělství a potravinářství, hutnictví a strojírenství, lesnictví a dřevozpracující průmysl, s tím úzce spjatý zpracovatelský průmysl, a nakonec terciární sféru. Dále se také kontrolní činnost zaměřovala na dodržování povinností vyplývajících z právních předpisů k zajištění bezpečnosti provozu technických zařízení se zvýšenou mírou ohrožení života a zdraví a právních předpisů o bezpečnosti provozu VTZ, kterými jsou zařízení tlaková, zdvihací, elektrická a plynová. Kromě toho také kontroly bezpečné práce s nebezpečnými chemickými látkami a směsmi a kontroly v rámci integrované inspekce dle zák. č. 224/2015 Sb., ale také i na dodržování povinností dle zák. č. 65/2017 Sb.

Současně probíhaly následné kontroly BOZP a VTZ, včetně kontrol dodržování předpisů na základě podnětů směřujících do oblasti bezpečnosti práce. V roce 2019 obdržely výše uvedené orgány inspekce práce v rámci činnosti BOZP celkem 779 podnětů ke kontrole, z nichž naprostá většina se týkala bezpečnosti práce, menší zastoupení pak bezpečnosti technických zařízení, včetně těch vyhrazených.

V roce 2019 také OIP provedly celkem 38 kontrol příčin a okolností smrtelných pracovních úrazů, dále 555 kontrol příčin a okolností závažných úrazů a 12 kontrol příčin a okolností ostatních pracovních úrazů. Při těchto kontrolách bylo zjištěno celkem 623 porušení. Mezi nejčastější patřily:

- chybně nebo nedostatečně vyhodnocená rizika pro pracovní činnosti (nevyhledání a nevyhodnocení rizik v rámci pracovních a technologických postupů),
- neseznámení zaměstnanců s příslušnými riziky ohrožujícími život a zdraví na pracovišti a chybějící či neúplné školení zaměstnanců o právních a ostatních předpisech k zajištění BOZP včetně návodů výrobců pro obsluhu daných zařízení,
- nevhodný stav používaných technických zařízení (údržba, revize, kontroly),
- používání nebezpečných pracovních postupů tolerovaných zaměstnavatelem.

Za porušení právních předpisů, která byla zjištěna při provádění kontrol příčin a okolností pracovních úrazů, bylo v roce 2019 uloženo celkem 58 pokut, a to ve výši 4 047 000 Kč.

Nedílnou součástí práce inspektorů BOZP a VTZ je poskytovat bezúplatně základní informace a poradenství týkající se ochrany pracovních vztahů a pracovních podmínek. V roce 2019 se dotazy týkaly např. vhodnosti poskytovaných OOPP, povinností zaměstnavatele při vzniku pracovního úrazu, bezpečnosti práce a bezpečného provozu VTZ, revizních zpráv, požadované odborné způsobilosti k provádění údržby, revizí, oprav a kontrol VTZ, vyjádření k požadovanému zabezpečovacímu zařízení dle právních předpisů apod.

Součástí činnosti OIP byly v roce 2019 také prověrky systému řízení BOZP zavedeného u zaměstnavatelů, kteří jsou zapojeni do programu Bezpečný podnik. V rámci tohoto programu bylo v daném roce prověřeno celkem 50 právních subjektů, ve kterých inspektoři vykonali 305 prověrek, zjistili 140 nedostatků či neshod s programem a vydali 239 doporučení na zlepšení stavu BOZP a VTZ.

5.1 Stavebnictví

Stavebnictví je odvětvím s vysokým počtem pracovních úrazů, zvláště pak úrazů vyžadujících hospitalizaci delší než 5 dnů a úrazů smrtelných. Na staveništích se setkáváme s pracovními činnostmi, které obsahují rizika z mnoha odvětví a ke zvýšené úrazovosti přispívá i různá zkušenost a kvalita zhotovitelů staveb. K nejvyššímu počtu smrtelných pracovních úrazů a úrazů vyžadujících hospitalizaci delší než 5 dnů, stále dochází při pracích ve výškách, kde je zdrojem úrazu pád z výšky, nebo do hloubky, dále pak propadnutí střešní krytinou nebo sesutí z volného okraje. Smrtelné pracovní úrazy při pádu z výšky se již několik let pohybují kolem 50 % všech smrtelných pracovních úrazů ve stavebnictví. Na dalším místě se vyskytuje zvýšená úrazovost při zemních pracích (práce v nezajištěných výkopech) a dále zaznamenáváme vysokou úrazovost při manipulaci s materiálem na staveništi a montážní práci (práce neprováděné v souladu s bezpečnostními požadavky).

Ke zvýšení úrovně BOZP při výstavbě a snížení existujících pracovních rizik, které se podílejí na pracovní úrazovosti, patří i zavedení koordinátora BOZP na staveništi a další povinnosti, které s tím souvisí.

Kontroly byly provedeny u malých a středních subjektů, zejména pak u subjektů, které nebyly dosud kontrolovány, dále pak u malých a středních subjektů, kde byla při minulých kontrolách zjištěna porušení z hlediska bezpečnosti práce, včetně kontrol osob samostatně výdělečně činných (dále jen OSVČ). U hlavních dodavatelů a dalších významných dodavatelských subjektů velkých investičních celků a u subjektů vybraných na základě zaslaných oznámení o zahájení prací s přihlédnutím k pracím a činnostem se zvýšeným ohrožením života a zdraví, které na staveništi budou prováděny. Dále pak u subjektů se zvýšenou úrazovostí, a u subjektů, u kterých nebyla kontrola dlouhodobě provedena.

Kontroly byly zaměřeny zejména na:

- zda zadavatel stavby doručil oznámení o zahájení prací na OIP, zda oznámení splňuje náležitosti přílohy č. 4 k NV č. 591/2006 Sb., a zda bylo zajištěno jeho vyvěšení na staveništi,
- zda zadavatel stavby zajistil, aby před zahájením prací na staveništi byl zpracován plán bezpečnosti a ochrany zdraví,
- zda na staveništi, kde působili zaměstnanci více než jednoho zhotovitele, zadavatel určil potřebný počet koordinátorů BOZP na staveništi v souladu se zák. č. 309/2006 Sb.,
- zda zadavatel zavazoval zhotovitele k součinnosti s koordinátorem BOZP,
- zda koordinátor BOZP plnil povinnosti dané ust. § 18 zák. č. 309/2006 Sb. a ust. § 7 a § 8 NV č. 591/2006 Sb.,
- zda se při práci více zhotovitelů na jednom staveništi tyto subjekty vzájemně informovaly o rizicích vyplývajících z jejich činnosti a přijatých opatření k ochraně před jejich působením, v případech, kdy nebyl ustanoven koordinátor BOZP na staveništi,
- zda zaměstnavatel vedl dokumentaci o úrazech a vyhotovoval o nich záznamy,
- zda zaměstnavatel poskytoval zaměstnancům bezplatně podle vlastního seznamu OOPP na základě vyhodnocení rizik a konkrétních podmínek práce,
- zda zaměstnavatel chránil zaměstnance proti pádu z výšky kolektivním zajištěním (ochranné zábradlí, ochranné ohrazení, záchytné lešení, záchytné sítě),

- zda v případě, že zaměstnanci nebyli chráněni proti pádu kolektivním zajištěním, měli zaměstnavatelem přiděleny OOPP proti pádu, které jsou pro danou činnost vhodné, bylo určeno místo ukotvení a OOPP byly pravidelně kontrolovány,
- zda stavba, pracoviště nebo zařízení staveniště bylo zabezpečeno proti vstupu nepovolaných fyzických osob,
- zda technické konstrukce, kterými byli zaměstnanci chráněni proti pádu, propadnutí střešní krytinou nebo sklouznutí ze střechy, odpovídaly svým provedením bezpečnostním požadavkům,
- zda byl předepsaným (vhodným) způsobem zajištěn prostor pod a okolo přepravovaného břemene a pod prací ve výškách,
- zda výkopové práce a stěny výkopů byly bezpečně zajištěny a byly provedeny bezpečné výstupy a sestupy,
- zda zaměstnavatel seznámil obsluhu stavebních strojů s místními provozními a pracovními podmínkami majícími vliv na bezpečnost práce a obsluha stroj ovládala v souladu s návodem výrobce,
- zda byl provoz staveništních rozvaděčů a pohyblivých přípojů prováděn v souladu s bezpečnostními předpisy.

Celkem bylo provedeno 1 235 kontrol.

Tab. č. 17 - Vybrané ukazatele dle inspektorátů

Ukazatel	Inspektorát								Celkem
	03	04	05	06	07	08	09	10	
Počet kontrolovaných subjektů	189	176	97	65	94	210	101	196	1 128
Počet kontrol	227	195	103	65	107	230	107	201	1 235
Počet zjištěných porušení	273	344	256	148	345	350	397	729	2 842
Počet opatření	0	1	5	0	0	0	0	1	7

Nejčastěji byl kontrolovanými subjekty porušován zák. č. 309/2006 Sb.

Tab. č. 18 - Přehled nejčastěji porušovaných předpisů

Předpis	Počet porušení	Počet subjektů	% vyjádření daného porušení
zák. č. 309/2006 Sb.	1 280	990	45,04
NV č. 362/2005 Sb.	503	377	17,70
NV č. 591/2006 Sb.	484	382	17,03
zákoník práce	378	343	13,30
ostatní	197	182	6,93
Celkem	2 842	2 274	100

Zhodnocení výsledků kontrolní činnosti podle oblastí zadání úkolu

- Zda zadavatel stavby doručil oznámení o zahájení prací na OIP, zda oznámení splňovalo náležitosti přílohy č. 4 k NV č. 591/2006 Sb., a zda bylo zajištěno jeho vyvěšení na staveništi

Splnění této povinnosti není pro zadavatele staveb nijak náročné a zadavatelé oznámení převážně zasílají. Často je zasílají i tehdy, kdy povinnost podle zákona nevznikla, především

z důvodu neznalosti určení potřebných kritérií. V rámci kontrol byla zjištěna řada staveb, které nebyly zadavateli ohlášeny. Mnohdy se nejednalo o malé stavby nebo o zadavatele, kteří by nevěděli nebo neznali své povinnosti. V některých případech jde i subjekty, které již jednou byly za tuto záležitost pokutovány. Mnohá oznámení o zahájení prací vykazovala nějaký nedostatek. Jednalo se zejména o chybějící určení koordinátorů BOZP ve fázi přípravy, neuvedení IČ zadavatele, zhotovitele a zejména u koordinátorů BOZP, kde chybělo i číslo osvědčení, neuvedení termínu dokončení stavby nebo nereálné termíny (dokončení dříve než stavba byla předána zhotoviteli), nedostatečný popis stavby s výčtem prací se zvýšeným rizikem.

- Zda zadavatel stavby zajistil, aby před zahájením prací na staveništi byl zpracován plán bezpečnosti a ochrany zdraví

Z poznatků získaných při kontrolách na staveništích možno konstatovat, že povinnost zajistit zpracování plánu BOZP při přípravě stavby většinou není plněna. Prověření zadavatelů při plnění tohoto bodu probíhá spíše formou upozorňování při doručování projektových dokumentací k posouzení. Z hlediska kontroly plánů BOZP je z poznatků získaných při posuzování projektových dokumentací nebo při kontrolách na staveništích možno konstatovat, že problémy jsou jednak ve lhůtě zpracovávání, kdy jsou zpracovávány na „poslední chvíli“ tzn. po dokončení projektové dokumentace na stavbu a často jsou zpracovávány až při realizaci staveb koordinátory BOZP ve fázi realizace stavby, tak i z hlediska obsahu, který je většinou obecným výpisem citací z NV č. 591/2006 Sb. a NV č. 362/2005 Sb., a jsou univerzální pro jakékoliv stavby. Oblíbeným tématem plánů je uvádění informací typu povinnosti zadavatele, stavbyvedoucího, koordinátora BOZP, poskytování první pomoci při úrazem elektrickým proudem, registry rizik, traumatologický plán atp. Ke zvýšení kvality plánů zatím nepřispěla novela NV č. 591/2006 Sb. s přílohou č. 6 stanovící požadavky na obsah plánu. Ze získaných poznatků lze konstatovat nízkou odbornou úroveň zpracovatelů plánů.

- Zda na staveništi, kde působili zaměstnanci více než jednoho zhotovitele, zadavatel určil potřebný počet koordinátorů BOZP na staveništi v souladu se zák. č. 309/2006 Sb.

Ve fázi přípravy stavby přetrvává stále velké množství neurčených koordinátorů BOZP. Toto se zjišťuje jednak ze zaslaných oznámení, kde se k tomu zasilatelé přiznávají, dále pak při kontrolách u zadavatelů. Z hlediska určování koordinátorů BOZP ve fázi realizace bylo zjištěno, že ne vždy jsou určeny zadavatelem, ale jsou určováni technickým dozorem investora, projektanty nebo zhotoviteli, což není akceptováno jako naplnění požadavku zákona. Byly zjištěny případy, kdy koordinátor BOZP byl formálně zadavatelem určen, ale platil jej zhotovitel ze svých finančních prostředků a také si jej sám zajišťoval. Ze strany zadavatelů (velkých staveb, zejména liniových) je po koordinátorech BOZP smluvně požadováno plnění dalších úkolů nad rámec zákonných povinností (např. šetření úrazů, dodržování smluvních požadavků jako používání OOPP bez ohledu na rizika apod.)

- Zda zadavatel zavazoval zhotovitele k součinnosti s koordinátorem BOZP

Zadavatelé stavby nadále nezavazují všechny zhotovitele, popřípadě jiné osoby k součinnosti s koordinátorem BOZP po celou dobu přípravy a realizace stavby. Pokud ano, dojde k zavázání jen prvního zhotovitele, popř. k přenesení této povinnosti na něj, resp. na jeho stavbyvedoucího. K zavázání jiných osob nedochází vůbec. Vzhledem ke složitosti smluvních vztahů tyto jiné osoby téměř nelze ze strany zadavatele stavby ani dohledat

- Zda koordinátor BOZP plnil povinnosti dané ust. § 18 zák. č. 309/2006 Sb. a ust. § 7 a § 8 NV č. 591/2006 Sb.

Kontroly byly prováděny u právnických osob i OSVČ. Poznatky z kontrol ukazují, že stále existuje velký počet koordinátorů BOZP, kteří plní požadavky vyplývající koordinátorům BOZP ze zák. č. 309/2006 Sb. a prováděcího předpisu NV č. 591/2006 Sb. spíše formálně. Zdůvodněním takového výkonu činnosti je často cena sjednaná ve smlouvě. Kontrolních dnů se zúčastňují většinou pouze zástupci zadavatele stavby a prvního zhotovitele. Neúčastní se však zástupci všech dotčených zhotovitelů nebo osoby jimi pověřené, jak požaduje ust. § 8 odst. 2 NV č. 591/2006 Sb. Koordinátoři BOZP je totiž na kontrolní dny organizovaných za účelem dodržování plánu ani nezvou, čímž si ulehčují svoji práci.

Současný trh s koordinátory BOZP je přesycen a vyskytují se mezi nimi také málo odborně vzdělaní koordinátoři BOZP a lidé, kteří se v rámci své profesní rekvalifikace zaměřují na různé další činnosti.

Nejčastěji porušovanou povinností u koordinátorů BOZP je nesledování provádění zejména rizikových prací a neupozorňování na porušení, nevyžadování bezodkladné nápravy, nekontrolování dodržování plánu BOZP a nekontrolování zajištění obvodu staveniště. Uvedená porušení jsou způsobena i neprůkaznou činností koordinátora BOZP (o své činnosti nevedou žádné zápisy, prokazatelně neupozorňují zhotovitele na zjištěná porušení). Nově koordinátorům BOZP přibyla povinnost nechat odsouhlasit a podepsat plán BOZP všemi zhotoviteli, pokud jsou v době zpracování plánu BOZP známi, popř. po jeho aktualizaci. O této povinnosti však koordinátoři BOZP zřejmě neví, protože ani v jednom případě nebyla splněna. Dále pak koordinátoři BOZP při své činnosti opomíjejí ust. § 18 odst. 2 písm. a) bodu 2 zák. č. 309/2006 Sb., který jim ukládá povinnost oznámit zadavateli stavby nedostatky, které nebyly napraveny.

- Vyhodnocení rizik zaměstnavatelem, vzájemná informovanost o rizicích

Tato povinnost je víceméně plněna pouze formálně. Přetrvává problém s používáním tzv. obecných registrů rizik, které jsou zpracovány pro co nejvíce činností, aniž by měly vazbu na konkrétní stavbu. Bohužel, tyto obecné (často zakoupené) registry používají i odborně způsobilé osoby (dále jen OZO), které pro zhotovitele pracují.

Většinou je uvedeno, že se „zaměstnavatelé vzájemně informovali o rizicích“, aniž by byl k této informaci přiložen konkrétní seznam rizik pro konkrétní stavbu včetně konkrétních opatření, kterými bude ten který zaměstnavatel identifikovaná rizika eliminovat.

- Povinnosti zaměstnavatele při pracovních úrazech

Většina zaměstnavatelů vede řádně dokumentaci o pracovních úrazech, a to jak knihu úrazů, tak záznamy o úrazech, zaměstnanci jsou odškodňováni. V poslední době se však násobí problém, že zaměstnavatelé neoznamují „bez zbytečného odkladu“ pracovní úrazy s hospitalizací pracovníka delší než 5 dní. Někteří úraz oznámí až zasláním záznamu o úrazu, jindy, přijde dříve oznámení PČR.

- Poskytování OOPP

Celkově lze konstatovat, že základní OOPP (pracovní obuv, oděv, boty, rukavice) poskytuje každý zaměstnavatel. Nicméně, v seznamu OOPP není uváděna přesná specifikace OOPP

v návaznosti na identifikované riziko (např. rukavice proti proříznutí, obuv s ochrannou tužinkou). U OOPP proti pádu je uváděn většinou jen bezpečnostní postroj bez potřebného příslušenství.

- Kolektivní zajištění proti pádu z výšky

V této oblasti je stále upřednostňována stránka finanční. Pokud to situace dovolí, je upřednostňováno používání OOPP (proti pádu). Počátek všeho je již ve výběrových řízeních, ve výkazech výměr není zpravidla s kolektivním zajištěním počítáno, popř. jen minimálně. Záchytné sítě se používají při montáži prefabrikovaných hal zřídka, a to jen u zahraničních investorů. Na stavbách převažuje používání systémových lešení rámových nad klasickým trubkovým. Nicméně smontovaná a používaná lešení jsou jen zřídka bez závad.

Závady na lešení, které byly příčinou úrazu:

- nebyly osazeny zábradelní zarážky – v letošním roce došlo k několika závažným úrazům, kdy pracovník sklouzl z podlahy lešení (v důsledku zdravotní indispozice) pod střední zábradelní tyčí v místě, kde nebyla osazena zábradelní zarážka,
- chyběl bezpečný výlez na pojízdné lešení – došlo k vážnému zranění při výlezu na pojízdné lešení, na kterém byl výstup po žebříku zavěšený na zábradlí lešení. Lešení bylo navíc umístěno u nezakrytého otvoru kotlové výsypky, na jejíž dno pracovník po pádu ze žebříku dopadl.
- chybně provedená podlaha u kozového lešení – zetlelý konec podlahového dílce, špatně osazené podlahové dílce na podélnících – pádem z lešení došlo ke smrtelnému zranění.

Ostatní časté závady na lešení:

- chybí statické posouzení stavební konstrukce, na které je lešení založeno,
- nejsou chráněny vstupy do objektů,
- na nedokončeném lešení není cedule zákaz vstupu.

Porušení při zajištění osob proti pádu při montážích lešení se objevují i u subjektů, které se na montáž a demontáž dočasných stavebních konstrukcí přímo specializují.

- Poskytování OOPP proti pádu z výšky

Tuto problematiku zaměstnavatelé silně podceňují. Zaměstnavatelé sice zaměstnancům OOPP proti pádu přidělují, přičemž nejčastěji jde o zachycovací postroj a pracovní vedení s pohyblivým zachycovačem pádu a tlumičem pádu a k tomu potřebný počet spojek (karabin). Tuto sestavu zaměstnavatelé poskytují na základě vlastních zkušeností, na základě doporučení externích školitelů či OZO. Často jediná sestava je určena pro více zaměstnanců podle potřeby. Další prostředky vhodné pro záchranu v případě mimořádné události zaměstnanci nemají zaměstnanci k dispozici. Výše uvedenou sestavu často doplňuje obyčejná stavební ochranná přilba bez podbradního řemínku, pro použití s OOPP proti pádu zcela nevhodná, neboť při zachycení pádu hlavu opouští a nechrání proti jejímu zranění.

- Zabezpečení staveniště proti vstupu nepovolaných osob

Nedostatečné či žádné zajištění staveniště (pracoviště) proti vstupu nepovolaných fyzických osob patří mezi velmi frekventovaná porušení. Tento problém se nejčastěji vyskytuje na staveništích staveb malého rozsahu (revitalizace bytových domů, novostavby rodinných domů, liniové stavby), které často realizují samotní živnostníci (nikoli stavební společnosti).

Zhotovitelé neplní požadavek na zajištění staveniště v zastavěném území souvislým oplocením do výšky 1,8 m, kdy ohrazení nebývá provedeno vůbec, nebo není souvislé. Oplocení dále bývá nahrazováno nevhodnými zábranami (např. výstražnými páskami). Stavební materiál, kontejnery, odpad a další zařízení staveniště jsou v mnoha případech uloženy mimo vymezený prostor staveniště bez zabezpečení proti vstupu na místo. Někteří zhotovitelé ovšem řádné souvisle oplocené staveniště považují za samozřejmost.

U živnostníků je povinnost zajistit vymezené pracoviště, zejména na veřejném prostranství s pohybem veřejnosti, opomíjena téměř vždy.

– Zajištění proti pádu a propadnutí

Porušení u technických konstrukcí proti pádu, zábradlí, byla zjišťována při osazení madla, horní tyče ve výšce menší než 1,1 m nad podlahou, provedení pouze jednotyčového zábradlí při výšce podlahy nad okolní úrovní větší než 2 m a neprovedení zarážky u podlahy. U dřevěné konstrukce zábradlí je zjišťována nedostatečná pevnost způsobená použitím zbytkového nekvalitního řeziva na jeho výrobu na staveništi a nevhodně zvolené velké rozteče nosných sloupků. Častá porušení jsou i na konstrukcích lešení jako dočasné stavební konstrukci. Pracovní podlahy nejsou souvisle pokryty podlahovými dílci, v místech překrývání podlahových dílců není provedeno jejich zajištění proti posunu, chybí vnitřní zábradlí v případech, kdy pracovní podlaha lešení je vzdálená od přilehlé stěny fasády více než 0,25 m zejména při členitější ploše fasády tvořené různými výklenky a pracovní podlahy jsou opatřeny bez ohledu na výšku pouze jednotyčovým zábradlím bez zarážky u podlahy. U otvorů v konstrukci podlahy je zajištění provedeno poklopy tvořenými deskami, vybouranými dveřními křídly a podobným materiálem o neznámé únosnosti, bez zajištění proti posunutí.

– Zajištění prostoru pod prací ve výškách

Nejvíce nedostatků při zajištění prostoru pod prací ve výšce, tj. ohrožený prostor bylo zjištěno stejně jako v předchozích letech na staveništích menšího rozsahu, zejména při revitalizaci bytových domů v obecní zástavbě. Kontrolované subjekty ohrožený prostor zajišťují nedostatečně (často vůbec) také při pracích prováděných z lešení, kdy se v tomto prostoru pohybují zaměstnanci jednotlivých zhotovitelů a další fyzické osoby (především veřejnost a nájemníci revitalizovaných domů). Další činností, při které ohrožený prostor nebývá zajištěn, je výměna oken domů.

Pro zajištění ohroženého prostoru se nejčastěji používá výstražná páska, ačkoliv se v mnoha případech jedná o práce delší než jednu směnu. Méně často je využívána konstrukce ochrany proti pádu osob a předmětů v úrovni místa práce ve výšce nebo pod místem práce ve výšce. Pokud se jedná o krátkodobé práce (např. čištění fasády) bývá použití výstražné pásky spojeno i se střežením ohroženého prostoru.

– Výkopové práce

Nejproblematictější zůstávají výkopy v zastavěných územích, které jsou hloubeny pro pokládku technologických nebo energetických vedení. Tyto výkopy nejsou součástí již oploceného staveniště a často jsou v přímé blízkosti komunikací pro pěší a dopravní prostředky bez jakéhokoli zajištění proti pádu osob (v lepších případech jsou ohraničeny výstražnou páskou na hraně výkopu).

Při provádění zemních prací byly během kontrol zjištěny následující porušení:

- okraje výkopů nejsou vhodným způsobem zajištěny proti pádu osob do hloubky (výkopy jsou bezprostředně u volných okrajů zajišťovány pouze páskou, nikoliv pevnou konstrukcí),
- nedostatečné nebo zcela chybějící pažení ve výkopu (nebezpečí sesutí stěn výkopů je podceňováno především u výkopů s hloubkou 2 m a menší),
- fyzické osoby vstupují do nezajištěných strojně hloubených výkopů,
- okraje výkopů jsou zatěžovány ve vzdálenosti menší než 0,5 m od hrany výkopu (především zeminou, stavebním materiálem a pracovními stroji),
- ručně kopané výkopy nemají minimální stanovenou šířku,
- do výkopů nejsou zajištěny bezpečné sestupy a výstupy.
- Obsluha stavebních strojů

Zaměstnavatelé zpravidla neseznamují obsluhu stavebních strojů s místními provozními a pracovními podmínkami majícími vliv na bezpečnost práce, popř. seznámení neobsahuje všechny informace a pokyny důležité pro zajištění bezpečné a zdraví neohrožující práce.

Obsluha stavebních strojů se při obsluze dopouští řady pochybení, např. koná práci, přestože se v ohroženém prostoru nachází osoby, při opouštění místa obsluhy neumístí pracovní nástroj do předepsané polohy, pracuje a strojem pojíždí, ačkoliv nemá dostatečný rozhled apod.

Strojníci jsou v drtivé většině vlastníky oprávnění k obsluze jimi ovládaných stavebních strojů, a to ve formě strojnického průkazu. Zaměstnavatelé nejčastěji postupují v souladu s vyhláškou č. 77/1965 Sb. a přezkušování probíhá 1 x ročně u externího školitele. Setkáváme se však i se strojnickými průkazy vydanými jinak než podle výše uvedené vyhlášky a jinými subjekty, než které jsou pověřeny Ministerstvem obchodu a průmyslu. Periodické přezkušování si někteří zaměstnavatelé provádějí sami podle stanovené interní dokumentace v souladu s ust. § 103 odst. 2 a 3 ZP.

- Staveništní rozvaděče, pohyblivé přípoje

Na staveništích je používáno velké množství elektrických zařízení (dále jen EZ), zejména ruční elektrické nářadí. S tím souvisí potřeba zajištění přípojných míst pomocí dílčích (podružných) staveništních rozvaděčů a pohyblivých přívodů. Běžným problémem na staveništích, který se často opakuje, je nezajištění těchto pohyblivých elektrických přívodních kabelů proti poškození, a to jak pohybem stavebních strojů a drobné mechanizace, tak i případným poškozením používaným stavebním materiálem. Riziko úrazu elektrickým proudem vzrůstá při provádění tzv. mokrých procesů na staveništi, kdy elektrické pohyblivé přívody často leží v kalužích vody, aniž by byly vyvěšeny. Nevětší riziko úrazu elektrickým proudem vzniká zejména při bouracích pracích, kdy dochází k obnažování elektrického vedení pod napětím.

V rámci kontrol vyplývajících z oblasti stavebnictví uložili inspektoři OIP celkem 98 pokut o celkové výši 2 065 500 Kč.

Údaje, které poskytly výsledky oblasti stavebnictví, potvrzují, že staveniště je stále jedním z nejrizikovějších pracovišť, na kterém se setkáváme s pracovními činnostmi obsahujícími rizika z různých odvětví. U menších subjektů a OSVČ, které přebírají staveniště od hlavních zhotovitelů nebo velkých stavebních firem, nejsou úkoly v prevenci rizik dostatečně plněny. Tyto subjekty nemají zaveden systém vyhledávání rizik a vnitřních kontrol BOZP na staveništi.

Při porovnání zjištěných nedostatků v roce 2018 s loňským rokem lze konstatovat, že množství i druh porušení je ve většině případů přibližně stejný. Nejvíce nedostatků bylo zjištěno u pracovních činností spojených s prací ve výšce, zajištění stavenišť, v přijímání opatření zaměstnavatelů k předcházení rizikům a také v provádění pravidelné údržby a kontroly strojů, technických zařízení a náradí. Nejčastější příčinou vzniku pracovního úrazu byl i v letošním roce pád z výšky, a to zejména propadnutí, nebo sklouznutí ze střešní plochy. Na tyto práce se zvýšenou mírou rizika jsou hlavními zhotoviteli a zhotoviteli stavebních prací smluvně najímáni OSVČ nebo drobné podnikající právnické subjekty, kteří svou vlastní bezpečnost často velmi zanedbávají a svou činností na staveništích ohrožují i ostatní zhotovitele.

Podnikající fyzické osoby, které vykonávají nebezpečné práce, jako jsou práce ve výškách při montáži a demontáži dočasných stavebních konstrukcí, práce tesařské, klempířské a pokrývačské, berou jakoukoliv práci bez ohledu na rizika, kterým jsou vystaveni. Nebezpečí vnímají jako zbytečně zdržující faktor. Na úroveň zajištění BOZP zhotovitele, mají vliv podmínky stanovené zadavatelem, které se odráží v termínech na provedení prací, cenou zakázky a dalšími vlivy odrážejícími se v nedostatku kvalifikovaných pracovníků i za cenu nedodržení samotných technologických postupů stavby.

Většině případů zjištěných porušení BOZP při kontrolách na stavbách bylo možné předejít především důslednější kontrolou pracovišť a stavenišť vedoucími a odpovědnými zaměstnanci jednotlivých zhotovitelů, především jejich spoluprací s OZO a koordinátory BOZP na staveništích. Činnost koordinátorů BOZP by měla výraznou měrou přispět ke zvýšení úrovně BOZP na staveništích. Lze konstatovat v porovnání s předcházejícím obdobím, že došlo k určitému zlepšení úrovně výkonu koordinátorů BOZP na stavbě, a to i z hlediska zpracovaných plánů BOZP.

5.2 Prevence BOZP při přípravě a provádění staveb

OIP se jako dotčené orgány státní správy vyjadřují k projektovým dokumentacím staveb, k jejich změnám a změnám v užívání staveb. Projektové dokumentace jsou vybírány k posouzení v souladu s vnitřním předpisem SÚIP. Ve svých vyjádřeních ke kontrolovaným projektovým dokumentacím OIP upozorňují předkladatele na porušení v naplňování právních předpisů k zajištění bezpečnosti práce a technických zařízení a předcházejí touto činností možným pracovním úrazům. Dále pak účastí na řízeních k povolení užívání staveb lze podchytit řadu nedostatků vzniklých při provádění staveb, které by později během provozu a užívání staveb mohly vést ke vzniku mimořádných událostí (úrazy nebo havárie, ohrožení veřejnosti apod.). Dále pak na základě ust. § 4 odst. 2 písm. j) zákona o inspekci práce je SÚIP dotčeným orgánem při posuzování zralosti projektů společného zájmu energetické infrastruktury a uplatňuje závazné stanovisko ve společném územním a stavebním řízení pro stavby projektů společného zájmu z hlediska působnosti inspektorátů podle ust. § 5 odst. 1 písm. i) a j) výše uvedeného zákona.

Kontrolou projektových dokumentací a následně účastí na řízení k povolení užívání staveb se významně ovlivňuje prevence v oblasti bezpečnosti práce a bezpečnosti technických zařízení z hlediska budoucího provozu.

Kontroly byly prováděny ve dvou oblastech:

- Kontrola projektových dokumentací,
- Účast na kolaudačních řízeních staveb.

Kontroly projektových dokumentací byly zaměřeny zvláště na obsahovou stránku předkládaných projektových dokumentací z hlediska zajištění BOZP. Účast na kolaudačních řízeních se zaměřila na podchycení nedostatků BOZP při užívání staveb.

Kontroly a účast na řízení k povolení užívání staveb byly prováděny zejména u staveb:

- určených pro výrobu a skladování, ve kterých bude zaměstnáno více než 20 osob,
- určených pro zaměstnávání osob s omezenou schopností pohybu a orientace,
- určených pro shromažďování více než 200 osob a dále u staveb, ve kterých se nachází prostor určený k shromažďování osob, v němž počet a hustota osob převyšují mezní normové hodnoty a je určena ke kulturním, sportovním a obdobným účelům (ve smyslu ust. § 3 písm. b) vyhlášky Ministerstva pro místní rozvoj č. 268/2009 Sb.),
- určených pro výrobu a skladování nebezpečných chemických látek (dle zák. č. 350/2011 Sb.) s výjimkou skladů a výroben výbušnin,
- hromadných garáží – vícepodlažních,
- jaderných elektráren,
- kotelen I. a II. kategorie (vyhl. č. 91/1993 Sb.) a dále kotelen s parními a kapalinovými kotli (vyhrazeným tlakovým zařízením) ve smyslu ust. § 2 odst. 1 písm. a) vyhl. č. 18/1979 Sb.,
- čerpacích stanic LPG/CNG,
- bioplynových stanic.

V několika případech byly vybrány k posouzení i projektové dokumentace, které byly nad rámec limitů daných výše uvedeným vnitřním předpisem SÚIP, a to se zřetelem na rizika vyplývající z plánované provozované činnosti zadavatele stavby.

Projektové dokumentace

Kontroly projektových dokumentací se zaměřovaly zvláště na obsahovou stránku předkládaných projektových dokumentací z hlediska zajištění BOZP.

Dokumentace byly posuzovány z hlediska způsobu zajištění bezpečnosti práce a technických zařízení pro výstavbu a budoucí provoz. Při posuzování projektové dokumentace staveb bylo zjišťováno, zda jsou vyloučena nebo na nejnižší dosažitelnou míru snížena rizika možného ohrožení zdraví a života osob, tj. zda tato řešení splňují bezpečnostní požadavky, které se vztahují na danou stavbu zvláště pak.

- zda projektová dokumentace obsahuje náležitosti dané vyhl. č. 499/2006 Sb., pro oblast zajištění BOZP zvláště plán BOZP při práci na staveništi,
- zda projektová dokumentace obsahuje i řešení k zajištění BOZP při údržbě objektů,
- zda v projektové dokumentaci obsahují informace ohledně instalovaných zařízení (elektrických, plynových, zdvihadlích, tlakových, apod.) a informace ohledně instalovaných výrobních zařízení a výrobní technologie a jejich řešení z hlediska BOZP.

Kolaudační řízení

Při řízení k vydání kolaudačního souhlasu uplatňovali inspektoři OIP požadavky právních a ostatních předpisů k zajištění bezpečnosti práce, a to zejména zda:

- byla odstraněna porušení zjištěná při posouzení projektové dokumentace stavby,
- byla odstraněna porušení vyplývající ze změn realizovaných v průběhu výstavby,
- stavba je provedena podle schváleného projektu a případné změny jsou vyznačeny v původní projektové dokumentaci,
- provedení stavby odpovídá požadavkům právních a ostatních předpisů k zajištění bezpečnosti práce,
- umístění a prostorové uspořádání strojů (zařízení), popř. jejich souborů, včetně dopravních a manipulačních ploch a ploch pro obsluhu a údržbu odpovídá požadavkům právních a ostatních předpisů k zajištění bezpečnosti práce,
- jsou realizována opatření k zajištění bezpečnosti práce, stanovené na základě zhodnocení všech předvídatelných rizik možného ohrožení zaměstnanců, popř. jiných osob či majetku,
- jsou realizována konstrukční řešení, popř. opatření umožňující bezpečnou obsluhu, údržbu, nebo opravu stavby (její části) po dobu jejího užívání,
- jsou funkční ochranná zařízení,
- jsou provedeny všechny příslušné revize a zkoušky instalovaného zařízení.

Celkem bylo posouzeno 1 687 projektových dokumentací ke stavebnímu řízení. Na základě kontrol projektových dokumentací OIP vydal SÚIP v souladu s ust. § 4 odst. 2 písm. j) zákona o inspekci práce 2 závazná stanoviska ve společném územním a stavebním řízení pro stavby projektů společného zájmu energetické infrastruktury.

Tab. č. 19 - Projektové dokumentace

Ukazatel	Inspektorát								Celkem
	03	04	05	06	07	08	09	10	
Počet kontrolovaných projektových dokumentací ke stavebnímu řízení	630	173	210	77	201	78	224	94	1 687

Tab. č. 20 - Řízení k vydání kolaudačního souhlasu

Ukazatel	Inspektorát								Celkem
	03	04	05	06	07	08	09	10	
Počet kontrol k vydání kolaudačního řízení	2	48	151	47	154	36	40	15	493

Projektové dokumentace

Při posuzování projektové dokumentace byla patřičná pozornost věnována nejen posouzení podmínek pro provádění staveb z hlediska BOZP, ale i pro budoucí bezpečný provoz staveb, včetně zajištění BOZP zaměstnanců, kteří provádí údržby, opravy a revize stavebních konstrukcí, strojů a zařízení. Na posuzování projektových dokumentací se podíleli i inspektoři specialisté pro VTZ.

Kontrolované dokumentace v mnoha případech neměly dostatečnou vypovídající schopnost o řešení rizik při výstavbě i budoucím provozu a až na výjimky přetrvávala snaha předkládat dokumentace jen v minimálním rozsahu. V technických zprávách byly odkazy na neplatné předpisy a technické normy (např. již neplatná ust. vyhl. č. 48/1982 Sb., vyhl. č. 324/1990 Sb., neplatných elektrotechnických norem, apod.).

Projektové dokumentace, které byly neúplné OIP vracely k doplnění a opětovnému předložení k posouzení.

Nejčastější důvody vrácení projektových dokumentací staveb k doplnění byly:

- dokumentace neodpovídaly z hlediska BOZP svým rozsahem a obsahem vyhl. č. 499/2006 Sb. o dokumentaci staveb,
- projekty dostatečně neřešily způsob zajištění ochrany zdraví a bezpečnosti při výstavbě a při užívání,
- chybí dokumentace výtahu, dispozice výtahové šachty a projekt EZ,
- v projektu „elektro“ nebyly doloženy protokoly o stanovení vnějších vlivů z hlediska EZ,
- chyběla technologická část projektu týkající se výroby a skladování včetně vnitřní dopravy.

Předkládané projektové dokumentace v některých případech upřednostňovaly architektonické a technické řešení a méně se zabývaly bezpečností a ochranou zdraví při provádění, užívání a udržování staveb včetně působení předvídatelných vlivů. Vzhledem k závažnosti je této problematice věnována odpovídající stálá pozornost. V rámci prováděného poradenství byla často vyřešena porušení ještě před podáním dokumentací s žádostí o posouzení.

Kolaudační řízení

Při výběru a zvažování účasti inspektora na kolaudačním řízení byly upřednostňovány stavby většího rozsahu a stavby se zvýšenými riziky možného vzniku úrazů dle Metodického pokynu generálního inspektora, stavby s provozem výrobního a skladového charakteru a stavby, u kterých byla posuzována projektová dokumentace. V těchto případech se také se zjišťovalo, zda byly odstraněny závady, na které bylo upozorněno již při posuzování projektové dokumentace.

Nejčastější závady zjištěné při řízení k vydání kolaudačního souhlasu:

- ve skladech a výrobních halách nejsou označeny zúžené průchozí a průjezdné komunikace, prostory pro skladování,
- nejsou označeny spodní hrany zdvižných mechanicky ovládaných vrat,
- není dodržena podchodná výška,
- neprovedené výchozí revize EZ,

- plynové rozvody bez ochranného nátěru,
- neodlišené nástupní a výstupní schodišťové stupně,
- neodlišené komunikace od ostatních ploch uvnitř staveb,
- neoznačené prosklené dveře a stěny ve výšce 1,1 m až 1,6 m,
- nevyznačená maximální přípustná nosnost podlahy ve skladech,
- regály neoznačené nosností buňky a maximálním počtem buňky ve sloupci,
- nestanovené vnější vlivy ve vztahu k provozovaným EZ,
- neodstraněná porušení uvedené ve výchozích revizích,
- ochrana před bleskem a ochrana před účinky statické elektřiny není provedena odpovídajícím způsobem.

Ve většině případů nebyly zjištěny závady, které by bránily uvedení stavby do užívání. Některé stavby byly dobře připraveny k závěrečným kontrolním prohlídkám a některá zjištěná drobná porušení byla odstraněna během řízení. V případě uplatňovaných požadavků na odstranění větších závad byly stanoveny lhůty pro jejich odstranění. V několika případech nebyl vydán souhlas s uvedením stavby do provozu nebo byl souhlas podmíněn odstraněním nedostatků před uvedením stavby do provozu. Nesouhlasné a podmíněné souhlasy pro uvedení stavby do provozu se ve většině případů týkaly plynových a EZ.

Velký vliv účasti inspektorů při schvalování projektové dokumentace a při povolování staveb v rámci závěrečných kontrolních prohlídek za účelem vydání kolaudačního rozhodnutí na celkovou prevenci v oblasti BOZP včetně VTZ je nepopiratelný a nezpochybnitelný. Je to nejúčinnější nástroj, který vítají investoři a provozovatelé, protože je možno odstranit velké množství nedostatků v oblasti bezpečnosti práce a VTZ většinou na náklady zhotovitele. Zhotovitel je těmito kontrolami nucen provádět stavby kvalitněji, tak aby byly bezpečnější. Odstranění zjištěných závad má většinou efekt násobnosti odstraňování závad, protože si zhotovitel již málokdy dovolí opakovat závady zjištěné při kolaudačních řízeních.

Inspektoři se zaměřovali v průběhu kolaudačních řízení na podchycení nedostatků, které by mohly negativně ovlivňovat BOZP při užívání staveb. Jedná se většinou o stavby, kde by v případě vydání kolaudačního souhlasu nebo povolení užívání stavby bez přítomnosti inspektorů OIP a tedy nezjištění případných závad, mohlo s velkou pravděpodobností dojít ke vzniku mimořádných událostí, jako jsou úrazy, havárie, ohrožení veřejnosti a podobně.

5.3 Doprava

Kontroly v dopravě navázaly na kontroly z předchozího období a pokračovalo se v kontrolách legislativních povinností při organizování BOZP, přijímání opatření k předcházení rizikům, seznamování zaměstnanců s předpisy k zajištění bezpečnosti práce pro konkrétní pracovní pozice i pracovní činnosti prováděné na pracovišti, dodržování pokynů výrobců techniky dle návodů k obsluze a údržbě, ověřování odborné a zdravotní způsobilosti řidičů a dále pak organizování pracovní doby zaměstnanců. Avšak výběr subjektů ke kontrole byl rozšířen o subjekty poskytující služby v souvislosti s dopravou (logistická střediska a sklady), provozující kolejová vozidla, subjekty provozující opravy silničních nebo kolejových vozidel a také výcviková střediska.

Důraz byl opět kladen na prevenci rizik a prosazování bezpečnějších a zdravějších podmínek na pracovišti, které souvisí se zlepšováním kvality pracovních míst a pracovních podmínek.

Cílem prováděných kontrol bylo ověřit, jak jsou ze strany kontrolovaných subjektů (zaměstnavatelů) dodržovány předpisy v oblasti BOZP, jakým způsobem je organizována práce řidičů a v případech nově vzniklých podnikajících subjektů poskytnout cílené poradenství.

Kontroly byly zaměřeny zejména na:

- obecnou prevenci rizik, spočívající ve vyhledávání rizik a provádění pravidelné kontroly úrovně BOZP na pracovišti,
- odbornou a zdravotní způsobilost, školení k zajištění BOZP včetně školení o rizicích konkrétně vykonávané práce,
- ověření znalostí a dodržování předpisů a pokynů k zajištění BOZP,
- poskytování OOPP na základě vyhodnocení rizik, stav OOPP a jejich používání zaměstnanci,
- bezpečnost práce na pracovišti, včetně značení v souladu s NV č. 375/2017 Sb.,
- průvodní a provozní dokumentaci,
- pracovní a technologické postupy pro činnosti vykonávané na pracovišti,
- posouzení stavu technického zařízení uvedeného v dokumentaci vzhledem k reálnému stavu,
- organizování a dodržování stanoveného pracovního režimu zaměstnanců.

Při plnění kontrolní činnosti v oblasti dopravy bylo OIP provedeno celkem 439 kontrol u 434 subjektů, z nich bylo 375 právnickými osobami a 59 fyzickými osobami. Velmi příznivé je zjištění, že dlouhodobě narůstá počet kontrol, u kterých není zjištěno žádné porušení. Níže uvedená tabulka znázorňuje vývoj za poslední 3 roky, kdy se pokračovalo v kontrolách se stejným zaměřením.

Tab. č. 21 - Vývoj nárůstu kontrol bez zjištěných nedostatků

Rok	Počet kontrol bez zjištění	% podíl ze všech kontrol
2017	37	13,45
2018	82	20,44
2019	111	25,28

Tab. č. 22 - Vybrané ukazatele dle inspektorátů

Ukazatel	Inspektorát								Celkem
	03	04	05	06	07	08	09	10	
Počet kontrolovaných subjektů	89	7	60	21	89	28	104	37	435
Počet kontrol	89	7	60	21	92	28	104	38	439
Počet zjištěných porušení	181	13	208	20	206	61	254	67	1 010
Počet opatření	0	0	1	0	0	0	2	0	3

Tab. č. 23 - Přehled nejčastěji porušených předpisů v roce 2019 a 2018

Právní předpis	Počet porušení	% ze zjištěných porušení předpisů v roce 2019	% ze zjištěných porušení předpisů v roce 2018
zákoník práce	521	51,58	54,86
zák. č. 309/2006 Sb.	215	21,29	16,37
NV č. 589/2006 Sb.	89	8,81	12,00
NV č. 168/2002 Sb.	64	6,34	8,13
ES 561/2006	33	3,27	4,76
NV č. 101/2005 Sb.	44	4,36	2,28
NV č. 375/2017 Sb.	1	0,10	-
ostatní	43	4,26	1,59
Celkem	1 010	100	100

Ze statistických údajů lze konstatovat, že výsledky kontrol ovlivnilo rozšíření kontrolní činnosti na subjekty, které poskytují služby dopravcům (servisy, výcviková střediska, opravny silničních a kolejových vozidel apod.) a kontroly byly více zaměřeny na tyto technické provozy. Ubylo porušení, která jsou pouze ve vazbě na ZP, ve prospěch porušení zák. č. 309/2006 Sb., který upravuje další požadavky bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, a dalších souvisejících předpisů. V roce 2019 se nově (v 15 případech), prokázalo porušení NV č. 378/2001 Sb., a proti očekávání porušení NV č. 375/2017 Sb., bylo uvedeno pouze v 1 případě (bezpečnostní značky a značení).

Zhodnocení výsledků kontrolní činnosti podle oblastí zadání úkolu

Obecná prevence rizik, spočívající ve vyhledávání rizik a přijímání opatření k předcházení rizikům, provádění pravidelné kontroly úrovně BOZP na pracovišti

Oblast prevence rizik byla nejčastěji zpracována za pomoci softwarového programu a zahrnovala vyhledávání, analýzu a identifikaci rizik a stanovení opatření k jejich minimalizaci. Rizika byla zpracována v samostatných vnitřních dokumentech zaměstnavatele nebo byla zahrnuta do místně provozního bezpečnostního předpisu (dále jen MPBP). Ve většině kontrolovaných subjektů byl zaveden vnitřní systém řízení BOZP a v rámci prováděné kontroly subjekty předkládaly odpovídající dokumentaci o vyhledaných a vyhodnocených rizicích práce a o opatřeních přijatých proti jejich působení, a to v souladu se ZP. V případech, kdy silniční doprava nebyla hlavní podnikatelskou činností kontrolovaného subjektu, se v několika případech zjistilo, že byla zpracována pouze oblast rizik pro hlavní činnosti a oblast provozu silničních vozidel byla pozapomenuta (nakládka a vykládka dopravních prostředků, parkování a odstavování dopravních prostředků atd.). Zejména při provozování vozidel do 3,5 t bylo častým jevem, že rizika provozu osobních vozidel byla podceňována (řešení bezpečných pracovních postupů nebo zásady bezpečné práce při obsluze, údržbě, kontrole nebo odstraňování poruch vozidel atd.). Důvodem může být skutečnost, že řidičské oprávnění pro řízení vozidel skupiny B je dnes již naprosto běžnou dovedností většiny populace a kontrolované subjekty nepovažovaly za nutné v tomto směru své zaměstnance informovat o rizicích v souvislosti s provozem vozidel, ani o opatřeních proti jejich působení. Informace tohoto typu považovaly za nadbytečné a notoricky známé a předpokládaly, že již byly předány řidičům vozidel při výuce motorových vozidel v autoškolách. Nedostatek v souvislosti s prevencí rizik byl konstatován u 93 podnikatelských subjektů a týkal se 136 případů porušení, tzn., že 21,4 % subjektů z kontrolovaného vzorku se dopustilo tohoto porušení. Pouze

u 7 kontrolovaných subjektů bylo konstatováno, že nedocházelo k pravidelným kontrolám úrovně BOZP na pracovišti.

- Odborná a zdravotní způsobilost, školení zaměstnanců o předpisech k zajištění bezpečnosti práce, školení o rizicích konkrétně vykonávané práce

Zaměstnavatelé často neměli smluvně sjednaného poskytovatele pracovnělékařských služeb, nebo zaměstnanci jeho služby nevyužívali a zaměstnavatelé to tolerovali, přestože pracovní činnost řidiče je činností, pro jejíž výkon jsou podmínky stanoveny jinými právními předpisy, a proto je nutno zajišťovat provádění pracovnělékařských prohlídek a posuzování zdravotní způsobilosti k práci u poskytovatele pracovnělékařských služeb, s nímž má kontrolovaný subjekt uzavřenou písemnou smlouvu.

Dalším často konstatovaným nedostatkem bylo předkládání zdravotních posudků, které neměly předepsané náležitosti – posudky neobsahovaly údaje o skupině řidičského oprávnění a zejména o provedení psychologického vyšetření, což nemohly kontrolované subjekty doložit ani zvláštním psychologickým posudkem. Ke kontrole byly předkládány lékařské posudky, které si řidiči přinesli od předchozího zaměstnavatele, nebo řidiči absolvovali vstupní lékařskou prohlídku až po nástupu do práce (většinou v průběhu 1. měsíce). U malých firem do 5 zaměstnanců, kde zaměstnanci byli tzv. „řidiči referenti“, bylo časté, že neměli vstupní lékařskou prohlídku zajištěnou před nástupem do zaměstnání. Tato byla provedena až po obdržení oznámení o kontrole, v některých případech až v průběhu kontroly. Z výsledků kontrol lze předpokládat, že zaměstnavatelé netuší, že zdravotní způsobilost k řízení vozidla není totéž co „vstupní lékařská prohlídka“. Zaměňovali pracovnělékařské prohlídky řidičů se zdravotní způsobilostí k řízení motorových vozidel. Při kontrolách inspektoři konstatovali celkové porušení v oblasti zdravotní způsobilosti u 144 subjektů, což je 33 % subjektů z celkového vzorku kontrolovaných subjektů.

Školení k BOZP byla prováděna pravidelně, avšak obsahovala seznam školené problematiky s odkazy na právní předpisy, které byly v některých případech již zastaralé (např. již zrušený předpis NV č. 11/2002 Sb.) a zaměstnavatelé nezaznamenali jejich novelizaci nebo problematika je označena pouze obecně bez odkazu na konkrétní právní předpisy. Dále bylo zjištěno, že nedocházelo k seznámení řidičů s návody výrobců k obsluze osobních vozidel nebo přípojných vozidel. Extrémem byly případy, kdy jediným dokladem o provedeném školení byla formulace věty v pracovní smlouvě „zaměstnanec byl seznámen s předpisy k zajištění BOZP a PO“. Nedostatek v oblasti školení o právních a ostatních předpisech byl zjištěn u 41 subjektů.

- Ověření znalostí a dodržování předpisů a pokynů k zajištění BOZP

Při zjišťování, jak subjekty plní požadavek ZP související s touto oblastí, bylo zjištěno u 33 kontrolovaných subjektů porušení. Subjekty neurčily četnost školení BOZP ani nestanovily způsob ověřování znalostí zaměstnanců. Tato pochybení byla zaznamenána zejména u nově kontrolovaných subjektů.

- Poskytování OOPP na základě vyhodnocení rizik, stav OOPP a jejich používání zaměstnanci

Zjištěná porušení zahrnovala případy, kdy zaměstnavatelé předložili směrnici pro poskytování OOPP, která neodpovídala skutečně poskytnutým OOPP zaměstnancům, nebo případy, kdy OOPP nebyla specifikována např. konkrétní pracovní obuv, pracovní oděv nebo pracovní

rukavice, nebo byl poskytnut jiný typ, než uváděla směrnice. Kontroly prokázaly, že 36 subjektů (8,3 %) se dopustilo porušení v oblasti OOPP, z čehož 29 subjektů nemělo vypracován vlastní seznam poskytovaných OOPP.

- Bezpečnost práce na pracovišti, včetně značení v souladu s NV č. 375/2017 Sb.

V rámci rozšíření působnosti daného úkolu, byly ke kontrole vybrány subjekty zabývající se servisem nákladních vozidel a autobusů, subjekty poskytující skladovací a logistické služby. V autoservisech byly zjištěny porušení týkající se bezpečnostního označení ochranného manipulačního prostoru kolem pracovních jam, nevyznačení výrazného odlišení komunikací od ostatních ploch ve skladu, neoznačení spodní hrany zdvižných mechanicky ovládaných vrat bezpečnostním šrafováním, skladovaný materiál tvořil překážky na komunikaci. Dále pak bylo zjištěno neoznačení potrubního vedení stlačeného vzduchu bezpečnostními značkami atd. Tyto porušení ve vztahu k požadavkům upraveným v NV č. 101/2005 Sb. byly zjištěny u 36 subjektů při 44 porušení. U malého počtu subjektů provozujících sklady s manipulačními vozíky, bylo zjištěno nevybavení vozíků zpětnými zrcátky pro zlepšení viditelnosti obsluhy směrem vzad podle požadavku NV č. 378/2001 Sb. Pouze v 1 případě bylo zjištěno porušení NV č. 375/2017 Sb., spočívající v neoznačení rizika střetu osob s překážkami (žlutočerné nebo červenobílé pruhy).

- Průvodní a provozní dokumentace

V této části kontroly bylo zjišťováno, zda kontrolované subjekty vedou dokumentaci týkající se předepsaných kontrol a revizí strojů a zařízení. Při kontrolách nebyla většinou shledána žádná zásadní porušení.

- Pracovní a technologické postupy pro činnosti vykonávané na pracovišti

V této oblasti se očekávala porušení zejména v souvislosti s pravidly a činnostmi popsány v MPBP. Kontrolami bylo zjištěno, že 13,5 % kontrolovaných subjektů nemělo v MPBP postupy na pracovištích zpracované nebo chyběla rizika hrozící při jednotlivých činnostech - porušení zjištěno u 59 subjektů. Za zmínku stojí několik málo případů, kdy MPBP obsahovaly i rizika a postupy pro činnosti, které nejsou prováděny na kontrolovaných pracovištích nebo na pracovištích vyžadované.

- Posouzení stavu technického zařízení uvedeného v dokumentaci vzhledem k reálnému stavu

Kontrola technického stavu prostředků, určených pro nakládku i vykládku vozidel a skladování materiálu (vysokozdvíhací vozíky, schůdky, žebříky, regály atd.) byla ze strany zaměstnavatelů podceňována a byla prováděna nahodile, nikoliv pravidelně. Výjimku tvořila servisní střediska, kde údržba a kontroly strojů a technických zařízení byly většinou prováděny pravidelně a dokumentace byla vedena správným způsobem.

Pouze v případech provozu nástaveb vozidel bylo omezeně zjištěno neprovedení revize hydraulického nakládacího jeřábu na silniční odvozní soupravě dřeva, nevedení záznamů o pravidelné kontrole klece pro zvedání osob pomocí vidlic manipulačního vozíku, popř. nevybavení manipulačního vozíku s prodlouženými vidlicemi doplňkovým zatěžovacím diagramem pro použití prodloužených vidlic výrobcem vozíku s ohledem na snížení nosnosti vozíku při větším vyložení těžiště břemene.

– Organizování a dodržování stanoveného pracovního režimu zaměstnanců - řidičů

Tam, kde byl pracovní režim řidičů automaticky zaznamenáván, tj. digitálním tachografem, bylo využito pro vyhodnocování dodržování povolených časových úseků softwarového programu Tagra. Při organizování pracovního režimu se zohledňoval obsah pracovních smluv (týdenní rozvržení pracovní doby, rovnoměrné nebo nerovnoměrné rozvržení pracovní doby, dohody o pracích konaných mimo pracovní poměr). Stále přetrvává nedostatek ve vedení evidence pracovní doby v souladu s požadavkem ZP. Inspektorům byly při kontrole předloženy „výkazy práce řidičů“, výpisy z tachografu nebo tzv. „stazka“. Byly zjištěny i porušení, kdy za evidenci pracovní doby byla vydávána evidence docházky, která ani neodpovídala skutečně odpracované době (porovnání se záznamem doby řízení vozidla řidičem). Zaměstnavatelé, kteří disponují vlastním vozovým parkem do 3,5 t, často nevedou v listinné formě nebo na technickém zařízení denní evidenci o době řízení dopravního prostředku a o čerpání bezpečnostních přestávek tak, jak jim ukládá příloha č. 1 NV č. 168/2002 Sb. Tito zaměstnavatelé vedou jen tzv. knihu jízd pro potřebu kontroly ze strany finančního úřadu. Přibývá případů, kdy zaměstnavatelé odvozují pracovní dobu od záznamů GPS z vozidla, což koresponduje s trendem, používat k přepravě zboží více vozidel do 3,5 t, kde požadavky na organizaci práce a s ní spojenou BOZP, nejsou regulovány tolika evropskými ani vnitrostátními předpisy. Na úseku pracovní doby bylo zaznamenáno 115 nedostatků u 65 subjektů, tj. u 15 % kontrolovaných subjektů.

V roce 2019 bylo za zjištěná porušení při kontrole BOZP v dopravě uloženo 9 pokut v celkové výši 129 000 Kč.

Z provedených kontrol v roce 2019, v oblasti dopravy vyplývá, že je stále vysoký počet nedostatků v porušování bezpečnostních předpisů v dopravě, přestože na druhou stranu vzrůstá počet subjektů, kde BOZP hraje důležitou roli a subjekty jí začínají věnovat patřičnou péči. Přes výše uvedené, však nadále zůstává riziko pracovních úrazů v souvislosti s provozem, údržbou a servisem silničních vozidel, stejně jako riziko vzniku dopravních nehod při provozu silničních vozidel. Je proto žádoucí i nadále na subjekty v dopravě působit, neboť se zvyšováním nároků na pracovní výkonnost zaměstnanců v dopravě roste pravděpodobnost kolizních situací.

Závěrem lze konstatovat, že kontroly inspektorů u zaměstnavatelů s vozovým parkem jsou i nadále přínosné, a to jak pro samotné zaměstnavatele, tak celospolečensky. Zjištěná porušení byla inspektory vždy prokonzultována se statutárními orgány zaměstnavatele, čímž zaměstnavatelé získali mnoho dalších potřebných informací souvisejících s řešením BOZP v konkrétních podmínkách subjektu.

5.4 Zemědělství a potravinářský průmysl

Při provozování strojů a technických zařízení (dále jen zařízení) v zemědělství, ale i v potravinářském průmyslu, se při kontrolách stále častěji setkáváme se skutečností, že ze strany zaměstnavatelů není řádně zajišťováno jejich bezpečné provozování. Obsluha těchto zařízení je při jejich nesprávném či nebezpečném provozování, zejména při provádění oprav a údržby, často ohrožena nejen na zdraví, ale i na životě.

Kontrolami příčin a okolností vzniku pracovních úrazů u těchto zařízení bylo nejčastěji zjišťováno, že na provozovaných zařízeních např. schází ochranná zařízení, či jsou tato

ochranná zařízení nefunkční nebo vyřazena z provozu; nejsou k dispozici návody k obsluze, údržbě a opravám zařízení; zaměstnavatelé často neudržují zařízení v řádném technickém stavu a podceňují úlohu provádění kontrol; neodstraňují závady, které jsou uvedeny v revizních zprávách atd.

Součástí kontroly, kromě výše uvedených zjištění, bylo, mimo jiné, také prověřování kvalifikace a zdravotní způsobilosti u obsluh zařízení a vyhodnocení rizik pro přidělování OOPP pro tyto zaměstnance. Rovněž se kontrolovalo, jak samotní zaměstnavatelé provádějí kontroly a zda jejich zaměstnanci, konkrétně obsluhy zařízení, používají při své práci přidělené OOPP.

Uvedenými kontrolami se prověřovalo, zda zaměstnavatelé v zemědělství a v potravinářském průmyslu, bezpečně provozují zařízení. Součástí této kontrolní činnosti byla, shodně jako v předchozích letech, osvěta v daných oblastech a preventivní působení na zaměstnavatele.

Každý OIP provedl kontroly bezpečného provozování zařízení v oblasti zemědělství a v potravinářském průmyslu, bez ohledu na jejich velikost. Kontroly byly přednostně prováděny inspektory OIP se specializací na zemědělství a potravinářství. Při kontrolách inspektoři vycházeli ze zkušeností získaných z kontrolní činnosti z předchozích let.

Kontroly byly zaměřeny zejména na:

- kontrolu provozní dokumentace zařízení - návod výrobce pro montáž, manipulaci, opravy, údržbu, výchozí a následné pravidelné kontroly a revize zařízení, pokyny pro případnou výměnu nebo změnu částí zařízení, záznam o poslední nebo mimořádné revizi nebo kontrole, stanoví-li tak zvláštní právní předpis, nebo pokud takový právní předpis nebyl vydán, stanoví-li tak průvodní dokumentace nebo zaměstnavatel,
- kontrolu vyhodnocení rizik pro práci na těchto zařízeních – přednostně při provádění údržby a opravy, při změně technologie výroby, při změně pracovního postupu apod.,
- kontrolu kvalifikace a zdravotní způsobilosti obsluhy zařízení nebo příslušné profese - seznámení s návodem k obsluze a ověření znalostí, praktické zaškolení na práci na konkrétním zařízení apod.,
- kontrolu vyhodnocení rizik pro přidělování OOPP pro obsluhy zařízení; zda zaměstnavatelé kontrolovali používání přidělených OOPP a zda tyto OOPP udržovali v použitelném stavu,
- kontrolu stavu zařízení včetně jejich ochranných zařízení a zabezpečovacích prvků a jejich správné funkčnosti; způsob zajištění zařízení proti zneužití,
- kontrolu, zda zaměstnavatelé zajišťovali provádění pravidelných revizí, kontrol a údržby zařízení včetně vedení dokumentace o této činnosti; odstraňování závad zjištěných při uvedených činnostech,
- kontrolu používání zařízení k účelům a za podmínek, pro které bylo určeno, v souladu s provozní dokumentací,
- kontrolu používání přidělených OOPP u zaměstnanců, kteří obsluhovali kontrolovaná zařízení.

V rámci plnění kontrolních akcí v oblasti zemědělského a potravinářského průmyslu bylo OIP provedeno celkem 551 kontrol, při kterých bylo zjištěno 2 018 porušení. Z celkového počtu provedených kontrol u 133 kontrol nebyla porušení zjištěna. Uvedená tabulka obsahuje bližší

údaje v rámci plnění úkolu v oblasti zemědělství a v potravinářském průmyslu se zaměřením na bezpečné provozování zařízení.

Tab. č. 24 - Vybrané ukazatele dle inspektorátů

Ukazatel	Inspektorát								Celkem
	03	04	05	06	07	08	09	10	
Počet kontrolovaných subjektů	51	15	35	12	57	77	98	79	532
Počet kontrol	52	15	37	126	62	77	103	79	551
Počet zjištěných porušení	123	58	125	139	358	581	362	272	2 018
Počet opatření	0	0	0	0	0	0	0	0	0

V níže uvedené tabulce je uveden přehled nejčastěji porušovaných právních předpisů. Nejčastěji zjišťovaná porušení se týkala nedodržování ust. ZP, zák. č. 309/2006 Sb., a NV č. 101/2005 Sb. Z následující tabulky je zřejmé zastoupení zjištěných porušení jednotlivých právních předpisů.

Tab. č. 25 - Přehled nejčastěji porušovaných předpisů

Předpis	Počet porušení	% vyjádření daného porušení
zákoník práce	631	31,27
zák. č. 309/2006 Sb.	591	29,29
NV č. 101/2005 Sb.	476	23,59
NV č. 378/2001 Sb.	272	13,48
vyhl. č. 48/1982 Sb.	19	0,94
NV č. 375/2017 Sb.	8	0,40
NV č. 495/2001 Sb.	7	0,35
ostatní	14	0,69
Celkem	2 018	100

Zhodnocení výsledků kontrol podle oblastí zadání úkolu

- Kontrola provozní dokumentace zařízení- návod výrobce pro montáž, manipulaci, opravy, údržbu, výchozí a následné pravidelné kontroly a revize zařízení, pokyny pro případnou výměnu nebo změnu částí zařízení, záznam o poslední nebo mimořádné revizi nebo kontrole, stanoví-li tak zvláštní právní předpis, nebo pokud takový právní předpis není vydán, stanoví-li tak průvodní dokumentace nebo zaměstnavatel

Při prováděných kontrolách provozní dokumentace zařízení bylo často u zemědělských subjektů zjišťováno, že ke starším provozovaným zařízením kontrolované osoby neměly k dispozici průvodní dokumentaci. Jen v malé míře byla chybějící průvodní dokumentace nahrazena MPBP, které byly často zpracovány formálně, např. z informací získaných na internetu. Tam, kde bylo používáno novější zařízení, byla většinou k dispozici i originální průvodní dokumentace. Další dokumenty, které doplňují průvodní dokumentaci, byly ve většině případů řádně dokládány. Zjištění v kontrolované oblasti se týkalo zejména chybějící dokumentace (návodů, MPBP), kde by byly stanoveny zásady a pracovní postupy pro stavbu a používání ohrad z elektrických ohradníků a způsob jejich údržby a kontroly. Dále bylo zjištěno např., že nebyla vedena dokumentace, ve které by byl stanoven bezpečný způsob obsluhy mořičky osiv ROTOSTAT a stanoven způsob, rozsah a četnost prováděných kontrol.

Zjištěn byl např. i nedostatek v dílně oprav u netypizovaného vozíku s heverem pro demontáž motorů traktorů, ke kterému kontrolovaná osoba nevedla průvodní dokumentaci, která by stanovila technické parametry (zejména nosnost), bezpečný způsob používání a způsob, rozsah a lhůty provádění kontrol. U strojního vybavení opravárenských dílen (brusky, vrtačky, soustruhy) nebyly ve většině případů porušení v provozní dokumentaci zjištěny.

V oblasti potravinářského průmyslu se inspektoři setkávali u větších subjektů s dobře vedenou provozní dokumentací. Horší situace byla u menších subjektů, především u fyzických osob. Zde jsou často používány pro výrobu starší stroje a vybavení, ke kterým je sice vedena provozní dokumentace, ale již není k dispozici průvodní dokumentace. Tito zaměstnavatelé nepřikládají význam uchovávání průvodní dokumentace od výrobce, a i v případě nově pořízených technických zařízení tuto odloží bez většího zájmu o její obsah. Často pak dochází ke ztrátě této dokumentace a nerespektování stanovených požadavků výrobce pro zajištění bezporuchového a bezpečného stavu technického zařízení. S návody pro montáž, manipulaci, opravy a údržbu zařízení se sami provozovatelé neseznámí a následně pak nemohou ani odpovídajícím způsobem proškolit dotčené zaměstnance. Z toho se pak následně odvíjí i podceňování péče o technická zařízení v průběhu jejich používání. V některých případech byl servis strojů prováděn pravidelně odbornými firmami, z prohlídky a servisu však u některých zaměstnavatelů zůstává pouze faktura, z níž nejsou patrné úkony na zařízení provedené ani případná zjištěná porušení nejsou konstatována. Často je věnována pozornost pouze zachování základní funkčnosti stroje, např. broušení nebo výměně řezných nástrojů. Při kontrolách bylo rovněž často zjišťováno, že kontrolované osoby neměly povědomí o povinnosti zpracovat MPBP v případě chybějící průvodní dokumentace výrobce.

- Kontrola vyhodnocení rizik pro práci na těchto zařízeních – přednostně při provádění údržby a opravy, při změně technologie výroby, při změně pracovního postupu apod.

Bylo zjištěno, že u většiny kontrolovaných subjektů hodnocení rizik provádí OZO a kvalita vyhledávání a hodnocení rizik je v převážné míře závislá od zkušeností hodnotitele. Na tomto místě třeba konstatovat, že některá hodnocení rizik byla značně obsáhlá a v praxi málo použitelná. Kontrolami bylo rovněž zjištěno, že vyhledávání a hodnocení rizik není prováděno soustavně. Právníkové osoby v mnoha případech neprovádí pravidelné aktualizace rizik, takže se stává, že pro nové technologie a pro nová zařízení nejsou rizika zpracována a žádná opatření přijímána. Podstatně horší situace je u většiny podnikajících fyzických osob, které o povinnosti vyhodnocovat rizika a přijímat opatření na ochranu před jejich působením často nevěděly. U nových technologií pro zpracování zemědělských komodit je z velké části oblast rizik obsažena již v průvodní dokumentaci, která je dodána výrobcem tohoto zařízení. Problém nastává v případě, kdy je potřebné zpracovat MPBP v souladu s ustanoveními přílohy č. 4 a č. 5 k NV č. 378/2001 Sb. týkající se provozu zařízení pro plynulou dopravu nákladů a používání stabilních skladovacích zařízení sypkých hmot. V těchto případech se často zapomíná na rizika plynoucí z pracovních postupů, provádění údržby, prohlídek a oprav. Rovněž bylo kontrolami zjišťováno, že v dokumentacích předkládaných ke kontrole nebyla důsledně podchycena všechna používaná zařízení, technologie a pracovní postupy. Dokumentace byla často zpracována obecně a mnohdy zahrnovala zařízení, která se na pracovištích kontrolovaného subjektu vůbec nevyskytovala.

V potravinářském průmyslu bylo často předkládáno hodnocení rizik z pohledu dodržení správného technologického postupu při zpracování potravin - surovin a nakládání s hotovými

výrobky podle jiných předpisů (HACCP). Skutečností je, že se obě problematiky (rizika ohrožující kvalitu a nezávadnost potravin i zaměstnance ve výrobě) v určitých bodech dotýkají (např. v oblasti čištění a sanitace) a z tohoto důvodu jsou zaměstnavatelé ztotožňováni a také jimi jako producenty potravin více akceptováni. Zaměstnavatelé také často předkládali dokument s částečně nebo jen obecně pojatou identifikací rizik, která se nedotýkala všech činností zaměstnanci vykonávanými. Nejčastěji byla zjištěna scházející rizika, která vyplývala z obsluhy konkrétních zařízení pro řezání a mletí masa, která jsou však častým zdrojem pracovních úrazů. V případě firem zabývajících se přípravou teplých jídel a výrobou pekařskou nebylo překvapivě poměrně často identifikováno riziko vyplývající z kontaktu s horkými povrchy s teplotou nad 60 °C. Povinnost zpracovat o vyhodnocení existujících rizik a přijatých opatřeních dokumentaci je kontrolovanými osobami stále diskutována, zpochybňován je důvod „popisovat skutečnosti, které jsou samozřejmé a zaměstnancům byly ústně sděleny“. Situace v prevenci rizik stejně jako v dalších oblastech péče o bezpečnost práce byla samozřejmě odvislá od participace OZO. Zastoupení OZO se ve firmách výrazně zvyšuje adekvátně nabídkou jejich služeb na trhu.

- Kontrola kvalifikace a zdravotní způsobilosti obsluhy zařízení nebo příslušné profese - seznámení s návodem k obsluze a ověření znalostí, praktické zaškolení na práci na konkrétním zařízení apod.

Kontrolami bylo ve většině případů zjištěno, že dokumentace o seznámení zaměstnanců s návody k obsluze zařízení byly kontrolovanými osobami předloženy. V zemědělství jsou nyní často používána zařízení, která jsou poměrně složitá jak konstrukčně, tak i z pohledu jejich obsluhy a je nutné, aby zaměstnavatelé zajistili pro obsluhu těchto zařízení řádné praktické zaučení. Byly zjištěny i případy, kdy kontrolované osoby nebyly schopny prokázat řádné zaučení a seznámení svých zaměstnanců s obsluhou těchto zařízení. Porušení u kontrolovaných osob byla zjištěna zejména v nevedení dokumentace o seznámení s riziky, s výsledky vyhodnocení rizik a s opatřeními, která se týkala práce a pracoviště. Dále v nevedení dokumentace o seznámení zaměstnanců s vnitřními předpisy a návody k obsluze, event. s MPBP používaných zařízení. Nedostatky v kvalifikaci k obsluze zařízení, kde se vyžaduje zvláštní kvalifikace, nebyly ve většině případů kontrolami zjištěny. V oblasti zemědělství bylo při kontrole zdravotní způsobilosti zaměstnanců v některých případech zjištěno, že zaměstnanci nemají ověření zdravotní způsobilosti pro všechny pracovní činnosti, které u zaměstnavatele vykonávají. Jedná se např. o zaměstnance obsluhující posklizňové linky, kteří provádějí obsluhu několika zařízení, která jsou nedílnou součástí provozu na posklizňových linkách. Rovněž byly zjištěny nedostatky převážně u provádění periodických prohlídek, kdy došlo k opomenutí zaměstnavatele zajistit prohlídku ve stanoveném termínu.

V potravinářském průmyslu bylo u většiny kontrolovaných osob zjištěno, že zaměstnanci jsou prokazatelně seznamováni s obsluhou zařízení dle návodu výrobce; součástí tohoto seznamování bylo i praktické zaškolení na konkrétním zařízení. Rovněž se ale vyskytly i případy, kdy kontrolovaná osoba neměla k dispozici návod od výrobce, ani zpracovaný MPBP a seznámení zaměstnanců s návodem k obsluze a s riziky jejich práce nebylo provedeno. Kontrolami bylo zjištěno, že v několika případech chybělo školení zaměstnanců a jejich seznámení s riziky již při jejich nástupu; zaměstnavatel vyčkával až na termín periodického školení, popř. povinnost zajistit vstupní školení zaměstnance opominul zcela. Kontrolou problematiky zdravotní způsobilosti v potravinářství bylo ve většině případů zjištěno, že jsou zaměstnanci podrobováni pravidelným zdravotním prohlídkám a kontrolované osoby mají

smluvního lékaře. Ale bylo také docela často kontrolami zjišťováno, že k datu uzavření pracovní smlouvy některým zaměstnancům scházely lékařské posudky o jejich zdravotní způsobilosti. Zaměstnavatelé přijímají zaměstnance s platnými zdravotními průkazy pro práci v potravinářství podle zák. č. 258/2000 Sb., s nimiž slučují i prověření zdravotní způsobilosti pro výkon práce. Pozitivní vývoj byl zaznamenán v oblasti sjednávání smluvního vztahu se subjekty pracovnělékařských služeb.

- Kontrola vyhodnocení rizik pro přidělování OOPP pro obsluhy zařízení; zda zaměstnavatelé kontrolovali používání přidělených OOPP a zda tyto OOPP udržovali v použitelném stavu

Kontrolami v zemědělství v uvedené oblasti byla zjišťována různá úroveň hodnocení rizik pro přidělování OOPP a kontrol jejich používání a udržování v použitelném stavu. Např. bylo v některých případech zjištěno, že nebylo vůbec provedeno vyhodnocení rizik pro poskytování OOPP nebo vlastní seznam pro poskytování OOPP nebyl zpracován nebo vlastní seznam pro poskytování OOPP neodpovídal vyhodnocení rizik pro jejich přidělování. Zpracované vlastní seznamy pro poskytování OOPP nestanovovaly, jaký druh OOPP má být konkrétně vydán. Např. při stanovení rizika poranění nohou bylo určeno, že má být vydána zaměstnavatelem obuv. Ale jaký druh obuvi a proti jakému riziku již v seznamu nebylo stanoveno. Rovněž bylo např. zjištěno, že v dokumentaci o vyhledání rizik pro potřebu přidělování OOPP nebylo uvedeno, které pracovní činnosti pro danou pracovní pozici (např. obsluha posklizňové linky) byly hodnoceny. Z tohoto zjištění pak vyvstává další a závažnější problém, že zaměstnavatelé nestanovují způsob, dobu a podmínky používání OOPP. U některých zemědělských subjektů nedostatky ohledně kontroly používání přidělených OOPP a jejich udržování v použitelném stavu nebyly zjištěny. Ale vyskytly se i případy, kdy zaměstnavatelé v mnoha případech nebyli schopni prokázat, že provádějí kontrolu používání přidělených OOPP a jejich funkčnosti. V oblasti údržby OOPP je situace v zemědělství různorodá. Ve většině případů jsou zaměstnancům poskytovány pracovní prostředky. Závěrem lze konstatovat, že kontrolami bylo zjištěno, že většina kontrolovaných osob má zpracované směrnice pro poskytování OOPP s vyhodnocenými riziky a OOPP jsou poskytovány a používány, což je namátkově kontrolováno.

Při kontrole seznamů poskytovaných OOPP v potravinářství bylo v několika případech zjištěno, že pro některé pracovní profese nebyla vyhodnocena rizika a v návaznosti na tuto skutečnost nebyly zpracovány ani seznamy poskytovaných OOPP. Jednalo se o případy, kdy osoba, která zpracovávala tuto dokumentaci, neměla přehled o všech činnostech, které souvisejí s potravinářským průmyslem. Dále bylo rovněž zjištěno, že někteří zaměstnavatelé nekontrolují používání přidělených OOPP a jejich funkčnost. Ale i zde lze však konstatovat, že většina kontrolovaných subjektů měla zpracované směrnice pro používání OOPP s vyhodnocenými riziky, OOPP byly poskytovány dle této směrnice a v době kontrol byly OOPP téměř vždy používány. Z provedených kontrol vyplynula i skutečnost, že malí provozovatelé se snaží objem poskytovaných OOPP omezit a u větších provozoven byla někdy patrná tendence dražší prostředky, dle vnitřního předpisu určené k použití jen po dobu výkonu práce, přidělovat jako vybavení pracoviště, nikoliv jako ochranu poskytnutou konkrétnímu zaměstnanci jako osobě. Tento způsob hospodaření s OOPP staví pak zaměstnavatele do obtížné pozice při vzniku pracovního úrazu, kdy je třeba poskytnutí potřebné ochrany prokázat.

- Kontrola stavu zařízení včetně jejich ochranných zařízení a zabezpečovacích prvků a jejich správné funkčnosti; způsob zajištění zařízení proti zneužití

V průběhu kontrol u zemědělských subjektů bylo nejvíce nedostatků zjišťováno zejména v této oblasti, a to jak u podnikajících fyzických osob, tak i u právnických osob. Lze to spatřovat ve velkém množství zařízení, která se využívají pouze sezónně a malou kvalifikací obsluhy. Mnohdy se jedná o nedostatky vyvolané vlastní obsluhou, jako je např. nemožnost spojení brzd a nepropojené brzdy. Bylo rovněž zjištěno, že zaměstnanci často odstraňují nebo vyřazují z provozu ochranná zařízení pro ulehčení své práce. Při kontrole stavu ochranných zařízení u vybavení dílen a posklizňových linek nebyla ve většině případů porušení zjištěna. Pouze v některých případech ochranné zařízení bylo poškozeno, a tedy neplnilo svoji funkci. Pokud bylo v průběhu kontroly zjištěno, že zařízení není provozováno a nebylo vybaveno ochranným zařízením, ale bylo zřejmé, že bude v nejbližší době používáno, bylo vyžadováno nejpozději do ukončení kontroly na místě odstranění nedostatku. Ve většině případů šlo o kardanové hřídele spojující traktor s agregovaným zařízením. Při kontrolách bylo dále zjištěno scházející ochranné zařízení nebo zabezpečovací prvky např. u ventilátorů pro přívod dosoušecího vzduchu u skladu sena (pohyblivé části nebyly vybaveny ochranným zařízením), u lahví na plyn u soupravy na svařování a řezání plamenem (nebyly zabezpečeny proti převrnutí), u zásobníku sypkých hmot (nebyl vybaven ochranou před nebezpečnými účinky statické elektřiny). V některých případech byly zjištěny nedostatky v zajištění zařízení proti zneužití. Jednalo se např. o teleskopický manipulátor MANITOU, který nebyl zabezpečen proti spuštění nepovolanými osobami, stejně tak jako motorový vozík Jungheinrich a hlavní vypínač jeřábu v opravárenské dílně.

Na úseku potravinářství, bylo v některých případech při kontrolách zjištěno, že na používaných zařízeních scházel ochranný kryt, např. u dopravníků a pohybujících se částí zařízení. Kontrolami bylo např. zjištěno, že mlýn na maso nebyl vybaven ochranným zařízením u podávacího šneku (ochranný kryt byl odstraněn) nebo hnětací stroje neměly pohybující se části opatřeny zábranou nebo ochranným zařízením. V případech chybějících ochranných krytů byla tato skutečnost zjištěna většinou v době, kdy toto zařízení nebylo používáno. Při zjištění této skutečnosti kontrolované osoby zjištěný nedostatek ihned odstranily. Ostatní zajišťovací prvky byly ve většině případů, během prováděné kontroly, funkční, ale v některých případech chybělo příslušné označení ovládacích prvků nebo tyto ovládací prvky byly vlivem používání špatně čitelné.

- Kontrola, zda zaměstnavatelé zajišťují provádění pravidelných revizí, kontrol a údržby zařízení včetně vedení dokumentace o této činnosti; odstraňování závad zjištěných při uvedených činnostech

V zemědělství se pracuje s velkým množstvím zařízení, mnohá z nich se používají nepravidelně, ale zaměstnavatelé musí plnit povinnosti ohledně provádění pravidelných revizí, kontrol a údržby všech svých zařízení včetně vedení dokumentace o této činnosti. Provádění uvedených činností je jednak ekonomicky, ale i časově náročné. Zaměstnavatelé rovněž musí dbát na odstraňování závad zjištěných při uvedených činnostech. Průběžné kontroly, které se na zařízeních mají provádět, byly na lepší úrovni u zařízení pro zpracování zemědělských komodit než u zařízení používaných v opravárenství. Revize zařízení byly z větší části řádně doloženy a jen v ojedinělých případech nebyly provedeny v požadovaných lhůtách. Kontrolami bylo dále zjištěno, že revize elektroinstalace objektů a zařízení používaných v opravárenství a na ostatních pracovištích se ve většině případů provádějí. Stav odstraňování závad z revizí

elektroinstalace objektů a zařízení se zlepšil, ale také bylo zjištěno, že některé subjekty nebyly schopny skutečnost, že závady byly odstraněny, doložit. Při kontrolách bylo zjištěno, že někteří zaměstnavatelé nemají přehled o jednotlivých druzích kontrol, revizí, revizních zkoušek atd. jak u zařízení, tak u VTZ, která provozují. Lze konstatovat, že zjištěný stav vyplývá z nesplnění požadavku ust. § 3 odst. 4) písm. a) NV č. 101/2005 Sb., kdy kontrolované osoby nemají zpracovány harmonogramy kontrol, zkoušek a revizí včetně jejich rozsahu pro provozovaná zařízení, včetně VTZ.

Na úseku potravinářství bylo zjištěno, že kontroly jednotlivých zařízení byly zaměstnavateli ve většině případů prováděny zejména v rámci ročních prověrek BOZP. Častým nedostatkem v této oblasti byla absence protokolu o určení vnějších vlivů, na jehož základě se stanovují termíny provádění revizí EZ. Kontrolované osoby tak revize sice prováděly v pravidelných intervalech, ale ty nebyly v souladu s prostředím, ve kterém se jednotlivá zařízení provozují. Dalším často zjišťovaným nedostatkem byla skutečnost, že kontrolovaná osoba neměla přehled o tom, zda jsou porušení zjištěná při kontrolách a revizích odstraněna. Tam, kde kontrolované provozovny byly umístěny v objektech jiných vlastníků, kontrolovaným subjektům chyběla v mnoha případech znalost o existenci povinnosti zajistit revize VTZ – rozvodů elektrické energie a rozvodů zemního plynu. Smlouvami o užívání pronajatých prostor nebyla uvedena povinnost téměř nikdy konkrétním způsobem řešena a zůstala tak mimo pozornost nájemce i vlastníka. U výrobních prostor využívaných po kratší dobu nebyly v předepsaném termínu provedeny revize periodické, zůstalo pouze u revize výchozí vyhotovené pro potřebu vydání kolaudačního rozhodnutí. Některé z předložených revizních zpráv byly datovány k termínu kontroly OIP. Častým nedostatkem bylo rovněž neprovedení kontroly a revize elektrických částí strojů a dalších spotřebičů připojených pohyblivými přívody. S chybějící průvodní dokumentací od výrobce souviselo i nedostatečné vedení provozní dokumentace se záznamy o prováděných kontrolách nejméně jednou za 12 měsíců. Kontrolované osoby dokládaly péči o používaná technická zařízení různými doklady o servisní činnosti.

- Kontrola používání zařízení k účelům a za podmínek, pro které bylo určeno, v souladu s provozní dokumentací

Provedenými kontrolami jak v oblasti zemědělství, tak i v potravinářském průmyslu nebyla zajištěna závažnější porušení. Ve většině případů se zařízení používala k účelům a za podmínek, pro které jsou určena a v souladu s provozní dokumentací. Podmínky bezpečného používání zařízení v potravinářství byly v některých případech při kontrolách dotčeny nedostatkem manipulačního prostoru v důsledku přechovávání předmětů v bezprostřední blízkosti, a to zejména přepravních obalů, kdy s daným stavem byla pak spojena i obtížnější přístupnost ovládacích prvků. Nedostatek byl kontrolovanou osobou vždy okamžitě odstraněn. Skutečnost, že některé kontrolované osoby neměly k dispozici návod výrobce k používání zařízení, se odrazil i v nerespektování jeho požadavků na podmínky používání zařízení k účelům, které výrobce stanovil.

- Kontrola používání přidělených OOPP u zaměstnanců, kteří obsluhovali kontrolovaná zařízení

V oblasti používání OOPP v době kontroly u zemědělských subjektů nebyla ve většině případů zjištěna žádná porušení. Pouze v ojedinělých případech bylo zjištěno, že poskytnuté OOPP nechrání zaměstnance před vyskytujícím se rizikem. Například šlo o poskytnutí nevhodných

rukavic zaměstnancům, kteří prováděli stříhání vinné révy, nebo poskytnutí nevhodných rukavic pro manipulaci s postřikovými přípravky.

Rovněž i při kontrolách, zda zaměstnanci v potravinářském průmyslu používají přidělené OOPP, nebyla zjištěna závažnější porušení. Lze konstatovat, že je to dáno zejména i hygienickými požadavky na potravinářskou výrobu. Přesto bylo u některých kontrolovaných osob zjištěno, že na ochranu rukou proti horkým povrchům, svým zaměstnancům poskytují jako OOPP rukavice neschváleného typu zakoupené v obchodních řetězcích tzv. „chňapky“, ke kterým nebylo zjevně vydáno prohlášení o shodě s technickými předpisy platnými pro tento ochranný prostředek. Rukavice odolné vysokým teplotám byly často v předloženém vlastním seznamu jako OOPP, na pracovišti se však vyskytoval pouze jeden kus pro větší počet zaměstnanců. Někdy byla ochrana horních končetin proti teplu zařazena do vnitřního předpisu k poskytování v případě potřeby, přestože její využití si pracovní operace vyžadovaly každodenně po podstatnou část směny.

Sankční postihy byly uplatňovány v souladu s příslušnými ust. zákona o inspekci práce. Kontrolovaným osobám bylo k 31. 12. 2019 uloženo 31 pokut v celkové výši 637 000 Kč.

Lze konstatovat, že zaměření a cíl kontrolní oblasti byl pro rok 2019 splněn. Ze zjištěných skutečností vyplývá, že tyto kontroly v zemědělství a v potravinářství mají své opodstatnění a situace v těchto oblastech se postupně zlepšuje. Stále však nedosahuje takové úrovně, kterou požadují právní a ostatní předpisy k zajištění BOZP. Poznatky získané při plnění tohoto úkolu lze hodnotit pozitivně a jednoznačně prokazují, že účinnost preventivní činnosti u kontrolovaných subjektů se zvyšuje nejen v oblasti jejich právního vědomí, ale i v přístupu k plnění povinností na úseku bezpečnosti práce. Zaměstnavatelé v zemědělství i v potravinářství ve stále větší míře svoji činnost zabezpečují modernější technikou, která však také vyžaduje odborně kvalifikované pracovní síly. Ty se však na trhu práce ne vždy vyskytují v potřebném množství a kvalitaci. O to více musí být kladen důraz na požadavky na způsob organizace práce a stanovení pracovních postupů tak, aby byly dodržovány zásady bezpečného chování na pracovišti a aby zaměstnanci byli chráněni před vznikem úrazů. Kontrolami bylo zjištěno, že jako nejproblematictější se jeví oblast týkající se vybavení provozovaných zařízení ochrannými zařízeními a přístup zaměstnavatelů k vyhodnocování rizik. Z provedených kontrol lze pozitivně hodnotit stav, kdy zaměstnavatelé přestávají spoléhat na ústní formu seznámení s pracovními postupy a zdokonalují systém bezpečnosti práce s důrazem na prokazatelnost v případě sporných situací. Postupně si uvědomují nezbytnost vedení dokumentace právě o pracovních postupech. Horší situace je u fyzických osob, kde je administrativně věnována menší pozornost. Z výsledků kontrolní činnosti je patrné, že část zjištěných nedostatků z celkového počtu byla zjištěna v jiných, než úkolem požadovaných, oblastech. Tato zjištěná porušení se týkala např.: nezajištění křídel vrat vedoucích do venkovního prostoru, bez možnosti provedení jejich aretace v krajní poloze; nezpracování MPBP pro zásobníky sypkých hmot; scházejícího bezpečnostního značení: nejvyšší přípustné rychlosti, zúžených průjezdů, průmyslového potrubí druhem proudícího média a směrem jeho proudění, únikového východu, atd.; chybějící ochrany proti pádu do hloubky; neoznačení nosnosti podlahy ve skladech; neoznačení regálů štítky s uvedením největší nosnosti buňky a nejvyššího počtu buněk ve sloupci; chybějících madel u schodišť; nerovností na komunikacích a podlahách; nezajištěných zvýšených pracovišť, apod.

S ohledem na porušení zjištěná při kontrolách bezpečného provozování zařízení v zemědělství a v potravinářském průmyslu je zapotřebí této oblasti i nadále věnovat zvýšenou pozornost. Proto i v roce 2020 se budou provádět kontroly se zaměřením na bezpečné provozování zařízení, a to jak v zemědělství, tak v potravinářském průmyslu.

5.5 Lesnictví a dřevozpracující průmysl

Činnosti související s těžbou a následným zpracováním dříví patří k pracovním činnostem se značným ohrožením života a zdraví.

Důvodem je, že většina prací v lesním hospodářství probíhá téměř po celý rok ve vnějším prostředí za měnících se podmínek (zejména klimatických a podmínek daného pracoviště) a jsou do jisté míry ovlivňovány i na ně navazujícími činnostmi. Tato práce je velmi fyzicky namáhavá, vyžadující zdravotní předpoklady, fyziologické předpoklady, předvídatost atd.

Kontrolní činnost SÚIP potvrzuje skutečnost, že nejrizikovější oblastí lesního hospodářství zůstává se značným náskokem těžba dříví. Druhou nejrizikovější oblastí lesního hospodářství je soustřeďování dříví.

Společným jmenovatelem většiny pracovních úrazů v lesnictví je ztráta ostražitosti. Mnoho pracovních úrazů se stane proto, že pracovník při dané činnosti podcení vzniklou situaci a špatně odhadne možné riziko. Toto zjištění se často objevuje při pracovních úrazech i u velmi zkušených pracovníků a pravděpodobně vyplývá z faktu, že tito velmi zkušení pracovníci toho již mají při práci v lese mnoho za sebou, vyřešili již úspěšně spoustu složitých situací a právě proto mohou být náchylní k podcenění vzniklé situace.

Mezi hlavní příčiny pracovních úrazů patří především nedodržování stanovených pracovních postupů, nerespektování ohroženého prostoru, provádění zakázaných činností při jednotlivých pracovních činnostech a také nepoužívání předepsaných OOPP a pracovních pomůcek.

Vzhledem k těmto skutečnostem byla kontrolní činnost v oblasti lesnictví a dřevozpracujícího průmyslu v roce 2019 směřována zejména na těžbu, zpracování dříví a práci s řetězovou pilou.

Kontroly byly zaměřeny zejména na:

- poskytování a používání OOPP, pomůcek a přípravků pro práci,
- dokumentaci se vztahem k vyhledání rizik na pracovišti (předání pracoviště; upozornění na možná rizika; vzájemná informovanost),
- kontrolu obsahu provozní a průvodní dokumentace strojů a technických zařízení,
- bezpečné provozování technických zařízení, strojů a nářadí, včetně stavu bezpečnostních prvků,
- provádění předepsaných kontrol, revizí a údržby strojů a technických zařízení,
- dodržování stanovených pracovních postupů pro práci,
- skladování a nakládání s chemickými látkami (pohonné hmoty a mazadla),
- bezpečné skladování a manipulace s dřívím.

V roce 2019 bylo provedeno celkem 417 kontrol u 386 subjektů. Při kontrolách bylo zjištěno celkem 839 porušení. Z celkového počtu provedených kontrol nebylo ve 125 případech zjištěno porušení. Tabulka níže obsahuje bližší údaje v rámci plnění tohoto kontrolní činnosti v dané oblasti.

V 5 případech bylo uloženo, podle § 7 odst. 1 písm. k) zákona o inspekci práce, opatření k odstranění zjištěných nedostatků.

Tab. č. 26 - Vybrané ukazatele dle inspektorátů

Ukazatel	Inspektorát								Celkem
	03	04	05	06	07	08	09	10	
Počet kontrolovaných subjektů	17	12	19	65	31	86	60	96	386
Počet kontrol	18	12	19	67	32	87	79	103	417
Počet zjištěných porušení	10	8	92	71	44	199	83	332	839
Počet opatření	0	0	0	0	0	4	1	0	5

Přehled nejčastěji porušovaných právních předpisů vyjadřuje níže uvedená tabulka.

Tab. č. 27 - Přehled nejčastěji porušovaných předpisů

Předpis	Počet porušení	% ze zjištěných porušení předpisů
zákoník práce	306	36,47
zák. č. 309/2006 Sb.	275	32,78
NV č. 101/2005 Sb.	110	13,11
NV č. 378/2001 Sb.	74	8,82
NV č. 339/2017 Sb.	53	6,32
ostatní	21	2,50
Celkem	839	100

Zhodnocení výsledků kontrol podle oblastí zadání úkolu

- Poskytování a používání OOPP, pomůcek a přípravků pro práci

Přidělování OOPP není stále u všech kontrolovaných osob prováděno podle vypracovaného seznamu zpracovaného na základě vyhodnocení rizik a konkrétních podmínek práce, ale mnohdy jen dle vlastního uvážení nebo momentální potřeby. V některých případech se na kartách vydaných OOPP nevyskytovala specifikace konkrétního OOPP. Zápis byl proveden pouze slovem „boty“ nikoli např. pracovní obuv proti pořežení. V jednom případě zaměstnavatel nevybavil zaměstnance OOPP s tím, že čekal na dodání na míru vyrobených OOPP z Rakouska, zaměstnanec tak déle než měsíc pracoval bez OOPP.

Při kontrolách pracovníků v těžbě dříví bylo zjištěno, že tito pracovníci nejsou vybaveni kmenovým spínačem. Kmenový spínač musí být použit při kácení stromů vychýlených mimo těžiště, napružených nebo zmrzlých, ale pokud ho pracovník vůbec nemá k dispozici, tak jej logicky v případě potřeby použít nemůže. Tento nedostatek je zjišťován jak u zaměstnanců, tak u OSVČ.

Častým nedostatkem bylo také, zejména u OSVČ, používání ochranné dřevorubecké přilby s prošlou užitnou dobou. Tento nedostatek souvisel pravděpodobně s vyššími náklady na pořízení nové ochranné dřevorubecké přilby.

Kontrolu používání přidělených OOPP kontrolované osoby většinou prováděly, ale zápisy o těchto kontrolách doložily jen sporadicky.

Zároveň lze k výše uvedenému dodat, že na těžbu dříví byli a jsou mnohdy najímáni i zahraniční pracovníci, kteří nerozumí česky. Povědomí těchto pracovníků o povinnosti dodržovat BOZP, zejména pak používání OOPP a pracovních pomůcek, je často minimální.

- Dokumentace se vztahem k vyhledání rizik na pracovišti (předání pracoviště; upozornění na možná rizika; vzájemná informovanost)

Při kontrole dokumentace o vyhledávání a vyhodnocování rizik a přijatých opatření bylo v oblasti těžby a zpracování dříví v několika málo případech zjištěno, že kontrolovaná osoba neměla provedené vyhodnocení rizik pro kácení stromů vychýlených mimo těžiště, napružených nebo zmrzlých.

Ve většině případů však mají kontrolované právnické osoby dokumentaci s vyhledanými riziky na pracovišti při těžbě a zpracování dříví v pořádku, stejně jako předání pracoviště.

Naproti tomu u fyzických podnikajících osob jsou v této oblasti značné rezervy a dané úkony jsou u fyzických podnikajících osob a také u vzájemně kooperujících OSVČ zanedbávány.

Kontrolovaní dřevorubci, včetně OSVČ, byli dobře informováni o rizicích spojených s vykonávanou činností a většinou měli doklad o předání nebo převzetí pracoviště přímo u sebe.

- Kontrolu obsahu provozní a průvodní dokumentace strojů a technických zařízení

Provozní a průvodní dokumentace strojů a technických zařízení jsou u právnických podnikajících osob u nových strojů a technických zařízení většinou uchovávány.

Fyzické podnikající osoby a OSVČ provozní a průvodní dokumentace strojů a technických zařízení často „neřeší“, ale většinou je uchovávají. Průvodní dokumentace starších „překoupených“ strojů a technických zařízení jsou k dispozici méně často a MPBP, který by nahradil originální dokumentaci, nebývá vždy zpracován.

Lze se také setkat s nedostatečně vypracovaným MPBP, který neobsahuje zakázané činnosti na stroji, pravidelnou údržbu stroje nebo potřebné OOPP nutné pro práci na stroji.

Znepokojujícím zjištěním je, že ani OZO, které si podnikatelské subjekty najímají, často neposkytují potřebné informace vztahující se k provozu a údržbě strojů a zařízení a k vytváření MPBP místo průvodních dokumentací. Kontrolované osoby při kontrolách následně nepředkládají požadované dokumentace a nemají ani povědomí o povinnosti vytvořit MPBP týkající se obsluhy i údržby, které by měly nahrazovat chybějící průvodní dokumentace a návody.

- Bezpečné provozování technických zařízení, strojů a náradí, včetně stavu bezpečnostních prvků

Při kontrole bylo sledováno, zda jsou stroje, zařízení a náradí udržovány ve stavu neohrožujícím bezpečnost a zdraví zaměstnanců. Jsou-li bezpečnostní prvky kontrolovaných strojů bez závad a plní svou funkci.

Největší pozornost byla zaměřena zejména na stav bezpečnostních prvků na používaných řetězových pilách a vybavení používaných strojů v těžbě a zpracování dříví.

Mezi nejčastěji zjišťovaná porušení na používaných řetězových pilách patří chybějící příp. nadměrně opotřeбенý, a tedy nefunkční, zachycovač roztrženého řetězu. Dále nefunkční brzda

řetězu a nefunkční pojistka plynové páky. V několika případech bylo zjištěno i nadměrné opotřebení pilového řetězu.

Mechanizační prostředky používané pro těžbu a zpracování dříví jsou běžně vybaveny ochranným rámem kabiny. V rámci kontrol nebyly zjištěny stroje bez ochranného rámu kabiny, pouze v několika případech bylo zjištěno poškození ochranného rámu kabiny. Šlo o poškození ochranného rámu v zadní části kabiny stroje, většinou od přetrženého lana při soustředování dříví.

– Provádění předepsaných kontrol, revizí a údržby strojů a technických zařízení

Provedenými kontrolami bylo zjišťováno, zda jsou stroje a technická zařízení, používaná při těžbě a zpracování dříví, provozovány s platnými předepsanými kontrolami a potřebnými revizemi.

U novějších strojů, sloužících k těžbě nebo soustředování dříví, se obecně dá říci, že provozovatelé těchto strojů termíny předepsaných kontrol a revizí dodržují. Důvodem je i skutečnost, že se jedná o stroje, u kterých je vysoká pořizovací cena. A dále, pokud dojde k zanedbání preventivních kontrol, tak jsou následné opravy strojů mnohem dražší. Problémem jsou většinou stroje starší, kdy jejich majitelé vynakládají svoje finanční prostředky primárně na zajištění provozuschopnosti těchto strojů. Na provedení revizí již potom nemají finance, nebo mají provozovatelé těchto strojů strach, že by jejich stroj revizí neprošel. V některých případech bývaly kontroly a revize strojů a strojních zařízení prováděny po více letech a to až z důvodu právě ohlášené či probíhající kontroly.

Problémy se vyskytují jak v pravidelných kontrolách ručního náradí, tak i dalších strojních zařízení. Pokud si obsluhy např. údržbu provádí samy, tak zpravidla chybí písemné doklady o jejich provedení.

U provozovaných motorových pil se nejčastěji objevuje nedostatek spočívající v chybějící evidenci o výsledcích revizí, kontrol a oprav používané motorové pily.

– Dodržování stanovených pracovních postupů pro práci

Zjistit, zdali jsou při práci v lese a na pracovištích obdobného charakteru dodržovány stanovené pracovní postupy, zejména při těžbě a při zpracování dříví, je během kontroly poměrně složité. Je to dáno především tím, že v přítomnosti inspektora inspekce práce je velmi často programově zastavena každá práce, která zastavena být může a nedodržování pracovních postupů před kontrolujícím inspektorem předvede jen značně omezený počet jedinců.

Posoudit, jak dřevorubec dodržuje zásady bezpečné práce lze mnohdy jen dle stavu pracoviště po provedení těžby případně po provedeném soustředování dříví, nebo až na základě pracovních úrazů.

Na pracovišti takto mohou být zjištěny např. neodstraněné zavěšené stromy, stopy po odstraňování zavěšených stromů nedovoleným způsobem - špalkováním, pařezy bez ponechaného nadořezu nebo s mělkým směrovým zářezem apod. Všechna tato porušení bývají na pracovišti dobře viditelná a lze podle nich celkem snadno posoudit úroveň daného pracovníka.

U všech kontrolovaných právnických osob bylo zjišťováno, zda mají vypracované bezpečné pracovní postupy pro těžbu a zpracování dříví v písemné formě. Naproti tomu u fyzických

podnikajících osob a OSVČ bylo kontrolováno zejména to, jestli mají doklad o předání nebo převzetí pracoviště včetně upozornění na možná rizika na daném pracovišti (s ohledem na místní podmínky a charakter terénu).

Velmi častým porušením bylo nezpracování pracovních postupů pro těžbu a zpracování dříví v písemné formě. V několika případech byly tyto pracovní postupy sice zpracovány, ale nebyly aktualizovány podle požadavků NV č. 339/2017 Sb.

Dalším zjištěním bylo, že dřevorubci, zejména pak OSVČ, pracují při těžbě dříví osamocně.

- Skladování a nakládání s chemickými látkami (pohonné hmoty a mazadla)

V oblasti skladování a nakládání s chemickými látkami byla při kontrolách věnována patřičná pozornost tomu, zdali jsou tyto látky skladovány v bezpečných obalech, na kterých je vyznačen jejich obsah a bezpečnostní značení. Provedenými kontrolami bylo zjištěno, že skladování těchto látek, především pak pohonných hmot a olejů, je často v neoznačených PET lahvích, které nejsou pro tento účel určeny. Zde je však obtížné prokázání konkrétního majitele neoznačené PET lahve, pokud pracuje několik OSVČ nebo více podnikatelů na jednom pracovišti.

Poměrně častým nedostatkem při používání chemických látek v lesním hospodářství byla absence bezpečnostních listů, které obsahují nejdůležitější informace k dané látce. Tyto informace z bezpečnostních listů musí být přístupné všem zaměstnancům, kteří s nebezpečnými látkami pracují.

- Bezpečné skladování a manipulace s dřívím

Převážně v lese se na odvozních místech setkáváme se skládkami kulatiny, které nejsou zajištěny proti samovolnému rozvalení zajišťovacími klíny.

V souvislosti s probíhající intenzivní těžbou kůrovcového dříví je často zjišťovaným nedostatkem nebezpečné skladování kůrovcového dříví v hráních podél veřejně přístupných lesních cest. Dále pak skladování kmenů mezi stojícími stromy, skladování překřížených kmenů na skládkách apod.

Při manipulaci s dřívím, prostřednictvím odvětvovacího stroje Silvatrade OS-1 prováděné dvěma spolupracujícími OSVČ, došlo k pracovnímu úrazu s hospitalizací delší než 5 dnů, který měl za následek celkového ochrnutí zraněného OSVČ. V tomto případě zraněný vstoupil do ohroženého prostoru stroje a ani nesledoval stroj při práci, i když byl řádně informován o bezpečných vzdálenostech od odvětvovacího stroje. OSVČ který zranění způsobil, byl shledán obecně zodpovědným za zranění spolupracujícího OSVČ, i když chování zraněného mohl ovlivnit pouze ve velmi omezené míře.

Sankční postihy byly uplatňovány v souladu s příslušnými ustanoveními zákona o inspekci práce. Právním subjektům bylo v rámci oblasti lesnictví a dřevozpracujícího průmyslu k 31. 12. 2019 uloženo celkem 16 pokut v celkové výši 278 000 Kč.

Lze konstatovat, že zaměření a cíl uvedeného úkolu byl splněn. Výsledky kontrolní činnosti prokázaly, že požadavky BOZP dle platných právních předpisů jsou v oblasti lesnictví a dřevozpracujícího průmyslu při těžbě a zpracování dříví a práci s řetězovou pilou v některých případech podceňovány.

Kontroly byly prováděny nejen u velkých subjektů, tj. podnikajících právnických osob, ale také u drobných zaměstnavatelů, mezi které patřily podnikajících fyzických osob, a také u OSVČ.

Vzhledem k pokračující kůrovcové kalamitě, která probíhá v našich lesích a jejíž rozsah se oproti loňskému roku opět zvýšil, je stěžejním problémem z hlediska bezpečnosti práce nedostatek kvalifikovaných pracovníků pro těžbu dříví. Množství kůrovcem napadeného dříví je tak enormní, že nelze v podstatě vytěžit všechno napadené dříví včas. Ve snaze zmírnit kůrovcovou kalamitu jsou lesnickými společnostmi najímáni i nekvalifikovaní a především nezkušení pracovníci, často ze zahraničí, kteří do lesa přicházejí za vidinou výdělku.

Znepokojujícím zjištěním bylo, že ani OZO, které si kontrolované osoby najímají, často neposkytují potřebné informace vztahující se k vykonávané činnosti kontrolované osoby. Při kontrolách následně nejsou předkládány požadované dokumentace, protože kontrolované osoby nemají ani povědomí o povinnosti vytvořit např. pracovní postupy nebo MPBP, které by měly nahrazovat chybějící průvodní dokumentace a návody.

Součástí prováděných kontrol byla i osvěta a poradenská činnost zaměřená především na oblast bezpečnostních a pracovněprávních předpisů.

S ohledem na náročnost a složitost práce v lesnictví a dřevozpracujícího průmyslu je zapotřebí tomuto odvětví i nadále věnovat zvýšenou pozornost. Proto i v roce 2020 budou v této oblasti prováděny kontroly.

5.6 Chemický průmysl

Kontrola zaměstnavatelů, kteří na svých pracovištích nakládají s nebezpečnými chemickými látkami a směsmi (dále jen nebezpečné látky), byla v roce 2019 opět zařazena mezi kontrolované oblasti, a to zejména z důvodu opakujících se pracovních úrazů souvisejících s nebezpečnými látkami nejen při každodenním nakládání, ale zejména při provádění údržby strojů a zařízení. Shrňme-li nejčastější příčiny těchto pracovních úrazů, dostaneme se k nepřidělování OOPP, neinformovanosti o nebezpečných vlastnostech daných látek či k nebezpečným způsobům práce tolerovaným zaměstnavatelem.

Dalším důvodem provádění těchto kontrol byla také skutečnost, že legislativa prevence závažných havárií se poměrně důkladně zaměřuje na subjekty, které nakládají s větším množstvím nebezpečných látek, a tedy celková BOZP je již v těchto subjektech na dobré úrovni, ale naopak u menších subjektů není příliš povědomí o bezpečné práci s těmito látkami.

Ke kontrolám byly vybírány subjekty, které nakládají s nebezpečnými látkami, ale nespadají do působnosti zák. č. 224/2015 Sb. Tento úkol se týkal každého inspektora OIP se specializací chemický průmysl, ropný průmysl a nebezpečné látky.

Jelikož kontrola povinností na úseku nebezpečných látek spadá do kompetencí i jiných kontrolních orgánů (např. krajských hygienických stanic a zejména ČIŽP), mohly být pro zefektivnění kontrol v oblasti chemické legislativy provedeny kontroly společné s tím, že orgány inspekce práce kontrolovaly ustanovení chemické legislativy pouze z hlediska bezpečnosti práce, jak uvádí zák. č. 350/2011 Sb.

Úkol byl zaměřen z velké části i preventivně a díky inspektorům specialistům i informativně, protože velká část menších právních subjektů (bohužel i OZO) nemá dostatečné povědomí

o bezpečném nakládání s nebezpečnými látkami a ani o evropské legislativě, která je v České republice přímo aplikovatelná a závazná (zejména Nařízení REACH a Nařízení CLP).

Kontroly byly zaměřeny zejména na:

- vyhledání a hodnocení rizik a seznámení zaměstnanců s nimi,
- způsobilost zaměstnanců nakládajících s nebezpečnými látkami,
- školení o právních a ostatních předpisech k zajištění BOZP a zejména seznámení zaměstnanců s účinky nebezpečných látek se způsoby, jak s nimi zacházet, s ochrannými opatřeními, se zásadami první pomoci, s potřebnými asanačními postupy a s postupy při likvidaci poruch a havárií (přístup k informacím v bezpečnostních listech),
- dostatečnost OOPP pro práci s nebezpečnými látkami na základě vyhodnocených rizik a vlastního seznamu,
- povinnosti na úseku pracovní úrazovosti, evidence úrazů, kontrola příčin a vzniku pracovních úrazů, opatření proti opakování pracovních úrazů a jejich realizace, zasílání záznamů o úrazech příslušným institucím,
- pracovní a technologické postupy spojené s nakládáním s nebezpečnými látkami,
- opatření na ochranu proti výbuchu (prevence rizik, klasifikace prostorů, písemná dokumentace o ochraně před výbuchem),
- stav pracoviště a značení; bezpečné skladování nebezpečných látek.

Kontroly dodržování povinností souvisejících s nakládáním s nebezpečnými látkami nebyly v roce 2019 zaměřeny pouze na chemický průmysl či ropný průmysl, jelikož smyslem úkolu bylo monitorovat, ve kterých oblastech lidské činnosti je o bezpečné práci s nebezpečnými látkami nejméně povědomí. Toto povědomí a celkové znalosti problematiky bezpečné práce s nebezpečnými látkami je nižší u těch zaměstnavatelů, kteří tyto látky využívají pouze jako součást výrobního procesu (jako čisticí prostředky, mazadla, konzervanty, dezinfekci atd.).

Dalším důvodem k provádění těchto kontrol byla skutečnost, že s nebezpečnými látkami přicházíme všichni do styku každý den a pouze málo zaměstnanců i zaměstnavatelů si opravdu uvědomuje rizika spojená s těmito látkami, které mohou ohrozit život, zdraví či životní prostředí.

Kontroly byly také zaměřeny na subjekty, ve kterých ještě kontroly neproběhly a dále u těch, které vykazují vyšší pracovní úrazovost.

Mezi subjekty vybranými ke kontrole se objevily např. následující:

- aquaparky, zimní stadiony, plavecké bazény,
- povrchová úprava kovů, práškové lakovny, galvanovny,
- laboratoře, zubní laboratoře, výroba protetiky,
- výroba pracích a čisticích prostředků,
- distribuce barev, laků, olejů, léčiv,
- úklidové společnosti, prádelny a čistírny,
- čerpací stanice a myčky,
- zemědělská družstva,

- strojírenství.

V rámci sledované oblasti bylo zkontrolováno celkem 121 právních subjektů, z toho 115 právnických osob a 6 fyzických osob. U těchto subjektů bylo provedeno celkem 127 kontrol.

Tab. č. 28 - Vybrané ukazatele dle inspektorátů

Ukazatel	Inspektorát								Celkem
	03	04	05	06	07	08	09	10	
Počet kontrolovaných subjektů	1	19	10	26	16	22	16	11	121
Počet kontrol	1	19	10	27	20	22	16	12	127
Počet zjištěných porušení	2	18	27	40	27	68	31	45	258
Počet opatření	0	0	0	0	0	1	1	0	2

Celkový počet kontrol bez zjištěných porušení činil pouze 43, tedy cca třetina všech kontrol, což je více než loňská pětina kontrol bez porušení. Subjekty, které byly kontrolovány, si často neuvědomovaly rizika spojená s nebezpečnými látkami, jelikož manipulace s těmito látkami není jejich hlavní činností, a v některých případech si ani nebyly vědomy skutečnosti, že s nebezpečnými látkami nakládají.

Při zbývajících 84 kontrolách bylo zjištěno celkem 258 porušení, což je méně než v loňském roce, avšak stále to potvrzuje význam kontrol. V rámci svých pravomocí inspektoři OIP během kontrol vydali celkem 2 opatření.

Nejčastěji porušené právní předpisy a jejich četnost uvádí následující tabulka.

Tab. č. 29 - Přehled porušení právních předpisů

Předpis	Počet porušení	% vyjádření daného porušení
zákoník práce	102	39,53
NV č. 101/2005 Sb.	58	22,48
zák. č. 309/2006 Sb.	54	20,93
NV č. 378/2001 Sb.	16	6,20
NV č. 375/2017 Sb.	15	5,81
vyhl. č. 48/1982 Sb.	10	3,88
NV č. 406/2004 Sb.	1	0,39
NV č. 362/2005 Sb.	1	0,39
zák. č. 350/2011 Sb.	1	0,39
Celkem	258	100

Zhodnocení výsledků kontrol podle oblastí zadání úkolu

- Vyhodnocení rizik

Většina kontrol prokázala dostatečné vyhodnocení rizik s dostatečnou dokumentací a informovaností zaměstnanců. U menších zaměstnavatelů se setkáváme se skutečností, že i když mají rizika vyhodnocena, tak samotná opatření k odstranění rizik nejsou často realizována či na ně není kladen dostatečný důraz. Nelze opomenout ani případy, kdy rizika vyplývající z běžného provozu jsou vyhodnocena, avšak na případy havárií, najíždění/odstávky

či údržby technologií a technologických celků není při vyhodnocování rizik kladen dostatečný důraz, a přitom jsou tyto činnosti mnohdy rizikovější než samotný provoz.

- Způsobilsto zaměstnanců nakládajících s nebezpečnými látkami

Odborná i zdravotní způsobilost zaměstnanců kontrolovaných subjektů nakládajících s nebezpečnými látkami bylo většinou v souladu s právními předpisy. U zjištěných porušení se jednalo například o pozdní provedení zdravotní prohlídky.

- Školení a informovanost o nebezpečných látkách

Školení je prováděno v rámci celkového školení o právních a ostatních předpisech k zajištění BOZP či samostatně, ověřování znalostí je prováděno. Zásady první pomoci často bývají tématem pro samostatné školení a asanační postupy bývají popsány v havarijních plánech či dokumentaci k požární ochraně.

Inspektoři při svých kontrolách upozorňují i na potřebu konkrétnosti, zejména v případě seznamování zaměstnanců s informacemi z bezpečnostních listů nebezpečných látek. V mnohých případech jsou zaměstnanci nakládající s nebezpečnými látkami seznámeni velmi obecně (např. vybrané bezpečnostní listy) a v případě pracovního úrazu není zaměstnavatel schopen doložit seznámení s konkrétní nebezpečnou látkou (např. bezpečnostní list- kyselina sírová, ze dne ...).

Nejednou se stalo, že i přes veškerá opatření stanovená zaměstnavatelem zaměstnanci stále podceňují poškození zdraví při manipulaci s nebezpečnými látkami.

- OOPP

Evidence OOPP byla vedena v písemné či elektronické formě, OOPP byly většinou přidělovány na základě konkrétních požadavků a dle profesí. V určitých případech pak pokulhávala kontrola používání přidělených OOPP, jejichž užití je zejména při manipulaci s nebezpečnými látkami důležité i při jednorázové či krátkodobé expozici nebezpečné látce.

Při sdílení OOPP více zaměstnanci (zejména obličejové štíty či ochranné obleky) nebyla vždy učiněna dostatečná opatření, která by zamezila ohrožení přenosnými chorobami. Toto jednání může vést k odmítnutí OOPP zaměstnanci a zaměstnavatelé byli upozorněni.

Důležité je také vědět, jak OOPP správně používat, což bývá u zaměstnavatelů podceňováno, a proto bylo např. v práškových lakovnách ověřováno i správné použití antistatických obleků v praxi.

Poměrně často se při kontrole bezpečné práce s nebezpečnými látkami setkáváme se situací, kdy zaměstnavatel sice OOPP stanoví a poskytuje, ale zaměstnanec nechrání proti riziku souvisejícímu s nebezpečnými látkami - např. použití rukavic proti mechanickým rizikům a pracovního oděvu proti znečištění při práci s nebezpečnými látkami. V několika případech také zaměstnavatelé neudržovali OOPP v použitelném stavu, kdy se zejména u ochranných masek s filtry jedná o zásadní porušení.

- Pracovní úrazovost

Knihy úrazů byly vedeny řádně, záznamy o úrazech byly zasílány oprávněným institucím. Celkový stav na úseku pracovní úrazovosti byl u kontrolovaných osob na dobré úrovni, příčiny

pracovních úrazů byly šetřeny, s pracovními úrazy byli zaměstnanci seznamováni a opatření proti jejich opakování byla přijímána.

Příklady pracovních úrazů s hospitalizací delší než 5 dní a v souvislosti s nebezpečnými látkami v roce 2019:

- vystříknutí nebezpečných látek při přelévání (chloman sodný, kyselina sírová),
- potřísnění kyselinou dusičnou, hydroxidem sodným či čpavkovou vodou při jejich přečerpávání,
- požití čistidla v neoznačené skleničce,
- zasažení zraku mletým vápnem při vizuální kontrole přísunu mletého vápna do elevátoru,
- vystříknutí a potřísnění zaměstnance při otevírání igelitového pytle nástřikové směsi.

- Pracovní postupy spojené s nakládáním s nebezpečnými látkami

Kontrolováno bylo mimo jiné i vypracování protokolů o nezařazení či pravidel o bezpečnosti, ochraně zdraví a ochraně životního prostředí při práci s určitými nebezpečnými látkami. Pracovní postupy a návody nevykazovaly podstatné nedostatky, avšak stále se opakuje nesystematičnost dokumentace či neurčení konkrétní odpovědnosti v pracovních instrukcích. Pracovní postupy by neměly obsahovat pouze zakázané činnosti, ale zejména konkrétní bezpečný postup zaměstnance nejen při běžných činnostech, ale i při havárii či údržbě.

- Proti výbuchová ochrana

Tato část kontroly byla většinou bez porušení předpisů, prostory s nebezpečím výbuchu byly značeny, vhodné OOPP do těchto prostor byly poskytovány. Je však nutno říci, že zaměstnavatelé nakládající s hořlavými kapalinami si často neuvědomují riziko výbuchu či požáru při rozlití těchto kapalin či v důsledku jejich reakce s jinými látkami.

Proti výbuchová ochrana je u mnoha zaměstnavatelů problematická oblast nejen z důvodu nedostatečných opatření, ale zejména i z důvodu nerespektování proti výbuchových opatření v praxi.

- Stav pracoviště, značení, skladování nebezpečných látek

Větší množství látek je skladováno ve skladech k tomu určených a zkolaudovaných, menší množství látek je většinou skladováno např. v protipožárních skříních. Při skladování nebezpečných látek se inspektoři setkali zejména se skladováním v nevhodných neoznačených či poškozených obalech (zejména z důvodu přelévání nebezpečných látek pro lepší manipulaci s nimi, nejčastěji bývají v plastové láhvi od minerálek zejména čističe, ředidla, technický líh atd.) či za nevhodných podmínek (skladování společně reagujících látek).

Nemůžeme opomenout ani nedostatečné či dokonce žádné značení únikových cest, jejich zastavení a nemožnost úniku či neznačení skladů a laboratoří s nebezpečnými látkami a neznačení komunikací. Mezi další častá porušení právních předpisů patří zejména nesprávné značení regálů, neuvedení maximální přípustné nosnosti podlahy skladu, poškozená zábradlí, neoznačené ovládače technologických zařízení či havarijního vypínání a další porušení, která ve většině případů vznikají na základě provozní slepoty.

V roce 2019 bylo v rámci této kontrolní oblasti uloženo 8 pokut v celkové výši 105 000 Kč.

Cíl úkolu byl splněn. Inspektoři OIP se zaměřili na subjekty, které nakládaly s nebezpečnými látkami a přitom nespádaly pod zák. č. 224/2015 Sb. Potvrdil se i význam kontrol, kdy pouze jedna třetina všech provedených kontrol byla bez zjištěného nedostatku. Úkol bude pokračovat i v roce 2020, a to opět bez zaměření na vybraná průmyslová odvětví.

U kontrolovaných osob nebylo zjištěno tak závažné porušení právních předpisů, které by mohlo způsobit havárii či přímo ohrozit na životě, zdraví či majetku. Všeobecně lze říci, že ke většině pracovních úrazů souvisejících s nebezpečnými chemickými látkami dochází zejména při údržbě, čištění či při opravách.

Stále dochází k podceňování nebezpečných vlastností chemických látek, a proto je nutné na právní subjekty neustále preventivně působit, ať už při samotných kontrolách či v rámci poradenství.

5.7 Terciární sféra

Kontrolní činnost v oblasti terciární sféry byla v roce 2019 zaměřena na kontrolu zajišťování BOZP ve školách a školských zařízeních s praktickým vyučováním, ve vzdělávacích a sportovních střediscích a také na kontrolu subjektů, u kterých byly v minulosti ohlášeny úrazy žáků a studentů při praktickém vyučování a praktické přípravě. Dále byly kontroly v oblasti terciární sféry zaměřeny na subjekty, kde byla prováděna ruční manipulace včetně skladování, jako např. v archivech, skladech knih a muzeích.

Uvedené zaměření kontrol vycházelo ze stálé pracovní úrazovosti ve zmíněných oblastech a dále ze zvyšujícího se počtu ohlášených úrazů žáků a studentů při praktickém vyučování a přípravě. Neznalost nebo nedodržování předpisů k zajištění BOZP se negativně odráží nejen na pracovní úrazovosti zaměstnanců, ale i žáků a studentů při praktických vyučováním, což bylo rovněž zjišťováno v předešlých letech při kontrolách dodržování předpisů v souvislosti se vznikem „školních úrazů“.

K uvedenému je nutno zmínit, že ustanovení ZP pro oblast zajištění BOZP a další předpisy o BOZP se vztahují na pracovněprávní vztahy. Ovšem povinnost zaměstnavatele zajišťovat BOZP se vztahuje na všechny fyzické osoby, které se s jeho vědomím zdržují na jeho pracovištích (ust. § 101 odst. 5 ZP). Tuto povinnost lze aplikovat na žáky či studenty škol, kteří např. u zaměstnavatele vykonávali odbornou praxi.

Celá bezpečnost a ochrana zdraví zaměstnanců, žáků a studentů je založena na prevenci rizik, tedy na předcházení rizikům. Zaměstnavatel je povinen zajistit BOZP zaměstnancům s ohledem na rizika možného ohrožení jejich života a zdraví, která se týkají výkonu práce. Rizikem je zjednodušeně řečeno každá činnost, která by mohla způsobit zaměstnanci úraz nebo jiné poškození zdraví. Na základě toho je zaměstnavatel povinen vytvářet bezpečné a zdraví neohrožující pracovní prostředí a pracovní podmínky vhodnou organizací BOZP a přijímáním opatření k předcházení rizikům.

Z těchto důvodů jsme považovali za zásadní provést kontrolu u zmíněných subjektů s ohledem na zvýšení právního vědomí zaměstnavatelů, ale také k jejich přístupu k problematice BOZP. V uvedené oblasti školství v rámci prevence působit na možné následné snížení úrazovosti

nejen zaměstnanců, ale také žáků a studentů. Těmito kontrolami jsme se zaměřili zejména na dodržování právních předpisů k zajištění bezpečnosti práce, tzn. zajištění školení zaměstnanců o právních a ostatních předpisech, které doplňovaly jejich kvalifikační předpoklady a požadavky pro výkon práce, vyhodnocení rizik ve vazbě na používané stroje, technická zařízení, materiály a chemické látky a směsi, poskytování a používání OOPP, organizace práce a stanovení pracovních postupů tak, aby byly dodrženy zásady bezpečného chování na pracovišti, a dále také na zajištění bezpečnosti provozu technických zařízení ve sféře školství a u kontrolovaných subjektů, kde byla prováděna ruční manipulace a skladování.

Každý OIP provedl kontrolu u uvedených subjektů terciární sféry bez ohledu na jejich velikost. Kontroly prováděli inspektoři práce se specializací na terciární sféru. Každý z nich provedl kontrolu alespoň u 15 uvedených subjektů.

Kontroly byly zaměřeny zejména na:

- vyhodnocení rizik při práci, obsluze, údržbě, opravách používaných zařízení u zmíněných subjektů včetně ruční manipulace a skladování břemen; seznámení zaměstnanců s těmito riziky a s opatřeními na ochranu před jejich působením,
- zpracování požadovaných MPBP včetně skladového řádu a způsobu používání a skladování nebezpečných chemických látek a chemických směsí (bezpečnostní listy, bezpečnostní značky, značení a piktogramy) např. při provozu sterilizátorů knih a dokumentů; seznámení s uvedenými dokumenty,
- požadavky na organizaci práce a pracovní postupy dle oblasti činnosti kontrolovaného subjektu (rovněž ve výukových programech, např. dílnách, odborných přípravách, chemických laboratořích) včetně ruční manipulace a skladování břemen; zajištění BOZP na pracovištích s nebezpečím pádu z výšky (např. v archivech),
- OOPP (zpracování seznamu na základě vyhodnocení rizik a jejich vlastní poskytování, seznámení a kontrola používání, a to i pro praktickou výuku dle oboru vzdělávání),
- dodržování požadavků na bezpečný provoz a používání strojů, technických zařízení, přístrojů, náradí (např. dle zaměření praktického vyučování včetně didaktických pomůcek) a také u regálů a ručně vedených vozíků (zejména provozní dokumentace, údržba, kontroly technických zařízení používaných u uvedených subjektů, používání zařízení k účelům a za podmínek, pro které je určeno, a to v souladu s návodem výrobce, bezpečné ovládání a vybavenost ochranným zařízením včetně jejich funkčnosti),
- vedení evidence o pracovních úrazech v knize úrazů včetně zpracování záznamu o pracovním úrazu.

V rámci plnění kontrolní činnosti v oblasti terciární sféry bylo OIP provedeno celkem 526 kontrol, při kterých bylo zjištěno celkem 1 085 porušení. Z celkového počtu provedených kontrol nebylo u 241 z nich zjištěno porušení právních předpisů. Níže zobrazená tabulka obsahuje bližší údaje v rámci dané kontrolní oblasti.

Tab. č. 30 - Vybrané ukazatele dle inspektorátů

Ukazatel	Inspektorát								Celkem
	03	04	05	06	07	08	09	10	
Počet kontrolovaných subjektů	130	6	63	67	82	15	96	52	511
Počet kontrol	135	7	63	68	83	15	103	52	526
Počet zjištěných porušení	30	48	116	30	317	72	298	174	1 085
Počet opatření	0	0	1	0	0	0	0	0	1

V níže uvedené tabulce je pro představu uveden přehled nejvíce porušovaných právních předpisů. Nejčastěji zjišťované porušení právních předpisů se týkalo nedodržování ust. zák. č. 309/2006 Sb., ZP, NV č. 101/2005 Sb. a NV č. 378/2001 Sb. Z následující tabulky je zřejmé zastoupení zjištěných porušení jednotlivých právních předpisů.

Tab. č. 31 - Přehled nejčastěji porušovaných předpisů

Předpis	Počet porušení	% vyjádření daného porušení
zák. č. 309/2006 Sb.	361	33,27
zákoník práce	338	31,15
NV č. 101/2005 Sb.	233	21,47
NV č. 378/2001 Sb.	105	9,68
vyhl. č. 48/1982 Sb.	19	1,75
NV č. 375/2017 Sb.	8	0,74
NV č. 495/2001 Sb.	7	0,65
ostatní	14	1,29
Celkem	1 085	100

Zhodnocení výsledku kontrol podle oblastí zadání úkolu

- Vyhodnocení rizik při práci, obsluze, údržbě, opravách používaných zařízení u zmíněných subjektů včetně ruční manipulace a skladování břemen; seznámení zaměstnanců s těmito riziky a s opatřeními na ochranu před jejich působením

Kontrolované subjekty (tj. zaměstnavatelé), měly zpravidla zpracovanou dokumentaci k vyhledávání a hodnocení rizik a přijatých opatření od OZO, a to na základě vzájemně uzavřených smluv. Ve většině případů OZO zpracovaly kvalitní dokumentace podle vyhledaných a vyhodnocených rizik a přijatých opatření s ohledem na vykonávané činnosti kontrolovaných subjektů. Takto byla přijímána a prováděna technická, organizační a jiná opatření k prevenci rizik. Seznámení zaměstnanců s vyhledanými riziky a ochranou před jejich působením bylo prováděno při nástupu do zaměstnání v rámci osnov vstupního školení o právních a ostatních předpisů k zajištění BOZP a dále pak při tomto opakovaném školení. Většina kontrolovaných subjektů doložila dokumenty prokazující toto školení zaměstnanců.

Obecně lze konstatovat, že kontrolované subjekty přijímaly opatření k prevenci rizik, a to na základě vyhledávání, posuzování a vyhodnocování rizik možného ohrožení života a zdraví, která se týkala výkonu práce jak zaměstnanců, tak i v případě škol a školských zařízení rizik spojených s praktickým vyučováním žáků či praktickou přípravou studentů. Obecně byla v těchto subjektech doložena dokumentace k prevenci rizik včetně výše uvedeného školení zaměstnanců, povinné roční kontroly technických nevyhrazených zařízení (regálové systémy,

žebříky, ruční vozíky apod.) i VTZ. Vyhledávání nebezpečných činitelů, vyhodnocování rizik a přijímání příslušných opatření k odstraňování nebo minimalizaci rizik bylo prováděno OZO ve spolupráci se statutárními zástupci (vedením) škol a školských zařízení, která byla obvykle dobře nastavena. V některých případech byla však uvedená rizika v těchto subjektech vyhodnocena často formálně, tzn., že nereflektovala daná pracoviště. To doplňoval i ten fakt, že součástí analýzy byla vyhodnocena i rizika na pracoviště či činnosti, které subjekt neprovozoval.

Na druhou stranu školy a školská zařízení zajišťovaly, aby žáci a studenti byli poučeni o možném ohrožení zdraví a bezpečnosti při všech činnostech, jichž se účastnili při vzdělávání nebo v přímé souvislosti s ním. Pokud se praktické vyučování a praktická příprava uskutečňovaly u jiné právnické nebo fyzické osoby, tak tato uvedená osoba plnila povinnost zajistit žákům a studentům BOZP ve stejném rozsahu, jako tomu bylo u vlastních zaměstnanců, s přihlédnutím k jejich věku, fyzickému a rozumovému rozvoji.

Rizikovitost při provádění pracovních činností byla spatřována v muzeích, a to v případě výměny expozic, kde se objevovala zvýšená rizika při demontáži starých expozic a jejich nahrazováním expozicemi novými. Rizikové byly zejména manipulace s objemnými exponáty a také částečné stavebně-technické úpravy interiéru, popř. exteriéru. Nicméně z kontrolní činnosti vyplynulo, že byly také předem zpracovány bezpečnostní předpisy k zajištění bezpečnosti návštěvníků. Proběhlo vzájemné informování se o rizicích mezi dodavateli expozice a provozovateli (kontrolovanými subjekty) a došlo v rámci projektování nové expozice k zajištění eliminace zdrojů nebezpečí pro zaměstnance i návštěvníky.

U menších zaměstnavatelů bylo také zaznamenáno, že nad rámec zákonných povinností využívali služeb OZO, které tak podporovaly povinnost zpracované dokumentace BOZP pro daného zaměstnavatele včetně školení BOZP jeho zaměstnanců.

- Zpracování požadovaných MPBP včetně skladového řádu a způsobu používání a skladování nebezpečných chemických látek a chemických směsí (bezpečnostní listy, bezpečnostní značky, značení a piktogramy) např. při provozu sterilizátorů knih a dokumentů; seznámení s uvedenými dokumenty

Co se týče MPBP, tak ty byly u většiny kontrolovaných subjektů zpracovány a v těchto případech byly i k dispozici na daných pracovištích. Zejména na pracovištích v archivech a muzeích, které prošly rekonstrukcí, byly např. regály vybaveny stanovenou dokumentací, která byla k dispozici přímo u konkrétního regálu. Ve skladových prostorách byly také umístěny místní řády skladu s uvedením osob odpovědných za bezpečný provoz skladu a skladových zařízení.

Problematika skladování a ruční manipulace, která se týkala zejména některých knihoven a archivů, měla externími dodavateli služeb v oblasti BOZP zpracovány obecné dokumenty, které však neřešily konkrétní činnosti a provozy, pro něž měly tyto dokumenty platit.

Většina kontrolovaných subjektů, které při své činnosti používaly výhradně běžné chemické (čisticí) látky a chemické směsi pro účely úklidu, je skladovaly v menším, potřebném množství v originálním balení a byly uloženy dle návodu (bezpečnostního listu). Pro jejich uložení a skladování byly vypracovány MPBP. U některých zaměstnavatelů však byly uvedené povinnosti opomíjeny, případně jim byla věnována menší pozornost, i když problematika

chemických látek a chemických směsí používaných při úklidových pracích byla součástí školení o právních a ostatních předpisů k zajištění BOZP.

Zejména v archivech a muzeích byla pracovní rizika, týkající se především používání chemických látek a chemických směsí eliminována stanovenými pracovními postupy pro jejich používání obsaženými ve vnitřních předpisech těchto subjektů (MPBP). K jejich výdeji a vedení dokumentace o používání byla oprávněna jediná osoba, která při kontrole dokladovala řádné vedení evidence vydaných chemických látek, případně chemických směsí i jejich uložení, s omezením možnosti manipulace s nimi jinou nežli stanovenou osobou. V dostatečném rozsahu byly zaměstnancům k dispozici také potřebné OOPP. Pracoviště byla vybavena bezpečnostními listy používaných chemických látek a chemických směsí. Dokladováno bylo rovněž seznámení zaměstnanců s pracovními postupy a bezpečnostními listy. Ovšem u některých muzeí (restaurátorské práce) a archivů (obnova starých textů, vazeb, sterilizace) byly chemické látky či chemické směsi nevhodně skladovány vědeckými pracovníky. V případě samotné sterilizace se BOZP u této činnosti zlepšilo, protože provoz zařízení (kontroly, údržba, příslušná dokumentace) často prováděly odborné firmy, které byly přímo dodavateli sterilizátorů.

Při praktickém vyučování, nebo praktické přípravě, byli žáci a studenti pod přímým dohledem nebo dozorem osoby s odbornou způsobilostí nakládající s nebezpečnými chemickými látkami nebo chemickými směsmi, nebo vykonávající činnosti spojené s nebezpečnou expozicí prachu. Ve velké míře byly v těchto případech zpracovány MPBP včetně způsobu používání a skladování nebezpečných chemických látek a chemických směsí, a to dle platné legislativy. Chemické látky a chemické směsi byly skladovány v originálních obalech, které byly opatřeny bezpečnostním značením a piktogramy.

V případě kontrolních zjištění patřily mezi nejčastější porušení, mimo již výše uvedených, také neseznámení zaměstnanců s bezpečnostními listy u chemických látek a chemických směsí a jejich zacházením, asanačními pracovními postupy a postupy při likvidaci poruch a havárií, jejich skladování v rozporu s místním řádem skladu nebo právními a ostatními předpisy BOZP (muzea), nevypracování místní řádu skladu (sklady knih).

- Požadavky na organizaci práce a pracovní postupy dle oblasti činnosti kontrolovaného subjektu (rovněž ve výukových programech např. dílnách, odborných přípravách, chemických laboratořích) včetně ruční manipulace a skladování břemen; zajištění BOZP na pracovištích s nebezpečím pádu z výšky (např. v archivech)

Obecně lze říci, že pracovní postupy používané k praktickému vyučování žáků a praktické přípravě studentů byly zpracovány velmi pečlivě a byly k dispozici na každém pracovišti. Žáci a studenti s nimi byli konkrétně a srozumitelně seznámeni, a to vždy před začátkem praktické výuky. Tyto postupy byly většinou součástí osnov praktické výuky, dle oboru pracovní činnosti. Zároveň byli uvedeni seznamováni s ustanoveními předpisů a pokynů k zajištění BOZP a bezpečností a ochranou zdraví žáků a studentů, pokud se vztahovaly na příslušnou činnost nebo pracoviště (jeho vybavení, zařízení) a průběžně také s ustanoveními školního řádu, vnitřního řádu, řádů dílen, laboratoří, odborných pracoven, sportovních zařízení, tělocvičen a hřišť a jiných pracovišť. Dokladem o provedeném poučení byl většinou záznam o poučení v třídní knize, jeho přílohou byla osnova poučení.

U některých ostatních kontrolovaných subjektů byla dokumentace zpracována obecněji. Zaměstnanci prováděli uvedené úkony, aniž by jim byly uděleny správné pokyny pro vykonávanou činnost. Tento problém se vyskytoval zejména v archivech, kde v souvislosti s prací ve výškách bylo v osnovách uvedeno pouze ust. NV č. 362/2005 Sb., ale nikoliv žádné konkrétní požadavky na to, jak správně používat žebříky, manipulovat s knihami, ukládat je do regálů apod. Rovněž často chyběly i požadavky pro pracovní činnosti související s úklidem, např. mytí oken ve výšce. Často nebyly zpracovány pracovní postupy pro používání ručních manipulačních vozíků (limity stohů, pohyb po chodbách, jízda výtahem, odkládání vozíků, opatření proti riziku úderem samouzavíracími dveřmi). Ruční manipulace a skladování břemen v souvislosti s nebezpečím pádu z výšky byla prováděna ne vždy z pravidelně a řádně kontrolovaných žebříků a schůdků.

Ovšem v některých zrekonstruovaných pracovištích muzeí a archivů byly použity nové typy regálů, jejichž výhodou byla jejich výška, díky které odpadala nutnost používání žebříků nebo skládacích schůdků k dosažení výše umístěného materiálu. Tím pádem byla vyloučena možnost vzniku pracovních úrazů zapříčiněných pádem z výšky. I na nejvyšší police regálů šlo tak dosáhnout přímo z podlah. Během kontrol OIP byl však také zjištěno, že někteří zaměstnavatelé nesplnili především požadavky na organizaci práce a pracovní postupy dle ust. zák. č. 309/2006 Sb., týkající se ruční manipulace s břemeny, která mohla tak poškodit zdraví, zejména páteř. Uvedená porušení byla především zjištěna již v uvedených muzeích a také v knihovnách.

Dále pak často v důsledku nedostačujících skladových prostor nebyly komunikace v prostoru chodeb muzeí používané pro pěší trvale volné a dostatečně široké. Stejně tak jako materiál a předměty v prostorech chodeb muzeí a prostorech depozitářů nebyly skladovány a stohovány tak, aby se i při ukládání, manipulaci nebo odebrání nemohly sesunout.

- OOPP (zpracování seznamu na základě vyhodnocení rizik a jejich vlastní poskytování, seznámení a kontrola používání, a to i pro praktickou výuku dle oboru vzdělávání)

V oblasti OOPP nebyly zjištěny závažnější nedostatky. Nejnáročnějšími profesemi z hlediska vybavenosti OOPP byly u kontrolovaných subjektů údržbářské práce v muzeích, archivech, knihovnách, a dále pak u prací souvisejících s restaurátorstvím a sterilizací knih a dokumentů, popř. exponátů (výskyt různých chemických látek a chemických směsí). V rámci kontrol bylo zjištěno, že zaměstnavatelé často poskytují zaměstnancům OOPP na základě svých dosavadních zkušeností a znalostí, i když měli mnohdy vlastní zpracovaný seznam pro poskytování OOPP na základě vyhodnocených rizik. Zaměstnavatelé často své pochybení zdůvodňovali neochotou zaměstnanců, používat při práci stanovené OOPP. Dále bylo zjištěno, že pokud byly OOPP poskytnuty, byly však stanoveny neadekvátní OOPP na základě vyhodnocených rizik např. v návaznosti na pokyny od výrobce chemických přípravků (látek a směsí) uvedených v bezpečnostních listech, a to např. při používání správné ochrany dýchacích orgánů. Uvedená porušení byla převážně v knihovnách a muzeích.

Pokud to vyžadovala ochrana života a zdraví žáků, nebo studentů, byly jim poskytovány při vzdělávání a s ním přímo souvisejících činnostech OOPP, které školy, či školská zařízení, poskytovaly podle vlastních seznamů zpracovaných na základě vyhodnocených rizik a konkrétních podmínek na pracovištích. Obecně školy dbaly na to, aby OOPP byly v použitelném stavu a samotní vyučující v praktickém vyučování kontrolovali jejich používání, a to vždy před jeho začátkem. V případě praktického vyučování žáků, nebo při přípravě studentů u jiných fyzických a právnických osob (zaměstnavatelů), záleželo na smluvním určení

povinnosti k poskytování OOPP. V některých případech vybavovala OOPP žáky a studenty samotná škola a školské zařízení na základě požadavků výše uvedeného zaměstnavatele, jindy zase tento samotný zaměstnavatel. Pokud se praktické vyučování takto uskutečňovalo, plnil zaměstnavatel povinnost zajištění OOPP ve stejném rozsahu, jak tomu bylo u jeho vlastních zaměstnanců.

- Dodržování požadavků na bezpečný provoz a používání strojů, technických zařízení, přístrojů, nářadí (např. dle zaměření praktického vyučování včetně didaktických pomůcek) a také u regálů a ručně vedených vozíků (zejména provozní dokumentace, údržba, kontroly technických zařízení používaných u uvedených subjektů, používání zařízení k účelům a za podmínek, pro které je určeno, a to v souladu s návodem výrobce, bezpečné ovládání a vybavenost ochranným zařízením včetně jejich funkčnosti)

Velká část kontrolovaných subjektů měla pro nové stroje, technická zařízení, přístroje a nářadí, tj. obecně zařízení, danou průvodní dokumentaci (originální návody na obsluhu zařízení). U starších zařízení, kde průvodní dokumentace nebyla, nebo u zařízení, u nichž byla dokumentace v cizím jazyce, byly vyhotovené MPBP, zpracované OZO ve spolupráci s technikou, kteří měli na starosti dotyčná technická zařízení. Zařízení tak byla většinou provozována i v souladu s provozní dokumentací. V některých případech u starších elektrospotřebičů a nářadí tato dokumentace chyběla a nebyla doložena ani MPBP. Porušení, týkající se technického stavu strojních zařízení, nebyly ve velké míře zjištěny. Častým porušením v oblasti vedení provozní dokumentace bylo neprovádění pravidelných kontrol zařízení v souladu s požadavky ust. § 4 odst. 2 NV č. 378/2001 Sb. ve lhůtě alespoň jednou za 12 měsíců, a to napříč kontrolovanými subjekty.

Provedenými kontrolami v knihovnách bylo zjištěno, že některé stroje a technická zařízení nebyla pravidelně a řádně udržována a revidována. Především se jednalo o ručně vedené vozíky a regály v knihovnách. U regálů se obecně jednalo o kontrolní zjištění v podobě chybějícího trvalého označení štítků s uvedením největší nosnosti buňky a nejvyššího počtu buněk ve sloupci, a to zejména u malých pomocných regálů, používaných správci budov a v kuchyních. Případně byla porušení zjištěna i u celoprosklených dveří, které nebyly ve výšce 1,1 až 1,6 m nad podlahou náležitě výrazně označeny.

V případě škol nadále docházelo a dochází k poklesu zájmu žáků o „učňovské školství“, a tím i propadům v příjmech škol na jejich provoz. Zároveň jsou školy a školská zařízení intenzivně kontrolovány v mnoha oblastech ze strany České školní inspekce a investovaly tak přidělené finanční prostředky primárně do jiných oblastí, než bylo BOZP. Důvodem byla i ta skutečnost, že oblast BOZP nebývá přímo předmětem těchto kontrol. I přes tohle uvědomění ze strany statutárních zástupců škol a školských zařízení byla v některých těchto subjektech provozována starší strojní zařízení, která úplně neodpovídala současným požadavkům k zajištění BOZP.

Nejvíce nedostatků bylo zjištěno v prostorách škol a školských zařízeních sloužících pro praktickou výuku. Jednalo se jak o porušení provozní (uvolněné uzemnění stolů v gastronomických učebnách, poškození ovládačů, nedostatečný manipulační prostor, přetížené regály, občasná absence revizí ve stanovených termínech), tak i o porušení technické.

U ostatních kontrolovaných subjektů, zabývajících se ruční manipulací a skladováním, byla zjištěna porušení, a to například, že únikové cesty, východy a dopravní komunikace nebyly

stále volné. Mezi další porušení pak patřila ta, že zařízení nebyla používána k účelům a za podmínek, pro která byla určena, a to v souladu s provozní dokumentací.

- Vedení evidence o pracovních úrazech v knize úrazů včetně zpracování záznamu o pracovním úrazu

Kontrolované subjekty plnily povinnosti spojené s vedením evidence o pracovních úrazech v knize úrazů včetně zpracování záznamů o pracovních úrazech a jejich hlášení v souladu s požadavky NV č. 201/2010 Sb. Při kontrolách byly požadovány a doloženy knihy úrazů, která byly kontrolovanými subjekty vedeny buď v elektronické podobě anebo v listinné podobě.

Kontrolované subjekty vedly záznamy o všech úrazech jak pracovních úrazech (úrazech zaměstnanců), tak i úrazech žáků a studentů ve školách a školských zařízeních. Co se týče druhých uvedených, tak se nejčastěji jednalo o úrazy při tělesné výchově, či lyžařském výcviku.

V případě úrazů při praktickém vyučování žáků středních škol nebo studentů vyšších odborných škol nebyla zjištěna významná porušení. Mezi obvyklé úrazy patřily např. úrazy spálení o horké předměty, nebo říznutí kuchyňským nožem, a to při praktické výuce pro stravovací zařízení ve cvičných kuchyních. Během kontrol bylo zjištěno, že i když jsou tyto úrazy zapsány do knihy úrazů, nebylo tak přijato opatření proti jejich opakování. Statutární zástupci škol a školských zařízení si uvědomovali míru své odpovědnosti i při praktickém vyučování a věnovali problematice BOZP adekvátní pozornost. Problémy zde většinou vyplývaly ze stavu používaných objektů a zařízení, a to zejména tam, kde škola, nebo školské zařízení nebylo vlastníkem budov.

Vyhodnocení stavu BOZP u kontrolovaných subjektů dle jejich činnosti

- Školy a školská zařízení s praktickým vyučováním

U škol a školských zařízení bylo zjištěno, že kladou důraz na BOZP a obecně i bezpečnost a ochranu zdraví svých žáků a studentů. Školy a školská zařízení podle školních vzdělávacích programů, zpracovaných na základě příslušných rámcových vzdělávacích programů, seznamují žáky a studenty s nebezpečím ohrožujícím jejich zdraví tak, aby bylo dosaženo klíčových kompetencí vztahujících se k jejich bezpečnosti a ochraně zdraví. Mimo to jsou i v jejich školních a vnitřních řádech upraveny podmínky k zajištění této bezpečnosti a ochraně zdraví.

Zejména ve školách a školských zařízeních, kde probíhalo praktické vyučování v dílnách (např. truhlárny, kovárny a řezbárny v uměleckých školách) nebo ve školních zahradách a sklenících (sadba, řez, chemická ochrana v zahradnických školách) byly předloženy podrobné pracovní postupy, jak dodržovat pracovní kázeň. Pro konkrétní práce byla určena organizační a technická opatření a jaké OOPP mají být při práci použity. Pro práci s chemickými látkami a chemickými směsmi (např. dráždivými nebo žiravými) byly vypracovány zvláštní směrnice obsahující kromě pracovních postupů a postupů pro poskytování první pomoci při zasažení příslušnou chemikálií, také bezpečnostní listy ke každé používané látce.

I přesto, že si školy a školská zařízení uvědomovaly důležitost BOZP a bezpečnost a ochranu zdraví žáků a studentů, je nutné uvést, že oblast školství nadále trpěla nevhodným rozložením finančních prostředků do sféry prevence a vzdělávání v těchto oblastech. Pedagogický sbor a statutární zástupci škol se mnohdy zabývali problematikou pouze okrajově, a to se odráželo i do úrovně znalostí personálu a žáků či studentů v této oblasti.

Během kontrolních činností OIP byla zjištěna i některá porušení související s pohybem a pobytem žáků a studentů ve školách a školských zařízeních. Jednalo se o nejasné značení únikových cest, nebo zavřené dveře, kterými procházely únikové cesty (s odkazem na to, že toto opatření bylo přijato kvůli lepšímu zabezpečení škol a školských zařízení proti vniknutí cizích osob dovnitř). Na chodbách byly často nadále používány skleněné vitríny, kde hrozilo riziko vzniku úrazu při možném pádu žáka, nebo studenta na tyto skleněné vitríny (z důvodu jeho zakopnutí, případně při postrčení). Problémem byly i nezabezpečené prostory nebo zařízení v místech, kam uvedení nemají mít přístup (např. žebřík k výstupu na střechu), nebo absence dohledu nad nimi při přestávkách.

– Vzdělávací a sportovní střediska

Sportovní střediska byla ve většině případů vedena jako samostatné právní subjekty. Ovšem ve velkém zastoupení bylo jediným a tedy majoritním vlastníkem město. Případně jejich provozovatelem byly technické služby, které jsou většinou příspěvkovými organizacemi nebo obchodními společnostmi města. Zde bylo zajištění BOZP na velmi dobré úrovni. Sportovní střediska byla vzhledem ke své činnosti často kontrolována také např. krajskými hygienickými stanicemi. Vzhledem k provedeným kontrolám i ze strany jiných státních kontrolních orgánů bylo samozřejmostí dodržování právních předpisů týkajících se jejich činností.

Kontroly se zaměřovaly i na subjekty provozující vzdělávací střediska. Jednalo se např. o prostory, kde byly děti zábavnou formou (interaktivně) vzdělávány, zejména v přírodních vědách a především menší děti se zde učily i motorice a obratnosti. Již v minulosti bylo přijato OIP několik upozornění ze strany návštěvníků na nedostatečné zajištění bezpečnosti návštěvníků těchto center. I vzhledem k uvedenému byla kontrolní činnost zaměřena na celkovou bezpečnost v těchto subjektech. Pozornost byla při kontrolách zaměřena zejména na bezpečnost provozovaných atrakcí a výstavních prostor, provádění dohledu na děti a způsob jeho zajištění a také na vedení evidence vzniklých úrazů a přijímání opatření proti jejich opakování.

Při kontrolách bylo zjištěno několik nedostatků. Inspektoři OIP vytýkali kontrolovaným subjektům nejčastěji nedostatečné provozní řády, nedostatečné upozornění pro návštěvníky na vyskytující se rizika u některých atrakcí a také neprovádění potřebných kontrol u provozovaných zařízení.

– Subjekty zajišťující praktické vyučování žáků a studentů

Odborný výcvik, odborná praxe a učební praxe byly hlavními formami praktického vyučování žáků na středních školách, které byly zjištěny během kontrolní činnosti. Praktické vyučování žáků a dále praktická příprava studentů vyšších odborných škol buď probíhaly v prostorách škol (školní dílny a laboratoře), modelových pracovištích (vlastní školní hospodářství, školní hotel, školicí středisko), nebo na pracovištích fyzických nebo právnických osob, které měly oprávnění k činnosti související s daným oborem vzdělání a uzavřely s danou školou či školským zařízením smlouvu o obsahu a rozsahu praktického vyučování, případně praktické přípravě a podmínkách pro jejich konání.

Některé školy a školská zařízení prováděly pouze teoretická vyučování. Pro své žáky či studenty měly nasmlouvané odborné praxe u OSVČ, nebo u právnických osob a prováděly pouze kontrolu svých žáků a studentů na jejich pracovištích.

- Subjekty s ruční manipulací včetně skladování (archivy, sklady knih, muzea a jiné)

V případě archivů, muzeí a knihoven lze konstatovat, že se jedná o subjekty, jejichž zřizovatelem jsou převážně orgány veřejné správy. Z kontrolní činnosti vyplynulo, že zajištění BOZP je na velmi dobré úrovni. Případně zjištěná porušení nebyla závažného charakteru. Nastavený standard BOZP doplňují i OZO, které působí u kontrolovaných subjektů.

Kontroly se zaměřovaly zejména na prostory pracovišť pro ukládání předmětů (např. knih) včetně depozitářů. Kontrolní činnost směřovala i na přidružené dílny pro běžnou údržbu (např. expozic) související s provozem některých pracovišť.

Zároveň je nutné podotknout, že u výše uvedených subjektů (zpravidla muzeí a archivů) byly během kontrolní činnosti zjištěny rozdíly v nastavené úrovni BOZP i z důvodu umístění některých pracovišť v památkově chráněných objektech. To s sebou přinášelo a nadále přináší určité komplikace směrem k oblasti plnění požadavků předpisů k zajištění BOZP, např. povinností vyplývajících z ust. NV č. 101/2005 Sb. Konkrétně tak zejména u schodišť, zábradlí, podlah, případně střech či podchodné výšky a šířky komunikací. Částečně tak i u elektrických instalací a bezpečnostního značení. Dané subjekty mají povinnost každý zásah nechat posoudit příslušným úřadem v oblasti památkové péče a v některých prostorách tak náprava nebyla možná.

Na druhou stranu právě některé archivy a muzea prošly rekonstrukcemi, díky kterým byly vybaveny moderními zařízeními, jež odpovídají požadavkům BOZP, a to jak z pohledu bezpečných provozů, tak i jejich obsluhy. Jednalo se zejména o moderní otočné regály s jističem proti vyjetí z dráhy, kdy v řadě případů prováděly kontroly a servisy odborné firmy, které regály instalovaly. Taktéž byly dodrženy předepsané kontroly regálů a používaných malých ručních vozíků na převoz spisů apod. včetně doložených záznamů o kontrolách. Kontrolováno tak bylo i vypracování provozních řádů, seznámení s nimi, umístění tabulek s různými upozorněními, značení únikových cest, umístění tabulek s upozorněním na nebezpečné exponáty a provádění dohledu nad expozicemi.

Porušení byla zjištěna např. na schodištích (nesplnění požadavků BOZP na schodiště) a také na pracovištích, kde hrozí nebezpečí pádu z výšky nebo do hloubky (např. nezajištění zaměstnanců proti pádu při pohybu na střeše). Při přípravě nových expozic často docházelo k tomu, že ve smlouvě nebyly časově vymezeny jednotlivé operace tak, aby byly nebezpečné činnosti prováděny mimo provozní dobu a také nebyly určeny koridory pro přesun materiálu.

Mimo výše uvedené subjekty byly některé kontroly provedeny i u fyzických a právnických osob, tj. zaměstnavatelů, jejichž činnost zahrnuje ruční manipulaci včetně skladování. Do této kategorie patřily i např. tiskárny, nakladatelství, knihkupectví. Zde byly zjištěny nedostatky, jako bylo např. nesprávné skladování manipulačních jednotek v regálech, které nebyly bezpečně kotveny s možností pádu nezajištěného materiálu, neoznačení prostor správnými bezpečnostními značkami, neoznačení regálů štítky s největší nosností buňky a nejvyšším počtem buněk ve sloupci. V ojedinělých případech tyto kontrolované subjekty nesplnily své povinnosti tím, že nebyly provedeny revize na příslušném zařízení, nezajištěním vstupních pracovnělékařských prohlídek či vstupního školení o právních a ostatních předpisech k zajištění BOZP zaměstnanců.

Sankční postihy byly uplatňovány v souladu s příslušnými ust. zákona o inspekci práce. Právním subjektům bylo v rámci uvedené kontrolní oblasti k 31. 12. 2019 uloženo celkem 6 pokut, a to v celkové výši 79 000 Kč.

V rámci provedených kontrol bylo zjištěno, že většina kontrolovaných subjektů využívá převážně služeb OZO, které neprovádí jen úkoly v hodnocení a prevenci rizik, ale zajišťují i zavedení vnitřního systému řízení BOZP u daného subjektu. I vzhledem k této skutečnosti lze zhodnotit, že BOZP bylo na velmi dobré úrovni. Obecně i vlastní spolupráce mezi kontrolovanými subjekty v kontrolované oblasti a inspektory OIP byla v průběhu kontrolní činnosti na dobré úrovni, bez výraznějších komplikací. Úrazovost u kontrolovaných subjektů nevykazovala vyšší hodnoty. Na základě provedených kontrol lze uvést, že zaměření a cíl kontrolované oblasti byl splněn.

Zároveň je nutné konstatovat, že počet zjištěných nedostatků u kontrolovaných subjektů se odvíjel od řady faktorů, které měly vliv na jejich vlastní působení. Jednalo se např. o to, kdo je zřizovatelem subjektů; druh jejich provozované činnosti; vlastnictví objektů, ve kterém jsou činnosti prováděny, velikosti subjektů a v neposlední řadě i výdaje finančních nákladů na BOZP včetně případných modernizací objektů a samotných pracovišť. Tahle specifika byla v hlubším kontextu spatřována např. u škol a školských zařízení s praktickým vyučováním a dále v muzeích a archivech.

V návaznosti na již výše uvedený text byla obsahem kontrolních zjištění především porušení týkající se podrobnějších požadavků na pracoviště; prostorového a konstrukčního uspořádání a vybavenosti pracovišť z hlediska odpovídajících podmínek na BOZP zaměstnanců a požadavků na pracoviště; používání zařízení k účelům a za podmínek, pro které jsou určeny, včetně dokládání dokumentací k němu i s provedenými kontrolami a revizemi; případně i neseznámení zaměstnanců zaměstnavateli s riziky a s opatřeními, týkající se vykonávané práce a daných pracovišť.

V souvislosti s uvedenými výstupy z kontrol je nadále nutné věnovat pozornost těmto kontrolovaným subjektům, a to i se zaměřením se na ně v rámci kontrolované oblasti někdy v budoucnu. Důvodem jsou i postupné změny v právních a ostatních předpisech k zajištění BOZP a podpora těchto subjektů v jejich informovanosti o problematice BOZP.

5.8 Zpracovatelský průmysl

Ve zpracovatelském průmyslu, zejména v hutních a strojírenských provozech je zaměstnáno velké množství zaměstnanců. Z informačního systému o pracovních úrazech, vedeném SÚIP, dle zákona o inspekci práce, vyplývá, že v těchto provozech vzniká také i značné množství pracovních úrazů závažných i smrtelných.

Dále z informačního systému SÚIP je zřejmý i nepříznivý vývoj pracovní úrazovosti např. u obsluh obráběcích a tvářecích strojů tzn., převažují však pracovní úrazy s trvalými následky. Z kontrolních zjištění také vyplynulo, že hlavním zdrojem vzniku pracovních úrazů byl pracovní prostor stroje, např. u lisů, resp. lisovacích nástrojů, ve kterém se ruka lisaře v době nebezpečného pracovního zdvihu beranu dostala do styku s pohybujícími se částmi nástrojů.

Z evidence pracovních úrazů, dále ze zjištěných nedostatků v průběhu kontrol těchto strojů vyplynulo, že zaměstnanci byli ohrožováni i špatným technickým stavem strojů, tj. nesprávnou

funkcí, případně stavem zabezpečovacího a ochranného zařízení proti úrazům, ale také neodbornou manipulací při pracovním výkonu, tzn. absence teoretického školení, zejména však nedostatečná část praktická.

Záměrem úkolu bylo ověřit u zaměstnavatelů, jak bezpečně byly provozovány zařízení v hutních a strojírenských provozech, ale také v jiných vybraných zpracovatelských provozech (textilní průmysl, papírenský průmysl, výroba pryžových a plastových výrobků, výroba skla a skleněných výrobků). Kontrolní činnost byla také zaměřena na bezpečnost práce při provozu obráběcích a tvářecích strojů.

Ke kontrolám byly přednostně vybírány podnikající subjekty, u kterých:

- nebyla ještě provedena plánovaná kontrola nebo uplynulo více jak 5 let od poslední kontroly,
- byl zjištěn nepříznivý vývoj pracovní úrazovosti,
- byly podněty na neplnění povinností v oblasti bezpečnosti práce a provozu technických zařízení.

OIP při výběru podnikatelských subjektů ke kontrolám upřednostnily subjekty v kategoriích do 249 zaměstnanců, činných zejména v oborech:

- hutnictví,
- slévárenství,
- strojírenský průmysl,
- vybraných zpracovatelských provozů (textilní průmysl, papírenský průmysl, výroba pryžových a plastových výrobků, výroba skla a skleněných výrobků).

Kontroly byly zaměřeny zejména na:

- používání zařízení k účelům a za podmínek, pro které bylo určeno, v souladu s provozní dokumentací,
- vyhodnocení rizik práce na zařízeních a přijetí dalších požadavků na bezpečnost MPBP,
- zaměstnavatelem stanovený bezpečný přístup obsluhy k zařízení a dostatečný manipulační prostor se zřetelem na technologický proces a organizaci práce, umožňující bezpečné používání zařízení,
- přivádění nebo odvádění všech forem energií a látek, užívaných nebo vyráběných, bezpečným způsobem,
- vybavení zařízení zábranou nebo ochranným zařízením nebo přijetí opatření tam, kde existovalo riziko kontaktu nebo zachycení zaměstnance pohybujícími se nebo horkými částmi pracovního zařízení nebo pádu břemene,
- ochrana zaměstnance proti nebezpečnému dotyku u zařízení pod napětím a před jevy vyvolanými účinky elektřiny,
- umístění ovládacích prvků ovlivňujících bezpečnost provozu zařízení mimo nebezpečné prostory, bezpečné ovládání, a to i v případě jejich poruchy nebo poškození, dobrá viditelnost, rozpoznatelnost a v určených případech příslušné označení,
- spouštění zařízení pouze záměrným úkonem obsluhy pomocí ovládače, který byl k tomu účelu určen (zejména u tvářecích strojů),
- vybavení ovládačem pro úplné bezpečné zastavení; v době, kdy se zařízení nepoužívalo, jeho vypnutí a ve stanovených případech jeho odpojení od zdrojů energií a zabezpečení,

- vybavení ovládačem pro nouzové zastavení, který zablokoval spouštěcí ovládače tam, kde to bylo nutné,
- vybavení zařízení zřetelně identifikovatelnými zařízeními pro jeho odpojení od všech zdrojů energií,
- v případě potřeby označení výstražnými nebo informačními značkami, sděleními, značením nebo signalizací, které byly srozumitelné, měly jednoznačný charakter a nebyly poškozeny,
- zajišťování odborné kvalifikace osob obsluhy a údržby zařízení, ustanovení osoby odpovědné za jejich provoz,
- provádění kontrol bezpečnosti provozu zařízení, revizí, preventivní údržby a odstraňování zjištěných nedostatků,
- používání bezpečných a vhodných postupů při práci na zařízeních,
- OOPP (zpracování seznamu na základě vyhodnocení rizik a jejich vlastní poskytování, seznámení a kontrola používání) se zaměřením na pracovní činnosti ve zpracovatelském průmyslu.

V rámci plnění kontrolních úkolů v oblasti zpracovatelského průmyslu bylo v roce 2019 provedeno inspektory OIP celkem 1 642 kontrol, což je o 192 kontrol více, než v předcházejícím období. Kontrolováno bylo 1 613 subjektů, což je o 180 více, než v předcházejícím období. Při těchto kontrolách bylo zjištěno 4 914 porušení.

Tab. č. 32 - Vybrané ukazatele dle inspektorátů

Ukazatel	Inspektorát								Celkem
	03	04	05	06	07	08	09	10	
Počet kontrolovaných subjektů	110	22	135	217	84	411	435	199	1 613
Počet kontrol	110	22	138	219	95	418	439	201	1 642
Počet zjištěných porušení	96	69	479	226	338	1 613	1 364	729	4 914

Nejčastěji zjišťovaná porušení se týkala nedodržování ustanovení ZP, dále zák. č. 309/2006 Sb., NV č. 101/2005 Sb. a NV č. 378/2001 Sb.

Tab. č. 33 - Přehled nejčastěji porušovaných předpisů

Předpis	Počet porušení	% ze zjištěných porušení předpisů
zák. č. 309/2006 Sb.	1 653	33,64
zákoník práce	1 420	28,90
NV č. 101/2005 Sb.	1 150	23,40
NV č. 378/2001 Sb.	526	10,70
vyhl. č. 48/1982 Sb.	86	1,75
ostatní	79	1,61
Celkem	4 914	100

Zhodnocení výsledku kontrol podle oblastí zadání úkolu

- Používání zařízení k účelům a za podmínek, pro které je určeno, v souladu s provozní dokumentací

Kontrolou strojů, technických zařízení, přístrojů a nástrojů byly zjištěny nedostatky především v oblasti provozních dokumentací. Jednalo se zejména o nesplnění požadavků od výrobce uvedené v průvodní dokumentaci např. pravidelná a řádná údržba, provádění kontrol. Bylo také velmi často zjištěno, že si provozovatelé také upravují zařízení v rozporu s provozní dokumentací nebo odstraňují některé ochranné prvky zařízení např. ochranné kryty u úhlové brusky, kotoučové pily atd. V rámci kontrolní činnosti bylo také zjištěno poškození ochranných zařízení, i když výrobce striktně stanovil plnou funkčnost těchto ochranných zařízení (CNC soustruhy, CNC brusky, hydraulické lisы a nůžky atd.). K novým strojním zařízením byly často předkládány provozní dokumentace v jiném úředním jazyce, který neodpovídá státu, ve kterém bylo zařízení provozováno. Problémem byly již relativně starší strojní zařízení, kde již dokumentace nebyla k dohledání a musela být pro potřeby seznámení zaměstnanců nahrazována MPBP. Větší organizace neměly s řešením této problematiky tak velké problémy, jako malé firmy a podnikající fyzické osoby. Ve většině případů byla dokumentace uložena zpravidla v archivech. V případě záznamů o seznámení zaměstnanců s danými strojními zařízeními nebyla zjištěna vážnější porušení.

- Vyhodnocení rizik práce na zařízeních a přijetí dalších požadavků na bezpečnost MPBP

Převážná část kontrolovaných subjektů (zaměstnavatelů) si je vědoma povinností, které jim ukládá ZP v oblasti prevence rizik. Z kontrolní činnosti však vyplývá, že především zaměstnavatelé s menším počtem zaměstnanců sice rizika vyhodnotí, následná opatření však nejsou přijata v celém rozsahu vyhodnocených rizik. Vyhledávání rizik pouze pomocí nejrozličnějších programů není dostatečné. Dochází pak k tomu, že organizace má vyhodnocená rizika i pro zařízení, která vůbec nevlastní. Na druhé straně nemá zdokumentovaná rizika, která daný program nepokrývá. MPBP, které jsou většinou velice nekonkrétní, slouží zejména jako náhrada za chybějící dokumentaci výrobce.

- Zaměstnavatelem stanovený bezpečný přístup obsluhy k zařízení a dostatečný manipulační prostor se zřetelem na technologický proces a organizaci práce, umožňující bezpečné používání zařízení

Bezpečný přístup obsluhy k zařízení a dostatečný manipulační prostor s ohledem na prováděnou činnost je oblast BOZP, ve které převažuje porušení právních předpisů. V rámci kontrolní činnosti bylo opakovaně zjištěno, že zaměstnavatelé pro skladování využívají i plochy, které musí být trvale volné např. před rozváděcími skříněmi, hlavními uzávěry plynu, únikovými východy apod. Materiál také je uložen i přímo na technických zařízeních, což představuje možné riziko ohrožení obsluhy. V řadě případů je materiál ukládán na stropní konstrukci, především administrativních místností nebo přístavků ve výšce cca 2,5 m nad podlahou, přestože uvedený prostor není pro jeho skladování určen.

- Přívádění nebo odvádění všech forem energií a látek, užívaných nebo vyráběných, bezpečným způsobem

Většina pracovišť strojírenských a zpracovatelských provozů má přívod a odvod všech forem užívaných energií a látek zajištěn bezpečným způsobem. Při kontrolách v této oblasti nebyla zjištěna vážnější porušení.

Byla zjištěna ojedinělá porušení související např. s nedostatečným odvodem zplodin mimo prostor obsluhy, což lze především spatřovat u svářečských profesí a jejich zařízení. Rovněž u nevhodně uložených prodlužovacích přívodů ke strojním zařízením, které v několika

případech vedly přes komunikace, aniž by byla zajištěna dostatečná ochrana před jejich poškozením vlivem pojezdů manipulační techniky.

- Vybavení zařízení zábranou nebo ochranným zařízením nebo přijetí opatření tam, kde existuje riziko kontaktu nebo zachycení zaměstnance pohybujícími se částmi pracovního zařízení nebo pádu břemene

Častým nedostatkem zjišťovaným při kontrolní činnosti jsou chybějící ochranná zařízení, a to především pevné kryty. Tyto buď zcela chybí, nebo jsou poškozené a neplní tudíž funkci, pro kterou byly instalovány. U starších strojů, jejichž ochranné prvky jsou poplatné době výroby, je problém řešen většinou dovybavením potřebnými kryty a zábran provozovatelem. Tam, kde není možné aplikovat kryty a zábrany, provozovatel stanoví pravidla pro bezpečnou obsluhu a údržbu MPBP.

Zjišťovanými nedostatky u koncových spínačů v několika případech bylo zjištěno jejich vyřazení z provozu, a to za účelem zrychlení pracovní činnosti, což nebylo vyhodnoceno jako riziko, a tudíž nebylo přijato odpovídající opatření v oblasti technického či organizačního charakteru. V některých případech bylo zjištěno, že zaměstnavatelé neprovádí pravidelnou kontrolu ochranných zařízení, která by odhalila absenci ochranného zařízení, které odstranil např. zaměstnanec nebo seřizovač, údržbář.

Nejčastěji zjištěné nedostatky:

- poškozené ochranné kryty,
- chybějící kontrola bezpečnostních prvků strojního zařízení,
- vyřazené bezpečnostní spínače například světelné clony apod.
- Ochrana zaměstnance proti nebezpečnému dotyku u zařízení pod napětím a před jevy vyvolanými účinky elektřiny

Elektroinstalace ve výrobních a provozních budovách strojírenských a zpracovatelských provozů jsou až na výjimky v uspokojivém stavu. Zdrojem nebezpečí z hlediska možného úrazu zaměstnanců elektrickým proudem jsou většinou poškozené izolace u prodlužovacích a přírodních kabelů ručního náradí. Přestože se zaměstnavatelé snaží o jejich pravidelnou kontrolu a údržbu je v této oblasti zjišťováno stále mnoho nedostatků.

- Umístění ovládacích prvků ovlivňujících bezpečnost provozu zařízení mimo nebezpečné prostory, bezpečné ovládání, a to i v případě jejich poruchy nebo poškození, dobrá viditelnost, rozpoznatelnost a v určených případech příslušné označení

V této oblasti je nejčastěji zjišťováno, že jsou nečitelné popisky u nejvíce používaných ovládacích prvků jednotlivých strojních zařízení. Zejména u starších technologií nebyly rozpoznatelné funkce ovládacích prvků, neboť chybí jejich dobrá viditelnost, rozpoznatelnost a v určených případech příslušné označení (piktogram, konkrétní popis např. stop; změna rychlosti, atd.).

- Spouštění zařízení pouze záměrným úkonem obsluhy pomocí ovládače, který je k tomu účelu určen

Častým zjišťovaným nedostatkem týkajícím se především starších tvářecích strojů, je absence chybějícího krytu nožního ovládače, který musí být chráněn krytem z horní a boční strany. Dále

byly zjištěny nedostatky v nečitelnosti a chybějícím barevném značení ovládacích prvků např. v důsledku poškození, což představuje značné riziko záměny funkcí jednotlivých ovládačů.

- Vybavení ovládačem pro úplné bezpečné zastavení; v době, kdy se zařízení nepoužívá, jeho vypnutí a ve stanovených případech jeho odpojení od zdrojů energií a zabezpečení

V této souvislosti bylo zjištěno několik porušení týkajících se chybějícího uzamykatelného vypínače příslušných strojů a zařízení tak, aby na zařízení nemohli pracovat neoprávněné osoby.

- Vybavení ovládačem pro nouzové zastavení, který zablokuje spouštěcí ovládače tam, kde je to nutné

Bylo zjištěno, že zaměstnavatel v několika případech neprovozoval EZ v souladu s požadavky předpisů k zajištění bezpečnosti práce a bezpečnosti technických zařízení tím, že provozoval strojní zařízení bez STOP tlačítka sloužícího k nouzovému zastavení stroje nebo jeho části v případě nebezpečí. STOP tlačítka byla, zejména u provozovaných starších zařízení, výrazně poškozena.

Nejčastěji zjištěné nedostatky:

- poškozená STOP tlačítka,
- zavěšení například částí pracovních oděvů, opření polotovarů materiálů apod. na STOP tlačítko.
- Vybavení zařízení zřetelně identifikovatelnými zařízeními pro jeho odpojení od všech zdrojů energií

Ojedinelé kontrolní zjištění, zejména u podružných rozvodných zařízení ukázala, že nejsou hlavní vypínače zřetelně označeny piktogramem či konkrétním popisem, např. STOP.

- V případě potřeby označení výstražnými nebo informačními značkami, sděleními, značením nebo signalizací, které jsou srozumitelné, mají jednoznačný charakter

Informační značky a značení jsou ve strojírenských a zpracovatelských provozech dost často poškozené, což je dáno charakterem pracovišť. Akustická a optická signalizace zvláště rozsáhlých výrobních linek bývá ve většině případů v dobrém stavu, neboť je to jeden z nejdůležitějších prvků pro zajištění bezpečného a zdraví neohrožujícího pracovního prostředí. V mnoha případech byly na zařízeních zjištěny chybějící popisky ovládačů a sdělovačů jejich funkcí, popřípadě nebylo zařízení udržováno v takovém stavu, aby byl splněn požadavek na jejich srozumitelnost. Zaměstnavatelé zanedbávají obnovování stávajícího značení např. u spodních hran zdvižných vrat.

Nejčastěji zjištěné nedostatky:

- informace na zařízeních v řadě případů nejsou v českém jazyce,
- ve výrobních provozech i administrativních budovách chybí značky označující riziko střetu osob s překážkami nebo pádu osob např. v případě průhledných nebo prosklených dveří, únikových východů nebo vystupujících konstrukčních prvků apod.

- Zajišťování odborné kvalifikace osob obsluhy a údržby zařízení, ustanovení osoby odpovědné za jejich provoz

Požadavky na odbornou kvalifikaci obsluh zařízení a zejména VTZ a jmenování osob zodpovědných za jednotlivá VTZ jsou u větších organizací většinou splněny. Problém s těmito požadavky mají většinou malé firmy a podnikající fyzické osoby.

Nejčastěji zjištěné nedostatky:

- v osnovách školení v řadě případů osnovy školení neobsahují právní a ostatní předpisy, které se týkají práce, které zaměstnanci vykonávají a vztahují se k rizikům,
- chybí prokazatelné seznámení zaměstnanců s konkrétními návody zařízení.
- Provádění kontrol bezpečnosti provozu zařízení, revizí, preventivní údržby a odstraňování zjištěných nedostatků

Kontroly a revize, stanovené výrobcem v návodu na obsluhu, jsou prováděny zejména tam, kde dodavatelská organizace u strojů nebo zařízení zajišťuje servisní služby. Tam, kde nemá zaměstnavatel smluvně sjednány servisní služby, bylo často zjištěno, že kontroly a revize dle návodů výrobců prováděny nejsou. Kontroly a revize VTZ jsou většinou pravidelně prováděny dle vypracovaného harmonogramu. Opomenutí kontrol či následných revizí souvisí spíše s nedůsledností konkrétní osoby než s chybně nastaveným systémem řízení BOZP. Bylo však také zjištěno, že kontrolované osoby nedoložily provedení kontroly bezpečnosti zařízení před uvedením do provozu.

- Používání bezpečných a vhodných postupů při práci na zařízeních

Pracovní postupy u mnoha zaměstnavatelů jsou stanoveny pouze rámcově a obecně, většinou nezohledňují specifika konkrétního pracoviště, ale pouze opakují ustanovení právních předpisů. Zaměstnavatelé kladou důraz spíše na technologické předpisy kvalitativního charakteru pro splnění požadavků zákazníka, v menší míře pak na zásady bezpečného chování na pracovišti. Bylo často zjištěno, že ze strany zaměstnavatelů není prováděna důsledná kontrola za účelem zjištění, zda zaměstnanci kontrolované osoby podle stanovených pracovních postupů skutečně pracují.

- OOPP se zaměřením na pracovní činnosti ve zpracovatelském průmyslu

OOPP již dnes vydává zaměstnancům téměř každý zaměstnavatel. Povinnost vydávat OOPP dle vlastního seznamu, kontrolovat jejich stav a používání zaměstnavatelé znají a až na výjimky ji také plní. Stále je však zjišťováno, že zaměstnavatelé nekontrolují a nevyžadují jejich používání. Zatímco malé organizace si zajišťují výměnu a údržbu OOPP samy, větší organizace řeší tuto problematiku dodavatelským způsobem.

Nejčastěji zjištěné nedostatky:

- zaměstnavatelem není stanoven způsob, podmínky a doba používání OOPP,
- chybí prokazatelný doklad o předání OOPP zaměstnancům.

Za správní delikty a přestupky bylo uloženo kontrolovaným subjektům celkem 76 pokut, což je o 2 více, jak v předcházejícím období, v celkové výši 1 774 000 Kč, což je o 358 000 Kč více, jak v předcházejícím období.

Velmi vážná zjištění v rámci kontrol oblasti zpracovatelského průmyslu byla v oblasti organizace práce a pracovních postupů, a to proto, že nebyla důsledně vyhledána a vyhodnocena rizika. Vyhledána rizika velmi často kvalifikovala problematiku v obecné rovině bez snahy o konkrétní definovaná rizika v dílčích výrobních operacích např. u tvářecích a obráběcích strojů.

S ekonomickým růstem souvisí nedostatek zaměstnanců a tím i jejich kvalita, která se promítá do celkové úrovně bezpečnosti a počtu pracovních úrazů. Úroveň bezpečnosti práce je také i spojena s fluktuací zaměstnanců, dále agenturní zaměstnávání a stav „učňovského školství“.

Velmi rozdílná je však kvalitativní úroveň OZO poskytující společnostem služby v oblasti bezpečnosti práce, což je zřejmé v případě zpracování např. vnitřních organizačních směrnic nebo osnov školení.

Z výsledků kontrolní činnosti lze konstatovat, že díky technickému pokroku řada kontrolovaných subjektů investuje do nákupu nové výrobní technologie. Zaměstnavatelé obnovují strojní park např. numericky řízenými obráběcími centry a zavádějí robotizovaná pracoviště. V případě těchto pracovišť je nutné dbát na školení nejen obsluhy, ale zejména seřizovačů a údržbářů, kteří vstupují do nebezpečného pracovního prostoru stroje.

Zástupci kontrolovaných subjektů velmi často využili přítomnost inspektorů ke konzultacím pro zlepšení stavu zajišťování BOZP. Na základě těchto zjištění je zřejmé, že prováděné kontroly, kromě zjištění nedostatků, měly i velký význam jako preventivní opatření pro zvýšení povědomí v oblasti BOZP.

Součástí a smyslem prováděných kontrol, by mělo být, ale také i bylo, pochopení ze strany podnikatelských subjektů, že trvalým zvyšováním úrovně BOZP v organizaci lze snížit vznik pracovních úrazů, nemocí z povolání a ztrát na majetku, ale také zvýšit kulturu práce a pracovního prostředí a s tím související i ekonomický přínos (vyšší produktivita práce). Péče o BOZP musí tak být nedílnou součástí systému řízení BOZP ve společnosti zejména však vedoucích zaměstnanců na všech stupních řízení v rozsahu pracovních míst, která zastávají. Zaměstnavatel musí přijímat velmi účinná opatření organizační, výchovná zejména však technická.

Závěrem lze konstatovat, že stanovený cíl kontrolní oblasti byl splněn všemi OIP.

5.9 Elektrická zařízení

V posledních letech dochází při pohybu vozidel či mechanismů v ochranných pásmech elektrizační soustavy, resp. elektrických vedení k častému kontaktu s vodiči pod napětím. Tyto události končí v lepším případě poškozením daných strojů nebo distribučního zařízení, v horším případě zraněním či smrtí osob účastnících se těchto událostí. Vzhledem k těmto skutečnostem, byla kontrolní činnost v oblasti elektrických zařízení v roce 2019 směřována zejména do oblasti zemědělských podniků. Právě jejich zaměstnanci nejčastěji manipulují se zemědělskými stroji v ochranných pásmech elektrických vedení. Kontroly byly primárně zaměřeny na seznamování zaměstnanců s požadavky bezpečnosti při činnostech v ochranných pásmech elektrických vedení. Dále pak byla kontrolní činnost zaměřena na dodržování právních předpisů k zajištění bezpečnosti práce a právních předpisů o bezpečnosti provozu EZ. Tedy zejména na stav provozovaných EZ (technický stav, kontroly, údržba, revize, provozní

dokumentace) a dále jakým způsobem jsou řešena bezpečnostní opatření, pracovní postupy pro činnosti na EZ a odborná způsobilost zaměstnanců.

Kontroly měly rovněž preventivní charakter, a to ve vztahu k činnostem zemědělských strojů v ochranných pásmech elektrického vedení. OIP vybíraly ke kontrolám primárně zemědělské podniky.

Kontroly byly zaměřeny zejména na:

- vyhledávání a hodnocení elektrických rizik a přijímání opatření k předcházení těmto rizikům při činnostech v ochranných pásmech elektrizační soustavy,
- seznamování zaměstnanců s požadavky bezpečnosti při činnostech v ochranných pásmech elektrizační soustavy,
- školení a seznamování s předpisy ve vztahu k provozovaným EZ,
- pracovní úrazy při činnostech na EZ,
- zpracování vlastního seznamu pro poskytování OOPP na základě vyhodnocení elektrických rizik podle konkrétních činností na EZ,
- ochranu před úrazem elektrickým proudem,
- provedení elektrických instalací,
- pohyblivé a poddajné přívody,
- splnění požadavků na bezpečný provoz a používání strojů, technických zařízení, přístrojů a nářadí v oblasti EZ,
- provozní dokumentace EZ,
- organizaci při obsluze a práci na EZ v souladu s ČSN EN 50110-1 ed.3,
- odbornou způsobilost pracovníků v elektrotechnice,
- revize a kontroly EZ,
- odborná a závazná stanoviska Technické inspekce České republiky (dále jen TIČR) pro uvádění do provozu EZ třídy I.

V rámci tohoto úkolu bylo v roce 2019 provedeno 715 kontrol. Při kontrolách bylo zjištěno 1 952 nedostatků představujících 3 002 porušení závazných právních předpisů. Dále bylo navrženo v rámci kontrol 165 technickoorganizačních opatření. Z celkového počtu zjištěných nedostatků bylo inspektory OIP v 401 případech uloženo, podle § 7 odst. 1 písm. k) zákona o inspekci práce, opatření k odstranění zjištěných nedostatků. V 1 551 případech nebylo vydáno opatření, protože porušení byla odstraněna zpravidla v průběhu kontroly. U zbylých 401 nedostatků bylo vydáno 59 opatření.

Tab. č. 34 - Vybrané ukazatele dle inspektorátů

Ukazatel	Inspektorát								Celkem
	03	04	05	06	07	08	09	10	
Počet kontrolovaných subjektů	101	42	45	54	54	118	133	153	700
Počet kontrol	106	42	45	55	61	119	133	154	715
Počet zjištěných porušení	7	549	114	30	149	224	345	1 584	3 002
Počet opatření	1	22	0	0	0	0	0	36	59

Nejčastěji byl kontrolovanými subjekty porušován ZP v části páté, zák. č. 309/2006 Sb., vyhl. č. 48/1982 Sb., NV č. 101/2005 Sb., a NV č. 378/2001 Sb.

Tab. č. 35 - Přehled nejčastěji porušovaných předpisů

Předpis	Počet porušení	% vyjádření daného porušení
zákoník práce	980	32,64
zák. č. 309/2006 Sb.	827	27,55
vyhl. č. 48/1982 Sb.	571	19,02
NV č. 101/2005 Sb.	286	9,53
NV č. 378/2001 Sb.	284	9,46
vyhl. č. 50/1978 Sb.	17	0,57
ostatní	37	1,23
Celkem	3 002	100

Zhodnocení výsledku kontrol podle oblastí zadání úkolu

- Vyhledávání a hodnocení elektrických rizik a přijímání opatření k předcházení těmto rizikům při činnostech v ochranných pásmech elektrizační soustavy

Kontrolované subjekty často neměly vyhledány a vyhodnoceny elektrická rizika plynoucí z nebezpečí, která se vyskytují při činnostech zaměstnanců (traktoristé, obsluha zemědělských mechanizačních prostředků apod.) v ochranných pásmech nadzemních vedení elektrizační soustavy vysokého napětí.

Kontrolované subjekty zpravidla měly zpracovánu a vedenu dokumentaci o vyhledávání a hodnocení rizik v oblasti bezpečnosti práce se stanovováním opatření k jejich odstranění, kde však v oblasti EZ byly řešeny činnosti charakteru obsluhy a zacházení s EZ, a to s těmito opatřeními „nepřibližovat se“, „nedotýkat se EZ“ apod. Těmito opatřeními byla omezována činnost elektrikářů, kteří provádí opravy EZ, nebo preventivní údržbu EZ.

- Seznamování zaměstnanců s požadavky bezpečnosti při činnostech v ochranných pásmech elektrizační soustavy

Zaměstnanci kontrolovaných subjektů, kteří při výkonu své profese pracovali v ochranných pásmech elektrických venkovních vedení (traktoristé, obsluha zemědělských mechanizačních prostředků apod.), nebyli seznámeni s elektrickými riziky při této činnosti. Toto zjištění bylo velice časté a naše preventivní a osvětová činnost v této oblasti byla kontrolovanými subjekty přijímána velice pozitivně.

- Školení a seznamování s předpisy ve vztahu k provozovaným EZ

V této kontrolní oblasti byly zaznamenány nedostatky ve školení o právních a ostatních předpisech k zajištění BOZP zaměstnanců, zejména se jednalo o neseznámení zaměstnanců s provozní dokumentací a neseznámení zaměstnanců s riziky vznikajícími při práci na EZ.

Konkrétně pro prostory s EZ, kde se provádí pravidelný oplach podlah a stěn stříkající vodou pomocí hadice, nebyla v provozních předpisech stanovena oplachová pásma. Obsluha nebyla prokazatelně seznámena, jak si má při oplachu počínat, aby bylo zamezeno možnosti úrazu elektrickým proudem nebo poškození EZ.

Zaměstnavatelé neměli k dispozici pro poskytované EZ provozní dokumentaci (návody k obsluze, údržbě a opravám) a nemohli tak vytvořit odpovídající podmínky pro BOZP. Toto vedlo k tomu, že kontrolované subjekty nepřijímaly opatření k předcházení rizikům tím, že zaměstnanci nebyli proškoleni a seznámeni s návody k obsluze přidělených elektrických strojů, přístrojů a zařízení.

- Pracovní úrazy při provozované činnosti na EZ

V dané oblasti byly zjištěny nedostatky zejména ve vedení knihy úrazů, kdy nebyly evidovány všechny úrazy a nebyly přijaté opatření proti opakování pracovních úrazů.

- Zpracování vlastního seznamu pro poskytování OOPP na základě vyhodnocení elektrických rizik podle konkrétních činností na EZ

Kontrolované subjekty nezajistily vypracování nebo aktualizaci vlastního seznamu pro poskytování OOPP, a to na základě vyhodnocení elektrických rizik podle konkrétních činností na EZ. Kontrolované subjekty v důsledku nedostatečného zhodnocení rizik nevybavují pracovníky vhodnými OOPP, např. ve vztahu k ohrožení elektrickým obloukem při práci na EZ.

Nedostatky byly dále zjištěny v oblasti evidence OOPP a návazně v jejich prokazatelném přidělování. V souvislosti s těmito skutečnostmi kontrolované subjekty nekontrolují, zda zaměstnanci přidělené OOPP používají a zda tyto OOPP vyhovují z hlediska jejich technického a funkčního stavu.

- Ochrana před úrazem elektrickým proudem

Z pohledu zajištění ochrany před úrazem elektrickým proudem nebyla kontrolovanými osobami učiněna dostatečná opatření, zejména:

- nebyla přijata veškerá ochranná opatření k zajištění ochrany za normálních podmínek (ochrana před nebezpečným dotykem živých částí),
- nebyla přijata veškerá ochranná opatření k zajištění ochrany za jedné poruchy (ochrana před dotykem neživých částí),
- nebyly dodrženy veškeré požadavky u prostředků zvýšené ochrany před úrazem elektrickým proudem,
- nebyla aplikována předepsaná doplňková ochrana proudovým chráničem,
- nebyla přijata dostatečná opatření proti nebezpečným účinkům elektrického oblouku.

- Provedení elektrických instalací

V oblasti elektrických instalací nebyly tyto vždy mechanicky pevné a spolehlivě upevněné (uvolněné zásuvky, vytržené vypínače a zářivková svítidla ze zdi, vytržené svody hromosvodů z pláště budov apod.). Dále pak kryty chránící před dotykem na živé části byly nedostatečné a poškozené (rozvaděčové dveře nebylo možné zavřít, nebo se jednalo o poškozené rozvaděčové skříně), části EZ nebyly dostatečně dimenzovány a chráněny proti účinkům zkratových proudů a přetížení. Nebyly použity vhodné elektroinstalační prvky pro daný případ použití z hlediska bezpečnosti a funkce a nebyla učiněna veškerá opatření proti škodlivému působení prostředí na bezpečnost EZ.

Ovládací prvky EZ, nebyly označeny výstražnými nebo informačními značkami, sděleními, značením nebo signalizací, které jsou srozumitelné a mají jednoznačný charakter (např. jističí prvky v elektrických rozvaděčích nebyly řádně označeny tak, aby byla patrná příslušnost těchto jističích prvků k danému jištěnému obvodu).

Nebyl zajištěn bezpečný přístup k elektrickým rozvaděčům či rozvodnicím. Kryty a dveře rozvaděčů a rozvodnic nebyly označeny značkou upozorňující na umístění hlavního vypínače EZ.

- Pohyblivé a poddajné přívody

Pohyblivé a poddajné přívody nebyly používány jen za provozních a pracovních podmínek, pro které byly konstruovány a vyrobeny. Dále tyto nebyly kladeny a používány tak, aby nemohly být poškozeny. U pohyblivých a prodlužovacích přívodů nebyly z hlediska bezpečnosti a funkčnosti použity vhodné elektroinstalační prvky.

- Provozní dokumentace EZ

Při kontrole provozních dokumentací EZ byla zjišťována porušení zejména v oblasti stanovování prostředí a vnějších vlivů pro daná EZ. Provozní dokumentace neodpovídala skutečnému stavu provozovaného zařízení. Dále u provozovatelů EZ nebyly uloženy revizní zprávy EZ přístupné kontrolním orgánům.

Při provozu EZ v prostorách s nebezpečím výbuchu nebyly aplikovány požadavky NV č. 406/2004 Sb., o bližších požadavcích na zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci v prostředí s nebezpečím výbuchu. Jednalo se zejména o nezpracování písemné dokumentace o ochraně před výbuchem a neoznačení míst vstupů do prostorů s nebezpečím výbuchu bezpečnostními značkami výstrahy s černými písmeny EX označujícími "nebezpečí - výbušné prostředí".

- Organizaci práce v souladu s ČSN EN 50110-1 ed.3

Z pohledu organizace práce bylo nejčastějším porušením nestanovení osoby odpovědné za bezpečný provoz EZ podle ČSN EN 50110-1 ed.3, čl. 4.3. Dále nebyla vyhodnocena elektrická rizika při obsluze a práci na EZ a nebyla přijata případná opatření ke snížení působení těchto rizik.

- Odborná způsobilost pracovníků v elektrotechnice

Zkoušky a přezkušování (i u větších firem) jsou většinou zajišťovány externě u jiných firem, osvědčení o odborné způsobilosti pak nejsou vydávána vlastním zaměstnavatelem, ale pouze převzata, a to zpravidla bez zápisu o zkoušce, přezkoušení, kdy zaměstnavatel má za to, že sama existence osvědčení je dostačující pro činnost uvnitř jeho organizace. Následkem je nepotvrzení tohoto osvědčení ze strany kontrolovaných subjektů nebo pověřování činností, řízením činnosti a prováděním revizí pracovníky, kteří neměli odpovídající kvalifikaci ve smyslu této vyhlášky.

- Revize a kontroly EZ

V této oblasti byla porušení nejčastěji zjišťována při kontrole plnění bezpečnostních předpisů týkajících se provozu EZ. Jednalo se zejména o neprovádění předepsaných kontrol a revizí nebo jejich provádění mimo stanovené lhůty. Dále kontrolované osoby při plnění zákonné povinnosti nezajistily stanovení lhůt a rozsahu předepsaných kontrol a revizí EZ. Rovněž kontrolované

osoby nevedly záznamy o stanovení lhůt a rozsahu revizí EZ a nevedly kontrolní záznamy o předepsaných kontrolách EZ. Často bylo zjišťováno, že kontrolované subjekty neprovedly odstranění závad uvedených v revizních zprávách k daným zařízením a spokojily se pouze se skutečností, že revizní zpráva je vyhotovena.

V mnoha případech kontrolované subjekty nerozlišují mezi pojmy kontrola a revize EZ. Na žádost kontrolního orgánu o předložení záznamu o kontrole EZ (roční kontrola ve smyslu ust. § 4 odst. 2 NV č. 378/2001 Sb., kterým se stanoví bližší požadavky na bezpečný provoz a používání strojů, technických zařízení, přístrojů a náradí) předkládají kontrolované osoby revizní zprávy EZ.

- Odborné a závazné stanovisko TIČR pro uvádění do provozu zařízení třídy I.

V případech kdy bylo zjištěno, že EZ třídy I. bylo uvedeno do provozu bez odborného a závazného stanoviska organizace státního odborného dozoru (TIČR). Kontrolovaná osoba zpravidla bezprostředně zajišťovala sjednání nápravy. Většinou tyto kontrolované osoby neměly povědomí o této povinnosti a při uvádění daného zařízení do provozu se spoléhaly, že vše potřebné zajistí montážní organizace.

Zjištěnému počtu závad odpovídají i sankční postihy, které OIP uplatnily ve smyslu zákona o inspekci práce. OIP uložily v rámci plnění tohoto úkolu 11 pokut v celkové částce 216 000 Kč.

Kontroly byly primárně zaměřeny na seznamování zaměstnanců s požadavky bezpečnosti při činnostech v ochranných pásmech elektrizační soustavy. V této konkrétní oblasti byla porušení zjišťována ve velké míře. Z toho důvodu bylo velmi pozitivně ze strany kontrolovaných subjektů přijato doporučení inspektorů na prezentaci „Rizika při používání vozidel a mechanismů v ochranných pásmech elektrických vedení“, která je volně přístupná na adrese <https://www.csres.cz/CZ/prevence>. V roce 2019 opětovně došlo k závažnému a ostatnímu pracovnímu úrazu při činnostech v ochranném pásmu elektrizační soustavy. Tyto nehodové události jenom potvrdily oprávněnost zaměření tohoto úkolu.

Poznatky z dalších kontrolovaných oblastí ukazují, že největší nedostatky jsou v oblasti technické prevence rizik, kdy kontrolované subjekty nezajišťují v dostatečné míře údržbu, kontroly a revize provozovaných EZ. V přímé souvislosti s těmito nedostatky je pak nestanovení osoby odpovědné za stav a provoz EZ.

Pro kontrolní činnost v roce 2020 jsme se rozhodli využít statistik hasičského záchranného sboru, ze kterých plyne, že ve více případech byla příčinou požáru vadná elektrická instalace. Vzhledem k tomu, bude kontrolní činnost v letošním roce zaměřena na provozovny, kde dochází ke zpracování dřeva (pily, výrobci palet apod.). V těchto provozovnách se vyskytují mimo rizika úrazu elektrickým proudem, také ve větší míře rizika vzniku požáru či výbuchu hořlavých prachů. Záměrem úkolu v oblasti EZ v prostorách, kde dochází ke zpracování dřeva, je ověřit u zaměstnavatelů, jakým způsobem jsou zajišťovány kontroly, revize a údržba EZ. Dále bude kontrolována předepsaná provozní dokumentace k provozovaným EZ, zda jsou řešena bezpečnostní opatření a pracovní postupy pro činnosti na EZ.

5.10 Zdvihací zařízení

Na základě zvýšené četnosti pracovních úrazů (smrtelných, závažných), dále velký rozvoj stávajících i nově vznikajících subjektů a s tím spojený nárůst stavby nových výrobních hal a oprav stávajících subjektů souvisí i značné množství provozovaných půjčoven, bylo nutné věnovat zvýšenou pozornost bezpečnému provozu mobilních jeřábů a všech druhů pracovních plošin. V rámci této kontrolní činnosti byla také i pozornost zaměřena na jeřábové zakladače, dále na nově se vyskytující zdvihací zařízení, ale také i zdvihací zařízení dovážené do ČR. Inspektoři specializace pro VTZ – zdvihací zařízení (dále jen VTZ – ZZ) se zaměřili na bezpečnost práce a bezpečný provoz zdvihacích zařízení bez rozdílu nosnosti a způsobu použití, včetně prostředků pro vázání, zavěšení a uchopení břemen.

Záměrem tohoto úkolu bylo ověřit, jak právnické a podnikající fyzické osoby plní stanovené povinnosti zaměstnavatele a provozovatele pro zajišťování bezpečnosti práce při provozu zdvihacích zařízení, včetně prostředků pro zavěšení a uchopení břemene a také, jak zaměstnavatelé vytvářejí podmínky pro minimalizaci rizik. Preventivní kontrolní činnost měla přispět k větší bezpečnosti zaměstnanců pracujících na těchto zařízeních, stejně tak jako zaměstnanců a dalších osob na jeřábových manipulacích nezúčastněných, avšak jejich provozem dotčených.

OIP vybraly ke kontrole subjekty, které vykazovaly zvýšenou pracovní úrazovost nebo subjekty, kde se předpokládaly problémy při používání zdvihacích zařízení a prostředků pro zavěšení a uchopení břemene.

Kontroly byly zaměřeny zejména na:

- prevenci rizik, dále na způsob vedení dokumentace o vyhledaných a vyhodnocených rizik a také, jak zaměstnavatelé přijímali opatření k jejich odstranění,
- odbornou způsobilost tzn. na teoretickou a praktickou přípravu včetně ověření zdravotní způsobilosti k výkonu konkrétní pracovní činnosti, a to u vyhrazených a tzv. „nevyhrazených“ zdvihacích zařízení,
- ověření, zda provozovatelé zdvihacích zařízení měli k dispozici provozní dokumentaci zařízení, dále zda používali zařízení k účelům a za podmínek pro které bylo určeno, a to v souladu s provozní dokumentací (návodem výrobce),
- MPBP - rozsah systému bezpečné práce ve vztahu k používání zdvihacích zařízení a k manipulaci s konkrétními břemeny,
- provádění odborných úkonů k prověření technického stavu zdvihacích zařízení, tzn., zda zdvihací zařízení byla řádně udržována, dále kontrolována a případně revidována,
- na volbu, označení, kontroly, skladování a vedení dokumentace u prostředků pro vázání, zavěšení a uchopení břemene, které podléhaly evidenci a pravidelným kontrolám technického stavu.

V rámci kontrolní oblasti byla provedena kontrolní činnost v souladu se zákonem o inspekci práce s celkovým počtem 15 inspektorů specializace VTZ – ZZ. Bylo provedeno celkem 598 kontrol a zjištěno 1 002 porušení. Dále bylo vydáno 36 technickoorganizačních opatření (viz tabulka).

Z toho vyplývá, že celkově za SÚIP byl počet stanovených kontrol splněn.

Tab. č. 36 - Vybrané ukazatele dle inspektorátů

Ukazatel	Inspektorát								Celkem
	03	04	05	06	07	08	09	10	
Počet kontrolovaných subjektů	42	48	30	76	39	89	89	126	539
Počet kontrol	42	99	30	76	40	92	91	128	598
Počet zjištěných porušení	25	63	81	7	23	95	176	532	1 002
Počet opatření	0	26	1	0	8	0	0	1	36

Nejčastěji byl kontrolovanými subjekty porušován ZP, a to v oblasti prevence rizik (ust. § 102), dále v oblasti nezajištění školení a neurčení obsahu a četnosti školení včetně nevedení evidence o školení zaměstnanců (ust. § 103) a nepřidělení OOPP dle vlastního seznamu na základě vyhodnocených rizik (ust. § 104). Velmi často zjišťovaným nedostatkem je však i nadále absence záznamu o provedení ověření znalostí školených zaměstnanců. Dále byl rovněž opakovaně porušován zák. č. 309/2006 Sb., a to v oblasti požadavků na výrobní a pracovní prostředky a zařízení, jak vyžaduje § 4 odst. 1 písm. c) zák. č. 309/2006 Sb. (pravidelná a řádná údržba, kontroly a revize). Opakovaně kontrolované osoby také porušovaly i požadavky na organizaci práce a stanovení pracovních postupů tak, aby byly dodržovány zásady bezpečného chování na pracovišti (ust. § 5 odst. 1).

Dalším závažným zjištěním v oblasti bližších požadavků na bezpečný provoz a používání strojů, technických zařízení, přístrojů a nářadí bylo nedodržení požadavků stanovených NV č. 378/2001 Sb. (ust. § 3 a § 4). V rámci oblasti zdvihacích zařízení bylo také zjištěno, že v řadě případů kontrolované subjekty porušovaly např. ust. § 3 NV č. 101/2005 Sb. (viz tabulka).

V rámci kontrolní činnosti bylo také zjištěno, že zaměstnavatelé také i nestanovují lhůty pro provádění periodických lékařských prohlídek v souladu s vyhl. č. 79/2013 Sb.

Tab. č. 37 - Přehled nejčastěji porušovaných předpisů

Předpis	Počet porušení	% ze zjištěných porušení předpisů
zákoník práce	389	38,82
zák. č. 309/2006 Sb.	345	34,43
NV č. 378/2001 Sb.	197	19,66
NV č. 101/2005 Sb.	52	5,19
ostatní	19	1,90
Celkem	1 002	100

Zhodnocení výsledků kontrol podle oblastí zadání úkolu

- Odborná způsobilost a ověření zdravotní způsobilosti k výkonu konkrétní pracovní činnosti, a to u vyhrazených a tzv. „nevyhrazených“ zdvihacích zařízení

Kontrolní činností v rámci oblasti zdvihacích zařízení bylo zjištěno, že odborné školení zaměstnanců, tzn. jeřábníků, vazačů, signalistů a jiných kompetentních osob, je prováděno v termínech, které si zaměstnavatel stanovil na základě vyhledaných a vyhodnocených rizik, a to zpravidla 1 x za 12 měsíců. Tato odborná školení ve většině případů provádí externí revizní technici zdvihacích zařízení.

Vážné nedostatky byly zjištěny v osnovách školení, kde nebyly uvedeny příslušné platné předpisy, podle kterých byl zaměstnanec seznámen se svými povinnostmi. Osnovy byly tedy obecné a velmi často obsahovaly i již neplatné technické normy. Při kontrolní činnosti bylo v některých případech také zjištěno, že zaměstnanci nebyli seznámeni s návody na obsluhu konkrétního zdvihacích zařízení včetně používaných prostředků pro zavěšení a uchopení břemen. Nejčastějším nedostatkem bylo neuvedení v osnově školení jeřábníků, pro jaký konkrétní typ jeřábu byl vyškolen. Dalším zjištěním je skutečnost, že u řady kontrolovaných subjektů není určena pověřená osoba odpovědná za provoz jeřábů a zdvihadel. U některých zaměstnavatelů převládá také názor, že předložením např. průkazu jeřábníka nebo vazače zaměstnanec automaticky problematiku ovládá a vše zná, takže jej nemusí zaměstnavatel školit. V rámci kontrolní činnosti bylo také zjištěno, že v případě vypůjčené pojízdné zdvihací pracovní plošiny nebyly obsluhy proškoleny z konkrétního typu plošiny. V některých případech zaměstnavatelé byli upozorněni na skutečnost, že platí vyhl. č. 79/2013 Sb., které upravuje nově lhůty ke zjištění zdravotní způsobilosti i pro činnost jeřábníka a vazače.

- Prevence rizik, vyhledání a hodnocení rizik a přijímání opatření k jejich odstranění

V rámci kontrolní činnosti byl také kladen důraz na prevenci rizik, tzn. na všechna opatření vyplývající z právních či ostatních předpisů k zajištění BOZP a z předpisů zaměstnavatele, které mají za cíl předcházet rizikům, odstraňovat je nebo minimalizovat působení neodstranitelných rizik při provozu zdvihacích zařízení.

Zaměstnavatelé při kontrole předkládali ve většině případů seznamy vyhledaných rizik včetně stanovených opatření k provozu zdvihacích zařízení. Bylo však také zjištěno, že vyhledávání rizik včetně stanovených opatření je prováděno formálně, tzn. pouze okopírována obecná rizika. Vyhledaná rizika tak nekorespondovala se skutečným stavem na pracovišti např. při provozu pojízdných zdvihacích pracovních plošin a mobilních jeřábů z půjčoven. Bylo také zjištěno, že na staveništích, kdy byly provozovány mobilní jeřáby a byly vazači břemen prováděny vazačské práce ve výšce, nebyli tito vazači chráněni proti pádu z výšky, a to buď prostředky kolektivní ochrany, anebo OOPP proti pádu.

- MPBP - rozsah systému bezpečné práce ve vztahu k používání zdvihacích zařízení a k manipulaci s konkrétními břemeny

Zpracování místního bezpečnostního předpisu, tzv. systému bezpečné práce (dále jen SBP) je dán požadavkem ČSN ISO 12480-1. Při kontrolní činnosti bylo zjištěno, že zaměstnavatelé jsou si vědomi povinnosti zpracování SBP. Předložené SBP však v řadě případů neměly požadovaný rozsah, a tudíž neobsahovaly činnosti jeřábu tak, aby byly prováděny bezpečně s přihlédnutím ke všem předvídatelným rizikům. Zaměstnavatelé, aby splnili svoji povinnost, si většinou nechávají zpracovat SBP externími revizními technikami zdvihacích zařízení, a tak často dochází k tomu, že je napsán obecně a neodpovídá konkrétním podmínkám provozu. Převažuje také skutečnost, že SBP nejsou schváleny odpovědným vedoucím kontrolované osoby. Bylo také zjištěno, že v SBP nejsou uvedeny zakázané manipulace jeřábníků a vazačů, dále nebylo řešeno v SBP označení vazačů při skupinovém vázání (2 a více vazačů) a také v řadě případů nebyly v SBP řešeny podmínky pronájmu jeřábu.

Při kontrolách bylo také zjištěno, že školení a přezkušování jeřábníků obsluhujících menší zdvihadla a vazačů břemen provádí kromě revizních techniků zdvihacích zařízení také OZO.

Někteří zaměstnavatelé neměli pro provoz pojízdných zdvihacích pracovních plošin zpracován pracovní systém ve smyslu ustanovení čl. 4.2 ČSN ISO 18893.

- Používání zařízení k účelům a za podmínek, pro které bylo určeno, a to v souladu s návodem výrobce (provozní dokumentací)

V rámci kontrolní činnosti bylo zjištěno, že zaměstnavatelé často nemají vypracovaný plán kontrol revizí a údržby. Většinou se spoléhají na to, že jim externí firmy budou hlídat lhůty provádění výše uvedených kontrol a tím dochází k tomu, že kontroly nejsou provedeny v předepsaných lhůtách nebo nejsou provedeny vůbec. Zaměstnavateli, který má zpracovaný pouze roční plán, bylo v rámci preventivních opatření také doporučeno, aby si zpracoval plán kontrol, revizí a zkoušek v rozsahu od revizní zkoušky k revizní zkoušce a tím se postihl celý cyklus kontrol. Velmi často bylo zjišťováno, že kontrolovaná osoba nerespektuje závěry revizního technika a neodstraňuje závady, které byly uvedeny v revizní zprávě.

Při kontrolách mobilních jeřábů bylo velmi často zjištěno:

- mobilní jeřáb je provozován bez průvodní dokumentace,
- jeřábníci vyřazovali z funkce přetěžovací zařízení, a to jeho přemostěním,
- háky mobilních jeřábů měly nefunkční bezpečnostní pojistku, která má chránit před vysmeknutím vázacích prostředků a pádu břemene.

Dále v rámci kontrolní činnosti bylo také nejčastěji zjištěno:

- v dokumentech týkajících se revizí zařízení jsou uvedeny závady, není však doloženo, zda a jak byly tyto závady odstraněny, zařízení tudíž bylo používáno i bez prokazatelného odstranění závad,
 - u vyhrazených i tzv. „nevyhrazených“ zdvihacích zařízení nejsou prováděny pravidelné kontroly a není vedena provozní dokumentace,
 - ovládací prvky zařízení nejsou příslušně označeny nebo jsou špatně čitelné,
 - zaměstnanci nejsou proškoleni z předpisů, které doplňují jejich odborné předpoklady, a požadavky pro výkon práce tzn., nejsou prokazatelně proškoleni a seznámeni s předpisy k zajištění BOZP konkrétního obsluhovaného jeřábu, školení neobsahuje konkrétní návody na obsluhu a konkrétní pracovní postupy,
 - nebyla ustanovena pověřená osoba odpovídající za provoz jeřábů a zdvihadel dle čl. 4.2 ČSN ISO 12480-1,
 - u řady pracovních plošin nebyly řádně označeny maximální nosnosti pracovního koše, případně měly nečitelné označení ovládacích prvků.
- Volba, označení, kontroly, skladování a vedení dokumentace u prostředků pro vázání, zavěšení a uchopení břemene, které podléhaly evidenci a pravidelným kontrolám technického stavu

Řada zaměstnavatelů v oblasti vázacích prostředků nestanovuje termíny kontrol vázacích prostředků s ohledem na četnost používání a na prostředí, ve kterém jsou používány. Velmi vážná zjištění jsou v případech, kdy se zaměstnavatelé domnívají, že pokud zaměstnanec předloží vazačský průkaz, který nabyl v předchozím zaměstnání, například méně jak rok starým záznamem od revizního technika zdvihacích zařízení o absolvování školení vazače břemen, takže tomuto zaměstnanci nemusí zajistit tzv. „nové“ školení ve způsobech vázání břemen. Kontrolní činnost prokázala, že zaměstnavatelé zpravidla neví, nebo nechtějí vědět, že školení

by mělo obsahovat informace o konkrétních vázacích prostředcích používaných u daného zaměstnavatele, dále seznámení s konkrétním SBP a dalšími pracovními postupy konkrétního pracoviště. Kontrolou bylo také i zjištěno, že zaměstnavatelé nemají v některých případech k dispozici návody výrobce k používání prostředků pro vázání, zavěšení a uchopení břemen zejména na staveništích např. velmi poškozené články řetězů, poškozené záplety ocelových lan.

Konkrétně byly zjištěny zejména tyto nedostatky:

- zaměstnavatelé v řadě případů nemají k dispozici návody výrobce k používání prostředků pro vázání, zavěšení a uchopení břemen tzn., při nákupu je prodejce nepředá a provozovatelé je v zásadě ani nepožadují,
- prostředky pro vázání, zavěšování a uchopení břemene nebyly označeny tak, aby bylo možné určit charakteristiky podstatné pro jejich bezpečné použití (např. nosností) a nebyly pravidelně kontrolovány dle provozní dokumentace,
- prostředky pro vázání, zavěšování a uchopení břemene nebyly skladovány tak, aby nedošlo k jejich poškození,
- háky řetězů nebyly vybaveny bezpečnostní pojistkou, i když bylo patrné, že touto pojistkou byly od výrobce vybaveny.

Zjištěnému počtu nedostatků odpovídají i sankční postihy, které OIP uplatnily ve smyslu zákona o inspekci práce. Počet uložených pokut za správní delikt je celkem 7. Výše uložených pokut za správní delikt je v celkové výši 1 350 000 Kč, což je o 861 000 Kč více, než v předcházejícím období.

Zadání a obsah kontrolované oblasti zdvihacích zařízení výrazně přispělo ke snížení pracovních úrazů, ale také i ke zlepšení stavu v oblasti bezpečnosti práce u zdvihacích zařízení, jak vyhrazených, tak i u tzv. „nevyhrazených“. Při kontrolní činnosti se poukázalo na porušení, která se opakovaně vyskytují v oblasti bezpečného provozu zdvihacích zařízení, a to bez rozdílu nosnosti a způsobu používání včetně manipulace s břemeny. Mezi tato převažující porušení patřilo nedodržování systému bezpečné práce na konkrétních pracovištích, dále nedodržování návodu výrobce a MPBP.

Z charakteru nejčastěji porušovaných předpisů, a to v souvislosti s bezpečným používáním zdvihacích zařízení a prostředků pro vázání, zavěšení a uchopení břemene lze konstatovat, že zaměstnavatelé - provozovatelé opakovaně porušují ZP, dále zák. č. 309/2006 Sb., ale i další související předpisy, které se vztahují k bezpečnému provozu zdvihacích zařízení (NV. č. 378/2001 Sb., NV č. 101/2005 Sb.).

Inspektoři pro VTZ - ZZ jednoznačně doporučují v následujícím období zaměřit se opakovaně na bezpečnost práce v oblasti provozu zdvihacích zařízení, a to bez rozdílu nosnosti např. ve strojírenství, hutnictví. Dále v rámci kontrolní činnosti také věnovat pozornost technickému stavu, dále dodržování návodu výrobce a MPBP, provádění předepsaných kontrolních úkonů a vedení předepsané dokumentace např. u výtahů v ubytovacích zařízeních, nákladních výtahů v obchodních centrech, skladových objektech, ale i u jeřábových zakladačů, zdvihacích zařízení bez rozdílu nosnosti a způsobu použití, dále prostředků pro vázání, zavěšení a uchopení břemene včetně speciálních zařízení.

Cíl a zadání úkolu splnily všechny OIP.

5.11 Plynová zařízení

Z výsledků kontrolní činnosti OIP vyplynulo, že stav provozovaného plynového zařízení nebyl v některých subjektech stále zcela uspokojivý. Kontrolami provedenými v několika posledních letech bylo zjištěno, že systém vnitřního řízení bezpečnosti provozu vyhrazeného plynového zařízení není vždy zaveden v takovém rozsahu, aby bylo zajištěno dodržování všech předpisů k zajištění BOZP. Ne vždy byla vyhledána, posouzena a zhodnocena všechna rizika možného ohrožení zdraví osob, a to nejen zaměstnanců, ale i klientů a případně i veřejnosti právě provozem plynového zařízení. Provozovatelé si sice uvědomovali možná rizika ohrožení zdraví jak vlastních zaměstnanců, tak i veřejnosti, ale ne vždy k této problematice (především z finančních důvodů a neznalosti problematiky) zaujali takové stanovisko, které by vyloučilo nebo alespoň omezilo možnost vzniku mimořádné události.

Vzhledem k výše uvedených skutečnostem a vysoké rizikovosti provozu plynových zařízení bylo považováno za velmi důležité prověření stavu a úrovně dodržování bezpečnostních předpisů zejména u subjektů, u kterých nebyla zatím kontrola v této oblasti provedena, anebo při předchozí kontrole byla zjištěna porušení, která by mohla za určitých podmínek zapříčinit vznik nehodových a v některých případech i velmi tragických událostí. Z výše uvedených důvodů byly kontroly v roce 2019 zaměřeny na provoz vyhrazených plynových zařízení v různých oblastech výroby, provozu a služeb.

Kontroly byly zaměřeny zejména na:

- zda bylo provedeno vyhledání a vyhodnocení rizik při provozu plynových zařízení,
- zda byla zajištěna odborná a zdravotní způsobilost osob pověřených obsluhou a údržbou zařízení,
- zda byla vedena provozní dokumentace a zda byla prováděna její aktualizace - provozní řády, provozní deníky, doklady o kvalifikaci osob, harmonogram revizí,
- zda měl kontrolovaný subjekt vypracován vlastní seznam poskytování OOPP, rovněž také na základě vyhodnocení rizik i z pohledu plynových zařízení, jakým způsobem bylo zajištěno poskytování OOPP zaměstnancům, včetně zajištění provádění seznámení s jejich používáním a prováděním kontroly jejich používání,
- zda byla stanovena opatření pro případ zdolávání mimořádných událostí spojených s provozem plynových zařízení,
- zda kontrolovaný subjekt zajišťoval bezpečný stav provozovaného plynového zařízení pravidelně prováděnými kontrolami, revizemi, údržbou, servisem a zda měly doklady z kontrol a revizí předepsané náležitosti a odpovídající odbornou úroveň,
- zda byl zajištěn bezpečný přístup pro pracovníky provádějící kontroly, revize, zkoušky, obsluhu a údržbu zařízení,
- zda byl zabezpečen dostatečný přívod spalovacího a větracího vzduchu,
- zda bylo přírodní potrubí plynu vybaveno předepsanými armaturami, nebylo používáno pro jiné účely, než pro které bylo určeno, zda byla provedena dostatečná protikorozní ochrana, značení protékajícího média, zda byly označeny uzávěry plynu a byl k nim zajištěn bezpečný přístup,
- vedení evidence o pracovních úrazech v knize úrazů včetně zpracování záznamu o pracovním úrazu.

V rámci kontrolní činnosti v oblasti plynových zařízení bylo OIP provedeno celkem 748 kontrol, při kterých bylo zjištěno celkem 3 404 porušení. Z celkového počtu provedených kontrol u 172 kontrol nebylo zjištěno porušení právních předpisů. Tabulky níže obsahují bližší údaje v rámci plnění tohoto úkolu.

Tab. č. 38 - Vybrané ukazatele dle inspektorátů

Ukazatel	Inspektorát								Celkem
	03	04	05	06	07	08	09	10	
Počet kontrolovaných subjektů	96	50	52	37	64	125	127	171	722
Počet kontrol	108	50	52	38	71	127	129	173	748
Počet zjištěných porušení	118	191	185	7	179	466	283	1 975	3 404
Počet opatření	0	13	0	0	1	0	1	2	17
Počet technickoorganizačních opatření	17	0	11	34	89	4	1	12	168

Dále v tabulce je uveden přehled nejčastěji porušovaných právních předpisů. Nejčastěji zjišťované porušení právních předpisů se týkalo nedodržování ustanovení zák. č. 309/2006 Sb., ZP a NV č. 101/2005 Sb. Z následující tabulky je zřejmé zastoupení zjištěných porušení jednotlivých právních předpisů.

Tab. č. 39 - Přehled nejčastěji porušovaných předpisů

Předpis	Počet porušení	% vyjádření daného porušení
zák. č. 309/2006 Sb.	1 216	35,72
zákoník práce	826	24,27
NV č. 101/2005 Sb.	562	16,51
NV č. 378/2001 Sb.	354	10,40
vyhl. č. 48/1982 Sb.	160	4,70
vyhl. č. 85/1978 Sb.	100	2,94
vyhl. č. 21/1979 Sb.	91	2,67
vyhl. č. 91/1993 Sb.	63	1,85
ostatní	32	0,94
Celkem	3 404	100

Zhodnocení výsledku kontrol podle oblastí zadání úkolu

- Vyhledávání a hodnocení rizik při provozu plynových zařízení

Dokumentace k vyhledání a hodnocení rizik byla předložena u většiny kontrolovaných subjektů. Ovšem ve velice různé kvalitě. Vyhledání, hodnocení a odstraňování rizik při provozu plynového zařízení bylo velmi často prováděno příliš obecně. Analýzu rizik často prováděly osoby, které neměly žádné znalosti o plynovém zařízení. Při zpracování či aktualizaci dokumentace pro provoz plynových zařízení a k přijetí opatření k minimalizaci stávajících rizik často nedocházelo k zapracování skutečností plynoucích z technického stavu zařízení zjištěného prováděnými revizemi, kontrolami, servisními prohlídkami a dalšími kontrolami. Velmi často se již s vytvořenou dokumentací dále nepracuje a je pouze založena do provozní dokumentace. OZO, které tuto dokumentaci vypracovávají na základě smluvních vztahů, velmi často neznají dostatečně provoz ani prostředí posuzovaného subjektu. Velmi často se tak

v dokumentaci objevují rizika nevztahující se na provozované zařízení (např. rizika při sváření plamenem při provozu v restauračních zařízeních, naopak chybí rizika při manipulaci s tlakovými lahvemi jak na propan butan, tak i na ostatní plyny), chybí rizika na provoz plynových kotlen. Chybí aktualizace rizik a není zpracován dokument o vzájemné informovanosti o rizicích pro zaměstnance cizích subjektů (u malých firem zaměstnavatelé o této povinnosti ani nevědí, u větších se informování provádí většinou pouze při vstupu do objektů na vrátnicích a je velice obecné). Nebyla vyhledaná rizika pro všechny pracoviště a pracovní činnosti, které se u kontrolovaných osob vyskytovala, převážně chyběla rizika pro provoz plynových zařízení.

O vyhledávání a vyhodnocování rizik a o přijatých opatřeních zaměstnavatelé v některých případech ani neměli k dispozici písemnou dokumentaci a zaměstnanci tak neměli možnost se kdykoliv s riziky a stanovenými opatřeními seznámit.

- Odborná a zdravotní způsobilost osob pověřených obsluhou a údržbou zařízení

Školení BOZP zaměstnanců bylo ve většině případů provedeno, písemná dokumentace o provedeném školení a ověření znalostí však nebyla úplná. Školení nových zaměstnanců v některých případech nebylo provedeno při nástupu nového zaměstnance do pracovního poměru, ale až po nějaké době. Provozovatelé nízkotlakých plynových kotlen neměli o zkoušce topičů zápis, jak požaduje ust. § 14 odst. 4 vyhl. č. 91/1993 Sb. Tento nedostatek se vyskytuje převážně, pokud jsou pracovníci posíláni na školení a přezkoušení mimo své pracoviště do specializovaných firem a které si tento doklad nechávají ve své dokumentaci a zaměstnavatelům ho nezasílají. Nebyla určena četnost školení o právních a ostatních předpisech, způsob ověřování znalostí zaměstnanců, v osnovách školení byly použity neplatné předpisy, osnovy byly příliš obecné, u malých provozovatelů byly osnovy staženy z internetu před nahlášenou kontrolou OIP. Nebyla předložena kvalifikace pracovníků pověřených obsluhou plynového zařízení s výkonem pod 50 kW (kuchyňský personál ve stravovacím zařízení), kteří musí být seznámeni s předpisy pro obsluhu a souvisejícími bezpečnostními předpisy, s požárním řádem, poplachovými směrnicemi a musí být zaškoleni v obsluze těchto zařízení dle požadavků vyhl. č. 21/1979 Sb.

Obsluha u plynových spotřebičů s výkonem větším než 50 kW měla zdravotní způsobilost včetně platného osvědčení, u spotřebičů s výkonem pod 50 kW často tato zdravotní způsobilost chyběla. Opakovaně bylo zjištěno, že nebyla jmenována osoba odpovědná za provoz plynových zařízení, pokud byla jmenována, tak nebyla seznámena se svými povinnostmi a neměla velmi často k dispozici dokumenty o provozovaném plynovém zařízení. Školení osob zajišťovali ve většině případů externí pracovníci, ať to byli revizní technici nebo OZO. Přestože školení prováděly OZO, byly velmi často v osnově školení uváděny neplatné právní předpisy a naopak nebyly uvedeny nově vydané platné předpisy.

Opakujícím se problémem u některých kontrolovaných subjektů byl však nízký počet osob s patřičnou kvalifikací, a to v ojedinělých případech až do té míry, že nebyla záruka zastupitelnosti těchto osob v případě nemoci apod. V případě menších provozoven byl tento stav způsoben celkově nízkým počtem zaměstnanců a rovněž personální nestabilitou. U těchto subjektů nebylo výjimkou, že potřebnou kvalifikaci měl pouze jeden pracovník. Nebylo zde zajištění kvalitní obsluhy vyhrazeného plynového zařízení v případě především dlouhodobé nemocnosti.

- Vedení provozní dokumentace

Stále se opakoval problém s vypracováním harmonogramu revizí a kontrol plynového zařízení nebo termíny uvedené v tomto harmonogramu, které byly zpracovány OZO, neodpovídaly termínům uvedených místním provozní řád (dále jen MPŘ) zpracovaném revizním technikem plynu. V harmonogramu nebyla uvedena všechna provozovaná zařízení, velmi často chyběla vyznačení provedených úkonů a tím se ztrácel přehled o provedených revizích a kontrolách. Z těchto nedostatků pak logicky vyplynulo nedodržování lhůt a termínů revizí, kontrol plynových zařízení, odborných prohlídek nízkotlakých kotlen, servisu plynových zařízení, kalibrací detektorů apod.

Provozní dokumentace a revizní knihy nebyly v mnoha případech vedeny, MPŘ neodpovídaly ust. ČSN 386405. Často tyto dokumenty opět zpracovávají OZO v prevenci rizik, proto jsou tyto doklady velice povrchní, bez konkrétních informací pro obsluhu. MPŘ nebyly aktualizovány (např. při výměně kotlů, technologie, změně provozovatele, jednatele, uvedena neplatná telefonní čísla, původní zařízení, které již bylo vyměněno, nebyla uvedena všechna zařízení v kotelně hlavně zabezpečovací prvky kotleny, detektory plynu CH₄ nebo CO, čidla zaplavení, teplotní čidla...), chyběly situační náčrty s popisem umístění zařízení, způsob a povinnost provádět kontrolu a kalibraci detekčních systémů na výskyt zemního plynu nebo oxidu uhelnatého apod.

Nebyly k dispozici pokyny pro plynová zařízení do výkonu 50 kW (plynové kotle, plynové ohřívače vody, tepelné zářiče, lokální topidla, apod.) anebo obsluhy nebyly s těmito dokumenty seznámeny. Obsluha se tak nedozví to nejdůležitější, tj. pokyny pro zajištění bezpečného provozu zařízení, včetně činnosti při vzniku mimořádné situace, způsob vedení zápisů do provozních deníků i způsob provádění jednotlivých požadovaných úkonů při obsluze zařízení.

Provozní výkresy rozvodů plynu včetně informace o umístění hlavních uzávěrů na plynovém zařízení nebyly často vůbec k dispozici, z čehož vyplývalo riziko v případě vzniku nehodové události. Zápisy v provozních denících nebyly prováděny v rozsahu činností a ve stanovených termínech dle vlastních MPŘ, což bylo shledáno u velké většiny provozovatelů.

– Poskytování OOPP

Zaměstnavatelé velmi často poskytovali OOPP zaměstnancům pouze na základě zvyklostí a dle vlastního uvážení, ale nikoli na podkladě seznamu zpracovaného po zhodnocení rizik a konkrétních podmínek práce. V některých případech byl předán jen finanční obnos na nákup jakéhokoliv OOPP. Nebyly vždy vyplňovány karty na předání OOPP s podpisem pracovníka, který OOPP přebírá, což mohlo v konečném důsledku vést k tomu, že nebylo jasné prokázáno, zda pracovník OOPP dostal. Zaměstnavatelé velmi často neprováděli kontrolu používání OOPP a zaměstnanci nebyli seznámeni s jejich návodem na používání. V některých případech např. u pracovníků montážních firem byly používány rukavice, které byly určeny pouze proti mechanickému poškození a ne proti popálení. Seznam OOPP uvedený v MPŘ kotlen neodpovídal seznamu vypracovanému OZO na základě vyhodnocení rizik. Při kontrole plynového zařízení v restauračních zařízeních bylo zjištěno, že většina zaměstnanců v kuchyni nepoužívá pevnou obuv, což je v rozporu s vlastním vypracovaným seznamem pro poskytování OOPP.

– Opatření pro případ zdolávání mimořádných událostí spojených s provozem plynových zařízení

Opatření pro zdolávání mimořádných událostí bylo většinou zapracováno do MPŘ. Případně do požární poplachové směrnice, nebo bylo uvedeno v traumatologickém plánu. V regulačních stanicích velmi často chyběla dokumentace o ochraně před výbuchem zpracovaná dle NV č. 406/2004 Sb. Za stav a provoz plynových zařízení byly určeny osoby odpovědné, které byly seznámeny s havarijním plánem včetně umístění uzávěrů plynu. Tyto osoby zajišťují v případě mimořádných událostí spolupráci se záchrannými složkami, čímž se vytváří součinnost např. s útvarem energetiky, hasičů, rychlé pomoci při zásahu.

- Zajištění bezpečného stavu provozovaného plynového zařízení pravidelně prováděnými kontrolami, revizemi, údržbou a servisem, doklady z kontrol a revizí předepsané náležitosti a odpovídající odbornou úroveň

Při kontrolách bylo zjištěno, že v některých případech neměly doklady z pravidelných revizí předepsané náležitosti dané vyhl. Českého úřadu bezpečnosti práce č. 85/1978 Sb. Tento problém se velmi často objevoval u začínajících mladých revizních techniků (v revizi není např. uvedeno číslo a rozsah osvědčení a oprávnění revizních i montážních pracovníků, kvalifikační doklady svářečských techniků, v revizích byly často opomíjeny kontroly izolací plynovodů, u čerpacích stanic CNG chyběly revizní knihy plynovodů dle TPG 703 01). Velmi často neměl provozovatel k dispozici revizní knihy plynových spotřebičů.

Při kontrolách byla v některých případech opětovně zjištěna špatná úroveň revizních techniků. Např. při kontrole zábavného dětského centra, bylo zjištěno, že revizní zpráva neobsahovala:

- všechny technické hodnoty revidovaného zařízení, jak požaduje § 8 písm. d) vyhl. č. 85/1978 Sb. V revizní zprávě nebyl uveden materiál a DN potrubí plynovodu vedeného v zemi, DN uzávěrů před plynovými spotřebiči (pouze uvedeno 15 ks), nebyl uveden typ použitých uzavíracích armatur (pouze uveden kohout bez bližšího rozlišení zda kulový, kuželový), nebyly uvedeny instalované protipožární armatury.
- evidenční nebo výrobní číslo použitého měřícího zařízení, jak požaduje § 8 písm. e) vyhl. č. 85/1978 Sb.,
- evidenční číslo oprávnění organizace provádějící revizi výše uvedeného zařízení dodavatelským způsobem, jak požaduje § 8 písm. k) vyhl. č. 85/1978 Sb.

Revizní technik neprovedl řádně revizi revidovaného zařízení, neboť v revizní zprávě uvedl: „Na plynovém zařízení nebyly zjištěny zjevné závady.“ To je v rozporu s kontrolním zjištěním, kdy při kontrole pracovníky OIP byla zjištěna porušení.

Revize a v některých případech i kontroly byly prováděny v převážné míře dodavatelským způsobem. Úroveň prováděných kontrol a revizí byla značně rozdílná, byla především závislá na zkušenostech provádějících pracovníků, ale i na jejich znalosti prostředí.

Problém byl v některých případech s odstraňováním zjištěných nedostatků ze strany provozovatelů. Není vždy prováděn pravidelný servis dle technických podmínek výrobce.

Při kontrolní činnosti se často setkáváme s případy, kdy revizní činnost je provozovatelem objednána ústní formou a není provedena v celém rozsahu odběrného plynového zařízení. Revizní technici plynových zařízení naopak sdělují, že chybějící/nerevidované části po nich nebyly požadovány. Je nutné, aby provozovatel jednoznačně vymezil předmět požadované revize popř. i písemnou objednávkou.

Kontrolou dokladů revizní činnosti ve vztahu k provozovanému vyhrazenému plynovému zařízení u kontrolovaných osob bylo zjištěno, že předkládané doklady „Zprávy o revizi plynového zařízení“ neměly náležitosti dle příslušných ČSN:

- datum provedení revize nebylo v některých případech uváděno v rozsahu den, měsíc, rok (konkrétně uváděn jen měsíc a rok, nebo datum, nebylo uvedeno, popř. bylo uvedeno pouze datum vystavení dokladu),
- nebylo jednoznačně uvedeno označení provozu nebo objektu, nebyl uveden druh zařízení, předmět revize neodpovídal revidovanému zařízení v době revize, byly uvedeny neplatné legislativní předpisy nebo předpisy nesouvisející s revidovaným zařízením,
- popis technických hodnot revidovaného zařízení byl nedostatečný/nejednoznačný (konkrétně byl obecný, nesouvisející s konkrétní revizí např. ve výrobní firmě uváděn rozvod v bytovém domě, nebyly uvedeny konkrétně technické hodnoty revidovaného zařízení – plynovodu a plynových spotřebičů, nebylo zhodnoceno větrání prostor, vedení provozní dokumentace aj.),
- u použité detekční techniky při prováděném měření nebyly uvedeny všechny technické parametry jako přesné označení použitého zařízení, výrobní číslo a hlavně platnost kalibrace (pozn. nebylo výjimkou, že revizní technici plynového zařízení používali detekční techniku bez platné kalibrace). V některých případech použitá detekční technika nebyla určena pro danou činnost – konkrétně nebyla určena pro zjišťování úniku plynu na plynovodech pod úrovní terénu, kdy jsme se setkali i s vyhodnocením úniku plynu pěnотvorným prostředkem.
- nebyly uváděny řádně termíny pro odstranění závad, nebyly uváděny ostatní související revize dle ČSN včetně data provedení (pozn. často uváděno „uloženy v archívu provozovatele“ nebo „nebyly předloženy“ což bylo nedostatečné), u výchozích revizí plynových zařízení nebyla uváděna oprávněná montážní organizace s odborně způsobilými pracovníky v rozsahu realizovaného zařízení,
- u vystavovaných dokladů např. zpráv o revizi plynových zařízení docházelo k výše uvedeným nedostatkům/nepřesnostem i vlivem kopírování dokladů, kdy se některé hodnoty či části textů neopravily, velmi se vyskytujícím nešvarem bylo stanovení termínu k odstranění závady, používané výrazy jako ihned, do další revize apod. v kombinaci s tím, že v závěru byla konstatována možnost bezpečného provozu zařízení. To budilo pochybnost o odborném určení rizika dané závady pro bezpečný provoz.
- u některých zpráv o revizi nebyly uváděny odkazy na související revize a to přesto, že tyto již byly v době provádění vydány a předány provozovateli.

Další problémem bylo předávání zpráv o revizi, na revizích často chyběl podpis odpovědné osoby, která revizi převzala a dále velmi častým nedostatkem byla lhůta předání zápisu. Nebylo nic výjimečného, že zápis o revizi byl předán až např. měsíc po provedení, kdy teprve pak se provozovatel dozvěděl v horším případě, že zařízení vykazovalo závažné porušení a nebylo schopno bezpečného provozu.

Odborné prohlídky plynových kotlen často prováděli revizní technici plynu, kteří neuměli dostatečně posoudit např. vnitřní a vnější stavy kotlů, stav čerpadel, zařízení na úpravu vod (čili povinnosti dané ust. § 16 vyhl. č. 91/1993 Sb.).

- Kontrola pracoviště - zda byl zabezpečen dostatečný přívod spalovacího a větracího vzduchu, zda bylo přívodní potrubí plynu vybaveno předepsanými armaturami, nebylo používáno pro jiné účely, než pro které bylo určeno, dostatečná protikoroze ochrana, značení protékajícího média, označení uzávěrů plynu a zda byl k nim zajištěn bezpečný přístup

Porušení právních předpisů lze zobecnit jako nedostatečnou péči o provozované zařízení a nedostatky v provádění pravidelných požadovaných kontrol a údržby:

- při kontrole čerpací stanice LPG bylo zjištěno a zdokumentováno, že zaměstnavatel připustil, aby plnění nádrže osobního motorového vozidla LPG prováděl mladistvý zaměstnanec (nar. v roce 2003). To je v rozporu s požadavkem čl. 7.1 TPG G 304 01 Čerpací stanice propan-butanu pro motorová vozidla, kde je uvedeno: „*Obsluhovat čerpací stanici smějí jen osoby starší 18 let, zdravotně způsobilé a prokazatelně zaškolené a přezkoušené pro obsluhu stanice a speciálně zacvičené pro případy nehod a havárií.*“.
- plynové spotřebiče byly připojeny hadicí (pružným spojením) s prošlou životností, čímž přivádění všech forem energií (zemní plyn, propan-butan) nebylo provedeno bezpečným způsobem,
- uzávěry odběrného plynového zařízení nebyly viditelně označeny bezpečnostní tabulkou informující o umístění uzávěrů,
- plynovodní potrubí nebylo chráněno proti korozi,
- nebyla zajištěna odborná způsobilost obsluhy plynových spotřebičů (zaškolení v obsluze plynového zařízení, seznámení s předpisy pro provoz a před pověřením samostatnou obsluhou jeho přezkoušení),
- do provozního deníku plynového zařízení nebyly zapisovány požadované údaje,
- ovládací prvky bezpečnostního vypínání EZ kotelny nebyly viditelně označeny,
- na plynovod bylo připevněno elektrické kabelové vedení,
- nebylo provedeno utěsnění chrániček plynovodu,
- v prostorech s plynovými spotřebiči byly skladovány předměty, které nesouvisely s jejich provozem,
- provozovatel neprováděl pravidelný servis plynových spotřebičů a kalibraci detektorů dle návodu výrobce,
- nebyly k dispozici zápisy o provedení odborné prohlídky nízkotlaké plynové kotelny,
- nebyly uchovávány výchozí revize plynového zařízení po dobu životnosti zařízení,
- nepoužívaná část plynovodu nebyla zaslepena nebo prokazatelně odstavena z provozu, prostupy plynovodu zdí chráničkou nebyl utěsněn, nebyl vodivě propojen, na plynovodu byly umístěny svěrné spoje, které nebyly určeny pro dané provozní médium, plynovod a odvzdušňovací potrubí plynovodu nebylo řádně uchyceno, plynovod nebyl chráněn proti korozi např. ochranným nátěrem, byl nepřístupný a mechanicky zatěžován různým odloženým materiálem nebo sesvorkován s jinými technologickými rozvody, ke kuželovým uzávěrům na plynovodu chyběly ovládací prvky, nebyla ověřována těsnost plynovodů pod úrovní terénu, nebyl označen hlavní uzávěr plynu pro objekt nebo vyznačen směr k němu, u zemního šoupěte nebyl k dispozici ovládací prvek nebo nepasoval, na plynovém zařízení se vyskytovaly netěsnosti,

- na VTL/STL regulační stanici plynu nebyly umístěny výstražné tabulky, nebyla prováděna údržba VTL-RS, strojní zařízení regulační stanice plynu nebylo řádně uzemněno,
- v některých případech byla zjištěna prošlá platnost osvědčení k obsluze plynových spotřebičů,
- dveře do nízkotlakých plynových kotlen nebyly z nehořlavého materiálu (toto bylo zjištěno i při kolaudaci nízkotlaké plynové kotelny o výkonu 8 MW),
- nedostatečný přívod vzduchu do plynových kotlen uzavřenými nebo silně zanešenými větracími otvory,
- nebyl doložen výpočet větrání prostoru s instalovanými plynovými spotřebiči,
- plynové spotřebiče měly být provozovány (podle předložené projektové dokumentace) jako spotřebiče skupiny C, ve skutečnosti byly provozovány jako B bez zajištění dostatečného přívodu vzduchu pro spalování,
- samočinný uzávěr plynného paliva instalován uvnitř nízkotlaké plynové kotelny v rozporu s požadavkem čl. 3.4 ČSN 07 0703:2005,
- pracoviště nebyla vybavena požadovaným technickým zabezpečením – chyběly detektory CH₄, CO, samočinný uzávěr plynného paliva,
- spalínová cesta nebyla těsná, řádně upevněna,
- chráničky při prostupu stavební konstrukci chyběly, měly nedostatečný přesah, dimenzi, nebyly opatřeny ochranou proti korozi, řádně vetknuty do stavební konstrukce, v případě, že se jednalo o požární úsek, nebyly zatěsněny protipožárními ucpávkami,
- nepřístupné uzávěry – instalovány ve výšce nad 2,5 m,
- plynovod vedený v zemi nebyl značen v lomových bodech,
- v ochranném pásmu plynovodu byly vzrostlé stromy (v těsné blízkosti označníku lomového bodu),
- na konci jednotlivých větví plynovodu nebylo instalováno zařízení na odvodu vzdušného nebo odplynění plynovodu,
- jednotlivé větve plynovodu nebyly uzavíratelné,
- plynovody a armatury nebyly řádně upevněny,
- plynovody nebyly chráněny před korozi,
- uzavírací armatury nebyly schváleny pro použití na plynná paliva nebo nesplňovaly požadavek TPG G 704 01:2013 – neměly dorazy,
- nedostatečná vzdálenost plynovodu od EZ,
- nezajištění pořádku v nízkotlakých plynových kotelnách a plynoměrných místnostech,
- šroubové spoje s nedostatečným přesahem šroubu přes matice,
- chyběly výpočty větrání kotlen, u spotřebičů do výkonu 50 kW, nebyla zajištěna dostatečná kubatura prostoru, dostatečný přívod vzduchu pro spalování,
- ve velkokuchyních a restauracích byly často umístěny plynové spotřebiče-konvektomaty, jejichž výkon přesahoval 100 kW a provozovatel neměl k nim požadovanou technickou dokumentaci a obsluha patříčnou kvalifikaci,
- chyběly návody k obsluze spotřebičů,
- zaměstnanci nevěděli, kde byl umístěn hlavní uzávěr plynu, neměli k této místnosti přístup, nebo chybí ovládací element,
- chyběla kalibrace detektorů a čidel na únik plynu,

- u servisních techniků se v poslední době objevují stížnosti na majitele, kteří si na internetu zakoupí náhradní díly, sami si je namontují do kotle a servisní technici nemají šanci zjistit, zda náhradní díl je originální a kdo a kdy ho tam namontoval. Majitelé si pak ztěžují na jejich nekvalitní práci, protože pak dochází k opakovaným závadám na těchto spotřebičích,
 - rovněž u nových obsluh (v nízkotlakých kotelnách) chyběl jejich požadovaný týdenní praktický zácvik - provozovatel starou obsluhu propustí, aniž by zacvičil novou, která pak vůbec neví, co má dělat a revizní technik vystaví „Osvědčení k obsluze kotlů „jen na základě teoretických znalostí, aniž by si ověřil jejich praxi,
 - nebyly velice často prováděny kontroly regulátorů, výklenek pro regulátory a plynoměry nebyl dostatečně velký pro bezpečnou obsluhu daného zařízení a není ani vyomítán,
 - používání trubiček pro zjišťování CO v ovzduší s prošlou dobou použitelnosti,
 - nefunkční mechanické detektory CO – Universal 65,
 - kotelny nebyly vybaveny předepsanou výbavou – samozavírač dveří, bateriová svítidla, hasicí přístroj, lékárnička dle ČSN 07 070,
 - lékárnička obsahovala léčiva s prošlou dobou expirace,
 - nebyly prováděny předepsané kontroly zařízení na spalování plynů (kotlů, ohřívačů vody, sporáků...),
 - při kontrolách spotřebičů skupiny B nebyly prováděny kontroly CO, teploty spalin, tahu komína, jak požaduje TPG G 704 01:2013,
 - nebyly prováděny kalibrace detektorů úniku plynu CH₄ nebo CO,
 - nebyly prováděny kontroly pojistných zařízení a manometrů nulováním ve stanovených termínech, včetně zápisu do provozního deníku, respektive nebyly sledovány údaje předepsané v provozním řádu,
 - nebyly prováděny kontroly izolace plynovodů vedených v zemi nejméně 1 x za 10 let,
 - používání poškozených nebo prošlých připojovacích hadic u plynových spotřebičů, převážně plynových sporáků v kuchyních.
- Vedení evidence o pracovních úrazech v knize úrazů včetně zpracování záznamu o pracovním úrazu

Pracovní úrazy byly evidovány, ale obsah zápisu nebyl vždy zcela v souladu s ust. § 2 NV č. 201/2010 Sb. Některá drobná zranění nebyla evidována. Ne vždy u zapsaných pracovních úrazů zaměstnavatel přijal opatření proti jejich opakování.

Sankční postihy byly uplatňovány v souladu s příslušnými ustanoveními zák. č. 251/2005 Sb. Právním subjektům bylo k 31. 12. 2019 uloženo 20 pokut v celkové výši 399 000 Kč.

Přínosem prováděných kontrol je skutečnost, že zaměstnavatelé byli upozorněni na plnění povinností souvisejících s provozem plynových zařízení. Plnění těchto povinností by mělo vést k odpovědnějšímu přístupu při zajištění bezpečného a spolehlivého provozu plynových zařízení a tím i ke snížení rizika možného ohrožení zdraví osob.

Součástí každé kontroly prováděné inspektory OIP byla i osvěta a poradenská činnost, týkající se především pomoci při orientaci v oblasti bezpečnostních i pracovně právních předpisů. Veškeré kontrolované subjekty při výkonu kontroly inspektorem zajistili vhodné podmínky pro

výkon kontroly. Kontrolované subjekty mají zájem o bezpečný provoz plynových zařízení, i když znalosti jejich povinností byly v některých případech velmi sporadické. V některých případech se kontrolované osoby plně spoléhaly na externí revizní techniky (elektro, plyn a tlak), kteří u kontrolovaných subjektů zajišťovali pravidelné revize a kontroly s tím, že budou sami dodržovat stanovené termíny těchto kontrol. Provozovatelé si tímto ulehčovali svou odpovědnost a svou odpovědnost přenášeli na externí revizní techniky.

U plynového zařízení je možno na základě zjištěných poznatků konstatovat, že provozovatelé si ve většině případů uvědomovali možná rizika ohrožení zdraví jak vlastních zaměstnanců, tak i veřejnosti, ale ne vždy k tomu zaujmuli takové stanovisko, které by vyloučilo možnost vzniku mimořádné situace. Kontrolami byla v některých případech zjištěna opětovná absence vyhledávání a vyhodnocování rizik spojených s provozem plynových zařízení.

Zkušenosti ukazují, že tam, kde nebyly provedeny kontroly OIP delší dobu (více než 5 let), rapidně klesá úroveň a znalosti předpisů na těchto provozovaných zařízeních (výměna jednatelů, zaměstnanců, nepředávání zkušeností z praxe apod.). Rovněž při stárnutí většiny technických pracovníků např. energetiků a jejich odchodů do důchodu chybí nastupujícím mladým kolegům patřičné zkušenosti, hlavně technické znalosti. Setkali jsme se i s případem, kdy byly prováděny revize na plynovém zařízení a revizní technik neměl ani požadované osvědčení.

Kontrolami byla zjištěna opětovná absence vyhledání a vyhodnocování rizik spojených s provozem plynových zařízení. Mnozí zaměstnavatelé si doposud neuvědomili, že při každoročních prověrkách bezpečnosti práce musí být kontrolována i VTZ.

Ve většině případů jsou služby spojené s problematikou bezpečnosti práce zajišťovány externími bezpečnostními technikami (OZO), či erudovanými společnostmi zabývajícími se bezpečností a ochranou zdraví při práci, které však problematiku VTZ ve většině případů jako takovou neřeší.

Co se týká odborné způsobilosti obsluh plynových zařízení, byla v několika případech zjištěna absence zápisu o proškolení a zacvičení zaměstnanců. Provozní předpisy tj. MPŘ nízkotlakých plynových kotlen a jiných souvisejících zařízení byly ve většině případů ke kontrole předloženy. Stále nejsou na vyhrazených plynových zařízeních prováděny předepsané kontroly, zkoušky a revize ve stanovených lhůtách v souladu s platnými předpisy.

Je nutné provádět větší osvětu veřejnosti s cílem seznamování s nebezpečími, která mohou nastat při zanedbání bezpečné obsluhy, servisu, údržby, revizí a kontrol plynového zařízení (viz výbuch plynu v Prešově). Na tyto problémy narážíme neustále i my při svých kontrolách.

Při kontrolách OIP upozorňovat provozovatele na nové předpisy k zajištění BOZP, neustále jim připomínat jejich povinnosti vyplývající z platných právních a technických předpisů.

5.12 Tlaková zařízení

Kontrolní činnost v této oblasti byla v roce 2019 zaměřena na dodržování povinností vyplývajících z předpisů k zajištění bezpečnosti práce a bezpečnosti provozu VTZ, a to kotelních zařízení se středotlakými a vysokotlakými kotli, včetně kotlen a provozu zařízení pro úpravu vody. Výběr těchto zařízení směřoval nejenom na elektrárenské a teplárenské

zařízení, ale i na kotelní zařízení sloužící pro technologické účely výroby a vytápění výrobních provozů. Kontroly směřovaly do oblasti tlakových nádob stabilních a jejich sestav včetně bezpečnostní výstroje. Výběr kontrolovaných subjektů byl upřednostněn na zařízení, u kterých byla zřejmá vyšší rizikovost z šetřených událostí v minulosti, akumulátory páry, tlakové nádoby nezbytné při výrobě nápojů, chladicí zařízení a další tlakové nádoby v technologiích, kde byly použity plyny a chemické látky, které byly dusivé, jedovaté, hořlavé i jinak nebezpečné pro lidský organismus, nebo s vyššími parametry přetlaku a teploty média. Parní a horkovodní kotle a tlakové nádoby stabilní jako V TZ jsou stále zdrojem potenciálního rizika. Tato rizika jsou snižována stále modernějšími automatickými systémy kontroly provozu (měřicí, regulační, blokovací a signalizační zařízení spojená s bezpečnostní výstrojí), ale na druhé straně tím dochází ke zvyšování nároků na preventivní údržbu, na odbornou úroveň obsluhy a provozní údržby. Z těchto důvodů bylo nutné provést kontrolu nejen zápisů o provozu a údržbě, ale i kontrolu konkrétních úkonů obsluhy, provozní a preventivní údržby související s provozem kontrolovaných vyhrazených tlakových zařízení.

Problematika bezpečnosti provozu nízkotlakých kotlen a tlakových zařízení ve výměňkových stanicích logicky navazuje na problematiku rizikovosti kotelních zařízení, a tou je kromě velké akumulované energie i vlastnost provozního média - vodní páry a horké vody. Přesto, že jsou zde zastoupeny také nevyhrazené parní a teplovodní kotle a nevyhrazené tlakové nádoby, tak jejich nebezpečnost spočívá v tom, že v důsledku nedostatků týkajících se zabezpečovacích zařízení, způsobu provozu, nedostatečné provozní a preventivní údržby a dále neodbornými zásahy obsluhy a údržby, se z těchto zařízení mohou stát při zvýšení tlaku a teplot zařízení s úrovní rizik vyhrazených zařízení. Pro tyto hodnoty však nejsou konstruované, tak případné důsledky mohou být pak stejné, nebo i vážnější než u vyhrazených tlakových zařízení.

Mimořádné události v minulém období a výsledky inspekce OIP ukazovaly i na nutnost systematické kontroly provozovatelů tlakových zařízení. Nízké povědomí o bezpečnostních rizicích u kontrolovaných subjektů (zaměstnavatelů) a jejich zaměstnanců vyžadovalo, stejně jako špatný stav zařízení a obsluhy, zlepšení údržby, oprav a revizí i prostřednictvím opatření z kontrolní činnosti inspekce práce.

Kontroly byly zaměřeny zejména na:

Systém obecné a technické prevence

- zda bylo provedeno vyhledání a vyhodnocení rizik při provozu tlakových zařízení, a to nejen z hlediska samotného provozu, ale i z hlediska provádění preventivní a provozní údržby, ať byla prováděna vlastními pracovníky nebo dodavatelem, stanovení opatření pro jejich eliminaci,
- v jakém stavu byla bezpečnostní výstroj tlakových zařízení, např. pojistné ventily, pojistné membrány, systémy uvolňující tlak, měřicí, signalizační, blokové a regulační elektrická a elektronická zařízení související s bezpečností, zda došlo k vyhodnocení rizik a byly stanoveny zásady kontroly a údržby bezpečnostní výstroje,
- zda byla zajištěna odborná a zdravotní způsobilost osob pověřených obsluhou a údržbou zařízení,
- zda byla vedena provozní dokumentace, např. provozní řady a provozní předpisy, provozní záznamy, zápisy o zkouškách bezpečnostní výstroje, předepsaná průvodní dokumentace,
- popř. pasporty vyhrazených tlakových nádob stabilních a parních kotlů,

- zda byla stanovena opatření pro případ zdolávání mimořádných událostí spojených s provozem tlakových zařízení,
- zda kontrolovaný subjekt zajišťoval bezpečný stav provozovaného tlakového zařízení pravidelně prováděnými kontrolami, revizemi, údržbou a servisem, zda má zpracované plány revizí, zda byly jmenovány odpovědné osoby za provoz a údržbu,
- zda měly doklady z kontrol a revizí předepsané náležitosti a odpovídající odbornou úroveň.

Pracoviště

- zda nebyly používány nevhodné armatury z hlediska kompatibility jejich materiálu s procesním médiem,
- bezpečný přístup pro obsluhu, údržbu zařízení a pro provádění kontrol a revizí,
- vybavení tlakových zařízení zabezpečovacími zařízeními a jejich funkčnost,
- ochrana zařízení proti korozi,
- funkčnost veškeré signalizace a havarijního větrání,
- jak bylo řešeno odstavení zařízení z provozu v případě havárie,
- vybavení výroben, např. chemických provozů, kotelen, kompresorových stanic apod. funkčními OOPP,
- provedení potrubí a jejich odolnost proti poškození, zda bylo potrubí tlakových médií, např. voda a pára vybaveno předepsanými armaturami, nebylo používáno pro jiné účely, než pro které bylo určeno, zda byla provedena dostatečná tepelná izolace, značení protékajícího média a jeho směr a určení, zda byly označeny uzávěry, regulační armatury a bezpečnostní výstroj, byl k nim zajištěn bezpečný přístup,
- zajištění možnosti opuštění nebezpečného prostoru a značení únikových cest,
- zajištění přívodu vzduchu pro větrání a spalování v kotelnách,
- odstraňování závad zjištěných předchozí revizí nebo zkouškou.

V roce 2019 bylo provedeno inspektory pro tlaková zařízení OIP celkem 489 kontrol u 481 kontrolovaných subjektů. Při kontrolách bylo zjištěno celkem 987 porušení. Počet kontrol bez zjištěných porušení byl 185, se zjištěnými porušeními pak 304. Z celkového počtu zjištěných nedostatků bylo inspektory OIP ve 4 případech uloženo opatření k odstranění zjištěných nedostatků. Dále bylo navrženo v rámci kontrol 167 technickoorganizačních opatření. Ani v jednom případě nebylo v roce 2019 nařízeno vyřazení strojů a zařízení z provozu.

Tab. č. 40 - Vybrané ukazatele dle inspektorátů

Ukazatel	Inspektorát								Celkem
	03	04	05	06	07	08	09	10	
Počet kontrolovaných subjektů	39	56	22	98	34	68	72	92	481
Počet kontrol	39	56	22	98	36	68	72	98	489
Počet zjištěných porušení	50	110	45	48	46	62	102	524	987
Počet opatření	0	4	0	0	0	0	0	0	4
Počet technickoorganizačních opatření	0	0	0	143	2	22	0	0	167

V níže uvedené tabulce je pro představu uveden přehled nejvíce porušovaných právních předpisů. Nejčastěji byl kontrolovanými subjekty porušován ZP a pak zák. č. 309/2006 Sb. Dále pak NV č. 378/2001 Sb., kterým se stanoví bližší požadavky na bezpečný provoz

a používání strojů, technických zařízení, přístrojů a náradí, ve znění pozdějších předpisů. Z častěji použitých předpisů při uvedených kontrolách lze uvést NV č. 101/2005 Sb., o podrobnějších požadavcích na pracoviště a pracovní prostředí. Ostatní předpisy byly porušeny v menším počtu pod 3 %.

Tab. č. 41 - Tabulka - Přehled nejčastěji porušovaných předpisů

Předpis	Počet porušení	% vyjádření daného porušení
zákoník práce	360	36,47
zák. č. 309/2006 Sb.	307	31,10
NV č. 378/2001 Sb.	160	16,21
NV č. 101/2005 Sb.	115	11,65
vyhl. č. 91/1993 Sb.	21	2,13
vyhl. č. 48/1982 Sb.	12	1,22
vyhl. č. 85/1978 Sb.	7	0,71
vyhl. č. 21/1979 Sb.	3	0,30
vyhl. č. 18/1979 Sb.	1	0,10
NV č. 361/2007 Sb.	1	0,10
Celkem	987	100

Zhodnocení výsledku kontrol podle oblastí zadání úkolu

– Prevence rizik

Při kontrole dokumentace k vyhledávání, hodnocení a přijímání opatření k minimalizaci rizik bylo zjištěno, že kontrolované subjekty zpravidla zajišťovaly tuto činnost pomocí OZO, kdy tyto osoby používaly různé databáze rizik (software k BOZP apod.). V některých případech byla upravena na konkrétní podmínky technologických výrobních zařízení kontrolovaných subjektů, tj. provozovatelů. Dokumentace však nebyla většinou dostatečně vypracována z hlediska rizik při provozu vyhrazeného tlakového zařízení nad rámec opatření stanovených normativy. Tímto z pohledu kontrol z minulých let, v oblasti prevence rizik, byla situace stále stejná a dá se předpokládat, že bude i neměnná v budoucnosti. Je tedy nadále malá odborná úroveň v prevenci rizik v úzké odbornosti směrem k vyhrazeným tlakovým zařízením. Chybí zde komunikace mezi externími pracovníky v oboru BOZP a revizními techniky. Externí revizní technici vyhrazených tlakových zařízení v těchto subjektech nemají odbornou způsobilost v prevenci rizik, ale mají znalosti v oblasti možného nebezpečí na daném pracovišti a v daných podmínkách. Zejména, když se provádějí práce za nestandardních podmínek. Tato rizika mohou vzniknout buď při samotném pravidelném provozu anebo při činnostech údržby prováděných občasně, jako jsou čištění, revize, odstraňování nánosů, výměna dílů či opravy a rekonstrukce tlakových zařízení. Zde pak chybí spolupráce mezi techniky BOZP a revizními techniky, bez které nelze vyhledat a správně vyhodnotit možná rizika.

Na druhou stranu bylo objektivním faktem to, že vyhodnocení rizik nad rámec obecných rizik BOZP a nad rámec opatření vyplývajících ze souvisejících norem vyhrazených tlakových zařízení bylo náročnější na praktické a odborné znalosti posuzovatele, než u jiných technických i jiných vyhrazených zařízení. Je to z toho důvodu, že předpisy u vyhrazených tlakových zařízení se vyvíjí a zdokonalují na základě havárií a pracovních úrazů u vyhrazených tlakových

zařízení o mnoho desítek let déle, než u jiných zařízení, a proto je v této oblasti nejvíce opatření podchyceno v předpisech a zejména normativech. A výčet těchto opatření uvedených v předpisech a normativech mnohým OZO zcela zaplňuje jejich představy o předpokládatelných nebezpečích s ohledem na jejich odbornost v obecné rovině BOZP. Pokud by měli revizní technici možnost hodnotit rizika v oboru svých VTZ, musel by se uskutečnit velký zásah do předpisové oblasti v tomto směru a byl by to i velký zásah do povinností revizních techniků a jejich samotné činnosti. Tak velké legislativní změny při současné tvorbě nových předpisů v oblasti VTZ nelze v současné době uskutečnit, protože by to probíhající legislativní proces neakceptoval anebo by se zastavil, což by bylo nežádoucí. Proto je nutno spoléhat u vyhrazených tlakových zařízení v současném stavu vývoje techniky, že stálá opatření stanovená v předpisech a normativech pokrývají velké procento nebezpečí a rizik, které jsou vyhodnocováním dle současně používaných schválených metod v praxi používány. A proto je v následujících letech při kontrolní činnosti nutno dbát na co nejpečlivější dodržování předpisů a norem zejména národních (ČSN) pro provoz, obsluhu a údržbu. Zejména u provozovatelů, kde lze předpokládat, dle zkušeností inspektorů OIP, že je větší nebezpečí vyplývající z charakteru a množství těchto tlakových zařízení.

Při prováděných kontrolách bylo velmi kladně posuzováno poskytování konzultací přímo na pracovištích kontrolovaných subjektů. Výsledky kontrol v oblasti BOZP prokázaly, že jsou pro kontrolované subjekty přínosem zejména v tom, že ukazují aktuální stav řízení BOZP a skutečnou účelnost přijatých opatření v prevenci rizik.

– Závady na bezpečnostní výstroji nádob

Mezi časté patřily konstrukční závady u provedení odfuků i přívodního potrubí k pojistným ventilům, vyústění do sběrného potrubí, nezajištěný bezpečný přístup obsluhy k zařízení a bezpečnostní výstroji, poškození částí zařízení neodbornou obsluhou a manipulací s předměty. Dále nebylo provedeno označení jednotlivých potrubí bezpečnostními značkami v závislosti na druhu, teplotě a směru dopravy látek a nebyla provedena ochrana potrubí proti korozi.

Z konkrétních případů lze dále uvést, že bylo zjištěno na základě fyzické kontroly manometrů nulováním, že ručička tlakoměru neklesla na nulovou hodnotu. V dalším případě byl např. u vyhrazeného tlakového zařízení ležáckého tanku zjištěn rozbitý a nefunkční tlakoměr. Bylo zjištěno, že osazený pojistný ventil na vyhrazené tlakové nádobě stabilní má vyšší otevírací tlak, než jaký je nejvyšší přípustný pracovní tlak uvedený na štítku nádoby. V tomto konkrétním případě byl osazen pojistný ventil zcela neodborně, přesto bylo zařízení provozováno a nebyly tím řádně plněny povinnosti obsluhy a zodpovědného pracovníka.

– Závady v oblasti provozní a technické dokumentace nádob

Kontrolami bylo dále např. zjištěno, že nebyla k dispozici průvodní dokumentace tlakové nádoby stabilní, kdy nákup zařízení provedl jiný podnikatelský subjekt a současný provozovatel tyto dokumenty po koupi zařízení neobdržel. V dalším případě to, že pasport vzdušníku obsahuje již od výrobce záznam o osazeném tlakoměru. Avšak fyzickou kontrolou zařízení bylo zjištěno, že na nádobě se nachází tlakoměr s jiným rozsahem a maximálním přetlakem, než bylo uvedeno v průvodní dokumentaci. V pasportu u vyhrazeného tlakového zařízení ležáckého tanku byl nedostatek v tom, že jako údaj o otevíracím přetlaku pojistného ventilu byla uvedena

numerická hodnota bez jednotek. U některých tlakových nádob stabilních nebyla vedena provozní dokumentace, tím že nebyl zaveden provozní deník.

Kontrolami předložených MPBP a MPŘ kotelen bylo častým nedostatkem to, že v řadě případů neobsahovaly údaje o zařízení, která s kotelnou bezprostředně souvisela. Jednalo se zejména o průvodní dokumentaci k úpravě vody. V jednom případě také to, že předložený MPŘ kotelny i provozní dokumentace, např. revize plynového zařízení, uváděla zcela jiný výkon kotlů, než ten, který byl fyzickou kontrolou zjištěn ze štítků na jednotlivých spotřebičích. V několika případech nebyl v době kontroly k dispozici záznam o měření CO v deníku kotelny ve smyslu předloženého MPŘ kotelny. Mnohdy byly také zjištěny v provozních dokumentacích i revizních záznamech chybně zhodnocené skutečnosti o platnosti školení obsluh.

Z hlediska přívodu spalovacího a větracího vzduchu do kotelny bylo v dalším případě zjištěno, že projektová dokumentace neměla zpracován výpočet množství vzduchu potřebného pro provoz kotlů a nebyla tak zřejmá velikost větracích otvorů. V jiném případě byl otvor pro odvod vzduchu umístěný nad podlahou zaslepen polystyrenem, neboť v zimním období, dle sdělení obsluhy kotelny, dochází k zamrznání vodovodního potrubí v kotelně.

Při kontrolní činnosti bylo dalším nedostatkem to, že u revizních zpráv, které byly dodány externími revizními technikami, zejména u malých provozovatelů, docházelo často k absenci odstranění zjištěných nedostatků, případně oprav. Některé kontrolované subjekty zjistily tento nedostatek až při kontrole inspektora OIP, neboť měly za to, že byla provedena revize a zařízení tak bylo bezpečné k provozu.

Kontroly funkčnosti výstroje tlakových nádob stabilních se v některých případech nedělaly vůbec a v těchto případech chyběly též provozní deníky se zápisem o kontrolách. U parních kotlů byla situace z hlediska předepsaných zkoušek výstroje, dodržování termínu a provádění zápisů výrazně lepší.

– Různé provozní závady

Při kontrolách středotlakých kotlen byla zjištěna nefunkčnost světelné i zvukové signalizace. Ke spouštění havarijního větrání docházelo automaticky většinou až při 2. stupni detekované koncentrace plynu v prostoru kotelny.

Dalším specifickým problémem byly a jsou minipivovary, kdy jejich provozovatelé si často neuvědomovali tu skutečnost, že tyto provozy obsahují velké množství různorodého zařízení, a to včetně vyhrazených tlakových zařízení. Tímto je zde zvýšená náročnost na oblast dokumentace, a to jak v okamžiku uvádění minipivovarů do provozu, tak i v průběhu jejich vlastních provozů.

– Závady při opravách vyhrazených tlakových zařízení

V tomhle případě byly zjištěny i jednotlivé závady při různých servisních úkonech, opravách a rekonstrukcích vyplývající z nedodržování pokynů a doporučení výrobců zařízení. Dále také nedodržování lhůt kontrol nebo jejich neprovádění, nedodržování stanovených postupů a nevystavení o daném úkonu předepsanou dokumentací.

Kontrolované subjekty obecně provozují tlaková zařízení, kde může docházet vnějšími vlivy ke stárnutí oceli, nebo způsobené chemickým znečištěním oceli, které dochází při výrobním procesu. S postupujícím stárnutím klesá vrubová houževnatost oceli, ocel křehne a případný

lom má hrubozrnný charakter bez deformací. Vlivem tohoto stavu dochází v některých exponovaných částech tlakových zařízení k trhlinám, jako jsou např. lemy den, svarové spoje. S touto uvedenou skutečností nebyli provozovatelé, obsluhy a údržba seznámeni a exponovaná místa u starších tlakových zařízení nemonitorovali. Při kontrolách byla zjištěna nedostatečná údržba a nedostatečná prevence a ochrana proti korozi zařízení (chybějící nátěry a tepelné izolace, provoz zařízení s netěsnostmi na uzavíracích armaturách, konzervace parních kotlů při dlouhodobé odstávce).

- Odborná a zdravotní způsobilost pro výkon obsluhy a údržby

Během kontrolní činnosti bylo ověřeno, že zdravotní způsobilosti obsluh vyhrazených tlakových nádob topičů středotlakých kotlů byly vždy zajišťovány před zkouškou topiče. Doklady však bývají v mnoha případech součástí dokumentace o zkoušce topiče a dle provozovatelů byly součástí dokumentace o školení topiče na TIČR. U obsluh tlakových nádob stabilních bylo z předložených dokladů při kontrolách zjištěno, že pokud je správně nastaven systém lékařských prohlídek, včetně požadavků pro lékaře ohledně pracovního zařazení, či obsluh vyhrazených tlakových zařízení jako takových, nebylo shledáno zásadních rozporů.

- Opatření proti zdolávání mimořádných událostí

Opatření pro případ zdolávání mimořádných událostí měli většinou provozovatelé tlakových zařízení zpracovány v MPBP.

V jednom případě předložená provozní dokumentace (MPBP středotlakých parních kotlů) neobsahovala informace o provozu kotlů za mimořádných podmínek a případech odstavení kotle z provozu ihned na místní podmínky. Nebyla ani stanovena žádná opatření při případném vzniku nehodové události (výbuch, požár, popálení). V několika případech byla zjištěna absence lékárničky v kotelně, ačkoli při kontrole předložené provozní předpisy toto vybavení kotelny předepisovaly.

Sankční postihy byly uplatňovány v souladu s příslušnými ust. zákona o inspekci práce. Právním subjektům bylo v rámci uvedené kontrolní oblasti k 31. 12. 2019 uloženo celkem 7 pokut, a to v celkové výši 119 000 Kč.

Kontrolní činnost byla provedena v celém rozsahu provozovaných tlakových zařízení a širším spektru oborů v souladu se zadáním kontrolní oblasti tak, aby byl prověřen stav a úroveň dodržování bezpečnostních předpisů při provozu a údržbě. Výsledek kontrol tak měl objektivní charakter.

Prevence a údržba byla také zejména z titulu statutárních orgánů nízká nebo neochotně prováděna, i když bylo ze strany revizních techniků na tento stav upozorňováno. Velmi často bylo inspektorům OIP sdělován argument, že zařízení je před rekonstrukcí nebo před vyřazením z provozu. Při další provedené kontrole je však většinou zjištěno, že toto zařízení je stále provozováno. Mezi závažnější zjištění při prováděných kontrolách patřila nedostatečná údržba zařízení, formální provádění revizí a kontrol. Kvalita údržby stále úzce souvisela a souvisí i s výší finančních nákladů, které by kontrolovaný subjekt (provozovatel) do zařízení musel investovat. Toto souvisí nejen s jinou odbornou úrovní osob podílejících se na provozu tlakových zařízení, ale i jiným odborným zaměřením vedení provozovatele, než je potřebné pro provoz vyhrazených tlakových zařízení. Podceňuje se tak stav, kdy se do zařízení již neinvestuje. Ovšem, pokud je stále v provozu, o to více je nutno klást důraz na preventivní a

provozní údržbu a důsledně kontrolovat způsob obsluhy a technický stav zastaralého technického zařízení.

V uplynulém období se stalo také několik smrtelných a závažných úrazů v souvislosti s provozováním tlakových zařízení. Šetřením příčin a okolností vzniku pracovních úrazů pak bylo zjištěno pochybení zaměstnavatelů a personálu nedodržováním bezpečnostní předpisů. Nedůsledné dodržování předpisů k zajištění bezpečnosti práce při provozu a údržbě tlakových zařízení může být zdrojem nebo příčinou ohrožení života a zdraví jak zaměstnanců, tak i okolních zaměstnanců jiných firem v okolí. Může tak vést i ke značným materiálním škodám.

Při kontrolách bezpečnosti provozu výměníkových předávacích stanic centrálních tepelných zdrojů a tepelných sítí, kde byla převážná část nevyhrazených tlakových zařízení, byla na druhou stranu zjištěna zlepšující se úroveň. Je to zejména způsobeno modernizací zařízení, tak i péčí o již provozovaná zařízení. Lze říci, že to souvisí i s častější novelizací a modernizací normativů v této oblasti, než u vyhrazených tlakových zařízení. U nových zařízení nízkotlakých otopných soustav bylo zjištěno, že firmy provádějící instalace o vydání nových technických norem třídy 06, jako základní bezpečnostní normy pro otopné soustavy a jejich zdroje, mají patřičnou znalost těchto zařízení, což je z hlediska bezpečnosti provozu důležité.

Přínosem prováděných kontrol byla ta skutečnost, že kontrolované subjekty byly upozorněny na plnění povinností týkající se ustanovení osob odpovědných za provoz technických zařízení, aby byla stanovena kompetence odpovědných osob za provoz tlakových zařízení. Tímto dochází k zajištění bezpečného a spolehlivého provozu tlakových zařízení.

Na závěr doporučujeme během prováděných úkolů kontrolovat činnosti revizních techniků tlakových zařízení při provádění revizní činnosti, a to i následně dle plánu revizí zjištěným konkrétně při kontrolách u provozovatelů.

5.13 Integrovaná inspekce

Orgány inspekce práce vykonávají společné kontroly s Českým báňským úřadem a obvodními báňskými úřady, krajskými hygienickými stanicemi a hasičskými záchrannými sbory krajů. Tyto tzv. orgány integrované inspekce společně s krajskými úřady a ČIŽP vykonávají kontroly na základě požadavků zák. č. 224/2015 Sb., který stanoví systém prevence závažných havárií pro objekty, ve kterých je umístěna nebezpečná látka, s cílem snížit pravděpodobnost vzniku a omezit následky závažných havárií na životy a zdraví lidí a zvířat, životní prostředí a majetek v těchto objektech a v jejich okolí.

Právní subjekty spadající do režimu prevence závažných havárií se dělí na dvě skupiny (A a B), a to v závislosti na množství nebezpečných látek umístěných ve svých prostorech. O zařazení do skupiny A nebo do skupiny B rozhoduje příslušný krajský úřad po posouzení návrhu na zařazení předloženého samotným právním subjektem. Skupina B se liší od skupiny A větším množstvím nebezpečných látek, a tím pádem i větší nebezpečností a více povinnostmi na úseku prevence závažných havárií.

Kontroly (neboli integrované inspekce) probíhaly dle schváleného plánu kontrol u vybraných subjektů. Subjekty zařazené do skupiny B se kontrolují každoročně a u subjekty zařazené do skupiny A jednou za tři roky. Četnost kontrol může ČIŽP upravit odchylně na základě systematického posuzování nebezpečí závažné havárie u jednotlivých objektů. Není však

výjimkou ani mimořádná kontrola u subjektu, který v minulosti vykazoval velkou míru porušení právních předpisů.

Kromě samotných kontrol má také OIP možnost vyjadřovat se k tzv. bezpečnostní dokumentaci (bezpečnostní programy, bezpečnostní zprávy, jejich aktualizace) předložené krajskými úřady při řízeních o schválení této dokumentace.

Kontroly byly zaměřeny zejména na:

- odbornou a zdravotní způsobilost zaměstnanců, školení zaměstnanců o právních a ostatních předpisech k zajištění bezpečnosti práce, o rizicích práce s nebezpečnými chemickými látkami či směsmi a opatřeními k jejich eliminaci,
- ověření znalostí a dodržování předpisů a pokynů,
- poskytování OOPP na základě vyhodnocení rizik a dle seznamu zpracovaného zaměstnavatelem, stav OOPP a jejich používání zaměstnanci,
- stav na pracovišti, včetně značení,
- průvodní a provozní dokumentaci,
- pracovní a technologické postupy,
- posouzení stavu technického zařízení uvedeného v dokumentaci vzhledem k reálnému stavu, včetně revizí zařízení, stavu elektroinstalace, tlakových, plynových a zdvihacích zařízení,
- skladování a manipulace s nebezpečnými chemickými látkami či směsmi, včetně značení zásobníků a skladů s těmito látkami,
- stav únikových cest,
- opatření na ochranu proti výbuchu (prevence rizik, klasifikace prostorů, písemná dokumentace o ochraně před výbuchem),
- pracovní podmínky, a to zejména pracovní režim zaměstnanců,
- analýzu pracovní úrazovosti v souvislosti s nebezpečnými látkami,
- kontrolu přijatých opatření ve vztahu k minulým mimořádným událostem.

Kontroly bezpečnostní dokumentace

Kontrolované zařazené subjekty předkládají krajským úřadům zpracovanou bezpečnostní dokumentaci - pro skupinu A bezpečnostní program prevence závažné havárie ve smyslu ust. § 10 a § 11 zák. č. 224/2015 Sb. a pro skupinu B bezpečnostní zprávu ve smyslu ust. § 12 zák. č. 224/2015 Sb. OIP v postavení dotčeného orgánu státní správy mají k těmto bezpečnostním programům či zprávám možnost vyjádřit se v rámci svých kompetencí.

Inspektoři OIP v roce 2019 měli možnost dát připomínky k celkem 15 bezpečnostním dokumentacím v oblasti prevence závažných havárií, včetně jejich aktualizací.

Mezi nejčastější připomínky inspektorů patřila zejména neaktuálnost předpisů týkajících se zajištění BOZP. Hodnocení posouzení rizik závažné havárie a přijatých preventivních bezpečnostních opatření nenáleží OIP, ale zpracovateli posudku, proto je bezpečnostní dokumentace pro nás spíše pouze informativní, a to zejména u nově zařazených subjektů.

Integrované inspekce dle zák. č. 224/2015 Sb.

Krajské úřady a částečně i ČIŽP se zaměřují na kontrolu plnění požadavků dle zák. č. 224/2015 Sb. Ostatní kontrolní orgány provádějí kontrolu v rámci svých kompetencí. U většiny kontrolovaných subjektů byla provedena i kontrola odstranění nedostatků z kontroly předchozí, a to s kladným výsledkem, kdy subjekty nedostatky odstranily a zlepšily tak svůj stav na úseku BOZP a VTZ.

Při žádné skutečně kontrole nebylo nutné vydat rozhodnutí o zákazu používání zařízení nebo pracoviště.

V rámci kontrolované oblasti bylo zkontrolováno celkem 107 právních subjektů, z toho 106 právnických osob a 1 fyzická osoba. U těchto subjektů bylo provedeno celkem 263 kontrol, a to nejen v oblasti bezpečnosti práce, ale i v oblasti bezpečného provozu VTZ.

Tab. č. 42 - Vybrané ukazatele dle inspektorátů

Ukazatel	Inspektorát								Celkem
	03	04	05	06	07	08	09	10	
Počet kontrolovaných subjektů	3	26	6	5	21	12	13	21	107
Počet kontrol	3	43	9	24	74	13	23	74	263
Počet zjištěných porušení	3	6	5		114	29	15	180	352
Počet opatření	0	1	0	0	0	0	0	5	6

Celkový počet kontrol bez zjištěných porušení činil 109, což je více než 40 %. Při zbývajících 154 kontrolách bylo zjištěno 352 porušení, což potvrzuje význam kontrol. Subjekty si uvědomují rizika vyplývající z jejich činnosti, což lze interpretovat zvyšujícím se tlakem na prevenci rizik, která je podpořena platnou legislativou. V rámci svých pravomocí inspektoři během kontrol vydali celkem 6 opatření, která se týkala např. obnovení protikoročních nátěrů a bezpečnostního značení, nutnosti aktualizace a konkretizace dokumentace, dostupnosti havarijních souprav, demontáže nepoužívaných kabelů a zařízení a další.

Od doby zavedení integrovaných inspekcí se většina právních subjektů dostala na velmi dobrou úroveň v oblasti BOZP a nízkou míru pracovní úrazovosti. Zjišťovaná nedostatky zpravidla nebývají závažné tak, aby mohly ohrožovat život a zdraví zaměstnanců, a vydaná opatření a doporučení jsou ze stran právních subjektů respektována a plněna.

Nejčastěji porušené právní předpisy a jejich četnost uvádí následující tabulka - *Přehled porušení právních předpisů*.

Tab. č. 43 - Přehled porušení právních předpisů

Předpis	Počet porušení	% vyjádření daného porušení
zákoník práce	113	32,10
zák. č. 309/2006 Sb.	87	24,72
NV č. 101/2005 Sb.	87	24,72
NV č. 378/2001 Sb.	25	7,10
vyhl. č. 48/1982 Sb.	13	3,69
NV č. 406/2004 Sb.	10	2,84
NV č. 362/2005 Sb.	7	1,99
NV č. 375/2017 Sb.	6	1,70
NV č. 85/2001 Sb.	2	0,57
vyhl. č. 50/1978 Sb.	2	0,57
Celkem	352	100

Porušení právních předpisů vztahujících se k nebezpečným látkám nebývá u kontrol v rámci prevence závažných havárií časté, avšak více porušení se týkalo přímo pracovišť. Mezi konkrétní nedostatky zjištěné při kontrolách v roce 2019 patřily např. následující:

- pozdní proškolení zaměstnanců o právních a ostatních předpisech k zajištění BOZP,
- nezajištění pravidelných kontrol ověření bezpečného stavu zdvihacích zařízení,
- neprovádění geodetických zaměření jeřábových drah,
- absence technické a provozní dokumentace provozovaných zařízení,
- závady na elektroinstalaci - poškozené kryty, přístupné živé části, neupevněné kabely,
- neodstraňování či neprokazatelné odstraňování nedostatků zapsaných v revizních zprávách,
- neprovádění revizí,
- nevhodné skladování nebezpečných látek,
- absence uzemňovacího kabelu při přecerpávání,
- poškozené či zcela chybějící bezpečnostní značení,
- neaktualizovaná dokumentace o ochraně před výbuchem,
- neznačené a mechanicky namáhané vedení,
- chybějící protokol o určení vnějších vlivů,
- používání nevhodných motorových vozíků v prostředí s nebezpečím výbuchu,
- zastavěné únikové cesty a jejich nedostatečné značení,
- a další.

Kontrolována jsou i přijatá opatření a odstranění nedostatků zjištěných v předchozích kontrolách, což přispívá ke zlepšení reálného stavu na pracovištích zařazených subjektů a především ke snížení rizika vzniku závažných havárií.

Spolupráce s ostatními orgány státní správy

Kontroly vykonávají inspektoři OIP s různými specializacemi, avšak garantem za plnění tohoto úkolu je inspektor se specializací chemický průmysl, ropný průmysl a nebezpečné látky. Další specializace velmi pomáhají komplexnějším kontrolám, a to zejména z oblasti VTZ. Samotné

kontroly probíhají na základě pozvánky zaslané inspektoráty ČIŽP, kterým je po každé kontrole podávána Informace o výsledku kontroly dle ust. § 41 odst. 1 zák. č. 224/2015 Sb.

Inspektoři neshledali závažné nedostatky při koordinaci kontrol a při spolupráci s ČIŽP, popřípadě s ostatními orgány integrované inspekce. V ojedinělých případech dochází k nesrovnalostem u termínů zaslání Informace o výsledku kontroly - dle požadavků právních předpisů máme termín zaslání do 30 dnů ode dne provedení našeho posledního kontrolního úkonu, avšak ČIŽP požaduje tento dokument dříve. Dalším problémem je skutečnost, že naše kontroly bývají komplexnější (BOZP i VTZ) a tím pádem i časově a personálně náročnější, což ze strany ČIŽP není vždy respektováno.

Spolupráce mezi kontrolními orgány probíhá i v případě potřeby kontrol mimořádných, konaných za účelem prošetření podnětů vzbuzujících důvodné podezření o závažném porušování povinností stanovených zák. č. 224/2015 Sb., havárií, nehod a skoronehod nebo na základě poznatků vyplývajících z vlastní kontrolní činnosti.

Mimořádné události, pracovní úrazy

O mimořádných událostech, jako mohou být požáry či výbuchy, které nastanou v objektech spadajících pod režim zák. č. 224/2015 Sb., se orgány inspekce práce většinou dozví se zpožděním a z různých zdrojů (PČR, hasiči, krajský úřad, média). V případě, kdy se nestane žádný závažný či smrtelný úraz, nejsou subjekty povinny nás informovat.

V roce 2019 byla v rámci úkolu uložena 1 pokuta ve výši 30 000 Kč společnosti, u které se v minulosti stal závažný pracovní úraz, a při kontrole byla zjištěna opakující se porušení.

Cíl kontrolní oblasti byl splněn. Integrovaná inspekce trvale zlepšuje stav na úseku bezpečnosti práce a bezpečného provozu VTZ ve vybraných kontrolovaných subjektech. Stav v subjektech zařazených do kategorie B je výrazně lepší, a to nejen z důvodu každoročních kontrol, ale i z důvodu větší zodpovědnosti k problematice BOZP.

Subjekty bývají na kontroly dobře připraveny, jelikož probíhají na základě schváleného a předem stanoveného plánu kontrol. V rámci integrované inspekce nechybí ani vstupní instruktáž ve vztahu k možným rizikům při samotné kontrole (zejména ve vztahu k nebezpečným látkám a nebezpečnému prostředí).

Účast více zástupců orgánů státní správy při integrovaných inspekcích je na jedné straně velmi přínosná pro komplexnější provedení kontroly, avšak na straně druhé může být pro menší zaměstnavatele obtížná, zejména pokud je kontrolujícím osobám k dispozici pouze jedna zodpovědná osoba.

5.14 Program Bezpečný podnik

Program Bezpečný podnik je dlouhodobě zařazován mezi hlavní oblasti SÚIP a zároveň je i jedním z cílů Národní politiky BOZP. Realizací programu Bezpečný podnik lze dosáhnout nejen funkčního zavedení systému řízení BOZP v právním subjektu, který funguje ve skutečném provozu a nejen v dokumentaci, ale především lze dosáhnout zvýšení úrovně BOZP, která vede ke snížení pracovní úrazovosti, a tedy i ke snížení nákladů spojených s pracovními úrazy.

Program Bezpečný podnik je zcela dobrovolný a držitelé osvědčení, kteří prokazují, že se systému řízení BOZP věnují v mnohých případech i nad zákonné požadavky, jsou lépe vnímáni nejen odbornou veřejností, ale zejména i svými zaměstnanci.

Cílem programu Bezpečný podnik je podpora zavedení komplexního, efektivního a neustále se zlepšujícího systému řízení BOZP, který vede k dosažení vyšší úrovně BOZP a ochrany životního prostředí u jednotlivých právních subjektů. Z hlediska prevence je cílem programu především vytvoření podmínek pro předcházení vzniku mimořádných událostí, a to zejména pracovních úrazů. Jedním z cílů je také vyžadování systémového přístupu k řízení BOZP u dodavatelů a ostatních spolupracujících subjektů, na které jsou kladeny vyšší nároky.

Prověrka plnění požadavků programu Bezpečný podnik se provádí všemi OIP na základě žádosti právního subjektu o ověření shody zavedeného systému řízení BOZP s požadavky programu Bezpečný podnik. Spolu se žádostí právní subjekt dokládá i další dokumenty, např. zprávu z auditu, vyplněný seznam kontrolních otázek a zejména stanoviska dotčených orgánů státní správy v oblasti požární ochrany (stanovisko hasičského záchranného sboru), hygienických požadavků na pracovní prostředí (stanovisko krajské hygienické stanice), ochrany životního prostředí (platný certifikát systému řízení ochrany životního prostředí či vyjádření ČIŽP) a případně stanovisko Obvodního báňského úřadu.

Kontrolní seznam požadavků k programu Bezpečný podnik, který je součástí Příručky k programu dostupné na webové stránce SÚIP, neslouží jen pro právní subjekty, ale i pro inspektory, kteří v rámci své specializace danou oblast prověřují.

Prověrky byly zaměřeny zejména na:

- ověření splnění všech požadavků programu, které se na daný subjekt vztahovaly. Při prověrce inspektoři postupovali v souladu s příkazem generálního inspektora SÚIP, příručkou obsahující program Bezpečný podnik a metodickými pokyny generálního inspektora.
- před zahájením prověrky se pověřený inspektor seznámil s údaji týkajícími se daného právního subjektu a informoval o nich členy kontrolního týmu (s procesy a činnostmi, údaji o pracovní úrazovosti, o haváriích, o porušování předpisů zjištěném při předchozích kontrolách či prověrkách a o vydaných rozhodnutích týkajících se vyřazení strojů a zařízení z provozu, zákazu činnosti),
- v případě, že se u prověřovaného právního subjektu nebo na jeho pracovišti vyskytovaly další právní subjekty (dodavatelé, spolupracující firmy), ověřil kontrolní tým inspektorů zejména zajištění součinnosti na úseku prevence rizik a vzájemnou informovanost o rizicích mezi jednotlivými právními subjekty,
- OIP při provádění průběžné prověrky právního subjektu, který získal osvědčení Bezpečný podnik, ověřoval, zda údaje uvedené v přehledu indikátorů zlepšování odpovídají skutečnosti, tj. zda plní požadavek neustálého zlepšování.

Zhodnocení prověrek

Právní subjekty, které již mají určité znalosti a povědomí o programu, podávají po zavedení systému řízení BOZP ve svém podniku na místně příslušný OIP žádost o ověření zavedeného systému řízení BOZP spolu se stanovenými dokumenty, které jsou uvedeny ve veřejně

přístupné Příručce k programu Bezpečný podnik. V případě jakýchkoli nedostatků v dokumentaci k žádosti OIP právní subjekt informuje a pomáhá mu v nápravě. Po kontrole všech dokumentů inspektorem - garantem na OIP i SÚIP přichází na řadu sestavení harmonogramu prověrky a následně prověrka samotná.

Prověrka systému řízení BOZP probíhá v závislosti na procesech a činnostech, které se v podniku vyskytují, a to konkrétně v těchto oblastech:

- VTZ,
- pracovní podmínky,
- doprava,
- nebezpečné látky a havárie,
- stavební činnost,
- výrobní a provozní zařízení,
- systém řízení BOZP,
- a případně další oblasti.

V roce 2019 provedli inspektoři prověrku celkem 50 právních subjektů, ve kterých zrealizovali 305 prověrek systému řízení BOZP dle své specializace, jak je patrné z níže uvedené tabulky - *Údaje o prověrkách*. Jednalo se o prověrky nově zapojených subjektů i subjektů stále pokračujících v programu, ale také se jednalo o tzv. průběžné prověrky, kdy je ověřován stav systému řízení BOZP v průběhu 3 platnosti osvědčení.

Tab. č. 44 - Údaje o prověrkách

Ukazatel	Inspektorát								Celkem
	03	04	05	06	07	08	09	10	
Počet prověřovaných subjektů	2	4	12	4	3	7	8	10	50
Počet prověrek	0	16	60	27	22	43	48	89	305
Počet zjištěných nedostatků/neshod	0	0	17	1	6	24	53	39	140
Počet doporučení	0	15	83	43	34	2	4	58	239

V případě zjištění nedostatků či neshod s programem Bezpečný podnik v zavedeném systému řízení BOZP v prověřovaných subjektech byly tyto projednány se zástupci vedení a odstraněny v termínu do konce prověrek. Nedostatky, které vyžadovaly delší termín k odstranění, byly odstraněny ve velmi krátké době po ukončení prověrek a tato skutečnost byla na OIP písemně doložena.

Celkem bylo zjištěno 140 nedostatků či neshod, mezi kterými se většinou vyskytují takové, které lze odstranit do konce prověrky, nejsou systémové a většinou vznikají jako důsledek tzv. provozní slepoty, např.:

- nevybavení nákladové rampy vhodným ochranným zařízením proti pádu,
- nezpracování provozních pokynů dle TPG,
- neoznačení nádob na skladování nebezpečných látek,
- chybějící označení povolené nosnosti u zdvihacích zařízení,
- nedostatky v elektroinstalaci (neupevnění, chybějící kryty, koroze rozvodů),
- nefunkční pojistky háku vázacího prostředku,

- formálnost prováděných kontrol,
- nedostatečné kontroly dodržování vlastních předpisů,
- nezajištění potřebné údržby vzdušníku,
- a další.

Velmi důležité je rozlišování mezi nedostatkem a neshodou, kdy nedostatek je většinou způsobený selháním jedince, avšak za neshodu se považuje systémová chyba. Jako typický příklad můžeme uvést nedostatek = chybějící revize u jednoho zařízení, neshoda = žádné revize u všech zařízení.

Závažné nedostatky či neshody vyžadující vydání opatření nebyly zjištěny ani v roce 2019.

U vydaných doporučení na úpravu systému řízení BOZP, kterých bylo v roce 2019 celkem 239, se jednalo především o doplnění, úpravu nepřesností a aktualizaci dokumentace a dalších zavedených směrnic tak, aby odpovídaly fyzickému stavu na pracovišti a aby nechyběla vzájemná provázanost těchto dokumentů. Doporučení vychází především ze znalostí a zkušeností našich inspektorů, kteří jsou nedílnou součástí zlepšování systému řízení BOZP v právních subjektech.

Jako další doporučení vydaná v roce 2019 můžeme zmínit např.:

- vedení kontrolních a revizních záznamů tak, aby byly snadněji k dispozici osobám vykonávajícím na zařízeních pracovní činnost a dozorovým a kontrolním orgánům,
- úprava textace ve smlouvě o dílo a v protokolu o předání staveniště,
- zpřesnění obecných formulací v o obsahu školení konkrétními,
- obnova bezpečnostního značení,
- aktualizace osob odpovědných za EZ,
- zajistit bezpečné komunikace pro pěší,
- konkretizovat jmenovitě plnění úkolů, odpovědnost,
- přehodnocení vnějších vlivů z důvodu neexistence výbušné atmosféry,
- věnovat větší pozornost předávaných akcí - zda je předáváno pracoviště nebo staveniště,
- doplnit do vnitřních směrnic způsob hlášení skoro nehod i s evidencí odstraněných nedostatků,
- a další.

Klíčovým faktorem při prověrkách plnění požadavků programu Bezpečný podnik je i ověřování indikátorů zlepšování, které právní subjekty každoročně zasílají začátkem roku na místně příslušný OIP. Mezi nejdůležitější indikátor zlepšování patří vývoj pracovní úrazovosti, který má u právních subjektů nosících titul Bezpečný podnik většinou stále klesající tendenci v důsledku zlepšování pracovních podmínek a pracovního prostředí.

Získání osvědčení Bezpečný podnik je mezi právními subjekty stále prestižní záležitostí a i v roce 2019 měly o tento program subjekty velký zájem, i když některé právní subjekty musely od zapojení se do programu zcela ustoupit či posunout termín podání žádosti, a to zejména z důvodu nepřipravenosti, chybějících stanovisek dotčených orgánů či nesplnění podmínek programu. V roce 2019 splnilo podmínky programu Bezpečný podnik celkem 28 právních subjektů. Květnového předávání osvědčení v Opavě se účastnilo 12 právních subjektů a říjnového předávání v Praze 16 právních subjektů.

Nadále platí, že lze osvědčení odejmout v případech, kdy právní subjekt poruší předpisy k zajištění BOZP v návaznosti na selhání zavedeného systému řízení BOZP, a to v rámci pracovního úrazu či při vzniku mimořádné události. V roce 2019 nebylo osvědčení odebráno žádnému subjektu.

Důležitou roli v propagaci programu Bezpečný podnik mají všichni inspektoři, kteří jej prezentují u vrcholového managementu právních subjektů. OIP v roce 2019 kontaktovalo celkem 10 právních subjektů, které projevíly zájem zapojit se do programu Bezpečný podnik a kterým je ze strany OIP poskytováno poradenství. Poradenství je také poskytováno subjektům, které již osvědčení získaly.

Zajímavou a přínosnou aktivitou jsou i setkání/konference konané společně se subjekty, kteří jsou držiteli osvědčení. V roce 2019 proběhly tyto akce ve spolupráci s OIP pro Plzeňský kraj a Karlovarský kraj a OIP pro Moravskoslezský kraj a Olomoucký kraj.

Všechny právní subjekty, které osvědčení v roce 2019 získaly, jsou rozděleny dle OIP vedoucích prověrku systému řízení BOZP a jsou uvedeny v tabulce níže - *Seznam subjektů, které převzaly v roce 2019 osvědčení Bezpečný podnik*.

OIP prováděly v roce 2019 prověrky právních subjektů, které podaly žádost o ověření shody zavedeného systému řízení BOZP s požadavky programu Bezpečný podnik, a také průběžné prověrky právních subjektů již vlastníci osvědčení, v souladu s vnitřními akty řízení.

Inspektoři OIP také poskytovali právním subjektům, které projevíly zájem o účast na programu Bezpečný podnik, poradenství vyplývající ze zákona o inspekci práce. Právní subjekty, které již vlastní osvědčení Bezpečný podnik, ve většině případů vyžadují systémový přístup k řešení problematiky BOZP i od svých dodavatelů a dalších spolupracujících subjektů. Velice kladně bývá inspektoři hodnocen i přístup a organizační zajištění zaměstnanci právního subjektu v průběhu prověrky. Neméně důležitá je i skutečnost, že program je plně podporován vedením právních subjektů a je chápán jako nástroj pro zlepšení pracovních podmínek nejen jimi samotnými, ale i řadovými zaměstnanci.

Celý program bývá hodnocen velmi kladně jak samotnými zástupci a zaměstnanci právních subjektů, kteří rádi využívají rad a námětů zkušených inspektorů při prověrkách, tak i zároveň slouží jako neustálý kontakt inspektorů s novými a modernějšími technologiemi.

Program Bezpečný podnik je velmi přínosný pro firmy, které mají zájem zavést systém řízení BOZP tak, aby byl v praxi funkční, avšak z našeho hlediska se jedná o velmi časově i personálně náročnou činnost, a to zejména pro inspektora - garant programu, který zastává nejen funkci prověřovací, ale zejména i funkci organizační a poradenskou.

Na základě splnění stanovených podmínek bylo v roce 2019 předáno osvědčení Bezpečný podnik celkem 28 právním subjektům. Velice pozitivní je i skutečnost, že u všech těchto subjektů je vidět snaha o neustálé zlepšování systému řízení BOZP, který má za následek i snížení pracovní úrazovosti. Platné osvědčení ke dni vydání této zprávy vlastní celkem 81 právních subjektů.

Tab. č. 45 - Seznam subjektů, které převzaly v roce 2019 osvědčení *Bezpečný podnik*

Oblastní inspektorát práce pro hl. město Prahu	ČEZ, a. s.; uhelné, vodní a paroplynové elektrárny a teplárny
	Elektrárna Počerady, a.s.
Oblastní inspektorát práce pro Jihočeský kraj a Vysočinu	CZ LOKO, a.s.; provozovna Jihlava
	Dřevozpracující družstvo
	Steel Center Europe, s.r.o.; provozovna Humpolec
	Teplárna České Budějovice, a.s.
Oblastní inspektorát práce pro Plzeňský kraj a Karlovarský kraj	Drůbežářský závod Klatovy a.s.
	HF-Czechforge s.r.o.
	HOLLANDIA Karlovy Vary, s.r.o.; provozovna Krásné Údolí
	ZF Staňkov s.r.o.
Oblastní inspektorát práce pro Ústecký kraj a Liberecký kraj	CzechPak Manufacturing, s.r.o.; provozovna CTPark Teplice
Oblastní inspektorát práce pro Královéhradecký kraj a Pardubický kraj	ESAB CZ, s.r.o., člen koncernu
	Sev.en EC, a.s.
	ÚDRŽBA SILNIC Královéhradeckého kraje a.s.
	ELLA-CS, s.r.o.
Oblastní inspektorát práce pro Jihomoravský kraj a Zlínský kraj	Isolit-Bravo, spol. s r.o.
	SMO a.s.
	BD SENSORS s.r.o.
	MIKROP ČEBÍN a.s.
Oblastní inspektorát práce pro Moravskoslezský kraj a Olomoucký kraj	Teplárny Brno, a.s.
	Elektrárna Dětmárovice, a.s.
	Hyundai Motor Manufacturing Czech s.r.o.
	Liberty Engineering Products Ostrava s.r.o.
	Dormer Pramet s.r.o.
	Liberty Distribution Ostrava s.r.o.
	SLEZSKÉ STAVBY OPAVA s.r.o.
	TAMEH Czech s.r.o.
	TŘINECKÉ ŽELEZÁRNY, a. s.; provozy Třinec, Ostrava a Staré Město u Uherského Hradiště

Seznam použitých zkratk

BOZP	bezpečnost a ochrana zdraví při práci
CNG	stlačený zemní plyn
ČIŽP	Česká inspekce životního prostředí
ČSN	česká technická norma
ČSSZ	Česká správa sociálního zabezpečení
EN	evropská norma
ES	Evropské společenství
EU	Evropská unie
EZ	elektrické zařízení
LPG	zkapalněný ropný plyn
MPBP	místní provozní bezpečností předpis
MPŘ	místní provozní řád
NLZ	nelegální zaměstnávání
NV	nařízení vlády
OIP	Oblastní inspektorát práce
OOPP	osobní ochranné pracovní prostředky
OSVČ	osoba samostatně výdělečně činná
OZNL	ochrana zdraví před škodlivými účinky návykových látek
OZO	odborně způsobilá osoba
OZP	osoba se zdravotním postižením
PČR	Policie České republiky
PPV	pracovněprávní vztahy
SBP	systém bezpečné práce
SÚIP	Státní úřad inspekce práce
TIČR	Technická inspekce České republiky
ÚOOÚ	Úřad pro ochranu osobních údajů
ÚP ČR	Úřad práce České republiky
VTZ	vyhrazená technická zařízení
VTZ – ZZ	vyhrazená technická zařízení – zdvihací zařízení
vyhl. č.	vyhláška číslo
zák. č.	zákon číslo
ZoZ	zákon o zaměstnanosti
ZP	zákoník práce